

ความเป็นเขมรในนวนิยายไทย

1 พ.ค. 2555

งานวิจัย
ของ
นายดวงเด่น บุญปก
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กันยายน 2552

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
งบประมาณเงินรายได้คณะมนุษยศาสตร์ประจำปี 2550

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษามุมมองของนักเขียนนวนิยายที่มีต่อความเป็นเขมรในด้านศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม โดยใช้ข้อมูลจากนวนิยายไทยที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมรจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ 1) อมฤตาลัย (จินตวีร์ วิวัธน์, 2519) 2) เขมรินทร์ อินทิดา (ก. สุรางคนางค์, 2531) 3) หุบเขากินคน (มาลา คำจันทร์, 2532) 4) นางมาร (เพ็ญฯ เพียงศูนย์, 2536) 5) สุริยวรรณ (ทมยันตี, 2539) 6) จำหลักไว้ในแผ่นดิน (กฤษณา อโศกสิน, 2541) 7) สร้อยแสงจันทร์ (พงศธร, 2546) 8) สมบัติกัมพูชา (พันธุ์ พงศ์นาค, 2547) 9) อัปสร (ม.ล. กุลรัตน์ เทวกุล, 2547) และ 10) มนตร์อัปสร (อรพิม, 2549)

ผลการวิจัยพบว่าผู้เขียนนวนิยายดังกล่าวได้ทำหน้าที่สื่อสารสังคมโดยนำเสนอความเชื่อ ความรู้สึกและมุมมองของคนไทยที่มีต่อคนเขมรและสังคมเขมรให้ปรากฏเป็นรูปธรรมและเป็นเรื่องราวที่ง่ายต่อผู้อ่านในการทำความเข้าใจ นวนิยายต่างๆ มีการสื่อความเป็นเขมรให้เห็นเด่นชัดโดยใช้สัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นเขมร สัญลักษณ์ที่นิยมใช้มากที่สุดคือศิลปะเขมร โบราณสถานสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และภาพสลักประดับศาสนสถาน เช่น ปราสาทหินเขมร ใช้สื่อถึงสถานที่ลึกลับ เทวรูปเทพเจ้าเขมรและเครื่องประดับเทวรูปใช้สื่อความวิจิตรบรรจงของศิลปะเขมรชั้นสูง ความล้ำค่าของทรัพย์สินสมบัติเขมรโบราณ และอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า ภาพสลักนางอัปสรใช้สื่อถึงความงามของผู้หญิงตามแบบแผนของสังคมเขมร ฯลฯ

นวนิยายหลายเรื่องได้ถ่ายทอดความเชื่อที่ฝังแน่นมานานของคนในสังคมไทยในการมองเขมรว่ามีคาถาอาคม มนต์รา และคำสาป นวนิยายจึงนำเสนอการใช้อำนาจมนตร์ดำและคำสาปเป็นปมสำคัญในการดำเนินเรื่อง การอ้างอิงความศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุโบราณเขมรและอำนาจมนตร์ดำเขมรเป็นการเพิ่มความสมจริงให้เกิดขึ้นในเนื้อหาของนวนิยายและเป็นการย้ำมุมมองของคนไทยที่มีความเชื่อถือในความเป็นเขมรว่าสังคมเขมรมีเรื่องลึกลับเหนือธรรมชาติและคนเขมรมีความสามารถในเรื่องไสยศาสตร์

นอกจากนี้ภาพลักษณ์ความเป็นเขมรยังสัมพันธ์กับสภาพสังคมเขมรในยุคสมัยต่างๆ ผู้เขียนนวนิยายมองว่าความเป็นเขมรในยุคโบราณมีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและเขมรมีอำนาจในทางการเมืองและการปกครองอย่างสูงในภูมิภาค หลังยุคเขมรโบราณภาพลักษณ์ความเป็นเขมรที่รุ่งเรืองในด้านต่างๆ ได้เริ่มเสื่อมถอยลง การสร้างสรรค์งานด้านศิลปวัฒนธรรมได้สะดุดหยุดลง ประชาชนเขมรมีชีวิตที่ลำบากทุกข์ยากจากสงครามกลางเมือง และการแทรกแซงของต่างชาติ นวนิยายนิยายยังได้สะท้อนมุมมองระหว่างคนไทยและคนเขมรที่มีความใกล้ชิดกันทางวัฒนธรรม สังคม และภูมิศาสตร์ แต่มีความสัมพันธ์ในมิติที่ซับซ้อนทั้งเรื่องไมตรีจิต และความระแวงกินแหนงแคลงใจกัน

Abstract

This research study is focused on the perspectives on 'being Khmer' in these 4 main aspects—arts, culture, beliefs and society, as found in Thai novels. The novels studied are as follows: 1) Amarittalai (Chintawee Wiwat*, 1976) 2) Khmerin-Inthira (K. Surangkhanang, 1988) 3) Hup Khao Kin Khon (Mala Khamchan, 1989) 4) Nang Man (Phenai Phiangsun, 1993) 5) Suriyavaraman (Thommayanti, 1996) 6) Cham Lak Wai Nai Phaen Din (Kritsana Asoksin, 1998) 7) Soisaengchan (Phongsathon, 2003) 8) Sombat Kamphut (Phan Phongnak, 2004) 9) Apsara (M.L. Kunlarat Thewakun, 2004) and 10) Mon Apsara (Oraphim, 2006).

The study found that the novelists produced their works for social communication to present Thai beliefs, feelings and views about Khmers and their society, in the form of concrete, easily understandable stories. These novels clearly present being Khmer by using symbols that represent the Khmer identity. The symbols used most are ancient Khmer arts – architecture, sculpture and bas reliefs of Khmer temples. For example, Khmer stone temples are used to represent the image of a mysterious place, statues of Khmer Gods and the accompanying precious decorations refer to the refinement of high-class Khmer fine arts, the enormity of ancient Khmer treasures and the auspicious power of the Khmer Gods. Apsara bas-reliefs refer to the beauty of women, Khmer style.

Many of the novels convey deep-seated Thai beliefs of Khmers as skilled in magic, spells and curses. The use of black magic and curses is a very important theme in many of the stories. References to the sacredness of Khmer antiques and the power of Khmer black magic add lifelikeness to the novels and reproduce Thai beliefs about the presence of mysterious, supernatural elements in Khmer society, and about the sorcery skills of Khmers.

Moreover, images of being Khmer vary depending on the state of Khmer society in different eras. The novelists view that Khmer-ness in the ancient times was characterized by highly developed arts, culture and political power in the region. Moving on from the ancient times, the image of Khmers prosperous in various ways is gradually replaced with images of decline and underdevelopment. Many creative arts are discontinued. The Khmer people themselves live difficult lives plagued by civil war and foreign interference. The novels also reflect the cultural, societal and geographic closeness of Thais and Khmers and their complicated relationship with each other, characterized simultaneously by friendship and mutual lack of trust.

* The authors' and the novels' names are here given in the official Royal Thai Institute General System of Transcription (RTGS), but authors may prefer alternative Romanizations.

ประกาศคุณูปการ

ในสังคมไทยมีเรื่องเกี่ยวกับเขมรไม่น้อย คนไทยมองภาพลักษณ์ของคนเขมรและประเทศเขมรต่างกันตามประสบการณ์การสัมผัสและความสนใจ การชมละครโทรทัศน์เรื่องอมฤตาลัยในวัยเด็กของผู้วิจัยเมื่อยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมานับว่าเป็นการจุดประกายความสนใจในเรื่องของเขมรอย่างหนึ่ง บิดาของผู้วิจัยเป็นผู้มีเครื่องรางของขลังไว้ป้องกันตัวตามสมควรยามต้องย้ายไปปฏิบัติหน้าที่พัศดีเรือนจำตามจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะจังหวัดตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาซึ่งครอบครัวและคนรอบข้างต่างมีความเชื่อเรื่อง 'การปล่อยของ' ของผู้เรียน 'ไสยเวทย์ขอม' และบอกเล่ากันปากต่อปากถึงวิธีการป้องกันตัวให้อยู่รอดปลอดภัย สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่คุณวิจัยต้องขอขอบคุณทั้งผู้สร้างละครโทรทัศน์เรื่องดังกล่าวตลอดจนความเคลื่อนไหวของผู้คนรอบตัวที่ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ 'ขอม' และ 'เขมร' อยู่เนืองๆ

'อมฤตาลัย' นับว่าเป็นนวนิยายเรื่องแรกเกี่ยวกับเขมรที่คุณวิจัยรู้จัก นับถึงปี 2550 ที่ผู้วิจัยเสนอขอทุนวิจัยฉบับนี้ปรากฏว่ามีนวนิยายที่มีแนวเรื่องเกี่ยวข้องกับเขมรอยู่ไม่น้อย ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านนักเขียนทั้งหลายที่ได้อุทิศเวลาเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับเขมรมาให้คนไทยได้อ่านกัน งานเขียนของท่านนอกจากจะให้ความบันเทิงแล้วยังให้สาระแก่ผู้อ่านได้มาก ที่สำคัญเป็นการช่วยให้คนไทยได้รู้จัก 'คนเขมร' 'คนขอม' และ 'ประเทศกัมพูชา' ทั้งอดีต-ปัจจุบันและในฐานะเพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ร่วมกันในภูมิภาคอนุภาคนิยมจากมุมมองที่หลากหลาย

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สนับสนุนทุนวิจัย อาจารย์อัญชนา จิตสุทธิญาณ ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเขมร ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังวล คัชชิมา ผู้เชี่ยวชาญด้านเขมรศึกษานำผู้วิจัยออกภาคสนามเก็บข้อมูลทางสังคม-วัฒนธรรมหลายครั้งในประเทศกัมพูชา และยังมีผู้เกี่ยวข้องอีกหลายชีวิตที่ช่วยงานของผู้วิจัย เช่น คุณปฐวิมา คุณพิมพ์ชนก คุณเด่นภูมิ คุณยายตลับทองและคุณธีเจ-บุคคลใกล้ชิดที่นิยมอ่านนิยายหลากหลายแนว ต่างมีส่วนช่วยวิพากษ์และเป็นที่กำลังใจให้กับผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อติชัย สุพรรณท้าว, สมเกียรติ สุภักด์ดำรงกุล และ Timo Tapani Ojanen ช่วยงานพิมพ์ ตรวจคำผิดทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และงานอื่นๆ ตามที่คุณวิจัยร้องขอ

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณเพื่อนที่ไม่อาจกล่าวชื่อนามได้ครบทุกคนในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยลาโทรบ ออสเตรเลียที่คอยเป็นกำลังใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคุณวิจัยอยู่เสมอ

ดวงเด่น บุญปก

สารบัญ

บทที่ 1	5
บทนำ	5
1.1 ภูมิหลัง	5
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	7
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	7
1.4 ทฤษฎี สมมติฐาน และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	8
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ	10
1.7 การดำเนินการวิจัย	12
1.8 ขั้นตอนผลและนำเสนอผลการวิจัย	13
บทที่ 2	14
การทบทวนวรรณกรรม	14
2.1 ความเป็นเขมร	14
2.2 วรรณกรรมบันเทิงคดี	15
2.3 ประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และความสัมพันธ์ไทย-เขมร	16
บทที่ 3	21
องค์ประกอบนวนิยายกับความเป็นเขมร	21
3.1 นวนิยายและปีที่พิมพ์	21
3.2 เรื่องย่อนวนิยาย	22
3.2.1 อมฤตาลัย	22
3.2.2 เขมรินทร์ อินทรี	26
3.2.3 หุบเขากินคน	29
3.2.4 นางมาร	31
3.2.5 สุริยวรรณ	33
3.2.6 จำหลักไว้ในแผ่นดิน	35
3.2.7 สร้อยแสงจันทร์	38
3.2.8 สมบัติกัมพูชา	41

3.2.9 อัปสร	44
3.2.10 มนตร์อัปสร	46
3.3 แนวคิดสำคัญ	49
3.3.1 ความรัก	49
3.3.2 กิเลสและความโลภของมนุษย์	50
3.3.3 มนุษย์กับความต้องการเอาชนะธรรมชาติ	50
3.3.4 ความสำเร็จและความล้มเหลว	51
3.4 โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง	51
3.5 ตัวละครและบทสนทนา	53
3.6 ฉาก เวลา และบรรยากาศ	57
3.7 สัญลักษณ์และการสื่อความเป็นเขมรจากปกนวนิยาย	60
3.8 การสื่อความเป็นเขมรจากชื่อนวนิยาย	65
บทที่ 4	67
ความเป็นเขมร : ศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม	67
4.1 ศิลปะ	67
4.1.1 ศิลปะเขมรด้านสถาปัตยกรรม	68
4.1.2 ศิลปะเขมรด้านประติมากรรม	77
4.1.3 ศิลปะเขมรด้านการออกแบบและตกแต่ง	79
4.1.4 ศิลปะเขมรด้านการแต่งกายและเครื่องแต่งกาย	82
4.1.5 สุนทรียภาพการมองความงามของเพศหญิง	84
4.1.6 สุนทรียภาพการมองความงามของเพศชาย	91
4.2 วัฒนธรรม	91
4.2.1 วัฒนธรรมเขมรโบราณ	92
4.2.1 วัฒนธรรมทางภาษา	93
4.3 ความเชื่อ	97
4.3.1 ความประหลาด ลึกลับเหนือธรรมชาติ	97
4.3.2 อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบูชา บวงสรวง ขอพร	101
4.3.3 ศาสนา ลัทธิ พิธีกรรม	103
4.3.4 คำสาป	107
4.3.5 โบราณสถาน	112

4.4 สังคม.....	113
4.4.1 สังคมภูมิภาคและปฏิสัมพันธ์นากลุ่มชาติพันธุ์.....	114
4.4.2 สังคมเขมรสมัยโบราณ	119
4.4.3 สังคมเขมรสมัยใหม่.....	123
4.4.4 วาทกรรมการถูกกระทำ	130
4.4.5 ภาพลักษณ์คนเขมรในสายตาคนไทย	134
4.4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและเขมร.....	137
4.4.7 ความสัมพันธ์ด้านการเรียนรู้ภาษาไทย-เขมร.....	141
 บทที่ 5	 143
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	143
5.1 สรุปผลการวิจัย	143
5.1.1 ความเป็นเขมรด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม.....	143
5.1.2 ความเป็นเขมรในองค์ประกอบของนวนิยาย.....	146
5.2 อภิปรายผล.....	147
5.1 ข้อเสนอแนะ	151
 บรรณานุกรม	 152
ประวัติผู้วิจัย	156

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ภาพปกสุริยวรรณ	60
ภาพที่ 2 ภาพปกนางมาร	61
ภาพที่ 3 ภาพปกหุบเขากินคน	61
ภาพที่ 4 ภาพปกอัปสร	62
ภาพที่ 5 ภาพปกสร้อยแสงจันทร์	62
ภาพที่ 6 ภาพปกสมบัติกัมพูชา	63
ภาพที่ 7 ภาพปกจำหลักไว้ในแผ่นดิน	63
ภาพที่ 8 ภาพปกอมฤตาลัย	64
ภาพที่ 9 ภาพปกเขมรินทร์ อินทรี	64
ภาพที่ 10 ภาพปกมนตร์อัปสร	65
ภาพที่ 11 ปราสาทนครวัด	69
ภาพที่ 12 ปราสาทเขาพระวิหาร	72
ภาพที่ 13 ปราสาทปักชีจำรง	73
ภาพที่ 14 ปราสาทบายน	75
ภาพที่ 15 พระมหาปราสาทเขมรินทร์	76
ภาพที่ 16 พระบรมราชวังจตุมณฑล	77
ภาพที่ 17 นางอัปสรปราสาทนครวัด (ซ้าย) และนางอัปสรปราสาทบันทายสีรี (ขวา)	85
ภาพที่ 18 ภาพลักษณะนางอัปสรในอิริยาบถย้วยวน	89

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

วรรณกรรมเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นจากความคิด แรงบันดาลใจ เพื่อใช้เป็นภาพสะท้อนและถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นไป ความเปลี่ยนแปลง ความเป็นอยู่ รวมถึงค่านิยมในสังคม ตามสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมของแต่ละสังคม

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีรูปแบบหนึ่ง ที่ผู้เขียนได้นำสภาวะเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมาใช้เป็นวัตถุดิบ มีการสร้างตัวละครขึ้นมาเพื่อบทบาทที่แตกต่างกันออกไป โดยการผูกเป็นเรื่องราวและเชื่อมโยงเหตุการณ์ให้เกิดความน่าสนใจ ตรีศิลป์ บุญขจร (2521: 17-18) กล่าวถึงพัฒนาการของนวนิยายว่าเริ่มมาจากการแปลและดัดแปลงวรรณกรรมตะวันตกและต่อมาได้พัฒนามาเป็นรูปแบบของวรรณกรรมไทยและได้รับการยอมรับในสังคมไทยอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีสาเหตุสำคัญคือระบบการศึกษาของไทยไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มชนชั้นสูงเท่านั้นเพราะประชาชนทั่วไปมีโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง มีคนรู้หนังสือมากขึ้นและนิยมอ่านหนังสือ นวนิยายจึงเป็นเรื่องบันเทิงคดีที่เข้าถึงประชาชนได้ง่ายเพราะมีเนื้อหาสนุกสนานเพลิดเพลิน อ่านง่าย และทำให้รู้สึกผ่อนคลาย

นวนิยายมีความสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมไทย ประชาชนทั่วไปสามารถเลือกเสพความบันเทิงจากนวนิยายได้ตามความชอบของตนเพราะนวนิยายมีหลากหลายรสชาติให้ประชาชนได้เลือกสรร นอกจากประเด็นด้านสาระบันเทิงแล้วในความเป็นเรื่องแต่งของนวนิยายนั้นผู้เขียนมักแฝงไว้ด้วยแง่คิดที่น่าศึกษา เพราะเป็นการแต่งเรื่องที่มีมูลมาจากชีวิตและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม เป็นการสรรค์สร้างขึ้นมาจากความคิด ความเชื่อของคนในสังคมแล้วปรุงขึ้นมาให้เป็นเรื่องเป็นราวที่มีความสมจริง

ในบรรดานวนิยายที่ประชาชนนิยมนั้น นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเขมรนับว่าเป็นนวนิยายที่ประชาชนไทยทั่วไปให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก สังเกตได้จากนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเขมรหลายเรื่องถูกนำมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ เช่น เขมรินทร์ อินทิดา หุบเขากินคน อมฤตาลัย นางมาร เป็นต้น แสดงให้เห็นว่านวนิยายแนวเขมรได้รับความสนใจและความนิยมอย่างกว้างขวาง นวนิยายบางเรื่องมีการนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์มากกว่าหนึ่งครั้ง เช่น อมฤตาลัย เคย

เป็นละครโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่องเจ็ดสี่เมื่อหลายปีมาแล้วและในปี พ.ศ. 2549 ก็ได้มีการนำกลับมาสร้างใหม่อีกครั้งทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่องสาม

เมื่อพิจารณาสัมพันธภาพระหว่างคนไทยกับคนเขมรจะพบว่าคนไทยและคนเขมรมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาเป็นเวลาช้านาน คนไทยยอมรับนับถือว่าเขมรมีคาถาอาคม มีอำนาจเวทย์มนต์เหนือธรรมชาติ ไทยใช้อักษรขอมเขียนข้อความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวศาสนา ความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม เช่น การสัก การเขียนยันต์ คาถาอาคม ผู้ศึกษาคำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทยจะพบว่ามียืมภาษาเขมรปะปนอยู่ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก คนไทยรับเอาธรรมเนียมนิยมแบบเขมรหลายอย่างเข้ามาใช้ในสังคมไทยในด้านคติความเชื่อทางศาสนา รูปแบบการปกครอง รูปแบบสถาปัตยกรรม การก่อสร้างศาสนสถาน และรูปแบบศิลปกรรมเขมร

ศิลปะเขมรนั้นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในระดับสากลโดยเฉพาะอย่างยิ่งปราสาทหินนครวัด เมืองเสียมราฐนั้นได้รับยกย่องให้เป็นสิ่งมหัศจรรย์หนึ่งในเจ็ดของโลก แผนผังของนครวัดเป็นต้นแบบแผนผังของวัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นครวัดยังได้รับการจำลองรูปแบบมาไว้ในสถานที่สำคัญของไทยเช่น แบบจำลองนครวัดบนฐานไฟที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นต้น ปราสาทหินเขมรหลายแห่งล้วนมีความงดงาม อลังการ และน่าเกรงขาม ทำให้ศิลปินแขนงต่างๆ ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตนออกมาเป็นงานศิลปะในแนวที่ตนเองต้องการสื่อ ผู้เขียนนวนิยายไทยแนวเขมรได้บรรยาย พรรณนา และถ่ายทอดอารมณ์ รวมถึงสิ่งที่ตนเองต้องการจะสื่อให้ออกมาเป็นภาษา เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ตามตัวอักษรนั้น

คนไทยมองเขมรและรู้สึกกับเขมรอย่างไรกลายเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะช่วงหลังจากการเกิดเหตุการณ์จลาจลเผาสถานทูตไทยในกรุงพนมเปญเมื่อต้นปี พ.ศ. 2546 ทำให้สังคมไทยได้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชานั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและเปราะบาง

คนไทยมองคนเขมรและประเทศกัมพูชาอย่างไรนั้นเป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่อาจมองเห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน แต่เมื่อความนิยมชมชอบ แนวคิด และมุมมองของคนไทยที่มีต่อความเป็นเขมรถูกจินตนาการถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบของนวนิยายไทยที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมร ย่อมเป็นแนวทางอย่างหนึ่งในการศึกษาที่ทำให้เห็นถึงมุมมองของคนไทยที่มีต่อคนเขมร และความเป็นเขมรได้อย่างแจ่มชัดและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าผู้ประพันธ์นวนิยายไทยได้ใช้วิธีการอย่างไรในการถ่ายทอดความนึกคิด ถ่ายทอดสิ่งที่ตนคิดว่าเขมรควรจะเป็น เพื่อบรรยายให้เห็นถึงความเป็นเขมรในด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม เช่น ความงามของสถาปัตยกรรม ความงามของนางอัปสร ความลึกลับของเขมร และสภาพสังคมเขมร นอกจากนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาองค์ประกอบของนวนิยายที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมรในด้านแนวคิดสำคัญ (theme) โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง (Plot & story)

ตัวละครและบทสนทนา (character & dialogue) จาก เวลา และบรรยากาศ (setting & time) เพื่อศึกษาว่านวนิยายแนวนี้นี้มีจุดเด่นในองค์ประกอบด้านใดที่ทำให้นวนิยายได้รับความนิยมเสมอมา

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือน่าจะอนุมานได้ว่าผู้ประพันธ์นวนิยายเป็นตัวแทนของคนไทยที่ได้ถ่ายทอด สะท้อนความคิดและมุมมองของคนไทยที่มีต่อคนเขมรเพราะพวกเขาล้วนเป็นสมาชิกของประชากรในสังคมไทย งานวิจัยนี้จะทำให้เข้าใจทัศนคติของคนไทยที่มีต่อความเป็นเขมรได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อประเมินแนวคิดและมุมมองของคนไทยที่มีต่อประเทศ ประชาชน สังคมและวัฒนธรรมกัมพูชาอันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาเรื่องไทยศึกษาและเขมรศึกษาอันจะเอื้อประโยชน์ต่อศาสตร์สาขาอื่นๆ อีก เช่น ชาติพันธุ์วิทยา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา การสร้างแรงจูงใจ การตลาด การค้าคณะเน การกำหนดทิศทาง นโยบาย การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา รวมทั้งได้ข้อมูลที่สนับสนุนและเอื้อต่อการประสานประโยชน์และความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนไทยกับเขมร

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความเป็นเขมรในนวนิยายไทยด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม
- 2) เพื่อศึกษาการนำความเป็นเขมรมาใช้สร้างองค์ประกอบของนวนิยายอันได้แก่ แนวคิดสำคัญ (theme) โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง (Plot & story) ตัวละครและบทสนทนา (character & dialogue) จาก เวลา และบรรยากาศ (setting & time)

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเขมรในด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม เรียงลำดับตามปีที่พิมพ์ครั้งแรกดังต่อไปนี้

- 1) 2519 /อมฤตาลัย / จินตวิทย์ วิวัธน์
- 2) 2531 /เขมรินทร์-อินทรา / ก. สุรางคนางค์
- 3) 2532 /หุบเขากินคน / มาลา คำจันทร์
- 4) 2536 /นางมาร / เพ็ญฯ เพียงศูนย์
- 5) 2539 /สุริยวรรณ / ทมยันตี
- 6) 2541 /จำหลักไว้ในแผ่นดิน / กฤษณา อโศกสิน
- 7) 2546 /สร้อยแสงจันทร์ / พงศธร
- 8) 2547 /สมบัติกัมพูชา / พันธุ์ พงศ์นาค
- 9) 2547 /อัปสร / ม.ล.กุลรัตน์ เทวกุล
- 10) 2549 /มนตร์อัปสร / อรพิม

1.4 ทฤษฎี สมมุติฐาน และกรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นเชมรในนวนิยายไทยเป็นการศึกษามุมมองของนักเขียนไทยซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมไทยในการมองความเชมร และถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นออกมาในนวนิยายของพวกเขา การศึกษาข้อมูลจากนวนิยายทั้งสิบเรื่องเป็นการดึงแนวความคิดการมองของผู้เขียนที่ได้นำเสนอไว้ในนวนิยายออกมาวิเคราะห์ การวิเคราะห์ได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมองสังคมและมองมนุษย์ในฐานะสมาชิกของสังคมซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดมุมมองของตนที่มีต่อสังคมออกมา แนวความคิดการมองแบบหลายมิติทำให้เห็นสังคมในลักษณะภาพรวมของโครงสร้างสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม การปฏิบัติตามความเชื่อ ศรัทธา จารีต ขนบประเพณีของสังคมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคม แนวความคิดการมองความแตกต่างระหว่างคนในกลุ่มและคนนอกกลุ่มทำให้การตีความและทำความเข้าใจสังคมและความสัมพันธ์ของสมาชิกสังคมมีทั้งความแตกต่างกันและคล้ายคลึงอันเกี่ยวเนื่องกับประสบการณ์ทางสังคม การถ่ายทอดทางสังคม การเรียนรู้และรับรู้ของสมาชิกในสังคม

งานวิจัยได้นำแนวคิดต่างๆ มาประยุกต์ใช้อธิบายแนวคิดของ Taylor (1994) เรื่องความแตกต่างระหว่างคนใน (insider) และคนนอก (outsider) ซึ่งมีการมองตนเองและการมองผู้อื่นแตกต่างกัน แนวคิดของ Taylor สามารถนำมาประยุกต์ใช้ศึกษาการมองระหว่างคนไทยและเชมรได้ ยกตัวอย่าง เช่น คนไทยมองว่าภาษาไทยมีค่าเชมรปนอยู่มากเพราะไทยรับเอาคำเชมรเข้ามาใช้ในภาษาไทยและมองว่าในภาษาเชมรก็มีภาษาไทยปนอยู่มากเพราะเชมรรับเอาคำไทยไปใช้เช่นเดียวกัน แนวความคิดการมองในลักษณะนี้เมื่อนำไปถามคนไทยปรากฏว่าส่วนมากยอมรับได้แนวคิดเดียวกันหากนำไปถามคนเชมรปรากฏว่าคำตอบที่ได้มีการยอมรับน้อยกว่าเพราะเชมรมองว่าตนเก่งกว่าไทย ส่วนข้อเท็จจริงจะเป็นอย่างไรเป็นอีกประเด็นที่นักวิชาการต้องศึกษาต่อไป แต่ในประเด็นด้านมุมมองและความรู้สึกของการมองเป็นการปนกันระหว่างการมองแบบยอมรับเหตุผลหรือข้อเท็จจริงกับการมองแบบไม่สนใจข้อเท็จจริงเพราะใช้ความรู้สึกส่วนบุคคลและการเรียนรู้ทางสังคมเข้าประกอบกัน ฉะนั้นการมองของคนในกลุ่มและคนนอกกลุ่มตามแนวคิดของ Taylor จะมีผลสัมพันธ์กับแนวคิดของการไม่ยอมรับ (misrecognition) และการยอมรับ (recognition) ที่แตกต่างกัน

แนวคิดของ Eriksen (1993) เรื่องการมองแบบ “เรา” (us) และ “เขา” (them) และความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม (Inclusion) กับคนนอกกลุ่ม (exclusion) แนวคิดนี้สามารถใช้ศึกษาความแตกต่างในมุมมองของบุคคล กลุ่มบุคคลที่เป็นพวกเดียวกันและเป็นคนละพวกกัน เช่น คนไทยมองคนในประเทศไทยว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ดูดีกว่า และมีความเจริญมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน จนนำไปสู่ความรู้สึกที่ตระหงาดมากกว่าเพื่อนบ้านด้วยมุมมองที่มองกลุ่มของตนแตกต่างจากคนนอกกลุ่ม แต่เพื่อนบ้านของไทยซึ่งเป็นคนนอกกลุ่มคนไทยอาจมองคนไทยในลักษณะ

เยอหยิ่ง ไม่เป็นมิตร ชอบแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งชนชั้น ชอบจัดอันดับ ชอบดูถูกผู้อื่น คลั่งวัตถุนิยม ไม่เป็นมิตร และไม่จริงใจ ส่วนคนนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลับมองคนไทยและเพื่อนบ้านของไทยว่าเป็นกลุ่มเดียวกันเพราะอาศัยอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน มีความเชื่อ มีวัฒนธรรม ประเพณีที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นการมองว่าใครแตกต่างจากใครจึงขึ้นอยู่กับว่า ‘ใครมอง’ ‘เรามองเขา’ หรือ ‘เขามองเรา’ และขึ้นอยู่กับว่าเป็นการมองด้วยสายตาของ ‘คนในกลุ่ม’ หรือ ‘คนนอกกลุ่ม’

คำถามที่ว่าสังคมไทยเป็นอย่างไรและสังคมเขมรเป็นอย่างไรและคำตอบที่ได้จะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับว่าถามใคร คนที่ตอบอาจตอบจากประสบการณ์ตรงหรือตอบในมุมมองของประสบการณ์ในการรับรู้ข่าวสารที่ประมวลกันจนก่อเกิดภาพลักษณ์ในการมองสังคม แนวคิดของ Anderson (1991) เรื่องสังคมจินตนาการ (imagined communities) เป็นแนวคิดที่ศึกษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมกับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของสังคมและสมาชิก รวมถึงการนำเสนอความเป็นตัวตนของคนในสังคม การนำเสนอตัวตนที่แท้จริงหรือนำเสนอภาพลักษณ์ที่คนในสังคมปรารถนาจะเป็น การแสดงออกทางสังคม การปฏิบัติตนตามกรอบและนอกกรอบ การดำเนินชีวิต การสืบสาน จรรโลงคุณค่าจากสิ่งที่ได้รับการปลูกฝัง สืบทอด และจากจินตนาการให้ปรากฏออกมาและสังเกตได้ Anderson กล่าวว่าสมาชิกในสังคมแม้แต่ในประเทศเล็กๆ ย่อมไม่อาจที่จะทำความรู้จักและมีปฏิสัมพันธ์กันได้ทุกคน คนเหล่านี้มีความรู้สึกรวมอย่างไรถึงความเป็นกลุ่มหรือเป็นเผ่าพงศ์เดียวกันและเป็นชาติเดียวกัน การประยุกต์ใช้แนวคิดของ Anderson ในงานวิจัยนี้นำไปสู่การวิเคราะห์ในลักษณะที่มองว่านักเขียนไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกที่อยู่ในสังคมเดียวกันมีการรับรู้ทางสังคมหรือมีจินตนาการตามที่ได้รับการหล่อหลอมและเรียนรู้จากคนในสังคมเดียวกันอย่างไรและมองสังคมอื่นอย่างไรด้วยภูมิหลังของความเป็นปัจเจกชนผนวกกับการรับและการถ่ายทอดในสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่

วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกลุ่มชนที่ได้รับการปฏิบัติสืบทอดกันมานานจากคนในหลายรุ่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมย่อมมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมบางส่วนอาจคงเดิม บางส่วนอาจได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนไป แนวคิดของ Hall (1992) เรื่อง ‘hybrid culture’ ซึ่งเป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสาระหลักหรือสาระรองที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิม ศึกษาการเปลี่ยนแปลงในประเด็นย่อยไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงในประเด็นหลักหรือเปลี่ยนแปลงในลักษณะผสมผสานเพราะอยู่ในสภาพและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย (diaspora) รวมถึงศึกษาการสร้าง การกำหนด การปฏิบัติ การรับวัฒนธรรมและการแสดงออกในสิ่งที่รับมา เพื่อรักษาวัฒนธรรมต้นแบบ ดัดแปลงไปจากวัฒนธรรมต้นแบบ หรือผสมผสานวัฒนธรรมต้นแบบให้เข้ากันได้กับวัฒนธรรมดั้งเดิม งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดของ Hall บางประเด็นมาประยุกต์ศึกษาความเป็นเขมรในบริบททางวัฒนธรรมและสังคมเพื่อศึกษาความเป็นเขมรด้าน “วัฒนธรรม

และสังคม” ในมุมมองของนักเขียนนวนิยายไทยที่มองอัตลักษณ์ความเป็นเขมรในลักษณะของแก่นหลักที่คงทนและเรื่องราวที่อาจแปรเปลี่ยนได้ ความเป็นเขมรเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งบางสิ่งมีการแปรเปลี่ยนหรือคงอยู่ตามยุคสมัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้เข้าใจมุมมองของคนไทยที่มีต่อความเป็นเขมรในด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคมของเขมรผ่านวรรณกรรมนวนิยายรวมทั้งวิธีการนำความเป็นเขมรดังกล่าวมาสร้างไว้ในองค์ประกอบของนวนิยายในด้านแนวคิดสำคัญ โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง ตัวละครและบทสนทนา ฉาก เวลา และบรรยากาศ

1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

สุริยวรรณัน และ สุริยวรรณัน คำศัพท์ “สุริยวรรณัน” สะกดด้วย “รร” หมายถึงนวนิยายเรื่อง “สุริยวรรณัน” แต่งโดย “ทมยันตี” ส่วนคำศัพท์ “สุริยวรรณัน” สะกดด้วย “ร” หมายถึงพระนาม กษัตริย์เขมร เช่น พระเจ้าสุริยวรรณันที่ 2

ความเป็นเขมร หมายถึงสิ่งที่โดดเด่นเป็นที่ยอมรับและกลายเป็นเอกลักษณ์ สัญลักษณ์ และอัตลักษณ์ของคนเขมรที่ปรากฏในสังคมเขมร ศิลปะเขมร วัฒนธรรมเขมร และความเชื่อในวิถีชีวิตของคนเขมรจากมุมมองของนักเขียนนวนิยายไทย

นิยาย หมายถึงเรื่องเก่าหรือเรื่องที่เล่ากันมานานแล้วจนหาต้นตอไม่ได้ว่าใครเล่าและเริ่มเล่าในสมัยใด ในภาษาเขมรคำว่า “นิยาย” แปลว่า พูด กล่าว เล่า บอก เรื่องที่เล่าขานกันมานาน เมื่อสังคมไทยรับเอาเรื่องร้อยแก้วแบบยาวของตะวันตกเข้ามาจึงมีการบัญญัติศัพท์ว่า “นวนิยาย” ซึ่งมีความหมายตามศัพท์ว่าเรื่องเล่าแบบใหม่

นวนิยายไทยแนวเขมร, นวนิยายไทยที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมร หมายถึงเรื่องที่แต่งขึ้นตามจินตนาการของนักเขียนไทย มีลักษณะเป็นบันเทิงคดีร้อยแก้ว มีองค์ประกอบของนวนิยายที่เกี่ยวข้องกับเขมร เช่น มีเนื้อเรื่องยาวและเกี่ยวข้องกับเขมร มีตัวละครหลายตัว หลายบุคลิกลักษณะ ตัวละครเป็นคนเขมรหรือคนไทยมีบทบาทเกี่ยวข้องกับซึ่งกันและกัน มีเหตุการณ์ ฉาก และเวลาที่ทำให้เรื่องมีความสมจริงและเกิดขึ้นตามยุคสมัยของเรื่องในดินแดนไทยและดินแดนเขมร

ขอม เป็นคำศัพท์ที่คนนอกกลุ่มใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มรอบทะเลสาบเขมร แม่น้ำโขง ที่ราบสูงในภาคอีสานและภาคกลางของไทย รวมถึงผลงานศิลปะของชนกลุ่มนี้ที่เหลืร่องรอยหลักฐานปรากฏอยู่ในรูปแบบของสถาปัตยกรรมประเภทปราสาทหิน อโรคยาศาลา ประติมากรรมรูปเคารพทางศาสนา ภาพสลักประดับปราสาทหิน การใช้คำว่า “ขอม” ในนวนิยายหลายเล่มมีนัยที่อ้างถึงคนโบราณมากกว่าคนในยุคปัจจุบัน และมองกลุ่มชาวขอมเป็นคนโบราณที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนของประเทศกัมพูชาไทย และลาวในปัจจุบัน

เขมร เป็นคำศัพท์ที่ประชาชนพลเมืองกัมพูชาใช้เรียกตนเอง มากจากคำว่า “เขมร์” การใช้คำว่า “เขมร” ในนวนิยายนี้เป็นการใช้เรียกแบบรวมที่อ้างถึงทั้งคนเขมรโบราณและคนเขมรในปัจจุบัน

วาทกรรม หมายถึงการแสดงออกด้วยการพูดหรือเขียนเพื่อแสดงมโนทัศน์ ทศนคติ แนวคิด การกระทำ อุดมการณ์ วาทกรรมเป็นการสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นประเด็นสำคัญ เรื่องสำคัญ นักวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์มองวาทกรรมในลักษณะของปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม การคิด การแสดงออก และการปฏิบัติของสมาชิกในสังคม วาทกรรมอาจเป็นการแสดงข้อมูลทั้งสองด้านเพื่อแสดงให้เห็นข้อเท็จจริง ความถูกต้อง หรือแสดงข้อมูลเพียงด้านเดียวเพื่ออำพรางหรือมีวาระซ่อนเร้น วาทกรรมเป็นการกระทำที่มีกระบวนการตามแผนงาน นโยบาย หรืออุดมการณ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น วาทกรรมเรื่องประวัติศาสตร์ วาทกรรมเรื่องความรักชาติ วาทกรรมเรื่องอัตลักษณ์ไทย วาทกรรมวัฒนธรรม วาทกรรมการเมือง วาทกรรมสังคม ฯลฯ สารานุกรมวิกิพีเดียให้ความหมายของวาทกรรมว่าเป็นรูปแบบของความคิดหรือกรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งวาทกรรมแต่ละเรื่องมีระบบความคิดและเหตุผลของตนเองในการอธิบายหรือมองความจริง ในงานวิจัยนี้ใช้คำศัพท์ “วาทกรรมการถูกกระทำ” ในความหมายของการเขียนที่สื่อให้เห็นถึงความคิดเห็นหรือมุมมองของผู้แต่งนวนิยายไทยที่มีต่อคนเขมรและสังคมเขมรในเรื่องของการถูกกระทำโดยผู้เขียนมองว่าคนและสังคมเขมรถูกกระทำจากคนที่มาจากสังคมอื่น¹

¹ การใช้คำศัพท์ “วาทกรรม” ในขอบข่ายทางสังคมวิทยาและรัฐศาสตร์มักเกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญทางการเมืองและการกระทำทางสังคม เช่นในงานของโสภา ชานะมูล (2550: 391หน้า) หรือ เดชา ตั้งสีฟ้า (2551: 282-341) กฤษฎาวรรณ หงส์ลัดดาธรรม์ และ จันทิมา เขียวมานนท์ (2549: 300 หน้า)

1.7 การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยกำหนดเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1.7.1) ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.7.2) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1.7.3) ขั้นสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

1.7.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการดังนี้

1.7.1.1 สำนวนนวนิยายที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่แล้วเพื่อคัดเลือกนวนิยายไทยเฉพาะที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับศิลปะเขมร วัฒนธรรมเขมร ความเชื่อแบบเขมร สังคมเขมร และการนำเสนอสิ่งนี้ในในองค์ประกอบของนวนิยายคือ ปรากฏในแนวคิดสำคัญ (theme) โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง (Plot & story) เช่น การมีโครงเรื่องเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เขมร เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศเขมรในระดับรัฐบาลกับรัฐบาล เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทยกับประชาชนเขมร เกี่ยวข้องกับความเชื่อของเขมร หรือ มีตัวละคร (character) บทสนทนา (dialogue) ฉาก เวลาและบรรยากาศ (setting & time) ที่แสดงให้เห็นผู้อ่านทราบถึงความข้องเกี่ยวกับเขมร

1.7.1.2 ศึกษาและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเทศและประชาชนกัมพูชาในด้านต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชา ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ ทัศนคติ ฯลฯ

1.7.1.3 ศึกษาและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์นวนิยาย

1.7.2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1.7.2.1 ศึกษานวนิยายที่คัดเลือกไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

1.7.2.2 วิเคราะห์ความเป็นเขมรในมุมมองของผู้ประพันธ์นวนิยายไทยดังนี้

- ด้านศิลปะ พิจารณาการนำเสนอศิลปะเขมรที่ปรากฏในนวนิยาย
- ด้านวัฒนธรรม พิจารณาการนำเสนอวัฒนธรรมเขมรในนวนิยายไทย
- ด้านความเชื่อ พิจารณาการนำเสนอความเชื่อและมุมมองของคนไทยที่มีต่อความเชื่อของคนเขมร
- ด้านสังคม พิจารณาการนำเสนอภาพของสังคมเขมร

1.7.2.3 วิเคราะห์การนำความเป็นเชมรมาสร้างองค์ประกอบของนวนิยายด้านแนวคิดสำคัญ (theme) โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง (Plot & story) ตัวละครและบทสนทนา (character & dialogue) ฉาก เวลาและบรรยากาศ (setting & time)

1.8 ขั้นสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

งานวิจัยนี้นำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะ

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม

บทนี้เป็นการทบทวนเอกสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านเชมร ประกอบด้วยหัวข้อย่อยคือการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับความเป็นเชมร วรรณกรรมบันเทิงคดี และวรรณกรรมที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และความสัมพันธ์ไทย-เชมร

บทที่ 3 องค์ประกอบนวนิยายกับความเป็นเชมร

ศึกษาการนำความเป็นเชมรมาใช้สร้างองค์ประกอบของนวนิยายในด้านแนวคิดสำคัญ (theme) โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง (Plot & story) ตัวละครและบทสนทนา (character & dialogue) ฉาก เวลาและบรรยากาศ (setting & time)

บทที่ 4 ความเป็นเชมร: ศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม

ศึกษาความเป็นเชมรในประเด็นด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาความเป็นเชมรในนวนิยายไทยได้แบ่งกลุ่มการศึกษาวรรณกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นการทบทวนเอกสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความเป็นเชมร กลุ่มที่สองเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับบันเทิงคดี และกลุ่มที่สามเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และความสัมพันธ์ไทย-เชมร การศึกษาความเป็นเชมรในนวนิยายไทยต้องอาศัยองค์ความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งสามกลุ่มดังกล่าว

2.1 ความเป็นเชมร

นักวิชาการที่ศึกษาความเป็นเชมรได้มองความเป็นเชมรจากหลายแง่มุม ในงานของ Stevens (1990) กล่าวถึงอัตลักษณ์ความเป็นเชมรว่าเกิดจากภาษา ศาสนา และความเชื่อ โดยภาษาเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นคนเชมร ในขณะที่การปฏิบัติกิจทางศาสนา และตามความเชื่อกลายเป็นเครื่องหล่อหลอมคนในสังคมให้มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน เนื่องจากมีวิถีปฏิบัติและการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกัน ความเป็นเชมรจึงก่อเกิดจากการปฏิบัติกิจต่างๆ ทางศาสนา โดยศาสนาหลักของคนเชมรปัจจุบันคือพุทธศาสนาแบบเถรวาท

Smith-Hefner (1999) กล่าวถึงรากฐานสังคมและประเพณีเชมรว่ามาจากความเป็นพุทธศาสนิกชน ความนึกคิดและการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเชมรล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของอุดมคติและมโนสำนึกทางศาสนาพุทธ รากฐานเหล่านี้หล่อหลอมความเป็นเชมรให้ปรากฏ

Habana-Hafner (1993) เห็นด้วยกับแนวคิดของ Stevens (1990) และ Smith-Hefner (1999) ในประเด็นที่อ้างว่าการปฏิบัติกิจตามความเชื่อทางศาสนาคือการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นเชมร Habana-Hafner กล่าวเสริมว่าความศรัทธาในศาสนาเป็นแก่นของวัฒนธรรมเชมร ที่จรรโลง สืบสานและถ่ายทอดจากชนแต่ละรุ่น

Mortland (1994) กล่าวว่าอัตลักษณ์ความเป็นเชมรในสายตาของคนนอกกลุ่มและคนในกลุ่มนั้น มีความแตกต่างกันอย่างมาก ในสายตาของคนเชมรด้วยกันเองนั้นมีความสลับซับซ้อนมากกว่าในสายตาของคนนอก ความเป็นเชมรนอกจากจะเกิดจากความเป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว

เรื่องของภาษา ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่ผสมผสานกันขึ้นมาจากศาสนาและความเชื่ออันหลากหลายได้หล่อหลอมความเป็นเขมรได้อย่างเด่นชัด

Ebihara (1971, 1994a) กล่าวถึงความสูญเสียของสังคม วัฒนธรรมและความเป็นเขมรในยุคหลังการปฏิวัติทางการเมือง Ebihara ซึ่งให้เห็นว่าสภาพสังคมและวัฒนธรรมเขมรในปี 1994 มีความแตกต่างจากปี 1971 อย่างมากมาย เพราะว่าเขมรแดงได้ทำลายระบบสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของเขมร

2.2 วรรณกรรมบันเทิงคดี

การทำความเข้าใจบันเทิงคดีประเภทนวนิยายทำให้แนวทางในการศึกษางานวรรณกรรมประเภทนี้กระจ่างชัดและนำไปสู่การวิเคราะห์อย่างมีเกณฑ์ นักวิชาการ เช่น สายทิพย์ นุกุณกิจ (2543: 187-193) ธวัช ปุณโณทก (2527: 89-90) และ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2524: 253) กล่าวว่า นวนิยายเป็นสิ่งที่ปรุงแต่งขึ้นเพื่อสื่อความบันเทิงตามแนวทางของตะวันตก การศึกษานวนิยายสามารถศึกษาได้ตามแนวของนวนิยายซึ่งมีหลายแนวเช่น นวนิยายแนวจินตนิยม (Romanticism) นวนิยายแนวสัจนิยม (Realism) นวนิยายแนวสัจนิยมใหม่ (New-Realism) นวนิยายแนวธรรมชาตินิยม และ นวนิยายแนวสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) ฯลฯ

มานูเอล คอมรอฟ (1950: 28-29) ได้แบ่งนวนิยายตามลักษณะของเนื้อหาออกเป็น 15 ประเภทคือ 1) นวนิยายเชิงชีวประวัติ (Biographical Novel) 2) นวนิยายสะท้อนสังคม (Social Novel) 3) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (Historical Novel) 4) นวนิยายแสดงข้อคิด (Thematic Novel) 5) นวนิยายล้อเลียน (Satires Novel) 6) นวนิยายผจญภัย (Novel of Adventure) 7) จินตนิยาย (Novel of Fantasy) 8) อาชญากรรมและเรื่องลึกลับ (Detective and Mystery Novel) 9) นวนิยายลึกลับเหนือธรรมชาติ (Horror and Supernatural Novel) 10) นวนิยายเกี่ยวกับท้องถื่น (Novel of Soil) 11) นวนิยายเป็นตอนต่อเนื่องกัน (Episodic Novel) 12) นวนิยายผู้ร้ายผู้ดี (Picaresque Novel) 13) นวนิยายเชิงจิตวิทยา (Psychological Novel) 14) นวนิยายเชิงปัญหา (Problem Novel) และ 15) หัสนิยาย (Humour Novel)

เสถียร จันทิมาธร (2519: 83-98) แบ่งประเภทนวนิยายไทยตามแนวการเขียนออกเป็นกลุ่มๆ คือ 1) งานเขียนของกลุ่มพาฝัน 2) งานเขียนของกลุ่มจินตนิยายทั้งอิงประวัติศาสตร์และไม่ได้อิงประวัติศาสตร์ 3) งานเขียนของกลุ่มชีวิตครอบครัว 4) งานเขียนของกลุ่มนวนิยายชีวิตต่างแดน 5) งานเขียนของกลุ่มสะท้อนชีวิตชาวชนบท 6) งานเขียนของกลุ่มบู้ล้างผลาญ 7) งานเขียนในแบบอุดมคติของปัญญาชนเสรีนิยม 8) งานเขียนในแบบกลุ่มผู้ดีรุ่นใหม่ งานเขียนแนวนี้จะนำเอาการใช้ชีวิตแบบเสรีนิยมของชนชั้นกลางมาเผยแพร่อย่างสอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน 9) งานเขียนใน

กลุ่มศิลปะเพื่อชีวิต งานเขียนแนวนี้จะต่างจากกลุ่มอุดมคติตรงที่เป็นงานเขียนที่มุ่งเสนอแนวคิดหรือทางแก้ปัญหาให้แก่สังคม เพื่อที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดความเป็นธรรมในสังคม

สมเกียรติ รัชมณี (2549 : 53-59) กล่าวถึงการวิเคราะห์วรรณกรรมตามลักษณะของการประพันธ์ออกเป็นของโวหารชนิดต่างๆ เช่น 1) บรรยายโวหาร 2) พรรณนาโวหาร 2.1) การพรรณนาภาพ เป็นการพรรณนาสิ่งที่เป็นรูปธรรมให้เห็นความละเอียดชัดเจน ความสวยงาม ความละเอียดละไม 2.2) การพรรณนาอารมณ์ เป็นการพรรณนาในเชิงนามธรรม อันได้แก่อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ประพันธ์หรือของตัวละคร เพื่อมุ่งหวังให้อ่านผู้ฟังเกิดความรู้สึกนึกคิดร่วม 3) เทศนาโวหาร 4) สาธกโวหาร 5) อุปมาโวหาร

กุหลาบ มลลิกะมาส (2540: 22-24) สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543: 83) และ สมเกียรติ รัชมณี (2549: 59-82) กล่าวถึงกลวิธีการสร้างภาพพจน์ในงานวรรณกรรมว่าเป็นกลวิธีทางภาษาที่มุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจแจ่มแจ้ง ทั้งความหมายโดยตรงและนัยแฝง เน้นให้เกิดอารมณ์และสุนทรีรสในการสื่อสาร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 19 ประเภทคือ 1) อุปมา 2) อุปลักษณ์ 3) สัญลักษณ์ 4) บุคคลวัต 5) สมมุติภาวะ 6) อติพจน์ หรืออติพจน์ 7) อวพจน์ 8) อุปนิษเต 9) นามนัย 10) สัมพจน์ 11) อุปมานิทัศน์ 12) การอ้างถึง 13) การแฝงนัย 14) ปฏิพจน์ 15) ปฏิทรรศน์ 16) แนวเทียบ 17) สัทพจน์ 18) ปฏิพจน์ 19) อาวุธพจน์

2.3 ประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และความสัมพันธ์ไทย-เขมร

นิคม มุสิกคามะ (2536 : 430 หน้า) ให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีกัมพูชา ปูพื้นฐานความเข้าใจวัฒนธรรมเขมรซึ่งมีที่มาจากอารยธรรมอินเดียโบราณ แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาในศาสนาที่มีอิทธิพลต่อบรรทัดฐานสังคมและคติการสร้างถาวรวัตถุ ศิลปวัตถุ และประเพณีปฏิบัติตามแบบอินเดีย ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กัมพูชาในระยะแรกเป็นข้อมูลมุขปาฐะเกี่ยวกับตำนานการสร้างเมือง ข้อมูลที่เป็นหลักฐานได้จากการขุดค้นทางโบราณคดีประกอบกับจดหมายเหตุบันทึกการเดินทางของราชทูตจีนสู่ดินแดนเขมรโบราณ นิคม มุสิกคามะศึกษาโบราณคดีและประวัติศาสตร์กัมพูชาตามยุคสมัย เริ่มจากยุคก่อนเมืองพระนคร ยุคเมืองพระนคร ยุคเสื่อมของเมืองพระนคร ยุคใหม่ของกัมพูชาในเผชิญกับเรื่องราวปัญหาการเมืองและความขัดแย้งระหว่าง 3 ชาติคือ ไทย กัมพูชา และลาว เน้นรายละเอียดการเกิดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในรัชสมัยต่างๆ ของกษัตริย์เขมรโบราณและผลงานการสร้างปราสาทหินสำคัญต่างๆ

สุภัทรดิศ ดิศกุล, ศาสตราจารย์หม่อมเจ้า (2539: 417 หน้า) เสนอเรื่องราวของศิลปะขอมให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปะของอาณาจักรขอมจากยุคเริ่มต้นจนถึงยุคเสื่อม อธิบายความเป็นมาของชนชาติขอมและประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน ปัญหาเกี่ยวกับ “เมืองพระนคร”

ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรขอม มีการอ้างอิงข้อมูลและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จากจดหมายเหตุของนักประวัติศาสตร์จีนที่เข้ามาในดินแดนทางภาคใต้ของแหลมอินโดจีนในพุทธศตวรรษที่ 9 ประวัติศาสตร์ศิลปะขอมที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียโบราณ วิวัฒนาการทางศิลปะรายละเอียดของลวดลาย องค์ประกอบสถาปัตยกรรม หน้าบัน ทับหลัง ประตู เสา ฐาน ภาพสลักประติมากรรม

Chandler (1993: 287 หน้า) เสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เขมรโดยการอารัมภบทตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคประวัติศาสตร์ ยุคเริ่มต้นของอาณาจักรฟูนัน เจนละ กำเนิดอาณาจักรเขมรระยะแรก การสร้างอำนาจของกษัตริย์ เหตุการณ์สำคัญในรัชสมัยต่างๆ ยุครุ่งเรืองจนถึงยุคเสื่อมของอาณาจักรเขมรโบราณ การสิ้นสุดของเมืองพระนคร การย้ายเมืองหลวง การเมืองระหว่างสยาม เขมร และเวียดนาม การตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส การได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส การเมืองหลังจากได้รับเอกราช การปฏิวัติทางสังคมในยุคเขมรแดง การเข้าแทรกแซงของเวียดนามและการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา

รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง (2551: 199 หน้า) นำเสนอข้อมูลความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์ศิลปะของปราสาทขอมในดินแดนไทยจากยุคเริ่มต้นจนถึงยุคสุดท้าย อิทธิพลของศิลปะขอมที่มีต่อการสร้างพระปรางค์ของไทย มีการนำเสนอประเด็นที่เป็นข้อโต้แย้งทางศิลปะซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นการมองความเป็น “ขอม” หรือ “เขมร” กับความเป็นชาตินิยมและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาติรัฐของไทยและกัมพูชาในปัจจุบัน ทางออกของนักวิชาการไทยในเรื่องที่ละเอียดอ่อนและสับสนเพื่อเลี่ยงความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคม ตลอดจนป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตกับการใช้ชื่อเรียกศิลปะขอมในประเทศไทยว่า “ศิลปะลพบุรี” “ศิลปะขอมในประเทศไทย” หรือ “ศิลปะเขมรในประเทศไทย”

ธิปไตย บัวคำศรี (2547: 187 หน้า) เสนอมุมมองกัมพูชาในแง่ของการสร้างภาพความเป็นชาตินครวัดกลายเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณ เป็นเป้าหมายของชาติที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของกัมพูชาเข้าด้วยกัน นครวัดเป็นเครื่องแสดงความเป็นชาติเป็นที่สุดแห่งความเคารพ เทิดทูนและเป็นอัตลักษณ์ของกัมพูชาที่อยู่เหนือการเมืองและความขัดแย้งมาตลอดทุกยุคสมัย นครวัดเป็นสัญลักษณ์แห่งความภูมิใจอย่างที่สุดที่หล่อหลอมความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันของคนในชาติ อันนำไปสู่ความมั่นคงทางสังคมและจิตใจของประชาชน ความเป็นมาของอารยธรรมเขมรในอดีต ความบอบช้ำทางการเมืองในยุคอดีตสู่ยุคใหม่ของกัมพูชาได้นำเสนอไว้ในงานของธิปไตย บัวคำศรี เพื่อให้คนไทยได้เข้าใจความเป็นไปในประเทศเพื่อนบ้านอย่างไม่ตกยุค

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2552: 215 หน้า) เสนอภาพความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในดินแดนเขมรโบราณในลักษณะของ “เครือญาติ” เป็นการนำเสนอโดยอ้างอิงข้อมูลจากจารึก “สุย่ากุก” (เสียมกุก) สันนิษฐานลักษณะการแต่งกายและท่าทางบุคคลจากภาพสลักขบวนแห่งของชาวสยาม

และกลุ่มชนต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ระเบียบรอบปราสาทนครวัดเปรียบเทียบกับข้อมูลการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องจากอดีตถึงปัจจุบัน สุจิตต์ วงษ์เทศเน้นสันนิษฐานความเป็นมาของชาวสยาม กองทัพสยาม โดยอ้างอิงตำนานเก่าแก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในภูมิภาค และตำนานเก่าแก่เกี่ยวกับกำเนิดและการสร้างอาณาจักรเขมรโบราณเรื่อง “นางนาค-พระทอง” และให้ข้อมูลเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์โดยสังเขปของกัมพูชา ไทย และลาว

ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ (2551: 304 หน้า) เสนอภาพศาสนาและความเชื่อในสังคมเขมรเชิงสารคดี เป็นการนำเสนอที่เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ไปสู่จุดที่ใหญ่กว่า ผู้เขียนเริ่มนำเสนอความเป็นมาและความสำคัญของรูปเคารพพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (พระโลเกศวร) จากปราสาทบันทายฉมาร์สู่การค้นข้อมูลความเป็นมาของปราสาทบันทายฉมาร์และอารยธรรมเขมรโบราณซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและพุทธศาสนานิกายมหายาน ผู้เขียนได้ค้นข้อมูลการเข้ามาของศาสนาพราหมณ์สู่อาณาจักรฟูนันในปี พ.ศ. 1345 พร้อมกับลัทธิเทวราชา ศาสนาพราหมณ์นอกจากจะมีอิทธิพลต่อความศรัทธาแล้ววิทยาการและความเชื่อแบบพราหมณ์ยังมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองและการแบ่งชั้นวรรณะของคนในสังคม อิทธิพลของพุทธศาสนานิกายมหายานได้เข้าสู่อาณาจักรเขมรโบราณตั้งแต่ยุคสมัยฟูนันแล้วแต่ได้รับการเคารพนับถือเป็นรองจากศาสนาพราหมณ์เรื่อยมา มีเพียงบางช่วงเวลาบางสมัยเท่านั้นที่ศาสนาพุทธเฟื่องฟูเช่นในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 และพระมหาลีสินทรเทวีที่ศรัทธาและนับถือพุทธศาสนาแต่ยังคงอุปถัมภ์ศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายและไวษณพนิกายอยู่

ศรีศักร วัลลิโภดม (2551: 120 หน้า) เสนอมุมมองทางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคเทือกเขาพนมดงรักอันมีศาสนสถานปราสาทเขาพระวิหารเป็นศูนย์กลางแห่งความศรัทธาและเชื่อมโยงจิตใจของผู้คนที่อยู่อาศัยและเดินทางไปมาระหว่างภูมิภาคเขมรสูงและเขมรต่ำ ความสัมพันธ์ของคนในภูมิภาคเป็นไปในลักษณะบ้านพี่เมืองน้อง มีการแต่งงานระหว่างเจ้านายระหว่างรัฐทำให้เชื้อสายของแต่ละฝ่ายมีสิทธิ์ในการปกครองแต่ละรัฐ แต่มุมมองในแง่ของประวัติศาสตร์รัฐชาติของฝ่ายไทยและกัมพูชากลับสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้คนในภูมิภาคในอีกมิติที่ต่างออกไปกล่าวคือความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยกับเขมรเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง “เจ้ากับข้า” ในสมัยอาณาจักรเขมรโบราณเขมรคือ “เจ้า” และกลุ่มชนคนในอดีตที่อาศัยอยู่ในบริเวณดินแดนประเทศไทยปัจจุบันเป็น “ข้า” ถูกกดขี่ข่มเหงจนต้องต่อสู้เพื่ออิสรภาพจนเกิดรัฐใหม่คือ “สุโขทัย” และเมื่ออาณาจักรเขมรโบราณเสื่อมอำนาจลง รัฐเกิดใหม่เช่นอยุธยาและกรุงเทพฯ เรื่องอำนาจขึ้น คนสยาม (ไทย) พลิกบทบาทกลายเป็น “เจ้า” และเขมรกลายเป็น “ข้า” การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของคนไทยและคนเขมรมีหลายประเด็นที่เป็นการมองต่างมุม คนไทยและคนเขมรจึงได้รับการสังมทางสังคมแตกต่างกันซึ่งมีผลต่อมุมมอง ความเกลียดชัง ความขัดแย้ง ความรู้สึกที่เหนือกว่าและด้อยกว่า

Ishizawa & Tamura (2007) ให้ข้อมูลร่องรอยอารยธรรมเขมรโบราณที่ปรากฏในกัมพูชาและไทย เริ่มจากสังคมเขมรโบราณที่รับระบบ ระเบียบและความเชื่อตามแบบฮินดูในการนับถือเทพเจ้าฮินดูคือพระวิษณุและพระศิวะ และมีการนับถือพุทธศาสนาหายานในระยะต่อมา ความศรัทธาในศาสนาฮินดูก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนทางสังคมในการสร้างศาสนสถาน รูปเคารพและมีการปฏิบัติบูชา จุดเริ่มต้นของอาณาจักรเขมรโบราณ การก้าวสู่จุดสูงสุดของความเจริญและความเสื่อมของอาณาจักร ร่องรอยของอารยธรรมเขมรโบราณในสุโขทัย ลพบุรี อยุธยา และในดินแดนแถบอีสานใต้ของไทย หลักฐานจากจดหมายเหตุราชทูตจีนจิ่วตางกวน (Zhou Daguan) ซึ่งออกเดินทางจากจีนในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1296 ถึงนครธม (ยโสธรปุระ) ในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกันและออกเดินทางกลับจีนในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1297 จิ่วตางกวนได้บันทึกการเดินทางและบรรยายสภาพสังคมและวิถีชีวิตผู้คนเขมรในสมัยนั้นเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ (Ishizawa & Tamura, 2007: 172) นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลด้านภูมิปัญญาโบราณในการสร้างระบบชลประทาน

Rooney (2006: 488 หน้า) เขียนถึงความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมเขมรทั้งในแง่วิชาการและการท่องเที่ยว เริ่มจากข้อมูลทั่วไปของกัมพูชาในปัจจุบันย้อนอดีตสู่การค้นพบเมืองพระนครโดยชาวฝรั่งเศสซึ่งต่อมาชาวโลกได้กระหายใคร่รู้กับความอลังการของปราสาทหินเขมร การศึกษาและบูรณะซากโบราณสถานเมืองพระนครได้รับความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กร Rooney ให้ข้อมูลเรื่องเขมรในลีลาการเขียนที่มีทั้งความแตกต่างและคล้ายคลึงจากงานของคนอื่นๆ มีรายละเอียดเชิงลึกด้านวัสดุก่อสร้างประเภทต่างๆ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลปะของปราสาทหินที่มีชื่อเสียงต่างๆ ตามกลุ่มศิลปะและยุคสมัย รวมทั้งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวควรศึกษาก่อนเดินทางไปสถานที่จริง

Ortner et al (2002: 288 หน้า) เป็นข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมเขมรโบราณที่มีเมืองศูนย์กลางอยู่ที่เมืองพระนคร มีผู้เขียนหลายคนเขียนหัวเรื่องย่อยต่างๆ อาทิ เรื่องประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ความเป็นศูนย์กลางของเมืองพระนครในอดีต ปราสาทในเมืองหลวงและปราสาทนอกเมืองหลวง ลักษณะทางศิลปกรรมของปราสาทหินต่างๆ แผนผังปราสาทหิน งานประติมากรรมตามรูปแบบศิลปะเขมรที่จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ การสงวนรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ

Freeman & Jacques (2007: 240 หน้า) ให้ข้อมูลด้านอาณาจักรและอารยธรรมของเขมรโบราณ รูปแบบศิลปะสมัยต่างๆ จากสมัยแรกเริ่มสมโบรีไพรกุก ไพรกเมง กำพงพระ ในยุคก่อนเมืองพระนคร สมัยเมืองพระนครยุคต้นๆ มีศิลปะแบบพระโค บาแคง เกาะแกร์ แปรรูป จนถึงยุคปลายสมัยเมืองพระนครคือรูปแบบศิลปะแบบนครวัดและบายน ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเขมร จารึกโบราณ ข้อมูลของปราสาทหินต่างๆ ตามการจัดแบ่งกลุ่มโดยยึดศูนย์กลางที่เมืองพระนครเป็นหลัก

มีกลุ่มปราสาททางตอนเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มปราสาทที่อยู่ด้านบารายตะวันออก บารายตะวันตก และกลุ่มปราสาทยุคต้นที่โรเลย์ (Roluos) เป็นต้น

ซากโบราณสถานเมืองพระนคร ซากปราสาทหินเขมรต่างๆ ในประเทศกัมพูชา ไทย ลาว ตลอดจนประติมากรรมรูปเคารพของเขมรโบราณต่างๆ เป็นหลักฐานและพยานวัตถุที่สามารถกระตุ้นความใคร่รู้เรื่องราวในอดีตให้คนในยุคปัจจุบันได้สืบสาวและศึกษาจนทราบถึงความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรเขมรโบราณ อำนาจของผู้ปกครอง อิทธิพลด้านศาสนาและพลศาสตร์ของคนเขมรในอดีต หลังการเสื่อมอำนาจของเมืองพระนครชาวโลกยังมิได้ทราบเรื่องราวของอารยธรรมเขมรโบราณมากนัก ชาวฝรั่งเศสได้สำรวจพื้นที่ต่างๆ ในกัมพูชาและค้นพบซากโบราณสถานเมืองพระนคร ฝรั่งเศสจึงเป็นผู้นำชาวโลกศึกษามรดกทางวัฒนธรรมของเขมรโบราณ ในปัจจุบันอารยธรรมเขมรโบราณกลายเป็นที่สนใจของชาวโลก มีนักวิชาการและผู้สนใจหลากหลายเชื้อชาติเขียนหนังสือไว้เป็นจำนวนมาก การทบทวนวรรณกรรมในกลุ่มท้ายสุดนี้จึงไม่ได้มีจำกัดเฉพาะที่ผู้วิจัยนำมาอ้างถึงเท่านั้น ยังมีวรรณกรรมอีกเป็นจำนวนมากที่ผู้สนใจสามารถศึกษาได้อีก เช่น Albanese (2006: 296 หน้า), Clark et al (2007: 405 หน้า), Roveda, Vittorio (2005: 536 หน้า), Roveda, Vittorio (2007: 290 หน้า), Poncar and Maxwell (2006: 192 หน้า), Jacques and Lafond (2007: 280 หน้า) และ Jacques and Freeman (2005: 320 หน้า)

การวิจัยความเป็นเขมรในนวนิยายต้องพิจารณาวรรณกรรมจากสามกลุ่มดังกล่าวประกอบเข้าด้วยกันกับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้านี้ เป้าหมายการตั้งความเป็นเขมรที่ปรากฏในนวนิยายต้องไม่มองข้ามประเด็นที่นักวิชาการต่างๆ ได้นำเสนอ มุมมองและการให้คำจำกัดความของความเป็นเขมรเป็นสิ่งที่มีความหมายและเป็นแนวทางสำคัญให้ งานวิจัยก้าวไปในทิศทางที่ถูกต้อง วรรณกรรมกลุ่มบันเทิงคดีมีประโยชน์ต่อความชัดเจนในการพิจารณาว่านวนิยายเรื่องใดสัมพันธ์กับความเป็นเขมรในแง่ไหน อย่างไร เพราะองค์ประกอบของนวนิยายจะทำให้การศึกษามีกฎเกณฑ์และมีหลักในการวิเคราะห์ วรรณกรรมกลุ่มประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และความสัมพันธ์ไทย-เขมร เป็นแนวทางในการมองความเป็นเขมรจากหลายมิติ ช่วยให้เข้าใจความเป็นมาของชาติเขมร ประชาชนเขมร และเพื่อนบ้านของเขมรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านสังคม วิถีชีวิต ความเปลี่ยนแปลง พัฒนาการทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม ฯลฯ เพื่อความกระจ่างในการมองความเป็นเขมรจากบริบทอันหลากหลาย

บทที่ 3

องค์ประกอบนวนิยายกับความเป็นเชมร

บทนี้เป็นการนำเสนอความเป็นเชมรที่ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบต่างๆ ของนวนิยาย เริ่มต้นด้วยข้อมูลของนวนิยายอันได้แก่ ชื่อ ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ครั้งแรก ตามด้วยเรื่องย่อของนวนิยายทั้งสิบเรื่อง อันที่จริงเรื่องย่อบางเรื่องควรจะสั้นกว่านี้แต่ผู้วิจัยตั้งใจออกแบบเก็บอารมณ์ของเรื่องไว้พอสมควรซึ่งน่าจะทำให้ผู้ที่ไม่ได้อ่านนวนิยายฉบับเต็มได้สัมผัสในสิ่งเหล่านั้นบ้าง เรื่องย่อนวนิยายในงานวิจัยนี้จึงเป็นเรื่องย่อที่ไม่สั้นมาก ส่วนองค์ประกอบของนวนิยายที่นำเสนอในบทนี้เป็นการนำเสนอแบบภาพรวมของนวนิยายทุกเรื่องในด้านแนวคิดสำคัญ โครงเรื่อง การเล่าเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก เวลา และบรรยากาศ ในส่วนท้ายบทได้นำเสนอสัญลักษณ์และการสื่อความหมายจาก “ปก” และ “ชื่อ” ของนวนิยายอันมีนัยที่สื่อถึงเนื้อในของนวนิยาย และสามารถสื่อความเป็นเชมรของนวนิยายแต่ละเล่มได้อีกด้วย

3.1 นวนิยายและปีที่พิมพ์

นวนิยายกลุ่มตัวอย่างมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเชมรถึงปี 2550 ที่ได้นำมาวิเคราะห์มีจำนวน 10 เรื่องเรียงตามลำดับปีที่พิมพ์ครั้งแรกดังต่อไปนี้

	พิมพ์ครั้งแรก	เรื่อง	ผู้ประพันธ์
1	พ.ศ. 2519	อมฤตาลัย	จินตวีร์ วิวัธน์
2	พ.ศ. 2531	เชมรินทร์-อินทรา	ก. สุรางคนางค์
3	พ.ศ. 2532	หุบเขากินคน	มาลา คำจันทร์
4	พ.ศ. 2536	นางมาร	เพ็ญใจ เพ็ญบุญ
5	พ.ศ. 2539	สุริยวรรณ	ทมยันตี
6	พ.ศ. 2541	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	กฤษณา อโศกสิน
7	พ.ศ. 2546	สร้อยแสงจันทร์	พงศธร
8	พ.ศ. 2547	สมบัติกัมพูชา	พันธุ์ พงศ์นาค
9	พ.ศ. 2547	อัปสร	ม.ล.กุลรัตน์ เทวกุล
10	พ.ศ. 2549	มนตร์อัปสร	อรพิม

3.2 เรื่องย่อนวนิยาย

3.2.1 อมฤตาลัย

พินทุดี วงศ์โสธร มีชื่อเสียงขึ้นมาในแวดวงสังคมไทยโดยที่ไม่มีใครทราบที่มาอย่างแน่ชัด ร่ำลือกันว่าเธอร่ำรวยและเป็นราชินีกุลเชمر พินทุดีมีความสง่างามทำให้หนุ่มหลายคนหมายปอง หนุ่มสังคมกลุ่มหนึ่งประกอบด้วยสถาพร ไพลีฐกุลรองผู้จัดการโรงงานกระดาษชำระ ไหวฑูรย์ อมรรักษ์ นักโบราณคดี ร.ต.ท. ทัดเทพ พิษณุเศรณี นายตำรวจสืบสวนดีกรีสก็อตแลนด์ยาร์ด และศุภสิทธิ์ กาญจนันท์ผู้จัดการโรงแรม ในบรรดาหนุ่มกลุ่มนี้สถาพรและศุภสิทธิ์ต่างแข่งขันกันจีบพินทุดี หัวข้อสนทนาหลักของคนในสังคมนอกจากเรื่องของพินทุดีแล้วก็เป็นเรื่องคนหายซึ่งเกิดขึ้นบ่อย บางรายพบกลายเป็นศพที่ถูกกดทิ้งอย่างทารุณไม่มีเลือดและถูกควักหัวใจ

ไหวฑูรย์ออกชุดค้นทางโบราณคดีและได้ของดีคุ้มกายคือว่านครุฑพลที่มีอานุภาพป้องกันภูตผีปีศาจและอำนาจมนตรา คืนหนึ่งในงานราตรีทัดเทพแนะนำนางแบบชื่อดังอลิศราให้รู้จักกับไหวฑูรย์ แต่เมื่อพินทุดีปรากฏกายควงคู่มากับสถาพร ผู้คนต่างจับจ้องเธอ อริศราไม่พอใจที่ใครๆต่างให้ความสนใจกับพินทุดี เมื่องานเลี้ยงเลิก สถาพรอาสาขับรถไปส่งพินทุดีที่บ้าน สถาพรได้พบกับหญิงชราชื่อเจ้าอุษาสวรรค์ผู้มาเตือนให้เขารับหนี่เพื่อเอาชีวิตรอด พินทุดีเรียกเจ้าอุษาสวรรค์ว่าแม่และบอกสถาพรว่าแม่ของเธออายุมากและเลอะเลือนแล้ว พินทุดีนำสถาพรลงป้ห้องใต้ดินแล้วลงมือเชือดคอสถาพรเพื่อนำเลือดชายหนุ่มไปทำพิธีกรรมหน้าโลงศพหินของพระแม่ย่าทวดกำปงพิรา

ไหวฑูรย์เล่าให้ทัดเทพฟังเรื่องการมาเมืองไทยของ ศาสตราจารย์ ดร.อดอล์ฟ ชไนเดอร์ ผู้สนใจศึกษาเรื่องราวของเมืองอมฤตาลัยซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งขึ้นโดยพระนางพันธุเมทีวราชิดาของพระเจ้ายโธวรมัน สันนิษฐานว่าเมืองนี้ตั้งอยู่ในบริเวณทิวเขาพนมดงรัก

นายสุนทรพ่อของสถาพรเร่งรัดให้ทัดเทพติดตามหาสถาพรที่ยังไม่กลับบ้านตั้งแต่คืนวันงานราตรี เพื่อนๆ นึกออกว่าครั้งสุดท้ายที่เห็น สถาพรอยู่กับพินทุดี ทัดเทพและไหวฑูรย์ไปสืบคดีคนหายที่บ้านพินทุดี สองหนุ่มตื่นตากับบ้านของพินทุดีที่ใหญ่โตมาก ไหวฑูรย์ทิ้งมากที่พินทุดีสาวสังคมทันสมัยเป็นนักสะสมของเก่าชั้นเยี่ยม วัตถุโบราณชิ้นสำคัญที่พินทุดีมีไว้ในครอบครองคือจารึกเมืองอมฤตาลัย และศิลาสลักภาพพระราชพิธีราชาภิเษกของพระนางพันธุเมทีวผู้เป็นราชินีแห่งอมฤตาลัยปุระ ส่วนพินทุดีไม่พอใจที่ไหวฑูรย์รู้เรื่องเมืองอมฤตาลัย ทัดเทพและไหวฑูรย์ได้รู้จักกับเลขาการของพินทุดีผู้มีชื่อว่าสโรชินี ทัดเทพมีท่าทีสนใจสโรชินีตั้งแต่แรกพบ ด้านคตินั้นทัดเทพไม่ได้ความคืบหน้านักเพราะพินทุดีให้การว่าสถาพรมาส่งเธอที่หน้าบ้านแล้วก็กลับไป

ที่สถานีดำรวจดินแมวรายหนึ่งชื่อนายช่วงให้ปากคำด้วยอาการหวาดกลัวว่าได้ป็นเข้าไปในบ้านหลังใหญ่พบผีดิบเดินไปเดินมาและพบมนุษย์ค้างคาว เขาจึงรีบวิ่งหนีอย่างไม่คิดชีวิตจนถูกรถ

ของศุภสิทธิ์ชนหมดสติอยู่กลางถนน ทัดเทพคิดว่าบ้านหลังใหญ่ละแวกนั้นมีแต่บ้านของพินทุดี ไหวทูรย์ค้นข้อมูลทางโบราณคดีและพบว่าพระเจ้ายโสมรณะครองราชย์ในราวปี พ.ศ. 1432-1443 มีราชธานีอยู่ที่เมืองหริหรัลย์ ต่อมาย้ายเมืองไปตั้งที่ยโสธรปุระแต่ไม่พบข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับเมืองอมฤตาลัยเลย คืบนั้นมนุษย์ค้างคาวพยายามจะทำร้ายไหวทูรย์แต่ด้วยอำนาจของวณครุฑพลไหวทูรย์จึงไม่ได้รับอันตราย

ไหวทูรย์พบกับเสาวภาพรรณนิกขาวสาวอยู่บ่อยครั้ง ทั้งสองสนทนากันเรื่องคดีคนหายรายต่างๆ ส่วนพินทุดีก็เฝ้าเฝ้ากับเวตาล-มนุษย์ค้างคาวที่ทำงานพลาดและทำพิธีปลุกเสกเกียรติมุขหรือหน้ากาลให้มีชีวิตขึ้นมาเพื่อช่วยงานเธออีกแรง

ณ ห้องประชุมคณะทำงานด้านโบราณคดี ศาสตราจารย์ชไนเดอร์ให้ข้อมูลอาจารย์อินทัช ธรรมรัช ผู้เชี่ยวชาญการอ่านอักษรโบราณว่าเมืองอมฤตาลัยมีอยู่จริง ไหวทูรย์ยืนยันยืนยันว่าเคยพบจารึกและหลักฐานทางโบราณคดีของเมืองอมฤตาลัยในบ้านของพินทุดี ต่อมาไหวทูรย์ชวนทัดเทพไปบ้านพินทุดีอีกและตั้งใจไปในช่วงที่พินทุดีไม่อยู่บ้าน ไหวทูรย์ลักลอบถ่ายรูปโบราณวัตถุต่างๆ และขอตัวกลับก่อนที่พินทุดีจะกลับบ้าน ปทุมและสโรชินีถูกพินทุดีดูฐานปล่อยให้คนเข้ามาในบ้านตอนที่เธอไม่อยู่ ส่วนไหวทูรย์นำรูปถ่ายที่ได้ไปให้ที่ประชุมคณะทำงานด้านโบราณคดีพิจารณา

พินทุดีนำเกียรติมุขไปให้ไหวทูรย์อ้างว่าประสงค์ให้นักโบราณคดีตรวจสอบ ทัดเทพไปส่งพินทุดีที่บ้านโดยไม่ทราบว่ อริศราแอบขับรถตามไปด้วย เมื่อทัดเทพกลับไปแล้วอริศราจึงเข้าไปขอพบพินทุดี อริศรานั่งที่ห้องรับแขกและถูกอำนาจพินทุดีสะกดจิตให้เห็นเลือดดำและนาเค็ดเคียดหลอกหลอน อริศราตกใจกลัวขวัญกระเจิงรีบขับรถกลับร้านเบญญาอย่างไม่รู้ตัวและพูดจาเพ้อเจ้อ

ดร.ชไนเดอร์และอาจารย์อินทัชให้ไหวทูรย์ดูศิลาสลักภาพนูนต่ำรูปใบหน้าสตรีซึ่งที่งานขุดค้นโบราณคดีได้มาจากปาลีกแถบเทือกเขาดงรัก ไหวทูรย์เห็นแล้วถึงกับอุทานว่าคล้ายพินทุดี ดร.ชไนเดอร์บอกว่าสตรีในรูปคือนางพญาพันธุเมธีราชินีแห่งเมืองอมฤตาลัย

นายช่วงตื่นแหม่ถูกฆ่าตาย นายแพทย์หนุ่ม ม.ร.ว.สโรชพันธุ์ สโรชาสันนิษฐานจากสภาพศพว่าถูกเขี้ยวเล็บสัตว์ขนาดใหญ่ทำร้าย ทัดเทพและสโรชพันธุ์รีบไปแจ้งข่าวนี้ให้พินทุดีได้ทราบฐานที่ดินแหม่คนนี้น่าจะเคยแอบย่องเบาเข้าบ้านพินทุดี สโรชพันธุ์ได้พบกับสโรชินีและสนใจสโรยลือคเกิดรูปหยดน้ำประดับเพชรของสโรชินีมากเพราะสโรชพันธุ์ก็มีสร้อยแบบเดียวกันนี้อยู่เส้นหนึ่ง

ทัดเทพพบสโรชินีโดยบังเอิญขณะที่เธอมาทำธุระให้พินทุดีที่ร้านเบญญาและทัดเทพอาสาไปส่งสโรชินีกลับบ้านทำให้ทัดเทพรู้จักทางลับที่สามารถเดินลอดรั้วและพุ่มไม้เข้าไปในบ้านพินทุดีได้ พินทุดีหงุดหงิดมากที่เวตาลและเกียรติมุขไม่สามารถทำร้ายไหวทูรย์ได้และต้องการจะรู้ว่าไหวทูรย์มีของดีอะไรคุ้มตัว วันหนึ่งไหวทูรย์พาเสาวภาพรรณนิกขาวไปรับเสื้อที่ร้านเบญญา เสาวภาพรรณนิกขาวได้พบกับพินทุดีและรู้สึกหวาดหวั่นอย่างบอกไม่ถูก

ศุภสิทธิ์ก็ลัดกลุ้มที่เพื่อนรักอย่างตัดเทพนับวันจะสนิทสนมกับพินทุดีเป็นพิเศษ หลังจากดื่มเหล้าย้อมใจแล้วศุภสิทธิ์ได้แอบปิ่นรื้อเข้าไปในบ้านพินทุดีกลางดึก เขาได้พบกับสภาพในสภาพมืดบอดและแอบเห็นหญิงที่ดูแก่เฒ่ามาก ๆ จนยากจะประมาณอายุได้ ศุภสิทธิ์ตกใจวิ่งหนีและถูกเวตาลไล่ล่าแต่เขารอดตายเพราะเจ้าอุษาสวรรค์มาช่วยไว้ได้ทัน สโรชินีชักชวนเสาวภาพรรณมาที่บ้านตามคำสั่งนายหญิงและพินทุดีสะกดจิตเสาวภาพรรณ

ศาสตราจารย์ ดร.ชไนเดอร์ แนะนำสมาชิกใหม่คือศาสตราจารย์ ดร.ภุดศอร ให้คนอื่น ๆ ในที่ประชุมได้รู้จัก ดร.ภุดศอรที่ทั้งและสนใจในหลักฐานภาพถ่ายของไวฑูรย์อย่างมาก ดร.ภุดศอรได้แสดงหลักฐานการค้นพบเหรียญเงินขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เซนติเมตรด้านหนึ่งเป็นรูปปราสาทหิน ด้านหนึ่งเป็นรูปหน้าสตรีมีอักษรเขียนกำกับว่า “พันธุเทวีศรีโยธธรรามหาราชินี” และ “อมฤตาลัยปุระ” หลักฐานต่างๆ ที่พบในขณะนี้ทำให้นักโบราณคดีเชื่อมั่นยิ่งขึ้นว่าเมืองอมฤตาลัยมีอยู่จริง

เสาวภาพรรณเริ่มทำงานตามอำนาจสะกดจิตของพินทุดีในการสนิทสนมกับไวฑูรย์และติดตามสืบความเคลื่อนไหวของไวฑูรย์ ส่วนไวฑูรย์เริ่มสงสัยในพฤติกรรมของเสาวภาพรรณจึงคอยระมัดระวังตัวอยู่ ศุภสิทธิ์อาการหนักนอนอยู่โรงพยาบาลกระซิบบอกตัดเทพ ไวฑูรย์และนายแพทย์ สโรชพันธุ์ก่อนสิ้นลมว่า เขาแอบเข้าไปในบ้านพินทุดีและได้เห็นสภาพ ผู้หญิงแก่ๆ และมนุษย์ ค้างคาว

งานแฟนซีลีลาผู้มีคนมาร่วมงานอย่างคับคั่ง เมื่อพินทุดีมาถึงงานเธอได้กลายเป็นจุดเด่นของงาน พินทุดีส่งางามด้วยชุดนางพญาขอม ดร.ภุดศอรนั่งตัวเกร็งจ้องมองพินทุดี เมื่อพินทุดีเยื้องกรายมาทักทาย ดร.ภุดศอรได้แต่ตะลึงและระลึกระลึกพูดแต่ว่า “พระนาง...โอ...พระนางเอง” จากนั้นร่างกายมีอาการกระตุกลงไปคุกเข่ากับพื้นแน่นหน้ามองพินทุดีแล้วหงายหลังหมดสติไป เมื่อฟื้นคืนสติขึ้นมายังเพ้ออีกว่า “พระนางจริงๆ เสด็จมาเอง” ในงานโกลาหลเพราะเครื่องเพชรที่อริศราใส่เดินแบบหายไปทำให้อริศราตกเป็นผู้ต้องสงสัย

คืนหนึ่งตัดเทพและไวฑูรย์แอบย่องเข้าบ้านพินทุดี พวกเขาเห็นสโรชินีเดินละเมอและเห็นทางลงห้องใต้ดินแต่ยังไม่มีเวลาลงไปสำรวจ ทั้งสองคนรอดออกมาจากบ้านพินทุดีได้โดยไม่ได้รับอันตรายเพราะมีว่านครุทพลคุ้มครอง วันหนึ่งตัดเทพพบกับสโรชินีและอาสาพาเธอไปซื้อของซึ่งเผอิญได้พบกับคุณหญิงศจีแม่ของตัดเทพ คุณหญิงศจีพอใจในกิริยามารยาทของสโรชินีมากและสังเกตเห็นสร้อยคอของเธอมียักขรลงยาสลัก ป.ส. เมื่อตัดเทพกลับบ้านคุณหญิงคาดคั้นจนตัดเทพยอมรับว่าแอบชอบสโรชินีอยู่

ดร.ภุดศอรได้หลักฐานเพิ่มเติมเป็นศิลาครึ่งท่อนจารึกคำสาปแช่งเมืองอมฤตาลัยและนางพญาของเมืองนั้น ดร.ภุดศอร จะพิสูจน์ให้ทุกคนได้รู้ว่ นางพญาพันธุเทวียังมีชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันแต่เมื่อพบกับพินทุดีอีกครั้งปรากฏว่า ดร.ภุดศอร ตกตะลึงและหมดสติไปอีก คราวนี้ ดร.ภุดศอร มีอาการทรุดหนักอย่างไม่ทราบสาเหตุ หลายวันต่อมา ดร.ภุดศอรถูกฆาตกรรมใน

โรงแรมที่พักด้วยการถูกฝ่ามือที่แข็งแกร่งมากบีบคอ ทัดเทพและหมอสโรหพันธ์ไปพบพินทุติที่บ้าน สโรหพันธ์รู้สึกคั่นหน้านางปทุมมาก ทัดเทพแจ้งพินทุติว่า ดร.ภุดศอรพบศิลาจารึกคำสาปแห่งพระนางพันธุเมทวี่ซึ่งคนร้ายอาจขโมยศิลาจารึกไปแล้วมาปิดปากดร.ภุดศอร

คุณหญิงศุจีคุยกับทัดเทพและสโรหพันธ์ถึงสร้อยคอของสโรหันธ์ คุณหญิงเล่าว่าหม่อมเจ้าปัทมบัลลังก์พระบิดาของหม่อมราชวงศ์สโรหพันธ์ สโรหันธ์ได้ทำสร้อยขึ้น 2 เส้นๆ หนึ่งเป็นจี้เพชรสีน้ำมันก๊าดประทานให้หม่อมแม่ของหมอสโรหพันธ์ อีกเส้นฝังเพชรสีชมพูประทานให้หม่อมคนโปรดคือหม่อมปทุมด้านหลังจี้มีอักษรย่อ ป.ส. คุณหญิงจึงสงสัยว่าสโรหันธ์คือน้องสาวต่างมารดาของสโรหพันธ์ และสโรหพันธ์ก็นึกออกว่าทำไมจึงคั่นหน้านางปทุมเพราะเคยเห็นหม่อมปทุมตอนเป็นเด็กนั่นเอง

นายชินพ่อเลี้ยงของสโรหันธ์สามีใหม่ของนางปทุมและเป็นคนขับรถของพินทุติลอบปิ่นเข้าห้องพักของ ดร.ภุดศอร ในโรงแรมแต่พลาดหนีตำรวจที่ซุ่มดูอยู่จนตกตึกตายตำรวจสอบสวนพินทุติแต่เธอให้การปฏิเสธ อาจารย์โยนทัตแปลจารึกเมืองอมฤตาลัยได้ข้อความบางส่วนที่ยืนยันกำเนิดเมืองอมฤตาลัย ทัดเทพเฝ้าจับตาดูตามความเคลื่อนไหวของคนในบ้านพินทุติจนทราบจากสโรหันธ์ว่าพินทุติไปพักร้อนต่างจังหวัดหลายวัน ทัดเทพชักชวนหมอสโรหพันธ์ลอบเข้าห้องใต้ดินในบ้านพินทุติ พวกเขาพบกับซากผีดิบสภาพและพินทุตินั่งรอพวกเขาอยู่ในห้องใต้ดินแห่งนั้น พินทุติกล่าวต้อนรับผู้บุกรุกทั้งสองสู่เมืองอมฤตาลัย

ในห้องโถงของเทวาลัยใต้ดินตั้งแต่งด้วยภาพสลักปูนดำศิลปะขอม เทวรูปยืนสี่กร แทนนุชาและพินทุตินั่งอยู่บนบัลลังก์ทองโดยเวตาลยืนเฝ้าอยู่ข้างบัลลังก์ พินทุติเปิดเผยว่าเธอคือพระนางพันธุเมทวี่ราชินีแห่งอมฤตาลัยผู้เป็นอมตะด้วยฤทธิ์อำนาจนาคนาคราช เลือดมนุษย์และเวทย์มนตร์ของพระแม่ย่าทวดกำปงพิรา ทัดเทพในอดีตชาติคือขุนพลกุเพนทราผู้เป็นดวงใจของพระนางแต่ใจของขุนพลกลับเสน่หาแต่ขนิษฐาของพระนางนามเจ้าหญิงยโสธรिया ครั้นพระเจ้ายโสวรมันสร้างเมืองใหม่นามยโสธรปุระ พระนางจึงสร้างเมืองใหม่นามอมฤตาลัยประชันเช่นกัน พระนางแค้นเคืองที่พระเจ้ายโสวรมันยกเจ้าหญิงยโสธรियाให้อภิเษกกับขุนพลกุเพนทรา พระนางจึงออกอุบายเชิญเจ้าหญิงยโสธรियाมาเยือนอมฤตาลัยพร้อมด้วยกุเพนทราแล้ววางยาให้เสมือนเป็นไข้ไปงเขียวตายทั้งสองคนจากนั้นส่งศพคืนยโสธรปุระพระเจ้ายโสวรมันพิโรธหนักมีคำสั่งให้จัดทัพยกไปล้อมอมฤตาลัยเพื่อจับตัวพันธุเมทวี่และพระแม่ย่าทวดกำปงพิราสำเร็จโทษ

เมื่อถูกกองทัพพระบิดาปิดล้อมจนคับขันพระนางพันธุเมทวี่ได้นุชาเทวรูปพระหริหระขอทำลายอมฤตาลัยด้วยน้ำมือของพระนางเอง อมฤตาลัยและกองทัพของพระเจ้ายโสวรมันจึงพินาศลง พระแม่ย่าทวดกำปงพิรานำพระนางและเวตาลหนีออกจากอมฤตาลัยได้อย่างปลอดภัย พระเจ้ายโสวรมันทำศิลาจารึกสาปแช่งพระนางและแบ่งเก็บเป็นสองส่วน พระนางลักมาได้ส่วนหนึ่งและ

ดร.ภุคศอรค้นพบได้ในส่วนที่เหลือ นามพันธุเมทวิและอมฤตาลัยไม่ปรากฏในหลักฐานใดๆ เนื่องจากพระเจ้ายโสมรมันสั่งให้ลบนามทั้งสองทิ้งและห้ามมิให้ผู้ใดกล่าวถึงเรื่องนี้อีกอย่างเด็ดขาด

พินทุวดีปรารถนาให้ตัดเทพอยู่กับตนตลอดไปแต่บังคับตัดเทพไม่ได้เพราะว่านครทพลงที่ไวฑูรย์หักแบ่งให้คุ้มตัวตัดเทพอยู่ พินทุวดีจึงใช้แผนจับสโรชินีเป็นเครื่องต่อรอง ไวฑูรย์ ดร.ชโนเดอร์และอาจารย์โนทัยติดตามมาช่วย พินทุวดีขู่จนสโรชินีต้องทิ้งวานครทพลงที่พื้น เจ้าอุษาสวรรค์โผล่เข้ามาช่วยยิงปืนใส่เวตาลและหยิบวานครทพลงขว้างใส่เกียรติมุขพินทุวดีร้ายมนตร์หมายทำลายทุกคนต่อหน้าเทวรูปพระหริหระและพระแม่ย่าทวดกำปงพิรา ไวฑูรย์ฉวยโอกาสอ่านจารึกคำสาปแช่งที่มีเพียงครึ่งซีก เมื่ออ่านจนจบร่างของพระแม่ย่าทวดกลายเป็นผุยผงครึ่งซีกและร่างกายของพินทุวดีแห้งเหี่ยวยับย่นไปครึ่งซีกส่วนอีกครั้งยังคงความสวยสดงดงามอยู่ พินทุวดียอมรับความพ่ายแพ้และส่งจารึกอีกครึ่งซีกที่เหลือให้ไวฑูรย์แต่ไวฑูรย์อ่านไม่ได้จึงส่งต่อให้ อาจารย์โนทัยอ่านจนร่างกายของพินทุวดีเริ่มเหี่ยวย่นและแหลกสลายเป็นผุยผงเช่นเดียวกับร่างของพระแม่ย่าทวดอีกครึ่งซีกที่เหลือ ห้องใต้ดินแห่งนั้นเริ่มพังลง มีเพียงเจ้าอุษาสวรรค์ที่ล้มลงหัวใจวายตาย ส่วนคนอื่นๆ ต่างช่วยเหลือกันและกันและหนีออกจากห้องใต้ดินได้อย่างปลอดภัย หลังเหตุการณ์ร้ายๆ ผ่านไปตัดเทพเริ่มคิดเรื่องการแต่งงานกับสโรชินี

3.2.2 เขมรินทร์ อินทรา

คุณหญิงอำภา วัลลภราชวังสวรรค์ มีบุตรสามคน คนโตชื่อคุณแอ๊ด หรือนางอติติ สมรสแล้วกับพันตรีประชา สุริยะชีวิน คนรองชื่อคุณอ๊อดหรือนายอายุร สมรสกับคุณแดง และคนเล็กชื่อคุณอุ หรือ นางสาวอินทรา วัลลภานุรักษ์ เพิ่งจบการศึกษาศาสตรบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณหญิงอำภากำลังเป็นธุระหาคู่ครองที่เหมาะสมให้กับบุตรสาวคนเล็กโดยมีคุณนายจรัสทำหน้าที่แม่สื่อทาบทามอินทราให้เป็นคู่กับคุณวริช เจ้าหน้าที่การทูตกระทรวงการต่างประเทศ ผู้มีอายุมากกว่าอินทรา 5 ปี และมีศักดิ์เป็นน้องชายคนสุดท้องของคุณพระภาษา วันหนึ่งคุณหญิงอำภาได้จัดงานเลี้ยงเพื่อให้อินทราและวริชได้ทำความสนิทสนมกัน ส่วนนายอายุรได้พาเพื่อนของตนนายแพทย์ปิยะพงศ์มาร่วมงานเลี้ยงด้วยเพราะนายแพทย์หนุ่มผู้นี้กำลังสนใจในตัวอินทราเช่นเดียวกับวริช

อินทรามีเพื่อนสนิทคนหนึ่งชื่อทิพาพันธ์ซึ่งแต่งงานและติดตามสามีชาวเขมรนายจำแลงพานิชนิยมนไปลงทุนทำธุรกิจที่ประเทศกัมพูชา ทิพาพันธ์หมั่นเขียนจดหมายและส่งของฝากมาให้อินทราครบครันอยู่เนืองๆ จดหมายฉบับล่าสุดทิพาพันธ์ได้ชักชวนให้อินทราไปเที่ยวประเทศกัมพูชาและแจ้งข่าวงานสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยให้กับเจ้านายองค์เล็กๆ ในราชสำนักเขมร อินทราสนใจงานนี้มากและนึกถึงเรื่องแต่หนหลังเมื่อครั้งยังเป็นนิสิตจุฬาฯ ตอนไปทัศนศึกษาที่

ปราสาทหินเขาพระวิหาร เธอได้เดินชนกับชายหนุ่มนิรนามผู้หนึ่งที่ปราสาทหินจนข้าวของใน กระเป๋าทิ้งหล่นกระจาย หลังจากนั้นอินทรีก็เฝ้าฝันเห็นภาพเดิมๆ ที่มีชายหนุ่มนิรนามผู้นั้นอยู่เสมอ

ทิพพันธ์มาเยี่ยมบ้านที่กรุงเทพฯ และถือโอกาสชวนอินทรีให้ไปเที่ยวและทำงานที่กัมพูชา อินทรีตัดสินใจไปทำงานที่กัมพูชาแต่ไม่กล้าบอกมารดาว่าต้องไปถึงสามเดือนหรืออาจจะมากกว่า นั้น อินทรีบอกมารดาเพียงว่าขอไปเที่ยวกัมพูชากับทิพพันธ์ อินทรีเดินทางเข้ากัมพูชาทาง รถยนต์ผ่านอรัญประเทศ ปอยเปตสู่เสียมราฐ ทิพพันธ์นำอินทรีเข้าชมปราสาทบายนและนครวัดที่ตั้ง อินทรีได้พบกับหนุ่มนิรนามในฝัน หนุ่มคนนั้นได้ทักทายอินทรีด้วยการยิ้มและเปิดหมวกให้แต่ยังไม่ทันได้พูดคุยกัน เมื่อคณะของอินทรีเดินทางถึงกรุงพนมเปญ ทิพพันธ์ได้นำอินทรีเข้าวังเพื่อ เฝ้าเสด็จพระองค์หญิงฉกา ทำให้อินทรีทราบจากโอรสเสด็จพระองค์หญิงว่าผู้ที่อยู่เบื้องหลังคอย เป็นธุระจัดแจงและอำนวยความสะดวกในเรื่องการผ่านด่านการเดินทางและที่พักให้กับคณะของ อินทรีโดยตลอดคือหม่อมเจ้าเชมรินทร์ พระองค์หญิงโปรดให้ซ่อมแซมพระตำหนักกลางสวนให้เป็น ที่พักของคุณครูอินทรี

พระองค์หญิงมีน้ำพระทัยพาอินทรีเที่ยวชมสถานที่สำคัญในกรุงพนมเปญเช่น พิพิธภัณฑ์ พระราชวัง วัดพระแก้ว ฯลฯ ในวังพระองค์หญิงฉกาอินทรีได้รู้จักกับลูกศิษย์หญิงคือองค์เคมา (กัลยาไสกิต) และองค์ซอ (เนรมิตเทพิน) แต่สิ่งที่ทำให้อินทรีตกตะลึงและคาดไม่ถึงคือหนุ่มนิรนาม ที่เธอเฝ้าฝันถึงนั้นเป็นพี่ชายขององค์เคมาและองค์ซอมีนามว่าหม่อมเจ้าเชมรินทร์ อินทรีดีใจที่ได้ พบผู้ชายในฝันแต่กังวลใจในความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ภาษา สถานภาพ ฯลฯ

เมื่อมีโอกาสได้ขับรถพาอินทรีเที่ยวชมกรุงพนมเปญ ท่านชายเชมรินทร์ได้สารภาพความใน ใจกับอินทรีว่าพระองค์ได้เฝ้าฝันถึงอินทรีตั้งแต่พบกันครั้งแรกที่ปราสาทเขาพระวิหารและเชื่อมั่น ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้นำพาให้มารู้จักกับอินทรี ส่วนอินทรีแม้จะดีใจและสุขใจแต่ด้วยศักดิ์ศรีของ หญิงไทยทำให้อินทรีไม่สามารถเปิดเผยความในใจอย่างตรงไปตรงมาได้ อินทรีแม้จะมีใจรักท่าน ชายมากแต่ก็คิดได้ว่ารักของตนคงไม่สมหวัง อินทรีจึงทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับหัวใจตนเองด้วยการ ขอร้องท่านชายไม่ให้มาพบตนอีก

อินทรีมีหน้าที่สอนภาษาและวัฒนธรรมไทยให้แก่เจ้านายเขมรรุ่นเยาว์ในช่วงครึ่งเช้าวัน จันทร์ถึงวันศุกร์ อินทรีติดต่อกับคนรู้จักที่เมืองไทยทางจดหมายอยู่เสมอ วันหนึ่งหม่อมปรางคนของ พระองค์หญิงฉกาถือรับสั่งเชิญอินทรีร่วมโต๊ะเสวย แต่อินทรีปฏิเสธเมื่อทราบว่าท่านชายเชมรินทร์ เป็นหนึ่งในผู้ที่ร่วมโต๊ะเสวยนั้นด้วย อินทรีอ้างเหตุเรื่องการเจ็บป่วย ท่านชายจึงได้ส่งองค์เคมา และองค์ซอพร้อมของเยี่ยมไปเยี่ยมอินทรี วันรุ่งขึ้นท่านชายยังขอให้คุณจำแลงนำดอกกล้วยไม้มา มอบให้กับอินทรีอีก อินทรีมีลูกศิษย์เพิ่มอีกคนคือหญิงน้อยผู้ได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีอคติกับ คนไทยและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนภาษาไทยแต่ที่มาเรียนเพราะถูกพระองค์หญิงบังคับ

ในวันหยุดอินทิดาขออนุญาตพระองค์หญิงไปพักกับทิพาพันธ์นอกวัง ท่านชายเชมรินทร์มาพบอินทิดาที่บ้านทิพาพันธ์ อินทิดาและเชมรินทร์ได้มีโอกาสคุยกัน แต่อินทิดาก็ยังคงอ้างเหตุผลว่าเราไม่ควรรักกันเพราะต่างชาติต่างภาษา และท่านชายได้หันมามองแล้วกับท่านหญิงสุทธาทิพย์ ท่านชายเสด็จกลับและไปเฝ้าพระองค์หญิงฝากพร้อมมูลให้ท่านทราบเรื่องราวความรักของพระองค์และอินทิดา เมื่ออินทิดากลับวังพระองค์หญิงโปรดให้ขึ้นเฝ้าอินทิดาทูลว่าไม่ได้มีใจให้ท่านชายเลย การสนทนานี้เวียนคำผู้เป็นนางพระกำนัลลอบฟังอยู่ นางผู้นี้มีจิตสมัครรักใคร่ท่านชายอย่างรุนแรง เวียนคำคว้ามิดเล้มย้อมเข้าไปข่มขู่และหมายจะทำร้ายอินทิดาถึงในเรือนพักของอินทิดา ร้อนถึงพระองค์หญิงต้องเสด็จมาไล่เวียนคำและให้ส่งเวียนคำไปอยู่ที่อื่น

ท่านชายมาพบอินทิดาที่ห้องสอนหนังสือเพื่อยืนยันว่าปรารถนาจะแต่งงานกับอินทิดาคนเดียว อินทิดายืนยันว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและเธอต้องการกลับเมืองไทย ทิพาพันธ์แจ้งข่าวอินทิดาว่าทางเมืองไทยเกิดการปฏิวัติโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อินทิดาใช้เหตุผลนี้ประกอบกับเหตุอื่นๆ เพื่อเร่งวันกลับเมืองไทยก่อนกำหนดและขอให้ทิพาพันธ์ช่วยหาตัวเครื่องบินให้

คุณหญิงอำภาชวนครอบครัวของอติติและอายุมารับประทานอาหารเช้าที่บ้านเป็นการฉลองการกลับบ้านของอินทิดา และอินทิดาได้เปิดเผยเรื่องท่านชายเชมรินทร์ให้มารดาได้รับทราบ คุณหญิงแม้จะอยากให้บุตรสาวแต่งงานกับคนไทยด้วยกันแต่ก็เข้าใจความรู้สึกของลูกและกังวลใจอยู่ไม่น้อย วิชาทานอาหารที่บ้านอินทิดาในวันหนึ่งอินทิดาเผยความในใจอย่างตรงไปตรงมาว่าเธอมีใจให้เจ้าชายเชมรินทร์ วิชาแสดงน้ำใจว่าเขาจะไม่โกรธแค้นและจะทำตัวเป็นพี่ชายที่แสนดี

สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาไม่สู้ดีนักด้วยมีข่าวคราวว่ากัมพูชาเริ่มทวงปราสาทเขาพระวิหาร เหตุการณ์นี้ทำให้คนไทยและคนเขมรสนใจ และต่างเกิดความรู้สึกชาตินิยมอันจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระดับประชาชน มีการประท้วงทั้งในไทยและกัมพูชา ชาวไทยในกัมพูชาทยอยเดินทางกลับประเทศ คนไทยที่จำเป็นต้องอยู่ในกัมพูชาต่างก็เตรียมพร้อมสำหรับการหลบภัยและกลับประเทศหากมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น

วันหนึ่งท่านชายเชมรินทร์เสด็จมาหาอินทิดาที่กรุงเทพฯ อินทิดาได้แนะนำท่านชายให้รู้จักกับคุณหญิงอำภา ท่านชายขออนุญาตคุณหญิงเพื่อมาพบกับอินทิดาอีกในวันรุ่งขึ้น และเมื่อถึงเวลานัดท่านชายได้พูดคุยกับอินทิดาเรื่องความรักและการแต่งงานและท่านชายได้พูดแสดงความจริงใจในตัวอินทิดากับคุณหญิงอำภาและคุณหญิงไม่ขัดข้องที่ท่านชายจะคบหาและไปมาหาสู่กับอินทิดาแต่คุณหญิงค้านว่าไม่ควรพูดเรื่องการแต่งงานในยามที่ไทยและกัมพูชากำลังมีปัญหาทางการเมืองกัน

อินทิดาและท่านชายเชมรินทร์ได้ไปเที่ยวด้วยกันหลายแห่งที่อยุธยา ตลิ่งน้ำ และวัดพระแก้วมรกต การควงคู่กันของหนุ่มสาวทั้งสองสร้างความไม่พอใจให้กับอายุและอติติ ทั้งสองพูดกับ

คุณหญิงอำภาตรงๆ ว่าไม่ชอบคนเขมรโดยเฉพาะไม่ยากได้เจ้าชายเขมรินทร์เป็นน้องชาย อายุเป็นคนโง่เงาและพูดจาแรงๆ แม้อยู่ต่อหน้าท่านชายเขมรินทร์ ทำให้อินทราเสียใจมาก

ทางกัมพูชาส่งข่าวมาว่าพระองค์หญิงผกาประจวบ ท่านชายจึงต้องเสด็จกลับกัมพูชา คุณหญิงอำภาก็เจ็บป่วยเช่นกันทำให้อินทราเป็นห่วงมารดามาก คุณหญิงอนุญาตให้อินทราไปส่งท่านชายกลับกัมพูชาถึงชายแดนไทย-เขมรด้านอรัญประเทศ และเรื่องราวของเขมรินทร์-อินทรา ก็จบลงด้วยการเดินทางกลับกัมพูชาของท่านชายเขมรินทร์

3.2.3 หุบเขากินคน

นักเรียนลูกเสือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 5 คนคือ บดินทร์ (หัวหน้ากอง) วิชชุ วิทยา อัสฉมา และบุญชู เข้าร่วมกิจกรรมค่ายลูกเสือของทางโรงเรียนโดยตั้งกองลูกเสืออยู่ ณ ป่าชนบทแห่งหนึ่งในแถบอีสานใต้ของประเทศไทย นักเรียนทั้ง 5 คนนี้สังกัดอยู่ในกองลูกเสือที่มีชื่อว่า "กองเสือดำ" กิจกรรมลูกเสือได้ทำให้ชีวิตของทั้ง 5 คนนี้เปลี่ยนไป เริ่มจากการที่ได้พบกับศิลาจารึกอักษรปัลลวะหลักหนึ่งซึ่งมีชื่อวิชชุ และบดินทร์ ปราภฏอยู่ในศิลาจารึกด้วย ในเวลากลางคืนอัสฉมาได้นั่งสมาธิและได้ยินเสียงแปลกๆ เป็นเหมือนเสียงร้องขอความช่วยเหลือที่มาจากแดนไกล

ในวันหนึ่งสมาชิกลูกเสือกองเสือดำได้ออกสำรวจพื้นที่ในป่าและได้เดินข้ามเครือข่ายหลงอันเป็นพันธุ์ไม้ที่คนในท้องถิ่นร่ำลือว่าสามารถทำให้คนเดินหลงป่าได้ และลูกเสือทั้ง 5 คนก็ได้เดินทางข้ามกาลเวลาพลัดหลงเข้าไปสู่ภพอดีตในเมืองวายุระสมัยอาณาจักรพุนันในปี พ.ศ.600 การหลุดเข้าไปสู่กาลเวลาในอดีตได้ทำให้เด็กหนุ่มกองเสือดำทั้ง 5 คนกลายเป็นผู้มีพลังพิเศษและมีกำลังมากกว่าคนธรรมดา อัสฉมาได้ใช้พลังพิเศษนั้นช่วยรักษาอาการบาดเจ็บของพญาล่อตัวหนึ่ง

วันหนึ่งวิทยาหรือมีฉายาที่เพื่อนๆ เรียกว่าหมูอ้วนได้ถูกกลุ่มคนโปกผ้าเขียวจับตัวไปเพื่อนๆ ที่เหลือจึงออกตามหาหมูอ้วนและได้พบกับกลุ่มคนโปกผ้าสีเหลืองซึ่งรู้ในภายหลังว่าเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในสถานที่ที่เรียกกันว่าหุบเขาร้อยศพ ศิขราเป็นหนึ่งในกลุ่มคนโปกผ้าเขียวได้พยายามใช้ดวงตาสีเขียวของเธอสะกดให้บดินทร์แยกออกจากกลุ่มเพื่อนแต่อัสฉมาช่วยบดินทร์ไว้ได้ทัน ต่อมาอัสฉมาได้ใช้พลังพิเศษช่วยชีวิตสมิตราซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มคนโปกผ้าสีเหลือง การโหมใช้พลังช่วยผู้อื่นทำให้อัสฉมาหมดเรี่ยวแรง สมิตราได้นำลูกเสือทั้ง 5 คนเดินทางสู่หุบเขาร้อยศพเพื่อเข้าเฝ้ามหาเทวีผู้กำลังเศร้าโศกเนื่องจากพระโอรสองค์โตนามคุณวรมันได้ถูกความพราหมณ์ลักพาตัวไป แต่เมื่อมหาเทวีได้พบกับอัสฉมาพระนางก็รู้ว่าอัสฉมาคือพระโอรสองค์รองของพระองค์นามภักทวรมัน ที่พลัดพรากหายไปตั้งแต่ยังเยาว์วัย

รุทรวรรณผู้กระหายอำนาจได้นำกองกำลังเข้าโจมตีหุบเขาร้อยศพแต่ถูกขัดขวางจากกองเลือดดำทำให้รุทรวรรณถูกจับตัวได้ บดินทร์จึงทูลขอกำลังพลเพิ่มจากมหาเทวีอีก 500 คน แต่มหาเทวีปฏิเสธทำให้บดินทร์มีกำลังพลไว้ป้องกันตนเองไม่มากนัก วิชชุเป็นผู้ที่พยายามหาทางกลับภาพปัจจุบันและได้ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์กาลจักรภูมิสถานว่าด้วยการเดินทางข้ามกาลเวลา แต่เนื้อหาในคัมภีร์นั้นชำรุดไปมากจนไม่สามารถอ่านให้เข้าใจได้ทั้งหมด

อัชฌาพบว่าญาณลอที่ตนเคยรักษานั้นมีดวงจิตของคุณวรรณสิงอยู่ ส่วนร่างของคุณวรรณถูกกักไว้ที่หุบเขากินคน อัชฌาต้องเดินทางไปยังหุบเขากินคนเพื่อช่วยคุณวรรณ การเดินทางมีหลุมพรางเป็นอุปสรรคมากมายแต่บุญชูซึ่งเป็นลูกหลานของพรานปากีช่วยทำให้ทุกคนรอดพ้นภัยไปได้ทุกครั้ง ภัยต่อมาก็คือการเผชิญหน้ากับผีกองกอย แต่อัชฌาก็สามารถรับมือได้ในที่สุด

การค้างแรมในบริเวณใกล้กับหุบเขากินคนตอนกลางคืนอากาศหนาวมาก บุญชูได้ให้วานแสงอาทิตย์กับทุกคนเพื่อสร้างความอบอุ่นให้ร่างกาย อัชฌาและเพื่อนได้เผชิญกับผีโขมดที่หมายจะเอาชีวิตของทุกคนแต่ดีที่ราชครูได้ติดตามมาช่วยไว้ได้ทัน ราชครูบังคับให้ผีกองกอยนำทางไปสู่หุบเขากินคน แต่การเข้าสู่หุบเขากินคนเป็นงานที่ไม่ง่ายนักเนื่องจากความพราหมณ์ได้สร้างภาพลวงตาไว้ทำให้ทุกคนหาทางเข้าหุบเขากินคนไม่พบ มีหน้าข้าแต่ละคนยังได้รับอันตรายตกลงไปในแม่น้ำและพลัดหลงกัน

บดินทร์ อัชฌา วิชชุ และวิทยาสามารถกลับมารวมตัวกันได้ ขาดหายไปก็แต่บุญชู ต่อมาทุกคนพบศิษราถีมืดของบุญชูอยู่ทำให้ทุกคนคิดว่าบุญชูตายแล้ว หลังจากนั้นทุกคนได้เข้าไปในหุบเขากินคนและพบกับความพราหมณ์ ทุกคนพยายามช่วยกันกำจัดความพราหมณ์ แต่ไม่สำเร็จจึงถูกความพราหมณ์จับไปขังไว้เพื่อให้เป็นเครื่องบูชาญญแก่นางทรรคา

วิชชุได้ถามราชครูว่าพระศิวะกลัวอะไร ราชครูตอบว่ากลัวระดูของสตรี ทำให้วิชชุคิดแผนออก โดยให้ทุกคนดื่มน้ำให้มากๆ เพื่อที่จะใช้ปัสสาวะผู้ชายแก้ทางนางทรรคา วิทยานั้นได้ทำลายรูปปั้นนางทรรคาเพื่อทำลายอำนาจนางทรรคาและความพราหมณ์ หลังจากนั้นก็ให้ตั้งกรกับ บดินทร์สู้กับความพราหมณ์ ส่วนอัชฌาที่ป่วยอยู่ก็ให้ทองคำเพื่อไม่ให้ความพราหมณ์ใช้เวทมนตร์ทำร้ายได้เต็มที่ และในช่วงเวลาคับขันนั้นบุญชูกลับปรากฏตัวขึ้นและมาช่วยเพื่อนๆ ได้ทันเวลาทำให้สามารถสยบความพราหมณ์ไว้ได้ หลังจากนั้นทุกคนได้ไปช่วยคุณวรรณ โดยการถอนเหล็กที่ตรึงอยู่ที่ศีรษะของคุณวรรณออกมีผลทำให้ความพราหมณ์สิ้นชีวิต เมื่อภาระกิจสำเร็จแล้วทุกคนและคุณวรรณได้เดินทางออกจากหุบเขากินคน

คุณวรรณได้ขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งวยาธปุระ มีการจัดงานราชาภิเษกอย่างยิ่งใหญ่ อัชฌาหรือภทรวรรณ ผู้เป็นอนุชาของกษัตริย์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุปราช ส่วนรุทรวรรณได้รับการยกเว้นโทษตายเป็นการเนรเทศออกนอกเมือง วิชชุผู้รู้ประวัติศาสตร์ได้เตือนอัชฌาว่ารุทรวรรณจะเป็นภัยในภายหลัง

คุณวรมันผู้เชี่ยวชาญคอมพิวเตอร์กำลังจกภูมิสถานได้คำนวณเวลา เพื่อที่ส่งสมาชิกกองเสือด้า 4 คน คือบัณฑิต วิชชุ วิทยา และบุญชูกลับสู่เวลาเดิมและทำได้สำเร็จ เมื่อกลับสู่เวลาปัจจุบันทั้ง 4 คน ได้บอกกับอาจารย์ว่าอัชฌาได้หลงป่าไป

วันเวลาผ่านไป บดินทร์และวิชชุได้กลับมาที่เดิมในที่ที่เคยทะลุมิติย้อนเวลาไปในอดีต และได้พบกับแผ่นศิลาจารึกชื่อภทรรวมัน บดินทร์และวิชชุ ทั้งสองคนร่วมกันรำลึกถึงประสบการณ์อันมหัศจรรย์ คิดถึงวันเวลาที่ได้อ้อนไปใช้ชีวิตในอดีต ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นยากที่ใครจะเชื่อ

3.2.4 นางมาร

นายภาคย์และคุณหญิงศรีสวัสดิ์ ภาคย์สมบัติ จัดการให้ลูกชายคนเดียวคือนายภาคม ภาคย์สมบัติแต่งงานกับนางสาวเจิดจำรัสผู้มีพ่อเป็นรัฐมนตรีและมีแม่เป็นคุณหญิง ครอบครัวภาคย์สมบัติมีกิจการธุรกิจใหญ่โตและมีบริวารมากมาย

ภาคมมีความสุขกับการนอนและการฝันเห็นผู้หญิงคนหนึ่งชื่ออนันดา ภาคมหลงใหลนางอนันดามากและมากกว่าผู้หญิงทั้งหลายที่ภาคมเคยรู้จักมาทั้งหมด รวมทั้งเจิดจำรัส ภรรยาของเขาเอง นายภาคย์นั้นมีภรรยาน้อยชื่อลำดวน ภาคย์ชอบชื่อ 'ลำดวน' มาก ชีวิตในวัยหนุ่มของภาคย์หลงรักผู้หญิงคนหนึ่งชื่อลำดวนแต่ไม่สมหวังเพราะลำดวนเลือกครองรักกับเพื่อนสนิทของภาคย์คือนายสัมพันธ์ ทำให้ภาคย์โกรธเคืองเพื่อนคนนี้มากแต่ไม่สามารถทำอะไรได้

ภาคมยังคงฝันถึงอนันดาเรื่อยมาจนกระทั่งเพื่อเรียกอนันดา เจิดจำรัสทนฟังสามปีรำเพื่อถึงหญิงอื่นไม่ได้จึงกลับไปนอนที่บ้านพ่อแม่ของตน แต่ไม่ยอมบอกกับพ่อแม่ว่าทะเลาะกับภาคมเรื่องอะไร วันหนึ่งภาคย์รู้สึกว่ตนเองป่วยมากจนต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล นายแพทย์อดีตลูกน้องเก่าของนายภาคย์ได้มาเยี่ยมและต่อมาไม่นานนายแพทย์ได้ฆ่าตัวตาย ภรรยานายแพทย์กล่าวว่านายแพทย์มาเข้าฝันบอกว่าเขาถูกผีฆ่าตายและฝากบอกนายภาคย์ว่ากำลังจะถูกฆ่าเป็นรายต่อไปและขอให้นายภาคย์รับส่วยพระไว้ป้องกันตัว

วันหนึ่งนายภาคย์เปิดเซฟลับให้ภาคมดูกล่องใบหนึ่ง นายภาคย์บอกว่าของในกล่องคือสมบัติที่บันดาลให้ครอบครัวเรานั้นมีแต่ความร่ำรวย ภาคมรู้สึกชอบมากเพราะกล่องใบนั้นเป็นกล่องเงินสลักลวดลายและมีรูปนางอัปสรสวยงาม รูปสลักนางอัปราบนกล่องนั้นภาคมรู้ในเวลาต่อมาว่าเป็นรูปของนางอนันดาที่เขาเฝ้าฝันถึงอยู่เรื่อยมา ภาคมได้เปิดเซฟดูกล่องอีกหลายครั้ง วันหนึ่งเจิดจำรัสฝันว่าภาคมกำลังเปิดกล่องใบหนึ่งดู ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นว่าในบ้านจะมีกล่องใบนั้นอยู่จริงหรือไม่

นายภาคย์ได้ไปหาชายตาบอดผู้หนึ่งชื่อศิรเพื่อขอความช่วยเหลือเรื่องถูกผีคุกคาม ศิรกล่าวว่า เป็นเรื่องที่ช่วยได้ยาก โสมาสีผู้เป็นน้องของสาวของนายสัมพันธ์ได้รำเรียนฝึกฝนมนตราจน

ซ้ำของ โสมาลีมีจิตใจอาฆาตและหมายจะแก้แค้นให้พี่ชายของเธอ โสมาลีได้เข้าถึงจันทร์ขาวผู้เป็นภรรยาของนายศิขรที่ตาบอด และกล่าวเตือนศิขรไม่ให้ช่วยนายภาคย์ มิเช่นนั้นจะพบจุดจบเช่นเดียวกับนายภาคย์ แต่ศิขรไม่กลัวโสมาลีเลยเพราะเขาคิดว่าไม่มีอะไรจะเสียอีกแล้ว

นายภาคมนอนหลับอย่างลึกและไม่ยอมตื่นทำให้ทุกคนพยายามหาวิธีต่างๆ เพื่อให้ภาคมตื่น ในฝันของภาคมมีอนันตยาอยู่ด้วยทำให้ภาคมไม่อยากตื่น ภาคมขอให้อนันตยาไปอยู่กับเขาจริงๆ ในโลกไม่ใช่ให้เขาได้พบเจอแค่เพียงในฝัน อนันตยาบ่ายเบี่ยงและบอกให้ภาคมกลับไปเพราะเธอรู้ว่าหากเขาอยู่ในฝันเนิ่นนานไปกว่านี้จะได้รับอันตราย เมื่อภาคมตื่นขึ้นมาทำให้บุคคลต่างๆ ที่หวนโยคคลายกังวลใจ

นายภาคย์บอกศิขรว่าต้องการพบกับโสมาลี แต่ศิขรตอบว่าช่วยไม่ได้เพราะหากโสมาลีต้องการพบเธอจะมาเอง วันหนึ่งลำดวนภรรยาน้อยของนายภาคย์ได้หายตัวไปอย่างลึกลับ อีกทั้งภาคมก็เจ็บป่วยและมีอาการผิดปกติทำให้นายภาคย์มีแต่เรื่องกลัดกลุ้มใจ

เจ็ดจาร์สค้นหากล่องจนพบ เธอได้หยิบไพลินในกล่องนั้นไปหนึ่งเม็ดทำให้ความรำรวยของครอบครัวภาคย์สมบัติเริ่มเสื่อมลง ศิขรกล่าวว่าห้ามแยกของที่เก็บในกล่องใบนั้นจากกันเพราะจะทำให้เกิดอาถรรพ์ ส่วนนายภาคย์เป็นห่วงลำดวนภรรยาน้อยที่ได้หายตัวไปอย่างลึกลับ

เจ็ดจาร์สหลงใหลไพลินเม็ดนั้นมากและอยากอวดเพื่อนๆ ของเธอเพื่อแสดงความรำรวย เธอได้ฝันถึงอนันตยาและต่อมาไพลินเม็ดนั้นได้อันตรธานหายไป เจ็ดจาร์สร้อนใจเป็นอย่างมากและร้อนรนยิ่งขึ้นเมื่อเห็นภาคมหลงใหลอนันตยานักขึ้น เจ็ดจาร์สแทบจะทนสภาพเช่นนี้ไม่ไหว เธอหาทางออกด้วยการไปหาหมอเขมรเพื่อทำเสน่ห์ให้ภาคมหลงใหล แต่ไม่สำเร็จเพราะภาคมตกอยู่ใต้มนต์เสน่ห์ของอนันตยาอยู่แล้ว

สภาพจิตใจของเจ็ดจาร์สทรุดหนักไม่เป็นปกติ เธอได้กินยาแก้ปวดหัวอย่างเกินขนาดแต่ปลอดภัยเพราะคุณหมอช่วยไว้ได้ทัน เจ็ดจาร์สฝันเห็นชายชราคนหนึ่งมาขอให้ช่วย เมื่อเธอตื่นขึ้นมาเธอได้ขอให้แม่ของภาคมส่งคนไปตัดต้นลำดวนในบ้านทิ้ง ขอให้พ่อนำพระกริ่งเขมรไปสวดบริกรรมคาถาทำน้มนต์ แล้วชวนแม่ตัวเองไปที่บ้านจันทร์ขาวด้วยกัน เจ็ดจาร์สได้พบกับอนันตยาในฝัน ซึ่งเธอได้ขอร้องอนันตยาให้คืนภาคมมาให้กับเธอ อนันตยาบอกว่าเธอไม่สนใจภาคมเลยแต่อยากให้เจ็ดจาร์สนำกล่องเงินใบนั้นมาคืนให้กับเธอ

ภาคมไปตามหานายภาคย์ที่บ้านลำดวนอย่างร้อนรนไร้สติ ส่วนนายภาคย์ได้รับพิชยาสั่งของโสมาลีจนหมดเรี่ยวแรง ก่อนนายภาคย์จะสั่งลมภาคมขอกกล่องเงินจากนายภาคย์และใช้มีดตำมาจากในกล่องกรีดปลายนิ้วนายภาคย์ให้เลือดหยดขลิบลงบนกล่องเงินเพื่อจะได้พบกับอนันตยา เจ็ดจาร์สตามมาเห็นสภาพคลุ้มคลั่งของภาคม เธอใช้น้ำมนต์รินลงบนกระหม่อมภาคมทำให้เรียกสติสัมปชัญญะของภาคมกลับคืนมา รูปจำหลักนางอนันตยาที่ฝากกล่องเงินเลอะคราบเลือดและริมฝีปากเหมือนจะเผยอเย้ยหยาม

3.2.5 สุริยวรรณ

สุริยวรรณเป็นเรื่องราวของกษัตริย์เขมรในสกุลราชวงศ์มหิธรปุระ มีผลงานการสร้างปราสาทหินนครวัดอันเลื่องชื่อและปราสาทแห่งนี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของประเทศกัมพูชา พระเจ้าสุริยวรรณ ครองราชย์ในระหว่าง พ.ศ.1656-1693² ศาสตราจารย์ยอร์ช เซแตส สันนิษฐานว่าราชวงศ์มหิธรปุระตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนชื่อวากษัตินทรคาม³ นามนี้ปรากฏอยู่ในจารึกพนมรุ้งหลักที่ 7 ชื่อวากษัตินทรคามใกล้เคียงกับพระนามของบิดาพระเจ้าสุริยวรรณที่ 2 'วากษัตินทรทิตย' แห่งราชวงศ์มหิธรปุระ มีถิ่นฐานอยู่ที่บริเวณภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย ดังนั้นที่ตั้งของวากษัตินทรคามจึงน่าจะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน

นวนิยายเรื่องสุริยวรรณกล่าวถึงชีวิตในวัยหนุ่มของพระเจ้าสุริยวรรณที่ 2 ผู้มีนามก่อนขึ้นครองราชย์ว่า "พิษณุหรืเกศวร" และมีพระนามหลังสวรรคตว่า "บรมวิษณุโลก" เรื่องสุริยวรรณเปิดเรื่องด้วยฉากในบริเวณดินแดนอีสานตอนใต้ เป็นฉากการศึกษาเล่าเรียนของพระเจ้าสุริยวรรณในวัยหนุ่ม ขณะยังดำรงยศเป็นเจ้าชายชื่อเจ้าชายพิษณุหรืเกศวรกับพราหมณ์ทิวากร สทาศิวะผู้เป็นอาจารย์และมีเพื่อนร่วมเรียนอีก 2 คนคือเจ้าหญิงชลันธรีและนางปาวิตราผู้เป็นทั้งนางสนองพระโอรสและเพื่อนสนิทของเจ้าหญิงชลันธรี

เจ้านายแห่งราชวงศ์มหิธรปุระถูกโค่นอำนาจจากบัลลังก์เมืองพระนครจนต้องแยกออกไปสร้างเมืองใหม่ที่มหิธรปุระ เมืองพระนครและเมืองมหิธรปุระจึงเป็นศัตรูกัน พราหมณ์ทิวากร สทาศิวะพราหมณ์พิษณุหรืเกศวรในเรื่องหน้าที่ของกษัตริย์ ยุทธวิธีการรบและปลูกฝังแนวคิดในการทำสงครามเพื่อทวงบัลลังก์เมืองพระนครคืน เมื่อศึกษาหาความรู้ได้ระยะหนึ่งพิษณุหรืเกศวร ชลันธรี และปาวิตราถึงเวลาต้องเดินทางกลับคืนบ้านเรือนของตน การร่วมทางกันทำให้พิษณุหรืเกศวรได้รู้จักกับชลันธรียิ่งขึ้น ในขณะที่ปาวิตราก็ได้สะสมความริษยาที่มีต่อชลันธรีทั้งเรื่องศักดิ์ศรีที่ด้อยต่ำกว่าและเรื่องความรักที่พิษณุหรืเกศวรไม่ได้มีใจให้นางเลย

พิษณุหรืเกศวรเมื่อกลับคืนสู่มหิธรปุระก็เริ่มวางแผนโจมตีเมืองพระนคร พราหมณ์ทิวากร สทาศิวะมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่พิษณุหรืเกศวรในการศึก ส่วนชลันธรีได้เตรียมช้างศึกเพื่อสนับสนุนการรบ การจะยกทัพไปรบกับเมืองพระนครนั้นต้องผูกมิตรกับชนเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในดินแดนเขาพนมดงรักด้วยเพื่อความสะดวกในการเดินทางและสร้างเครือข่าย พิษณุหรืเกศวรได้ผูกมิตรกับชนเผ่าวิจวรรณด้วยการประลองยุทธ์กับนักรบคนสำคัญของเผ่าชื่อฤทธวรรณ นางปาวิตาถูกวางตัวให้แต่งงานกับฤทธวรรณเพื่อกระชับความร่วมมือกันยิ่งขึ้น นอกจากนั้นพิษณุหรืเกศวรยังได้ผูกมิตรกับชนเผ่าปาสคะเมาผู้ชำนาญเรื่องป่าและสัตว์ป่า (โดยเฉพาะช้าง) เพื่อช่วยดูแลและอำนวยความสะดวก

² กรมศิลปากร 2548 ปราสาทพนมรุ้ง บุรีรัมย์: โรงพิมพ์วินัย หน้า 121.

³ ศิลปจารึก. จารึกในประเทศไทย เล่ม 1-4 กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. 2529., จารึกเล่ม 4 หน้า 171.

สะดวกในการเดินทางจากมหารัษฎาผ่านแนวเทือกเขาและป่าพนมดงรักสู่เมืองพระนคร การศึกครั้งนี้ชลันธรมีบทบาทในการเตรียมเสบียงอาหาร จัดเตรียมธนูไฟและช่วยคิดกลยุทธ์เพื่อให้พิษณุหรืมีชัยชนะทำให้พิษณุหรืยิ่งขึ้นชมนและรักนางชลันธรมากยิ่งขึ้นและสัญญาว่าจะอภิเษกกับนางหลังจากรบชนะ

ฝ่ายเมืองพระนครเมื่อได้ข่าวการศึก พราหมณ์สัญชัย สังกรมะประมุขฝ่ายศาสนจักรได้เร่งรุดปรึกษาความเมืองกับพระเจ้าหรรษวรมันที่ 3 ผู้เป็นประมุขฝ่ายอาณาจักรและทั้งสองได้วางแผนตระเตรียมกำลังพลไว้ป้องกันพระนคร ณ พุทฺธเกศตร ในขณะเดียวกันกฤตวรมันก็ได้วางแผนที่จะเอาชนะพิษณุหรืเกศรเพื่อครองบัลลังก์เมืองพระนคร กฤตวรมันจึงหมั่นทำดีกับนางปาวิตราเพื่อหาข้อมูลเอาชนะพิษณุหรืเกศรและฝ่ายมหารัษฎา เมื่อกองกำลังของพิษณุหรืเกศร ทิวากรสทาศิระและกฤตวรมันเดินทางถึงชานเมืองพระนครได้ปะทะกับทหารของฝ่ายเมืองพระนครซึ่งนำโดยสัญชัย สังกรมะ ชลันธรช่วยวางกลศึกให้พิษณุหรืเกศรใช้ธนูไฟยิงเข้าไปเผาไหม้เมืองพระนครเพื่อทำให้เกิดความวุ่นวาย ด้านนอกเมืองพระนครนั้น 2 พราหมณ์ได้ประมือกันกลางสนามรบและผลปรากฏว่าพราหมณ์สทาศิระได้ใช้หอกสังหารพราหมณ์สัญชัย ก่อนสิ้นใจสัญชัยได้กล่าวฝากบ้านเมืองและเตือนให้ระวังภัยจากชนชาวจามและพวกกัมโวก ฝ่ายพิษณุหรืได้เข้ายึดอำนาจในเมืองพระนครได้สำเร็จ กฤตวรมันยังไม่เลิกล้มความคิดที่จะกำจัดพิษณุหรืเกศร ในขณะที่นางปาวิตราก็ยิ่งริษยาชิงชังนางชลันธรีถึงขั้นวางแผนจะกำจัดนาง

เมื่อเสร็จศึกเมืองพระนครพิษณุหรืเกศรได้เตรียมแผนศึกพิชิตอาณาจักรจามเป็นเป้าหมายต่อไปโดยคิดจะเข้าโจมตีจามทางน้ำ การเคลื่อนกำลังพลถูกพรางด้วยโครงการตัดหินและขนหินจากเขาพนมกุเลนเพื่อไปสร้างปราสาทนครวัด พิษณุหรืเกศรรอบหมายให้กฤตวรมันรับผิดชอบในการควบคุมการทำงานและส่องสุมกำลังพล ฝ่ายนางปาวิตราได้ลวงให้นางชลันธรีไปเก็บดอกบัวที่พนมกุเลนจนเกิดอุบัติเหตุพลัดหล่นลงไปใต้น้ำจนน้ำตกลึกถึงแก่ความตาย ฝ่ายกฤตวรมันได้ก่อกบฏยึดเมืองพระนครแต่พิษณุหรืเกศรและพราหมณ์ทิวากรได้ปราบกฤตวรมันลงได้สำเร็จ กฤตวรมันและปาวิตราถูกจับทรมานและฆ่าตาย เมื่อปรากฏประธานของปราสาทนครวัดสร้างเสร็จพิษณุหรืเกศรได้เข้าพิธีมุรธาภิเษกเป็นกษัตริย์ครองเมืองพระนครตามราชประเพณีและตั้งพราหมณ์ทิวากรขึ้นดำรงตำแหน่งซุลิเซง พิษณุหรืเกศรวางแผนศึกกับซุลิเซงและได้แนวร่วมเพิ่มขึ้นคือพวกปาสคะเมาและพวกกิริภา

ฝ่ายจามเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับพวกกัมโวกและหรรษวรมันเพื่อโจมตีเมืองพระนคร โดยจามจะเข้าโจมตีเมืองพระนครทางน้ำ และพวกกัมโวกจะเข้าโจมตีเมืองพระนครทางบก ฝ่ายพวกกิริภาได้วางยาพิษในแหล่งน้ำเพื่อตัดกำลังพวกกัมโวกและจาม พิษณุหรืเกศรยกทัพสู่เมืองวิชัยปุระของพวกจามและใช้กลยุทธ์ลวงเพลิงเผาเมืองเอาชนะพวกจามได้สำเร็จ พวกกัมโวกถูกพิษณุหรืเกศรจับได้และหรรษวรมันก็ถูกฝ่ายพิษณุหรืเกศรสังหารกลางสมรภูมิ ในที่สุดพิษณุหรืเกศรก็ได้ปราบศัตรู

ฝ่ายต่างๆ ได้ราบคาบทำให้อาณาจักรเมืองพระนครแผ่ขยายอาณาเขตไปได้กว้างไกล นครวัดเป็นสถานที่ยืนยันถึงความยิ่งใหญ่แห่งอำนาจของพินธุริเกศวรหรือพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ผู้นับถือพระวิษณุเทพและเป็นอนุสรณ์แด่นางชลันธรีผู้เป็นที่รักของพระองค์ พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 มีพระบรมราชโองการให้เก็บศพนางชลันธรีไว้เผาร่วมกับร่างของพระองค์เมื่อพระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัย

3.2.6 จำหลักไว้ในแผ่นดิน

ภาคที่ 1

ชายหนุ่ม 2 คนชื่อภวันดรและสรคมเดินตามเด็กคนหนึ่งไปยังไร่ของนายสมพลเพื่อดูคนเขมรที่หลบหนีเข้ามาในเขตแดนไทย เป็นผู้ชายสูงอายุ 1 คน เด็กชาย 1 คน ผู้หญิงวัยกลางคน 1 คน และผู้หญิงวัยสาวรุ่น 1 คน ผู้หญิงสาวรุ่นชาวเขมรพูดภาษาไทยได้ชัดเจน เธอบอกว่าเธอเป็นเจ้าของเหมืองเขมรชื่อโสคนเทีย เธอขอลี้ภัยสงครามในประเทศไทยชั่วคราวโดยมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่ฝรั่งเศส เจ้าหญิงพกห่อผ้าของมีค่ามาด้วย ในห่อมีเงินดอลลาร์สหรัฐ เครื่องทองและเพชรนิลจินดามากมาย ภวันดรบอกเจ้าหญิงโสคนเทียว่าสรคมมีชื่อว่า "สู" ผู้ซึ่งต่อไปจะทำหน้าที่องค์รักษ์ของเจ้าหญิง สูได้พาเจ้าหญิงและกลุ่มของเธอไปพักที่บ้านของเขาชั่วคราว เจ้าหญิงถามสูว่าเป็นใคร สูตอบเพียงว่ามีเขาเป็นชาวไร่ในไร่ของลุงผล ซึ่งเจ้าหญิงก็ไม่ค่อยจะเชื่อถือนัก เพราะสูดูดีเกินกว่าที่จะเป็นชาวไร่ชาวนา

เด็กชายชาวเขมรที่มาด้วยกันกับคณะของเจ้าหญิงมีชื่อว่าปู เยีย ป่วยหนักเนื่องจากติดไข้มาลาเรียและตรากตรำในการเดินทาง สูได้ส่งเด็กคนนี้ไปรักษาตัวในโรงพยาบาลที่จังหวัดสระแก้ว ต่อมาสูได้พาเจ้าหญิงเข้ากรุงเทพเพื่อติดต่อสถานทูตฝรั่งเศส ทางสถานทูตได้จัดที่พักให้กับเจ้าหญิงและคณะ

หลังจากเด็กชายปู เยียหายดีแล้ว เจ้าหญิงได้ขอให้สูช่วยเขียนจดหมายถึงมณฑาทองเพื่อนสาวชาวไทยของเธอที่ฝรั่งเศสเพื่อให้ช่วยหาที่พักในฝรั่งเศสให้ สูคิดว่ามณฑาทองน่าจะเป็นคนๆ เดียวกันกับอดีตแฟนเก่าของเขาที่ได้แต่งงานกับหมอชาวฝรั่งเศสชื่อกาแมล เจ้าหญิงได้เล่าเรื่องราวต่างๆ ให้สูฟังและพูดถึงความตั้งใจในการกู้ชาติของพระองค์ วันหนึ่งมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นเล็กน้อยคือรถคันหนึ่งขับเกือบจะชนรถของเจ้าหญิง คนที่ขับรถคือนายบารมี นายบารมีได้ขอโทษสูกับเจ้าหญิง

เจ้าหญิงโสคนเทียมอบคลิป์ติดผมให้สูเก็บไว้เป็นที่ระลึกก่อนออกเดินทางไปประเทศฝรั่งเศส เมื่อเจ้าหญิงกลับมาเมืองไทยได้ไปเยี่ยมชาวเขมรอพยพในศูนย์อพยพตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา เจ้าหญิงเสียใจในชะตากรรมของประเทศและประชาชนกัมพูชาจึงมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้กัมพูชามีสันติภาพให้จงได้ เจ้าหญิงได้รับแต่ข่าวสารที่ไม่สู้ดีนัก เช่น ข่าวการหนีภัยสงครามของชาวเขมร ข่าวทหารเขมรแดงปิดชายแดนทำให้คนเขมรอพยพออกประเทศได้ยาก และข่าวการ

ฆ่าเจ้าหน้าที่ของรัฐรายวันซึ่งเขมรแดงมองว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามกับตน สูพยายามปลอบโยนเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เขามีกำลังใจที่จะกู้ชาติบ้านเมืองต่อไป

ภาคที่ 2

ชาวเขมรอพยพจากฝั่งกัมพูชาทะลักเข้ามาในเขตไทยอย่างต่อเนื่องมากขึ้นเรื่อยๆ หญิงเขมรคนหนึ่งอดีตมีอาชีพเป็นครูชื่อเปร์ย นารี มาพร้อมกับลูก อีก 2 คนชื่อเปร์ย ผกา กับ เปร์ย สุทธิ หลังจากเข้ามาในเขตไทยเธอได้นำของมีค่าที่นำติดตัวมาด้วยขายเพื่อแลกกับเงินและซื้อเสื้อผ้าให้กับเธอและลูกๆ

มณฑาทองหย่ากับสามีชาวฝรั่งเศสและอาสามาทำงานในศูนย์อพยพชาวกัมพูชาในประเทศไทย เธอทำหน้าที่ดูแลรักษาพยาบาลผู้อพยพและมีชื่อใหม่ว่าหมอเพียร์ มณฑาทองมี แจนิศ เป็นเพื่อนคู่หู ทั้งสองพักอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน เจ้าหน้าที่ติดต่อกับมณฑาทองทางจดหมายเป็นครั้งคราว

สุได้รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าทีมทำงานร่วมกับจำเจด เป็นที่ปรึกษาในกองทัพของชาวเขมร สุมีชื่อใหม่ว่า 'หัวหน้านิล' จำเจดทำหน้าที่เป็นครูฝึกทหารชาวเขมรให้รับส่งสัญญาณจากวิทยุโดยใช้รหัสมอส วันหนึ่งเมื่อมีทหารบาดเจ็บจึงได้วิทยุส่งตัวไปรักษากับหมอเพียร์

เจ้าหน้าที่ได้ทำหน้าที่ใหม่ในการส่งอาวุธให้กับกองทัพและประสานงานเพื่อให้กัมพูชาคืนสู่สันติภาพ เจ้าหน้าที่ไปที่ค่ายอพยพได้ช่วยงานค่าย ตอนเย็นได้ทานข้าวร่วมกับเพียร์ และคนอื่นๆ คือ ระรินทิพย์ ปู ยันส์ และแจนิศ โดยมีนางอินทนิล ผู้เป็นเจ้าของบ้านเช่าทำอาหารต้อนรับแขก เจ้าหน้าที่ได้ถามข่าวคราวของสุจากคนต่างๆ แต่ไม่มีใครทราบ

สุหรือที่ลูกน้องรู้จักกันในชื่อว่าหัวหน้านิลได้ห้ามเจียวารินผู้เป็นหัวหน้าของกองทัพชาวเขมรไม่ให้รบกับญวนในตอนนี้อยู่ แต่เจียวารินไม่เชื่อฟังและตั้งต้นทำการรบกับญวนจึงทำให้พ่ายแพ้กลับมาและทำให้น้องชายของเจียวาริน คือเจีย สุรัต ขาดจากการโดนระเบิด และยังทำให้ทหารบาดเจ็บและพิการไปอีกหลายคน เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้เจียวารินได้รับบทเรียนและรู้สึกเสียใจมาก หัวหน้านิลได้ส่งกล้วยไม้ป่าช่อหนึ่งให้กับหมอที่ทำการรักษาเจีย สุรัต และทหารหาญทั้งหลายเป็นการขอบคุณและเริ่มดำเนินแผนการโจมตีญวนโดยเริ่มจากโจมตีกองกำลังที่ส่งเสบียงให้กับกองทัพญวน การโจมตีประสบผลสำเร็จทำให้ทหารเขมรมีกำลังใจในการรบกับญวนมากขึ้น

เจ้าหน้าที่คนเหี้ยมได้ไปเยี่ยมชาวเขมรในค่ายอพยพ นางเปร์ย นารีกลายเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนในค่ายอพยพ มณฑาทองหรือหมอเพียร์กลับบ้านของเธอที่กรุงเทพฯ เพื่อบอกข่าวแก่ครอบครัวของเธอว่าเธอได้แยกทางกับสามีชาวฝรั่งเศสแล้ว ข่าวนี้ทำให้ครอบครัวของมณฑาทองเศร้าใจมาก

หัวหน้านิลได้คาดการณ์ไว้แล้วว่าญวนจะบุกโจมตีไทยและญวนก็ทำเช่นนั้นจริง มณฑาทองกลับไปทำงานที่ค่ายผู้อพยพและได้รับการขอร้องจากทิพย์ให้ช่วยตามหาเด็กชื่อเวียน อรุณ เนื่องจากครอบครัวของเด็กคนนี้ได้ไปตั้งรกรากอยู่ที่อเมริกาแล้วและกำลังติดตามหาสมาชิกในครอบครัวที่สูญหายไป มณฑาทองทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานเพื่อติดตามหาผู้สูญหายและต่อมามณฑาทองหาเด็กที่ชื่อเวียน อรุณพบ เด็กคนนี้ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นเปี่ยม สกอ ตามชื่อของผู้อุปถัมภ์คือนางเปี่ยม จำเปย มณฑาทองทราบเรื่องนี้จากปากของนางเปี่ยม จำเปย ก่อนที่นางจะสิ้นลม

ญวนใช้รถถังโจมตีค่ายของหัวหน้านิลและพวก ทำให้หัวหน้านิลวางแผนได้กลับด้วยการโจมตีรถขนน้ำมันของญวนทำให้ญวนขาดเชื้อเพลิงจนไม่สามารถนำรถถังออกรบได้ วันหนึ่งเจ้าหญิงได้พบกับหัวหน้านิล เจ้าหญิงได้ขอร้องให้เขาพาเธอไปยังชมรมโอเวงเพื่อไปให้กำลังใจกับเหล่าทหารที่กำลังทำการรบอยู่ มณฑาทองได้ตามไปด้วยและได้พบกับภวันดร มณฑาทองสงสัยว่าหัวหน้านิลและสรคมคือคนๆ เดียวกัน ภวันดรตอบว่าใช่ ทำให้มณฑาทองอยากพบสรคมมาก

เจ้าหญิงไปที่สมรภูมิรบและถูกสะเก็ดระเบิดเข้าที่หลังทำให้เจ้าหญิงไม่ได้พบกับหัวหน้านิล เจ้าหญิงถูกส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลสนามเพละที่เต็มไปด้วยทหารบาดเจ็บจากสงคราม หน่วยกาชาดสากลได้ส่งนายแพทย์แอนโทนีและมณฑาทองมาทำการผ่าตัดให้กับเจ้าหญิง และเจ้าหญิงได้ถามถึงสุ (หัวหน้านิล/สรคม) อยู่ตลอดเวลาทำให้มณฑาทองรู้สึกน้อยใจ แต่เมื่อสรคมมาถึง สรคมบอกกับมณฑาทองว่าคิดถึงมากที่ไม่ได้เจอกันนานแล้วทำให้มณฑาทองคิดถึงอดีตตอนที่รักกับสรคมก่อนหน้าที่มณฑาทองจะแต่งงานกับหมอกาแมล ผลของการสู้รบในกัมพูชาทำให้คนกัมพูชาอพยพเข้ามาในฝั่งไทยเพิ่มมากขึ้นทุกวัน หัวหน้านิลและจำเจ็ดได้ออกจากชมรมโอเวงเพื่อไปปฏิบัติภารกิจใหม่

ภาคที่ 3

เจีย วาริน พาสรคมไปพบกับท่านเมิ่ง อดีตทหารปลดแอกของกองทัพแห่งชาติจีนที่กรุงปักกิ่ง สรคมได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นายทหารติดตามสมเด็จพระเจ้าสีหนุ ท่านเมิ่งได้สนทนาเรื่องการบีบให้ทหารเวียดนามถอนกำลังออกจากกัมพูชา

สรคมและมณฑาทองเขียนจดหมายติดต่อกันอยู่เสมอโดยต่างฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนเขียนเล่าประสบการณ์ชีวิตของตน

เจ้าหญิงโสคนเทียเดินทางไปในหลายประเทศเพื่อนำนาชาติยื่นมือช่วยเหลือให้กัมพูชารอดพ้นจากการคุกคามของเวียดนาม เจ้าหญิงก็ได้พบกับอาลี ครูช เลขาธิการมนตรีต่างประเทศของอินโดนีเซีย และได้พบกับมณฑาทอง ทั้งสองคุยกันถึงเรื่องราวต่างๆ เจ้าหญิงขอบคุณที่มณฑาทองช่วยเหลือคนเขมรมาโดยตลอด

ดร. แอนน์ผู้ปฏิบัติงานในค่ายผู้อพยพได้พูดถึงชาวที่รัสเซียมีที่ท่าจะให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา ส่วนสรมคมและท่านเมิ่งได้เดินทางไปยังอินโดนีเซียเพื่อร่วมการประชุมแสวงหาแนวทางสันติภาพสู่กัมพูชาและเจรจาเรื่องการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา การประชุมลักษณะนี้ถูกจัดขึ้นอีกหลายครั้งในหลายประเทศ เช่น อินโดนีเซีย เวียดนาม ไทย จีน และรัสเซีย ได้มีการตกลงกันว่าเวียดนามจะต้องถอนทหารออกจากกัมพูชา และเขมร 4 ฝ่ายต้องหันหน้ามาเจรจากัน เจ้าหน้าที่ได้มีโอกาสพบกับสรมคมบ้างในการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาที่จัดขึ้นในประเทศต่างๆ ทำให้เจ้าหน้าที่รู้ว่าสรมคมรักมณฑลทางมาก ส่วนมณฑลทางพยายามไม่กล่าวถึงเจ้าหน้าที่เมื่ออยู่กับสรมคม

ในปี 1993 ค่ายผู้อพยพต่างๆ ต้องปิดตัวลง ภารกิจสุดท้ายของผู้ปฏิบัติงานค่ายคือการส่งคนเขมรกลับบ้านทำให้ ดร. แอนน์ มณฑลทาง แจนิส และคนอื่นๆ ต้องเร่งทำงานกันอย่างหนัก

ในกัมพูชาได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้น สรมคมกับเจ้าหน้าที่พบกันที่พนมเปญ เจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เจ้าบ้านในการนำสรมคมไปเที่ยวชมยังสถานที่ต่างๆ เจ้าหน้าที่ได้เอ่ยขอกลับติดผมที่เคยให้ สรมคมคืนเนื่องจากไม่ต้องการให้มีของที่ระลึกถึงพระองค์อยู่กับสรมคมอีกต่อไป

มณฑลทาง สรมคม แอนน์ แจนิส และผู้ที่เคยทำงานร่วมกันในค่ายผู้อพยพไปเที่ยวเสียมราฐเพื่อชมปราสาทหินนครวัด-นครธม ทุกคนตื่นตาตื่นใจกับความใหญ่โตงดงามของปราสาทหินมาก และทุกคนได้พบกับเจ้าหน้าที่ในเมืองเสียมราฐด้วย เมื่อได้โอกาสเหมาะสมสรมคมได้คืนกลับทองเหลืองให้กับเจ้าหน้าที่ ภารกิจของเจ้าหน้าที่ในเวลาต่อมาคือการพุ่มเทหาเสียงเพื่อพรรคพุนชินเปค มณฑลทางกับสรมคมได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการทำงานของมณฑลทางให้กับ UNHCR นั้นมณฑลทางเห็นว่าเป็นประสบการณ์อันมีค่าที่เธอจะหาที่ไหนไม่ได้อีก

3.2.7 สร้อยแสงจันทร์

ชายหนุ่มชื่อพุทธิเดินทางไปทำสารคดีที่ปราสาทปักษาจำจองโดยมีคนนำทางชื่อเก็นและพรานเฒ่าชื่อลีหรือเนาะเฒ่าลี เมื่อไปถึงปราสาทได้พบเทวรูปองค์หนึ่งมีสังวาลเป็นรูปงู นัยน์ตาของงูประดับด้วยอัญมณีที่เรียกกันว่า ‘สร้อยแสงจันทร์’ เพียงข้างเดียวส่วนตาอีกข้างหนึ่งปราศจากอัญมณีดังกล่าวประดับไว้ซึ่งไม่มีใครรู้ว่าหายไปได้อย่างไร คณะของพุทธิเห็นงูตัวหนึ่งวนเวียนอยู่ที่ปราสาทและมีเหล็กท่อนหนึ่งเสียบอยู่ที่ปราสาท เมื่อพุทธิถึงเหล็กท่อนนั้นออกมาเขถึงกับสลบไปเมื่อสารคดีเรื่องปราสาทปักษาจำจองเผยแพร่ออกไปเกิดข่าวการโจรกรรมสิ่งของในปราสาทหลังนี้ขึ้นทำให้พุทธิคิดมาก

เด็กคนหนึ่งหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย มีจดหมายส่งมายังสำนักงานนิตยสารที่พุทธิสังกัดอยู่ เมลานีบรรณาธิการนิตยสารได้บอกให้พุทธิแกะรอยติดตามหาเด็กที่หายตัว ชายชื่อนูญาได้มาที่บ้านเมลานีเพื่อพบกับพ่อของเธอ เมื่อพ่อของเมลานีได้พูดคุยกับนูญาสักพักจึงพาเมลานีไปร่วมงานเลี้ยงงานหนึ่ง ในงานเลี้ยงเมลานีได้พบกับชาร์ล-ชายหนุ่มที่เมลานีมีใจให้และเพื่อน ๆ ของเธอต่างก็ย่ำว่าชาร์ลเหมาะสมกับเธอมาก

พุทธิเดินทางไปจนถึงหมู่บ้านปึกษาได้พบกับเดือนเต็มดวง เธอเข้าใจว่าพุทธิน่าจะมีส่วนรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับการขโมยของในปราสาท แต่หัวหน้าของเธอข้อศกคิดว่าพุทธิอาจจะไม่ได้ทำแบบนั้นแต่เดือนเต็มดวงยังไม่ปักใจเชื่อนัก เธอพยายามหาเรื่องพุทธิตลอดเวลาแต่พุทธิไม่ได้ถือสาอะไร ก่อนที่พุทธิจะไปปราสาทได้มีการทำพิธีโดยเจ้าในหมู่บ้านนั้นทำพิธีขอให้เจ้าป่าเจ้าเขาช่วยหาเด็กที่หายไปด้วย เด็กคนนั้นชื่อหมู่อ้วนเป็นลูกของนางดาวประดับผู้มีอาการป่วยทางจิตและถูกส่งตัวไปรักษาที่กรุงเทพฯ หมู่อ้วนจึงอยู่ในความดูแลของน้องสาวดาวประดับซึ่งก็คือเดือนเต็มดวง ผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลปราสาทหินพนมรุ้ง

ก่อนที่หมู่อ้วนจะหายตัวไปหมู่อ้วนบอกว่าจะไปค้นหาความจริงที่ว่าพุทธิไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขโมยของในปราสาทปึกษาจำลอง ในวันที่ทำพิธีขอให้เจ้าป่าช่วยเหลือนั้นได้มีพิธีพืชมด ผู้พืชมเป็นหญิงลึวน พืชมนำโดยแม่เทกาเป็นผู้เป็นสตรีที่ได้รับการยอมรับในหมู่บ้านนั้น พิธีได้เริ่มขึ้นและแม่เทกาได้บอกว่าเด็กกำลังจะตายถ้าหากช่วยเหลือไม่ทัน เดือนเต็มดวงตกใจมากที่แม่เทกาทำแบบนี้ แม่เทกายังได้บอกเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับหมู่อ้วนทำให้เดือนเต็มดวงยิ่งตกใจไปอีก

พุทธิเดินทางไปปราสาทปึกษาจำลองอีกครั้ง เขาได้พบกับก๊อระหรือนกเงือกกระตามทีในตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่ากินแสงจันทร์เป็นอาหาร ก๊อระบอกพุทธิว่าจะช่วยตามหาเด็กหากพุทธิจะช่วยตามหาสร้อยแสงจันทร์ที่หายไป พุทธิตอบตกลง ก๊อระได้ให้สร้อยแสงจันทร์อีกเม็ดกับพุทธิและบอกให้เขาไปที่ใต้ต้นยางในตอนเช้าแล้วจะพบเด็ก ในตอนเช้าพุทธิไปที่ใต้ต้นยางเขาได้พบกับเด็กชายหมู่อ้วน หลังจากที่พุทธิหาหมู่อ้วนพบเดือนเต็มดวงจึงเกิดความรู้สึกที่ดีกับพุทธิขึ้นมาบ้าง

เมลานีไปรับตัวดาวประดับจากโรงพยาบาลสมเด็จพระยาแล้วพามาพบกับพุทธิและหมู่อ้วน พุทธิได้แสดงสร้อยแสงจันทร์ให้กับนักข่าวชมทำให้กลายเป็นที่ฮือฮา ในคืนนั้นขณะที่เมลานีพูดคุยกับผู้ชายที่ชื่อชาร์ล เดือนเต็มดวงบังเอิญมาแอบได้ยินและเข้าใจผิดว่าเสียงผู้ชายคนนั้นเป็นเสียงของพุทธิ ข้อความที่ได้ยินมีใจความว่าให้ทำที่มอบสร้อยแสงจันทร์ให้กับเดือนเต็มดวงแล้วค่อยหาทางขโมยกลับคืนมา

ในวันรุ่งขึ้นเมื่อพุทธินำสร้อยแสงจันทร์ไปให้กับเดือนเต็มดวง เธอจึงปฏิเสธไม่ยอมรับทำให้เมลานีต้องเปลี่ยนแผน เดือนเต็มดวงคิดว่าพุทธิมีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนการครั้งนี้จึงโกรธพุทธิมาก เมลานีชวนพุทธิไปปราสาทปึกษาจำลอง เดือนเต็มดวงได้ขอตามไปด้วยและพุทธิทำหน้าที่เป็นผู้นำ

ทาง เดือนเต็มดวงหายตัวไปขณะเพ็ญลมซบพัดดอกไม้ทำให้พุทธานุภาพเป็นห่วงมาก พุทธออกตามหาและพบว่าเดือนเต็มดวงถูกสาธยายซ่อนตัวไว้เช่นที่เคยเกิดขึ้นกับหมู่อ้วน พุทธสามารถช่วยเดือนเต็มดวงออกมาได้โดยใช้พลังอำนาจจากสร้อยแสงจันทร์ทำให้ฝนที่ตกลงมากลายเป็นน้ำมนต์กำจัดสาธยายให้หายไป การช่วยเหลือของพุทธานุภาพทำให้เดือนเต็มดวงรู้สึกดีกับพุทธานุภาพ

เมื่อเดินทางไปถึงปราสาทปักขากัจจอง พุทธบอกกับทุกคนว่าอย่าเดินออกห่างไปจากเต็นท์ที่พักมากนักเพราะอาจมีอันตราย เมลานีแอบค้นกระเป๋าสานของพุทธานุภาพเพื่อหาสร้อยแสงจันทร์แต่หาเจออะไรก็ไม่พบ ในคืนนั้นพุทธานุภาพได้เข้าไปในปราสาทแล้วเรียกหาภริยาแต่ไม่พบ เดือนเต็มดวงสงสัยว่าพุทธานุภาพเรียกใคร ชาร์ลได้มาในปราสาทและจะยิงพุทธานุภาพแต่เดือนเต็มดวงผลักชาร์ลแล้วหลบหนีไป

ที่บ้านของเมลานีในกรุงเทปมีคนลอบเข้าไปค้นหาสร้อยแสงจันทร์ ส่วนพุทธานุภาพกับเดือนเต็มดวงหลบมาซ่อนตัวอยู่ที่โพรงหินแห่งหนึ่ง พุทธจะบอกเดือนเต็มดวงว่าภริยาก็คือคนจกโกระ แต่เดือนเต็มดวงหลับแล้ว พุทธกลับไปเต็นท์เพื่อไปเอามือถือปรากฏว่าพบน้อย และคนอื่นๆ ถูกพวกของเมลานีจับมัดไว้ทั้งหมด น้อยช่วยแอบไปเอามือถือแต่สะดุดถูกเชือกที่ขึงเต็นท์ทำให้พวกของเมลานีรู้ตัว พุทธเข้าไปช่วยน้อยออกมา ชาร์ลกับลูกน้องอีก 2 ไหลตามและไปทันกันที่ทุ่งต้นยาง พวกของชาร์ลเจอกับนางและถูกสาธยายจนหมด พุทธวิ่งหนีจนหลงเข้าไปในอาณาจักรของพวกบังบดและหลบซ่อนตัวในเมืองบังบดจนถึงรุ่งเช้า

น้อยเข้าไปช่วยพวกลูกหาบที่ถูกจับมัดอยู่และได้พบว่าบุญทาจับตัวดาวประดับไว้ พุทธเข้าไปช่วยดาวประดับเลยพลาดถูกยิง บุญทาจับตัวพุทธานุภาพไว้และบังคับเดือนเต็มดวงให้บอกที่ซ่อนของสร้อยแสงจันทร์ เดือนเต็มดวงบอกว่าสร้อยแสงจันทร์อยู่ในโพรงหิน บุญทาเดินตามเดือนเต็มดวงไปโดยมีพุทธานุภาพนำทาง เมื่อไปถึงพุทธานุภาพได้ลงไปยังโพรงหิน เดือนเต็มดวงบอกให้บุญทาช่วยยกแผ่นหินเมื่อยกแผ่นหินขึ้นทำให้เห็นช่องทางไปสู่ถ้ำและทันใดนั้นภริยาปรากฏตัวขึ้นทำให้บุญทาดตกใจและยิงปืนใส่ภริยาแต่กระสุนปืนไม่ระคายผิวภริยาเลย บุญทาจึงเปลี่ยนกระสุนเป็นเหล็กไหลทำให้ภริยาได้รับบาดเจ็บ เดือนเต็มดวงโยนสร้อยแสงจันทร์ลงไปในช่องทางสู่ถ้ำนั้น บุญทาตามลงไปจนถึงแก่ความตาย

ภริยาบอกว่าในอดีตพุทธานุภาพคือพุทธานุภาพ และเดือนเต็มดวงคือโสภณศรี ทั้งคู่รักกันและภริยาบอกว่าเมื่อสร้อยแสงจันทร์ได้คืนกลับไปอยู่ในมือของเทพแห่งความยุติธรรม หน้าที่ติดตามหาสร้อยแสงจันทร์ของตนก็สิ้นสุดลงแล้วตนจะได้ไปสู่ปรมาตมอันเหมือนกับจกโกระอื่นๆ การที่ภริยาต้องมาเฝ้าปราสาทเพราะถูกฤๅษีโคตมสาป เมื่อช่วยให้พุทธานุภาพได้ครองรักอยู่โสภณศรีคำสาปจึงจะสิ้นสุดลง

ต่อมาพุทธานุภาพก็ได้แต่งงานกับเดือนเต็มดวงและมีลูกสาวคนหนึ่งชื่อภริยา ภริยากลายเป็นเพื่อนเล่นกับหมู่อ้วนในหมู่บ้านปักขากัจจอง เมลานีถูกจับรับโทษในเรือนจำ ส่วนพ่อของเมลานีหนีไป

ต่างประเทศ พุทธิกลับไปเป็นช่างเขียนอิสระตามเดิม เดือนเต็มดวงยังคงทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ของ
ปราชญ์ศึกษาจำลอง พุทธิและเดือนเต็มดวงต่างหวังว่าจะได้พบกับกิริณะอีก

3.2.8 สมบัติกัมพูชา

พันธุ์ พงศ์นาค (2548: 6) กล่าวว่า "...สมบัติ' เป็นคำที่มีความหมายว่าร่ำรวย ขณะเดียวกัน
มักจะแฝงอีกความหมายหนึ่งอยู่ภายในอย่างซ่อนเร้นด้วยว่า 'ที่มีโชคของตน' และ 'สมบัติ
กัมพูชา' ย่อมไม่ได้หมายความว่าสมบัติของกัมพูชา แต่หมายความว่าสมบัติที่เคย
เป็นของกัมพูชามาก่อน..." ด้วยแนวคิดเช่นนี้ทำให้หลายคนคิดเข้าข้างตนเองว่าสมบัติ
กัมพูชาไม่มีเจ้าของและตนเองย่อมมีสิทธิ์ที่จะเป็นเจ้าของจึงนำไปสู่การช่วงชิงแบบเอาชีวิต
เข้าแลกเพื่อครอบครองสมบัติล้ำค่า

เรื่องสมบัติกัมพูชามีอยู่ด้วยกันสามตอนคือตอนล่าลายแทง ตอนทะเลเดือดและตอน
ชุมทรัพย์ใต้สมุทร เรื่องย่อในแต่ละตอนมีดังนี้

ตอน ล่าลายแทง

สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของไทยเมื่อสี่ร้อยกว่าปีมาแล้ว มีเรือสำเภาลำหนึ่งบรรทุก
สมบัติมูลค่านมหาศาลเดินทางจากกัมพูชาสู่กรุงศรีอยุธยา แต่ระหว่างการเดินทางนั้นเรือสำเภาได้
ประสบอุบัติเหตุล่มจมลงกลางทะเลลึก ผู้รอดตายจากเรือได้เขียนลายแทงบอกตำแหน่งที่เรือจมไว้
วันเวลาผ่านไปจนถึงช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ลายแทงดังกล่าวได้ตกมาอยู่ในมือของนายสง
สุวรรณทรัพย์ นักธุรกิจชาวไทยผู้เชื่อมั่นในลายแทงและออกเดินทางตามล่าสมบัติตามที่ลายแทงได้
บอกไว้ ต่อมาข่าวคราวของนายสงได้เจียบบหายไปพร้อมกับการเดินทางของเขาในครั้งนั้น

หลายปีหลังจากนั้นมีชาวเขมรผู้หนึ่งเดินทางเข้ามาประเทศไทยเพื่อเข้าพบกับลูกชายของ
นายสงบื่อนายสรารุช สุวรรณทรัพย์ ชาวเขมรคนนั้นได้มอบบันทึกการเดินทางของนายสงบพร้อม
เทวรูปทองคำให้กับนายสรารุชเพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่ามีการเดินทางและมีการพบสมบัติจริง แต่น่า
เสียดายที่ชาวเขมรผู้รู้รายละเอียดคนนี้มีชีวิตอยู่ได้ไม่นานเพราะถูกกลุ่มบุคคลลักลอบตามล่าและฆ่า
ตายในที่สุด

นายสรารุช และนางสาวสโรชา น้องสาวพร้อมด้วยนายยิ่งศักดิ์ นักโบราณคดีได้ติดต่อนาย
วิชาญ วิเชียรมาศผู้เป็นเจ้าของกิจการโรงแรมแห่งหนึ่งให้ช่วยจัดหาทีมงานเพื่อเดินทางออกติดตาม
หานายสงบในกัมพูชาด้วยค่าจ้างอย่างงาม นายวิชาญได้ติดต่อนายพีช พิมพาอดีตนายทหารเรือ
หน่วยทำลายใต้น้ำให้มารับหน้าที่เป็นหัวหน้าทีม พีชได้พื้่นหาลูกทีมเข้าร่วมงานในครั้งนี้หลายคน
ได้แก่นายเขต เชื้อนขันธ อดีตนายทหารเรือผู้ชำนาญการเดินเรือและดำน้ำ นายทับ ทำด่าน อดีต

ทหารรับจ้างร่างใหญ่ยักษ์ผู้ชำนาญการใช้อาวุธหนัก นายเทพ เทวบุตร อดีตตำรวจตระเวนชายแดน ผู้ชำนาญการรบแบบกองโจร นายเชิด แคนชัย ผู้ชำนาญการใช้มีดโกน การต่อสู้แบบประชิดตัวและ จูโจมเวลากลางคืน นายก้อง เกริกเกียรติ ผู้ชำนาญเรื่องวัตถุระเบิด และนายหอม มะลิลา เด็กหนุ่ม ชาวประมงเมืองตราด

พาหนะในการเดินทางออกจากเมืองไทยเป็นเรือยอชต์ลำงามพีชตั้งชื่อเรือลำนี้ว่า “สโรชา” และใช้เรืออีกลำเป็นเรือประมงดัดแปลงให้มีประสิทธิภาพเหมือนเรือรบ เรือลำนี้พีชตั้งชื่อว่า “สโรชา 2” เรือสโรชาเดินทางไปรับอาวุธสงครามจากนายตวง เต็มแก้ว พ่อค้าอาวุธผู้มีเงื่อนไขในการขายว่า ขอดติดตามเดินทางไปด้วย เมื่อเข้าเขตกัมพูชา พีชทำที่เข้าไปขออนุญาตทำการประมงจากผู้ว่าราชการจังหวัดเขมรรัฐภูมินทร์ชื่อ “รุ่ง” เรือสโรชาในน่านน้ำกัมพูชาถูกเฝ้าติดตามโดยเรือขนาดเล็ก ของทหารเวียดนามอยู่ห่างๆ การค้นหาตำแหน่งที่เรือสมบัติจมประสบความสำเร็จจากการตีความ ข้อความที่นายสงบจดบันทึกไว้กับสภาพภูมิศาสตร์จริง

ตอน ทะเลเดือด

เมื่อคนของเรือสโรชาดำน้ำสำรวจได้ทะเลลึกต้องเผชิญกับการรบกวนของฝูงปลาฉลามเสือ เมื่อขึ้นบนเรือพีชออกอุบายลวงว่าค้นพบสมบัติได้น้ำแล้ว ต่อมาพีชจับได้ว่าก้อง เกริกเกียรติแอบ เป็นสายรายงานความเคลื่อนไหวของเรือสโรชาให้กับบุคคลผู้หนึ่งได้ทราบ ก้องถูกบังคับให้ทำเช่นนี้ เพราะลูกและภรรยาของเขาถูกจับเป็นตัวประกันในประเทศไทย สราวุธได้วิทูยติดต่อนาย วิ ชาญเข้าช่วยเหลือลูกและภรรยาของก้องเพื่อซื้อใจให้ก้องกลับมาเป็นพวกเดียวกับตนอีก เรือสโรชา ได้เผชิญหน้ากับเรือตรวจการณ์ชายฝั่งของทหารเวียดนามและได้มีการต่อสู้ชิงไหวชิงพริบกัน จนกระทั่งหนีขึ้นไปรบกันต่อบนเกาะแห่งหนึ่ง พีชสามารถรบชนะจับตัวหัวหน้าคือพันโทเหงียน ตรันเตื่องไว้ได้ นายทหารเวียดนามคนนี้ออกพีชว่านายสงบพ่อของสราวุธยังมีชีวิตอยู่แต่ถูกผู้ว่ารุ่ง จับกุมคุมขังไว้ที่เกาะรง

คณะเรือสโรชาจึงวางแผนช่วยนายสงบที่เกาะรง ขณะเข้าเกาะรงเหงียนตรันเตื่องได้โดดน้ำ หนีไปและนำทหารตีตลบหลังเรือสโรชา ทีมงานของพีชถูกจับ ตวงออกอุบายที่ต้องใช้ชีวิตของตัวเองเข้าแลกเพื่อให้พีชและสโรชาหนีไป คณะเรือสโรชาตกเป็นเชลยของผู้ว่ารุ่งซึ่งตอนนี้ร่วมมือกับ เหงียนตรันเตื่องเพื่อเกลี้ยกล่อมให้เชลยร่วมมือกันค้นหาสมบัติโบราณ

ตอน ขุมทรัพย์ใต้สมุทร

พีชใช้แผนล่อหลอกและทำลายทหารฝ่ายผู้ว่ารุ่งและเหงียนตรันเตื่องจนสามารถหลบเข้าจับ ตัวผู้ว่ารุ่งเป็นตัวประกันได้ ทั้งสองฝ่ายเจรจากันและในที่สุดก็ตกลงกันได้ในการร่วมมือกันเพื่อ ค้นหาสมบัติโดยแบ่งผลประโยชน์ฝ่ายละกึ่งหนึ่ง ความจริงถูกเปิดเผยว่านายสงบเสียชีวิตแล้ว

สโรชาและสรวุฑจึงได้แต่เก็บกระดูกของนายสงบเพื่อนำกลับไปประกอบพิธีทางศาสนาที่เมืองไทย ในขณะที่ทีมงานของพีชดำน้ำหาตำแหน่งที่เรือโบราณจม พีชได้วางแผนรับมือฝ่ายตรงข้ามไว้ด้วย เพราะคาดว่าเมื่อทุกฝ่ายได้สมบัติแล้วการเผชิญหน้ากันย่อมต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

พีชค้นหาเรือโบราณจนพบแต่เรือสมบัติจมอยู่ลึกในวังน้ำใต้ทะเลและกลายเป็นรังของงู ปีนแก้วทะเลอันมีพิษร้ายกาจ ทีมล่าสมบัติร่วมมือกันใช้ไฟฟ้าจากเรือต่อสายลงได้นำสังหารงู ปีนแก้ว หลังจากนั้นสมบัติล้ำค่าที่จมอยู่ในเรือสำเภาเมื่อสี่ร้อยกว่าปีก่อนก็ถูกค้นพบ ทีมนักล่าตื่น ตาตื่นใจในความอลังการของสมบัติทั้งรูปสลักศิลาประดับเพชรพลอย อาวุธยุทธภัณฑ์ ข้าวของ เครื่องใช้เครื่องประดับของชนชั้นสูงที่ล้วนทำด้วยทองคำประดับประดาด้วยเพชรนิลจินดาล้ำค่า นัก ล่าสมบัติต้องแบ่งชุดช่วยกันทำงานทั้งในน้ำและเหนือน้ำเพื่อขนสมบัติจากได้นำขึ้นมาไว้บนเรือสโร ชาอยู่หลายเที่ยว เมื่อเรือสโรชากลายเป็นเรือบรรทุกสมบัติล้ำค่ากลับปรากฏว่ามีเรือยนต์เร็วติด อาวุธขนาดใหญ่ไม่ปรากฏฝ่ายมุ่งตรงมาที่เรือสโรชาอย่างรวดเร็ว เรือลำนั้นติดต่อสื่อสารกับเรือสโร ชาด้วยสัญญาณไฟภาษาไทยและข่มขู่ให้เรือสโรชายอมจำนนเพื่อแลกชีวิตกับสมบัติ คนทรยศบน เรือสโรชาที่ลอบส่งข่าวความเคลื่อนไหวของเรือสโรชาให้ฝ่ายศัตรูได้ทราบคือยี่งัดดีและผู้เป็น หัวหน้าเรือยนต์เร็วลำนั้นก็คือนายวิชาญ วิเชียรมาศ เรือสโรชาต้องหาทางเอาตัวรอดให้พ้นจาก อันตราย แต่อันตรายยิ่งกว่าที่ทุกคนต้องเผชิญร่วมกันคือพายุใต้ฝุ่นเอนซึ่งกำลังมุ่งหน้าตรงมายัง บริเวณน่านน้ำที่เรือของทุกฝ่ายทอดสมออยู่

ก่อนที่พายุจะโหมกระหน่ำ พีชและพรรคพวกได้ดำน้ำลอบวางระเบิดใต้ท้องเรือยนต์ ระเบิด ได้สร้างความเสียหายแก่เรือยนต์อย่างมากและเรือสโรชาได้พุ่งเข้าชนเรือยนต์ซ้ำเข้าไปอีกเพื่อทำให้ เรือยนต์จมลงได้นำ เมื่อพายุหนักหน่วงขึ้นคนบนเรือสโรชาต่างต่อสู้กันเองทั้งฝ่ายไทย เวียดนาม และเขมร ผลจากการต่อสู้กัน และผลจากการเผชิญพายุร้ายทำให้ผู้มีชีวิตเหลือรอดมีเพียงไม่กี่คนคือ พีช สรวุฑ สโรชา ทับ หอม และเชต เมื่อพายุสงบลงในเช้าวันใหม่ทุกคนก็ต้องแปลกใจว่าเรือสโรชา ได้ล่องลอยอยู่ในบริเวณที่พวกเขาได้งมสมบัติขึ้นมาจากรือโบราณที่จมอยู่ได้นำ

เรือสโรชาได้รับความเสียหายอย่างหนักและกำลังจะจม เหตุบังเอิญหลายประการทำให้ทุก คนประหลาดประหลึงกับอำนาจลึกลับที่คอยคุ้มครองสมบัติและค่อนข้างมีความเชื่อว่าสมบัติกัมพูช เป็นสมบัติที่ต้องคำสาปที่ไม่ควรไปแตะต้องเป็นอย่างยิ่งจึงไม่มีใครต้องการสมบัติอีก ผู้รอดชีวิตทุก คนช่วยกันต่อแพและอยู่บนแพดูเรือสโรชาที่จมลงใต้หุบเหวในท้องทะเลลึกที่อยู่ลึกลงไปใต้ทะเลยิ่ง กว่าบริเวณที่เรือสำเภาโบราณจมอยู่ถึงระดับที่ไม่มีมนุษย์สามารถจะดำน้ำลงไปรบกวนได้อีก

3.2.9 อัปสร

ศรุตาดัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องในครอบครัวของเธอว่า...คุณย่าอัปสร เทวัญเจ้าของบริษัท ชิตเทวัญและบ้านเทวัญมีลูกสาวชื่ออาก้อย มีลูกเลี้ยงชื่อลุงเปี่ยม ลุงเปรม และลุงจัตรา อาก้อย ทะเลาะกับคุณย่าอัปสรจึงหาเหตุย้ายออกจากบ้านไปศึกษาต่อและอาศัยอยู่กับครอบครัวลุงจัตราในต่างประเทศ

ลุงเปี่ยมมีภรรยาชื่อนงนิตย์มีลูกชื่อสารัตถ์ และมี 'ศรุตดา' เป็นลูกติดตามจากคุณนงนิตย์ ลุงเปรมและภรรยามีบุตรชื่อปราชญ์ ส่วนลุงเปรมออกบวชและไม่มีทีท่าว่าจะสึก ลุงเปี่ยมจึงกลายเป็นคนรับผิดชอบงานใหญ่น้อยเกือบทุกอย่างให้กับคุณย่าแทนลูกๆ คนอื่นๆ ของคุณย่าที่ออกไปจากบ้านเทวัญ

คุณย่ารักหลานๆ ทุกคนแต่ที่คุณย่ารักมากเป็นพิเศษคือปราชญ์กับศรุตดาเพราะปราชญ์เกิดวันใกล้ๆ กับคุณย่า ส่วนศรุตดาเป็นลูกบุตรธรรมของลุงเปี่ยมจึงกลายเป็นที่รักของคุณย่าไปโดยปริยาย

วันหนึ่งมีข่าวว่าลุงจัตราจะกลับบ้านเทวัญพร้อมกับสมาชิกในครอบครัวคือนางประไพ (ภรรยา) นายมรุต (บุตรชาย) และนางสาวสาลี (หลาน) ลูกสาวของอาก้อย ทุกคนในบ้านตื่นตื่นมากและเตรียมการต้อนรับ ศรุตดาชื่นชมมรุตมากจากบุคลิกภาพและการศึกษาของเขาที่เรียนจบถึงขั้นปริญญาเอก

ลุงเปี่ยมให้ศรุตดาเข้าไปช่วยงานที่บริษัทชิตเทวัญ ศรุตดามีเพื่อนร่วมงานที่สนิทสนมกันมากชื่อไศภิต และมีเลขาของลุงเปี่ยมเป็นผู้คอยดูแลศรุตดาให้ฝึกทำงานในแผนกต่างๆ ของบริษัท

ศรุตดาได้เล่าเรื่องของมรุตให้ไศภิตฟังทำให้ไศภิตอยากพบมรุต และเมื่อได้พบแล้วไศภิตสังเกตได้ว่าศรุตดาและมรุตไม่ได้พูดคุยกันเลยสักคำ มีหน้าขำมรุตไม่ได้มีท่าทีที่แสดงออกถึงความสนิทสนมกับศรุตดาเลย

ในห้องนอนคุณย่ามีภาพวาดนางอัปสรแขวนอยู่ ศรุตดาเห็นว่าเป็นภาพวาดที่งดงามแลดูมีชีวิตชีวามาก คุณย่าเล่าว่าอัปสรเป็นเทพแห่งความรัก คุณย่าเคยอธิษฐานกับรูปนางอัปสรเพื่อขอพรเรื่องเนื้อคู่ ศรุตดาจึงได้อธิษฐานต่อหน้ารูปนางอัปสรเพื่อขอพรให้เธอได้พบเนื้อคู่ และขอให้หนุ่มคนนั้นชวนเธอไปทานข้าวจะได้ทราบว่าใคร

การที่ลุงจัตราตัดสินใจกลับเข้ามาอยู่ในบ้านเทวัญก็เพราะต้องการรักษาสีทึบของต้นในบ้านเทวัญ ลุงจัตราและภรรยาคิดว่าลุงเปี่ยมเป็นคนที่แย่งทรัพย์สินในส่วนที่ควรจะเป็นของตนไป คุณย่าได้คุยกับลุงเปี่ยมเรื่องการแบ่งมรดกและลุงเปี่ยมรับปากจะไปดำเนินการ

มรุตชวนศรุตดาไปทานข้าวทำให้ศรุตดาดีใจมากเพราะคิดว่าเนื้อคู่ของตนคือมรุต แต่ปราชญ์มาหาศรุตดาและทำให้ศรุตดาไม่ได้ไปทานข้าวกับมรุต ศรุตดาอธิษฐานขอพรกับอัปสรอีก คุณย่าถามศรุตดาว่าขออะไร ศรุตดาเล่าให้คุณย่าฟังและคุณย่าติงว่าศรุตดาขอมากเกินไป คุณย่าเห็นว่าศรุตดาชอบ

รูปนางอัปสรามากจึงได้ยกรูปนางอัปสรมาให้ศรุดานำไปไว้ในห้องนอน ในคืนนั้นศรุดาได้ฝันถึงมรุต แต่ในฝันกลับมีปราชญ์แทรกเข้ามาอีกคนทำให้ศรุดาอารมณ์เสีย

ศรุดาได้ยินลุงเปี่ยมสนทนากับสมจวีโดยบังเอิญเรื่องสมบัติและการวางยาคุณย่า ศรุดาตกใจมากที่ได้ยินความลับนี้และคิดว่าคุณย่าคงถูกวางยามานานแล้ว ศรุดาโทรศัพท์ไปหาปราชญ์แจ้งว่ามีเรื่องจะบอกแต่เมื่อเจอหน้ากันศรุดากลับอึ้ง ปราชญ์พาศรุดาไปกราบพระเปรม พระเปรมแนะนำให้ศรุดาไปที่โบสถ์เก่าๆ ในวัดแห่งหนึ่ง ระหว่างทาง ศรุดาได้เล่าเรื่องที่ตนได้ยินมาให้ปราชญ์ฟัง เมื่อไปถึงที่หมายศรุดาได้ไปไหว้พระที่โบสถ์เก่าๆ ศรุดาสังเกตว่ามีรูปนางอัปสรประดับอยู่บนกำแพง คืนนั้นศรุดาได้ฝันเห็นนางอัปสร

ศรุดาทานอาหารที่สมจวีทำไปให้คุณย่าทำให้ปวดท้องมาก ศรุดาคิดได้ว่าที่คุณย่าไม่ค่อยทานอาหารคงรู้ตัวว่าถูกวางยานั่นเอง

คำคืนหนึ่งบ้านเทวัญจัดงานเลี้ยงส่งลุงเปี่ยมผู้กำลังจะเดินทางไปกัมพูชาและเลี้ยงต้อนรับลุงจัตถกลับบ้าน สาลี่แต่งตัวให้ศรุดาแลดูสวยจนมรุตต้องอึ้งชม ศรุดาขอพรอัปสรให้ได้แต่งงานกับเนื้อคู่ ปรากฏว่าปราชญ์มาขอแต่งงานด้วยแต่ศรุดาไม่ยอม หลังจากวันนั้นศรุดาพยายามที่จะแต่งตัวให้ดูดีเพื่อให้มรุตสนใจ บางคืนศรุดาคลั่งคล้ายคลั่งคลาว่าฝันเห็นผู้หญิงแต่งตัวสวยงามด้วยชุดแปลกๆ ที่เธอไม่เคยเห็น ศรุดาจึงอธิษฐานขอให้ได้พบกับอัปสรจริงๆ และอัปสราก็ปรากฏกายขึ้นมาทำให้ศรุดาตกใจมาก นางอัปสราพูดกับศรุดาว่ากระแสดิจตรงกันจึงทำให้ศรุดามองเห็นเธอและเล่าว่าเธอตามศรุดามาจากโบสถ์เก่า

ศรุดาขอให้อัปสราช่วยคุ้มครองคุณย่าและคุณแม่ อัปสรากล่าวว่ามนุษย์แต่ละคนมีพลังวิเศษของตนอยู่แล้ว แม่เทพที่มีอิทธิฤทธิ์มากก็ช่วยมนุษย์ได้เพียงเล็กน้อย และเธอเพิ่งจะจุติลงเป็นเทพมาจึงทำอะไรมากนักไม่ได้ เพราะมีเช่นนั้นจะเป็นการเปิดช่องให้องค์เทวดาและเทพอสูรทราบและเข้ามาทำร้ายเธอได้

ศรุดาเล่าเรื่องอัปสรให้ปราชญ์ฟังและบอกว่าอัปสรต้องการให้ปราชญ์พาอัปสรากลับไปโบสถ์เก่า เพราะอัปสราจะเดินทางกลับไปเองไม่ได้ ปราชญ์ไม่เชื่อเรื่องอัปสราสัก คุณย่าบ่นคิดถึงลุงเปี่ยม ลุงจัตถจึงได้เสนอให้คุณย่าไประย่องเพื่อเปลี่ยนแปลงที่อยู่บ้างและเด็กๆ จะได้เที่ยวและเล่นน้ำทะเลกัน

เมื่อไปถึงระยองเด็กๆ ได้เล่นน้ำทะเล ศรุดาได้เล่นน้ำกับมรุตและสาลี่ วันหนึ่งงูเข้าไปที่ห้องคุณย่า ศรุดาจับงูตัวนั้นด้วยมือเปล่า ทำให้ทุกคนที่มาก ปราชญ์เข้ามาช่วยจัดการกับงูส่วนมรุตเข้ามาช่วยบีบนิ้วตัวศรุดาทำให้ปราชญ์เกิดความรู้สึกหนึ่งหวง

ศรุดาขอบคุณอัปสราที่ได้สิงร่างเธอทำให้เธอกล้าจับงู อัปสราเตือนศรุดาที่กำลังจะมีเคราะห์ ในวันต่อมาศรุดาถูกคนร้ายโปะยาสลบและนำไปกักขังไว้ในสถานที่แห่งหนึ่งร่วมกับผู้หญิงอีกหลายคน พวกคนร้ายคุยกันว่าจะนำผู้หญิงไปส่งช่องโศกณีนี ศรุดาถูกคนร้ายลากตัวไปหมายจะ

ข่มขืน ศรุตาชัดขึ้นและสาปแช่งพวกผู้ร้ายขอให้ได้รับบาปกรรมที่ก่อเอาไว้ อัสราปรากฏตัวมาช่วยศรุตาดูแลการกระทำของอัสราเป็นการฝึกฝนของเทพที่ห้ามทำร้ายมนุษย์ ซึ่งจะมีผลทำให้เทพอสูรกับองค์เทวดาหาตัวอัสราพบ โจรปล่อยตัวศรุตาสและสัญญาว่าจะไม่ทำอีก

ลุงเปี่ยมหายตัวไปในกัมพูชาทำให้ลุงฉัตรต้องเดินทางไปกัมพูชาและลุงฉัตรก็ได้หายตัวไปอีกคน มรุต ศรุตา ปรายและคนอื่นๆ คือเจนนีและรุ่งแสงจึงได้เดินทางไปกัมพูชาและเข้าพักโรงแรมแห่งหนึ่งในเมืองเสียมราฐ หลังอาหารกลางวันศรุตาสออกไปเก็บดอกไม้กับเด็กชาวเขมรและโชคร้ายเหยียบถูกกับระเบิดได้รับบาดเจ็บ ปรายอุ้มศรุตาสไปส่งโรงพยาบาลและได้พบกับลุงเปี่ยมที่โรงพยาบาล ศรุตารู้สึกโล่งใจที่ได้พบกับลุงเปี่ยม

ตำรวจกัมพูชาพบศพของชายไทยนิรนามผู้หนึ่งทำให้ทุกคนไปดูศพ และปรากฏว่าเป็นศพลุงฉัตร อัสราบอกกับศรุตาสว่าเธออาจจะถูกเทพอสูรจับตัวไปเนื่องจากยื่นมือเข้าช่วยเหลือศรุตาส เทพอสูรได้เข้าไปสิงร่างลุงฉัตร ส่วนอัสราได้เข้าสิงร่างศรุตาส เทพอสูรหมายจะทำร้ายศรุตาสแต่ถูกองค์เทวดาที่เข้าสิงร่างปรายเข้าขัดขวางไว้ มรุตเข้าห้ามร่างลุงฉัตร ลุงเปี่ยมเกิดเสียสติจึงทำให้หลายคนคิดว่าเป็นเพราะผีลุงฉัตรกระทำ แต่ในที่สุดเทพอสูรที่สิงร่างลุงฉัตรถูกคนาเทพนำตัวไปตัดสินโทษ ส่วนอัสรารอดพ้นจากความผิด อัสราบอกกับศรุตาสว่าเธอได้ประสาทพรไว้ที่ดอกไม้ หากศรุตาสต้องการพบพ่อที่แท้จริงก็ให้มันขอพรทุกวัน อัสราอำลาศรุตาสเพื่อไปบำเพ็ญบุญบนสวรรค์

เมื่อทุกคนเดินทางกลับเมืองไทยมรุตได้จัดงานศพให้ลุงฉัตร ลุงเปี่ยมเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลโรคจิต คุณย่ารู้สึกเศร้าใจเมื่อทราบในภายหลังว่าความบาดหมางในครอบครัวมีสาเหตุมาจากการแก่งแย่งมรดก ในงานวันเกิดคุณย่ามีการทำบุญเลี้ยงพระเช้า และมืงานเลี้ยงอีกในช่วงกลางคืน คุณย่าบอกปรายว่าอยากมีหลานสะใภ้และคุณย่าได้ให้สร้อยเพชรแก่ปรายเส้นหนึ่งพร้อมกำชับว่าหากปรายมอบสร้อยเพชรนี้ให้กับสาวโดยยอมแสดงว่าสาวคนนั้นจะได้เป็นหลานสะใภ้ของคุณย่า ในงานเลี้ยงคืนนั้นปรายสวมสร้อยเพชรให้ศรุตาสและเต้นรำกัน

3.2.10 มนต์รั้อปสรา

วรราชีนึงสาวเจ้าของร้านเบเกอรี่เล็กๆ แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ต้องเดินทางกะทันหันไปกัมพูชาเพื่อช่วยพี่สาวซึ่งติดหนี้พนันนับสิบล้านบาทในบ่อนบลูโดมอนด์กาสิโน วรราชีพักค้างคืนที่โรงแรมของกาสิโนและในค่ำคืนนั้นเองเธอได้มิตรเห็นสตรีในชุดเขมรโบราณ เข้าวันรุ่งขึ้นพี่สาวของเธอหนีกลับเมืองไทยทิ้งไว้เพียงจดหมายลา ทางกาสิโนจึงกักตัววรราชีไว้เป็นตัวประกันหนึ่งในกาสิโน วรราชีพลัดหลงเข้าไปในห้องส่วนตัวของเจ้าของกาสิโนมิลสเตอร์อเล็กซ์ซานเดอร์ บัวริเยร์ โรลอง ชายหนุ่มลูกครึ่งเขมร-ฝรั่งเศส เธอเห็นภาพและได้ยินเสียงสวดในการกระทำพิธีกรรมเพื่อสาปแช่งใคร

บางคน ในเวลาเดียวกันนั้นมิสเตอร์อเล็กซ์เจ้าของห้องได้กลับเข้ามาในห้อง อเล็กซ์ประหลาดใจที่พบหญิงสาวในห้องของตนและได้ยินเสียงวราลีพิมพ์ว่า “อิสระ....อิสระ...วรมัน...อิสระวรมัน” ก่อนที่เธอจะล้มลงหมดสติไป อเล็กซ์สนใจว่าวราลีรู้จักพระนามของกษัตริย์หนุ่ม “อิสระวรมัน” ผู้ไม่ปรากฏนามในบันทึกประวัติศาสตร์ใดๆ ได้อย่างไร กษัตริย์องค์นี้ยังเป็นต้นตระกูล “อิศรราช” ของเขาอีกด้วย แต่เมื่อวราลีฟื้นขึ้นมาเธอกลับบอกว่าไม่รู้อะไรเกี่ยวกับชื่อ “อิสระวรมัน” เลย

วราลีต้องอยู่เป็นตัวประกันแทนพี่สาวจนกว่าพี่สาวจะหาเงินมาให้หนี้ได้ งานของวราลีคือดูแลอเล็กซ์และทำงานตามคำสั่งของอเล็กซ์ วันหนึ่งอเล็กซ์ได้แนะนำให้วราลีรู้จักกับโสธยาหญิงสาวเจ้าของธุรกิจกาสิโนรายหนึ่งที่เคยเวียนมาหาอเล็กซ์อยู่เสมอด้วยจิตเสนาหา อเล็กซ์มีบ้านทรงยุโรปหลังใหญ่อยู่ที่จังหวัดเสียมราฐ ชื่อ “บ้านอิศรราช” วราลีต้องตามอเล็กซ์ไปอยู่ที่เสียมราฐด้วยโดยมีสกลลูกน้องคนสนิทของอเล็กซ์ทำหน้าที่ขับรถพา วราลีไปเสียมราฐ เมื่ออยู่บ้านอิศรราชวราลีได้รู้จักเรื่องราวในครอบครัวของอเล็กซ์ทีละเล็กละน้อย เริ่มจากอเล็กซ์มีอาหญิงชื่ออานิลซึ่งบวชเป็นชีมาตั้งแต่อายุ 31 และบวชมาได้เกือบ 20 ปีแล้ว วราลีเห็นวิญญาณชายหนุ่มมุ่งใจกระเบนสีแดงเข้มเปลือยอกบริเวณเนินดินในสวนของบ้านอิศรราช

โสธยาแวะเวียนมาหาอเล็กซ์ที่บ้านอิศรราชบ่อยๆ และพยายามแสดงตัวว่าสนิทสนมกับอเล็กซ์มากเป็นพิเศษ วันหนึ่งวราลีเห็นชายสูงวัยร่างท้วมผมขาวที่ห้องนั่งเล่น วราลีเดินตามชายผู้นี้ไปจนถึงห้องทำงานและได้พบหนังสือเล่มหนึ่งหล่นอยู่ที่พื้น เป็นบันทึกของนริศ อิศรราช ปี 1926 บันทึกนี้สื่อให้วราลีเห็นภาพอดีต เป็นภาพชายวัย 30 นั่งอยู่ในรถยนต์โบราณสีดำโบกมือลาหญิงสาวผู้มาส่ง และเห็นภาพรถยนต์คันนั้นยางระเบิดเสียหลักชนประสาธน์กับรถบรรทุกทำให้ชายที่อยู่ในรถยนต์เสียชีวิตทันที ภาพต่อมาวราลีเห็นภาพผู้หญิงนอนหายใจวรินจนสิ้นลมขณะที่มีชายหนุ่มคนหนึ่งนั่งกุมมือเธออยู่และพรีเรียกเธอว่า “บัวฟ้า”

วันหนึ่งวราลีฝันเห็นภาพเหตุการณ์ในอดีต เป็นภาพพระเจ้าอิศรวรมันและนคินทรนายทหารคนสนิทของพระองค์ซึ่งเป็นคนเดียวกันกับหนุ่มมุ่งใจกระเบนสีแดงที่เธอเห็นในสวน เธอเห็นภาพนางรำชื่ออัปสรวลัยผู้มีความงามมากถูกข่มเหงร้องไห้คร่ำครวญกลางใช้น้ำมึนราดตัวเองแล้วจุดไฟเผา วราลีเห็นภาพนคินทรถูกใส่ความว่าข่มเหงอัปสรวลัยและเผาเธอเพื่อปิดบังความผิด พระเจ้าอิศรวรมันสั่งลงโทษนคินทรโดยไม่ฟังคำทัดทานของใคร วราลีเห็นภาพวาระสุดท้ายของพระนางจุฑามณีมเหสีของพระเจ้าอิศรวรมัน วราลีไม่เข้าใจว่าทำไมเธอต้องเห็นภาพต่างๆ เหล่านี้

ความใกล้ชิดทำให้อเล็กซ์และวราลีพอกพูนความรู้สึกที่ดีๆ ให้แก่กันและกัน อเล็กซ์นั้นแสดงความสนใจและห่วงใยวราลีจนโสธยาเริ่มริษยา สกลพา วราลีไปเที่ยวสถานที่ต่างๆ ในเมืองเสียมราฐ วราลีถูกรถมอเตอร์ไซด์เฉี่ยวชนขณะข้ามถนนหน้าปราสาทนครวัดได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย วราลีทราบต่อมาว่าชายสูงวัยที่เธอเคยพบชื่อวาลูทิดและลุงทิดบอกเธอว่าที่เนินดินหลังบ้านเป็นที่ฝังศพของนคินทร ที่ข้อมือของวราลีเริ่มปรากฏมีรอยแดงจางๆ เมื่ออเล็กซ์เห็นรอยแดงนั้นเขาเริ่มทำตัวห่าง

เห็นจากวราลีโดยการหันไปสนใจโสริยาทำให้วราลีเสียใจ อเล็กซ์บอกวราลีว่า 2-3 วันก่อนพี่สาวของเธอได้ส่งเงินมาให้ฉันแล้วและวราลีไม่ต้องทำงานใช้หนี้อีกต่อไป วราลีเสียใจที่ถูกเลิกซ์ขับไล่เธอจึงหยิบเสื้อผ้าหนีไปอยู่เกสต์เฮ้าส์และโทรศัพท์กลับเมืองไทยจนทราบว่าอเล็กซ์โกหก วราลีกลับไปหาอเล็กซ์ที่บ้านอิศรราชจึงได้ปรับความเข้าใจกัน อเล็กซ์เผยว่ารอยแดงที่เริ่มปรากฏบนข้อมือของวราลีคือ “รอยสาป” คนในตระกูลอิศรราชต้องคำสาปว่าเมื่อรักใครแล้วรอยแดงจะปรากฏที่ข้อมือของคนที่ยรักและเริ่มมีเรื่องๆ จนเป็นวงรอบข้อมือและมีเหตุให้เสียชีวิต อเล็กซ์แน่ใจว่าเป็นรอยสาปเพราะเมื่อเขาเห็นรอยแดงบนข้อมือของวราลีเขาได้ยินเสียงสวดมนต์สาปแช่งกระหึ่มก้อง เหตุที่อานิลบวชก็เพราะคนที่รักเสียชีวิต อานิลรู้ว่าเป็นคำสาปเพราะบันทึกคุณปู่บอกเอาไว้ว่าเมื่อรอยแดงครบวงจะปรากฏอักขระโบราณมีความหมายว่า “ผู้มีรู้ค่าแห่งรักจักต้องเจ็บปวดเพราะความรัก”

อเล็กซ์และวราลีเริ่มหาวิธีแก้คำสาป จากบันทึกของตระกูลได้พูดถึงรูปสลักอัปสร่า อเล็กซ์จึงตามหารูปสลักอัปสร่าของตระกูลและพบว่าบัดนี้กลายเป็นสมบัติของนายสิงหาพ่อของโสริยา สิงหาและโสริยาเห็นว่าอเล็กซ์สนใจรูปสลักจึงโก่งราคาขายถึง 25 ล้าน อเล็กซ์ยังไม่ตกลงสู่ราคา มีโทรศัพท์ลวงวราลีว่าอเล็กซ์ประสบอุบัติเหตุทำให้วราลีใจร้อนขับรถออกไปนอกบ้านจนเกิดอุบัติเหตุหักหลบรถบรรทุกได้รับบาดเจ็บ อเล็กซ์ทำที่สนใจโสริยาและเผยว่าไม่กล้ารักโสริยาเพราะเกรงคำสาปของตระกูลจะทำร้ายโสริยา อเล็กซ์ให้เวลาโสริยามากขึ้นจนดูประหนึ่งเป็นคู่รักกันหวานชื่น

วันหนึ่งโสริยาพบว่าที่ข้อมือของตนมีรอยแดงแต่รอยแดงที่ข้อมือวราลีกลับหายไปโสริยาดีใจที่อเล็กซ์รักเธอแต่ยังลังเลไม่เชื่อเรื่องคำสาป คนบ้านอิศรราชบอกโสริยาว่าวราลีกลับเมืองไทยแล้วโสริยาจึงบอกบิดาให้มอบรูปสลักอัปสร่าให้กับอเล็กซ์เพื่ออเล็กซ์จะได้นำไปหาทางแก้คำสาป ต่อมาโสริยารู้ตัวว่าถูกหลอกเพราะรอยแดงที่ข้อมือของเธอตกสีและล้างออกได้ จึงไปต่อว่าอเล็กซ์ ส่วนอเล็กซ์ได้ต่อว่าโสริยากลับฐานเป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลังทำให้วราลีได้รับอุบัติเหตุต่างๆ โสริยาระบายอารมณ์ทุ้มรูปสลักลงพื้นทำให้รูปสลักแตกออกเป็นชิ้นๆ อเล็กซ์ส่งคนไปรับวราลีจากปอยเปตกลับบ้านอิศรราช รอยแดงที่ข้อมือของวราลีได้ลามถึงครึ่งมือเธอแล้ว

อเล็กซ์ทำตามบันทึกของตระกูลโดยขุดหลุมฝังรูปสลักให้อยู่ใกล้ๆ กับหลุมศพของนคินทรในสวนบ้านอิศรราชและขโมยเลือดของตนใส่รูปสลักก่อนกลบฝัง แต่รอยสาปแดงยังคงปรากฏอยู่ อเล็กซ์ขอวราลีแต่งงานและจัดงานแต่งงานกันอย่างเงียบๆ ที่บ้านอิศรราช ในขณะนั้นสาวใช้ในบ้านชื่อจำปีได้เข้ามาแจ้งว่ามีผู้บุกรุกลักลอบขุดขโมยรูปสลักนางอัปสร่าไป อเล็กซ์และสกลตามออกไปจับตัวผู้บุกรุกได้ทันควันและพวกเขาสารภาพว่ารับค่าจ้างจากโสริยาให้มาทำงานนี้

ภายในบ้านอิศรราชโสริยาใช้ปืนควบคุมตัววราลีและคนในบ้านไว้ด้วยความเคียดแค้นที่วราลีแย่งชายคนรักไป ความจริงถูกเปิดเผยจากปากโสริยาว่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับวราลีหลายต่อหลายครั้งนั้นล้วนเป็นแผนการของโสริยาทั้งสิ้น โสริยายิงวราลีที่ต้นแขนแล้วบังคับวราลีให้เดินเข้าไปในห้องสมุดซึ่งถูกราดน้ำมันก๊าดไว้จนท่วมโซฟาแล้วจุดไฟเผาห้องนั้น จังหวะที่โสริยาล่าถนัดควันไฟ

วราลีได้คว้าวัตถุที่อยู่ใกล้มือที่สุดปรากฏว่าเป็นรูปสลักอัปสรแล้วฟาดไปที่ศีรษะโสรายาจนมีเลือดไหลซึม โสรายายังมีฤทธิ์ยิ่งป็นอีก วราลีจึงฟาดอีกครั้งและทั้งคู่ต่างทรุดลงพื้น มีชายคนหนึ่งมาช่วยโสรายาไป ส่วนวราลีได้ยินเสียงลึงทิดร้องเรียก วราลีพยายามกระเสือกกระสนไปตามเสียงนั้นจนอเล็กซ์มาพบเข้า อเล็กซ์นำรูปสลักอัปสรไปฝังไว้ที่เดิมพร้อมโบกปูนทับกันขโมย

สิงหาพ่อของโสรายามาที่บ้านอิศรราชเพื่อขอรับรองอเล็กซ์และวราลีไม่ให้เอาเรื่องโสรายาเพราะเธอได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรงและยังคงไม่ได้สติอยู่ วราลีไปที่หลุมศพนคินทรเธอเห็นวิญญาณนคินทรอยู่เคียงคู่กับวิญญาณของนางอัปสรวาลัย คำสาปได้รับการแก้ไขเนื่องจากเลือดของโสรายาผู้เป็นทายาทของผู้กระทำผิดต่ออัปสรวาลัยในอดีตชาติได้ราดรดถูกรูปสลัก ลึงทิดเปิดเผยตัวว่าเป็นวิญญาณของพราหมณ์ผู้ทำพิธีสาปพระเจ้าอิศรวรมันและลูกหลานแต่ก่อนตายเขาได้รู้ความจริงว่าสาปคนผิดวิญญาณจึงยังคงวนเวียนอยู่เพื่อช่วยให้มีการแก้ไขคำสาปได้สำเร็จ

3.3 แนวคิดสำคัญ

นวนิยายทั้ง 10 เรื่องมีแนวคิดสำคัญและเกี่ยวข้องกับความเป็นเขมรดังนี้

3.3.1 ความรัก

แนวคิดในเรื่องความรักเป็นแนวคิดที่มีแทรกอยู่ในนวนิยายทุกเรื่อง โดยความรักแบบหญิงชายเป็นแนวคิดหลักยกเว้นเรื่องหุบเขากินคนที่ความรักแบบเพื่อนโดดเด่นเนื่องจากหุบเขากินคนเป็นวรรณกรรมที่ผู้แต่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน มุมมองด้านความรักจากเรื่องเขมรินทร์อินทราให้แง่คิดว่าความรักอาจไม่จบลงที่การครองคู่เสมอไปเพราะตัวละครเอกของเรื่อง “ชายเขมรและหญิงไทย” แม้จะมีความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกันแต่ต่างคนต่างตัดสินใจที่จะไม่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน เช่นเดียวกับเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดินที่ตัวละครเอกของเรื่อง “ชายไทย-หญิงเขมร” มีความรักความรู้สึกที่ดีต่อกันแต่ต่างมีเหตุผลที่ไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้ แนวคิดแฝงด้านความรักที่ผู้เขียนสื่อสารผ่านตัวละครที่เป็นคนไทยและคนเขมรคือความเป็นคนไทยและความเป็นคนเขมรทำให้ความรักมีอุปสรรค แต่น่าสังเกตว่านวนิยายที่แต่งในยุคหลังได้ฉีกแนวคิดเดิมๆ ออกไป “มนตร์อัปรา” กำหนดให้รักต่างเชื้อชาติระหว่าง “หญิงไทย-ชายเขมร” สมหวังในรัก อมฤตาลัยให้แง่คิดด้านความรักว่ารักย่อมเกิดจากรักแท้ “พันธุเมเหิ” นางพญาเมืองเขมรตัวละครเอกของเรื่องจะมีอำนาจและเก่งกล้าสามารถมากเท่าใดก็ตามแต่ก็ไม่สามารถบังคับใจใครให้รักตนเองได้ เรื่องสุริยวรมันเสนอแนวคิดเรื่องความรักและความไม่สมหวังในรัก แม้ตัวละครเอกของเรื่องจะเป็นคนเชื้อชาติเดียวกัน “ชายเขมร-หญิงเขมร” ก็ตาม เป็นความรักที่จบลงอย่างโศกนาฏกรรม เรื่องอัปสร สร้อยแสงจันทร์

และสมบัติกัมพูช ตัวเอกเป็นคนชาติเดียวกัน “ชายไทย-หญิงไทย” ผู้เขียนทิ้งท้ายให้ผู้อ่านเข้าใจเองว่าเรื่องความรักของคนเชื้อชาติเดียวกันนี้จบลงแบบสุขนาฏกรรม

3.3.2 กิเลสและความโลภของมนุษย์

นวนิยายหลายเรื่องให้แง่คิดแก่ผู้อ่านด้านความโลภและกิเลสในจิตใจของมนุษย์ เรื่องนางมาร สร้อยแสงจันทร์ สมบัติกัมพูช มีแนวคิดสำคัญคล้ายคลึงกันตรงที่มนุษย์ล้วนมีกิเลสและความโลภที่หวังครอบครองทรัพย์สินของแผ่นดินและจุดจบของคนโลภกิเลสหนามักลงเอยด้วยความว่างเปล่าและความหายนะ หากคนเรารู้จักความพอดีและพอเพียงชีวิตย่อมมีความสุขได้โดยไม่เกี่ยงว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจน ความโลภและกิเลสมนุษย์เป็นความคิดสากลที่เกิดขึ้นได้กับมนุษย์ในทุกสังคมแต่แนวคิดที่เฉพาะกลุ่มคือมนุษย์ที่มีกิเลสและความโลภจากทั้งสามเรื่องดังกล่าวล้วนอยากครอบครองทรัพย์สินสมบัติอันมีค่าของเขมรโบราณ

3.3.3 มนุษย์กับความต้องการเอาชนะธรรมชาติ

ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติสังคมต่างๆ ล้วนพยายามที่จะเอาชนะธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดและเพื่อให้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น มนุษย์จึงมีความพยายามที่จะคิดประดิษฐ์สิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิตของตนเองมากมาย นอกจากนั้นมนุษย์ยังมีความปรารถนาที่จะเอาชนะวัฏจักรธรรมชาติโดยไม่แก่ ไม่เจ็บป่วย ไม่ตาย เรื่องราวในสังคมต่างๆ ของโลกมักมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะอยู่รอดเป็นอมตะของมนุษย์ จีนซีฮ้องเต้ผู้ยิ่งใหญ่พยายามที่จะคิดค้นวิธีที่จะมีชีวิตเป็นอมตะแต่แล้วพระองค์ก็หนีไม่พ้นวัฏจักรธรรมชาติ สังคมอินเดียและสังคมที่รับอิทธิพลอินเดียเช่นสังคมเขมรและสังคมไทยต่างมีเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานการกวนเกษียรสมุทรเพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำอมฤต ชื่อเรื่องอมฤตาลัยมีความหมายถึงสถานที่ที่เป็นอมตะ นางพญาผู้ครองเมืองนี้ได้ค้นคิดวิธีที่ทำให้ตัวเอง ไม่แก่ ไม่เจ็บและไม่ตาย มนุษย์จำนวนมากปรารถนาให้ตนเองแลดูดีดังงาม สดสวย อ่อนเยาว์ อยู่เสมอ แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงมนุษย์ไม่อาจเอาชนะวัฏจักรธรรมชาติได้ ความเป็นเขมรในด้านมนตรา อาคม ไสยเวทย์ อาจทำให้ตัวละคร “พินทุวดี” มีชีวิตยืนยาวกว่ามนุษย์ทั่วไปได้ระยะหนึ่งแต่สุดท้ายก็ต้องตายตามกฎธรรมชาติ ผู้เขียนให้แง่คิดเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามกฎธรรมชาติที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญไม่ว่าจะปรารถนาหรือไม่ปรารถนาก็ตาม เรื่องหุบเขากินคนเสนอแนวคิดของมนุษย์ที่ปรารถนาจะเอาชนะกาลเวลาซึ่งเป็นสิ่งที่ดำเนินไปไม่หยุดยั้งตามวิถีธรรมชาติ มนุษย์ไม่สามารถแก้ไขในสิ่งที่ผ่านไปแล้วในอดีตได้ ปัจจุบันและอนาคตต่างหากเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถจะแก้ไขได้ ดังเช่นตัวละครในเรื่องหุบเขากินคนแม้จะสามารถเดินทางข้ามกาลเวลาไปสู่อดีตเขมรโบราณได้แต่พวกเขาก็ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ได้

3.3.4 ความสำเร็จและความล้มเหลว

นวนิยายหลากหลายเรื่องให้แนวคิดแก่ผู้อ่านด้านความสำเร็จและความล้มเหลวเพราะชีวิตมนุษย์มีทั้งด้านสุขและด้านทุกข์ละครเคล้ากันไป คนที่มีอำนาจมากกว่าผู้อื่น คนที่ร่ำรวยมากกว่าผู้อื่น คนที่มีฤทธิ์เดชมากกว่าผู้อื่นก็เชื่อว่า会有ความสำเร็จและได้ในสิ่งที่ตนเองปรารถนาทุกครั้งไป ทุกข์-สุขของแต่ละคนมีไม่เท่ากัน เมื่อมีความสำเร็จมนุษย์ย่อมมีความสุข และเมื่อประสบความล้มเหลวมนุษย์ย่อมมีความทุกข์ แต่หากมนุษย์ยอมรับความจริงแห่งชีวิตได้ว่าชีวิตย่อมมีทั้งสุขและทุกข์มนุษย์ย่อมยินดีเมื่อมีสุขและอาจไม่เจ็บปวดมากเมื่อมีทุกข์เพราะได้ทำใจไว้ส่วนหนึ่งแล้ว ชีวิตของพระนางพันธุเทวีแห่งอมฤตาลัยเป็นชีวิตที่ไม่ยอมรับความจริง ต้องดิ้นรนไขว่คว้าตลอดเวลาแต่สุดท้ายก็ล้มเหลวทุกสิ่ง ชีวิตของพิษณุหรืหรือพระเจ้าสุริยวงษ์มีความสำเร็จหลากหลายด้าน เป็นผู้มีอำนาจล้นฟ้า เป็นผู้ยิ่งใหญ่ เป็นเทพแห่งมนุษย์โลก เอาชนะข้าศึกศัตรูมากมาย เป็นเจ้าชีวิตของอีกหลายชีวิต แต่พิษณุหรืก็มีด้านที่ล้มเหลวเพราะชีวิตของคนที่คุณเองรักเพียงชีวิตเดียวกลับไม่สามารถปกป้องได้ การเอาชนะคะคานชิงอำนาจและทำสงครามกันของผู้มีอำนาจในบ้านเมืองเขมรจากเรื่อง “จำหลักไว้ในแผ่นดิน” อาจเป็นความสำเร็จของผู้ชนะเพียงไม่กี่คนแต่กลับเป็นความล้มเหลวของคนทั้งประเทศและทำให้สังคมล่มสลายแตกแยก การขโมยวัตถุโบราณ การครอบครองของโบราณของตัวละครในเรื่องนางมาร สร้อยแสงจันทร์ สมบัติกัมพูชา อาจเป็นความสำเร็จของบางคนแต่เป็นความล้มเหลวของจิตสำนึกที่มนุษย์พึงมีต่อสมบัติของสังคมส่วนรวม

3.4 โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง

อมฤตาลัย เป็นนวนิยายแนวเหนือจริง มีเนื้อหาเกี่ยวกับราชินีเขมรแห่งเมืองอมฤตาลัยผู้มีกฤตยิมนต์ทำให้ตนเองและบริวารอมมนุษย์มีชีวิตอยู่ได้นานนับพันปีเพียงเพื่อรอคอยคนรักที่จะวนมาเกิดใหม่และครองคู่กันตลอดกาล อมฤตาลัยมีกลวิธีการดำเนินเรื่องแบบลึกลับซับซ้อน ความน่าติดตามคือความลับ การกระทำและเรื่องราวพระนางค่อยๆ คลี่คลาย ผู้อ่านจะลุ้นระทึกกับความน่าสะพรึงกลัวของพระนางและบรรดาบริวาร ความน่าติดตามอยู่ที่ว่าพระนางผู้มีฤทธิ์เดชมากมายจะถูกกำจัดได้อย่างไร จุดจบของเรื่องเป็นการคลี่คลายปัญหาต่างๆ และปิดฉากชีวิตของพระนาง

เขมรินทร์ อินทิดา เป็นนวนิยายแนวสมจริง เป็นความรักของคุณครูสาวชาวไทยอินทิดากับหม่อมเจ้าชายเขมรินทร์แห่งกัมพูชา มีจุดเด่นอยู่ที่การนำเสนอประเด็นความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาในข้อพิพาทเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร ความเฝือระดับประเทศไทยกับความรักของสองหนุ่มสาวซึ่งแต่ละคนเปรียบเสมือนตัวแทนของคนไทยและคนเขมร ความสัมพันธ์ระดับบุคคลและความสัมพันธ์ระดับประเทศจึงมีอิทธิพลต่อกัน

หุบเขากินคน เป็นนวนิยายแนวเหนือจริง เสนอเรื่องราวของเด็กหนุ่มกลุ่มหนึ่งที่สามารถเดินทางข้ามมิติแห่งกาลเวลากลับไปสู่อดีตได้ “อัสมา” หนุ่มคนหนึ่งในกลุ่มเป็นถึงเจ้าของอาณาจักรเขมรโบราณที่ถูกส่งตัวข้ามกาลเวลามาเติบโตในยุคปัจจุบันและเมื่อเจริญวัยขึ้นจึงได้กลับสู่ครอบครัวของตนเพื่อช่วยครอบครัวกอบกู้บ้านเมืองและกำจัดคนทรยศ มีการดำเนินเรื่องแบบผจญภัย ตื่นเต้น การเอาตัวรอดและการแก้ปัญหาเป็นปมที่ยั่วให้ผู้อ่านอยากติดตามเรื่อง

นางมาร เป็นนวนิยายแนวเหนือจริง เป็นเรื่องของชายไทยคนหนึ่งชื่อนายภาคย์ผู้ได้สมบัติเป็นไพลินศักดิ์สิทธิ์ระดับเศียรเทวรูปเขมรโบราณ ของล้ำค่านี้มีทั้งให้คุณและให้โทษ เมื่อให้คุณแก่ผู้ครอบครองแล้วจึงถึงคราวที่จะให้โทษ จุดที่น่าติดตามของเรื่องอยู่ที่ผู้ดูแลสมบัติใช้กลวิธีนานาเพื่อทวงทรัพย์ของแผ่นดินคืน ความหายนะของผู้ครอบครองและครอบครัวเริ่มบังเกิดขึ้นทีละนิดซึ่งกว่าจะรู้ตัวก็สายเกินแก้แล้ว

สุริยวรรณ เป็นนวนิยายย้อนยุคอิงประวัติศาสตร์ เป็นการนำเรื่องราวของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์เขมร “พระเจ้าสุริยวรรณที่ 2” ผู้สร้างปราสาทหินนครวัด มานำเสนอโดยอาศัยการค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์บวกกับจินตนาการของผู้เขียนเพื่อแสดงชีวิตการต่อสู้ เส้นทางสู่ราชบัลลังก์ และชีวิตรักในวัยหนุ่มของพระองค์ มีการดำเนินเรื่องแบบสมจริง เกี่ยวกับการชิงไหวพริบก้นทางการเมือง การศึกสงครามและการปกครอง

จำหลักไว้ในแผ่นดิน เป็นนวนิยายแนวสมจริงที่สะท้อนให้เห็นปัญหาทางการเมืองของกัมพูชาที่ส่งผลกระทบต่อไทยโดยเฉพาะปัญหาผู้อพยพจากภัยสงคราม เจ้าหญิงเขมรพลัดถิ่นในเรื่องเป็นตัวแทนของคนเขมรที่แสดงความรู้สึกอาลัยอาวรณ์และทัศนคติต่อประเทศชาติของตน มีการดำเนินเรื่องสอดแทรกความรักระหว่างบรรดาเจ้าหญิงและนายทหารหนุ่มไทย ทั้งสองคนนี้ต่างมีความรู้สึกที่ดีต่อกันแต่ต่างเก็บงำและเปิดเผยบ้างในบางตอน เป็นการยั่วให้ผู้อ่านเฝ้าติดตามว่าชีวิตรักของหนุ่มสาวคู่นี้จะลงเอยอย่างไร

สร้อยแสงจันทร์ เป็นนวนิยายแนวเหนือจริง มีจุดเริ่มต้นเรื่องจากอัญมณีที่ประดับสังวาลเทวรูปเขมรในปราสาทปักชำจ้องถูกขโมยไป ความน่าสนใจอยู่ที่การติดตามของฝ่ายมนุษย์และฝ่ายเหนือมนุษย์ซึ่งกว่าจะได้อัญมณีกลับคืนสู่เทวาลัยเดิมนั้นมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ทั้งตื่นเต้น ผจญภัย และแฟนตาซี

สมบัติกำพูข เป็นนวนิยายแนวผจญภัย ชับซ้อน ซ่อนเงื่อน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความระทึกใจและลุ้นระทึกกับการสืบหาสมบัติเขมรโบราณ และการจารกรรมเพื่อลวงความลับและชิงความเหนือกว่าฝ่ายตรงข้าม การสืบหาสมบัติเป็นปมสำคัญของเรื่อง กลุ่มคนที่มีความขัดแย้งกันและไม่มีความจริงใจต่อกันสามารถสร้างเป็นมิตรกันได้ชั่วคราวเพื่อร่วมกันค้นหาสมบัติล้ำค่า แต่เมื่อได้สมบัติแล้วธาตุแท้ของแต่ละฝ่ายก็ปรากฏชัด ความรุนแรงเริ่มปะทุขึ้นจนถึงขั้นแตกหัก

อัปสรา เป็นนวนิยายแนวเหนือจริง กล่าวถึงเรื่องราวความรักของหญิงสาวผู้หนึ่งที่ปรารถนาจะมีรัก และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นเธอจึงได้อ้อนวอนขอพรจากภาพวาดของนางเทพธิดาอัปสราที่ครอบครัวยุติว่าศักดิ์สิทธิ์และความมหัศจรรย์ต่างๆ ก็เกิดขึ้น มนุษย์สามารถติดต่อกับเทพธิดาอัปสราได้ เทพธิดาอัปสราสามารถช่วยมนุษย์ได้บางเรื่องแต่ไม่ใช่ทุกเรื่อง

มนตร์อัปสรา เป็นเรื่องแนวเหนือจริง ดำเนินเรื่องโดยการสร้างปม “คำสาป” ให้เป็นปมสำคัญที่สุดของเรื่อง ตัวเอกของเรื่องเป็นหญิงไทยที่ตกกระไดพลอยโจนกลายเป็นตัวประกันนี้แทนพี่สาวในเมืองเขมรและเกิดความรักกับหนุ่มเขมร แต่ความรักของเธอต้องเดิมพันด้วยชีวิตของเธอที่ต้องคำสาปของตระกูลฝ่ายชาย เธอมีทางเลือกสองทางคือเลิกรักหรือแก้คำสาป ที่สุดด้วยอำนาจแห่งรักเธอจึงเลือกอย่างหลังและชีวิตเธอก็เริ่มเดินทางเข้าสู่ความตายที่ละเล็กละน้อย

นวนิยายที่มีแนวเรื่องเกี่ยวข้องกับความเป็นเขมรส่วนมากเป็นนวนิยายแนวเหนือจริง เช่น อมฤตาลัย, หุบเขากินคน, นางมาร, สร้อยแสงจันทร์, อัปสรา และ มนตร์อัปสรา ส่วนสุริยวรรณและสมบัติกัมพูชแม้เนื้อเรื่องหลักจะไม่ใช่แนวเหนือจริงแต่บางส่วนของเรื่องมีความเหนือจริงปรากฏอยู่ การนำเสนอแนวเหนือจริงแสดงให้เห็นถึงมุมมองของคนไทยที่มองภาพลักษณ์ของเขมรเกี่ยวข้องกับ ความลึกลับ มหัศจรรย์ มีเวทย์มนตร์ ไสยเวทย์เหนือธรรมชาติ นวนิยายเรื่องเขมรินทร์-อินทรีและจำหลักไว้ในแผ่นดินจัดเป็นนวนิยายแนวสมจริงที่ผู้เขียนได้สะท้อนสภาพชีวิตและเหตุการณ์ทางการเมืองในเขมร ความเป็นเขมรและความเป็นคนไทยที่มีมุมมองขัดแย้งกันในหลายประเด็นจนกลายเป็นข้อพิพาทระหว่างคนสองชาติ นวนิยายเรื่องสมบัติกัมพูชเป็นนวนิยายแนวผจญภัยเสนอเป็นตอนต่อเนื่องกันสามตอนคือตอนล่าลายแทง, ขุมทรัพย์ใต้ทะเล และทะเลเดือดซึ่งแสดงมุมมองของคนไทยที่มีต่อทรัพยากรสมบัติของเขมรโบราณว่าเป็นสิ่งมีค่าและมีคำสาป นวนิยายเรื่องสุริยวรรณเป็นเรื่องที่เด่นในเรื่องเกร็ดประวัติบุคคลสำคัญที่ผู้เขียนอ้างว่าได้ใช้เวลาหลายปีในสืบค้นข้อมูลจากหลักฐานและเอกสารต่างๆ แสดงให้เห็นความเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ของเขมรในอดีตจากความสามารถของผู้ปกครอง

3.5 ตัวละครและบทสนทนา

ตัวละครเป็นองค์ประกอบสำคัญของนวนิยาย เป็นผู้แสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง นวนิยายที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเขมรส่วนมากมีแนวเรื่องเหนือจริง ตัวละครของเรื่องลักษณะแนวเหนือจริงจึงมีความแปลกประหลาด น่าขนง มีฤทธิ์เดชมหัศจรรย์ และในเรื่องมีบทสนทนาอธิบายลักษณะตามบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมของตัวละคร ดังนี้

อัปสร...ตัวละครเทพอัปสรจากเรื่องอัปสร

“...กลับมาห้องของตัวเอง...เธอนิ่งมองภาพวาดอัปสรแล้วก็รวบรวมกำลังใจเดินเข้าไปหา...หลับตาตะแคงที่ภาพวาด “องค์อัปสรเจ้าขา ถ้าท่านจะมาช่วยตัวก็ขอให้แสดงองค์ชัดๆ ด้วยเถิดค่ะ...” ยังอธิษฐานไม่จบมือใครก็ไม่รู้มาตะบ่า ศรุตานหันมาแล้วก็สะดุ้งร้องลั่น “ว้าย....!” สาวน้อยนางหนึ่งยืนยิ้มอยู่ตรงหน้า ร่างกึ่งทึบกึ่งโปร่งแสงอยู่ในเครื่องทรงแปลกตาเหมือนออกมาจากละครว่าไม่มีผิด “อย่าร้องสิไม่ต้องตกใจ เธอเป็นคนเรียกให้เราแสดงตัวนะ...ฉันถูกกักขัง องค์เทวดาขังฉันไว้ที่วิหารเก่าในวัดนั้น...ฉันเห็นผู้คนมากมายเหมือนกับที่เห็นเธอ แล้วไม่ว่าทำไมเหมือนมีสะพานเชื่อมเราฉันเลยตามเธอมาได้” (อัปสร, 2547: 174-175)

อัปสรวลัย/นางรำ...ตัวละครวิญญานนางรำเขมรจากเรื่องมนตร์อัปสร

“...สตรีในอาภรณ์โบราณที่สวมเพียงผ้าถุงยาวกรอมเท้าและสร้อยสังวาลสะพายเฉียงจากไหล่ลงมายังสะโพกทั้งสองข้าง เผยทรวงอกคุ้งงามแก่สายตา ศีรษะสวมมงกุฎทองอร่ามติดกับเส้นผมสีดำราวกับนิลปล่อยสยายยาวถึงกลางหลังมีดอกลีลาวดีสีขาวพันเรียงลงมาเป็นสายยาว สังวาลสะพายเฉียงจากไหล่ลงมายังสะโพกทั้งสองข้าง เผยทรวงอกคุ้งงามแก่สายตา ศีรษะสวมมงกุฎสีทองอร่ามติดกับเส้นผมสีดำราวกับนิลปล่อยสยายยาวถึงกลางหลังมีดอกลีลาวดีสีขาวพันเรียงลงมาเป็นสายยาว แม้ร่างนั้นจะซ่อนอยู่ในเงามืด เห็นเป็นเงาเลื่อนรางแวบไหวแต่เธอกลับรับรู้ได้ว่าใบหน้าของนางนั้นสวยกระจ่างต่างดงามราวกับนางสวรรค์วาดดวงตาคู่สวยของนางที่ทอดสายตามายังเธอกลับเต็มไปด้วยความหม่นหมองริมฝีปากได้รูปที่เผยยิ้มแฝงไว้ด้วยความโศกเศร้า...” (มนตร์อัปสร, 2549:19-20)

จโกระ/กิริณะ...ตัวละครกึ่งมนุษย์กึ่งนกจากเรื่องสร้อยแสงจันทร์

“เราชื่อกิริณะ เป็นจโกระของโคตมฤๅษี ผู้สร้างเทวาลัยแห่งนี้...เราผู้ยังชีพด้วยแสงจันทร์ มีอายุขัยยืนยาวกว่าที่ใครเลยจะคาดคิด กาลเวลาผ่านไปเดือนผันปี ท่านโคตมนายของเราได้ล่วงเข้าสู่ปรมาตมน์ เทวาลัยก็เสื่อมสลายลงไปตามกาล...แม้เทวาลัยเสื่อมลง แต่หน้าที่ของจโกระ ยังไม่จบสิ้น เรามีหน้าที่รักษาสร้อยแสงจันทร์ คือสังวาลนาคราช อันมีมณีสองดวงประกอบกันเป็นดวงเนตรของนาคราชา...อัญมณีสำคัญแห่งราชปุระ เพื่อรอเวลาอันเหมาะสมสำหรับมอบให้กับมหาบุรุษที่เหมาะสม และเมื่อนั้น...ที่หน้าที่ของเราก็จะจบสิ้นลงและจึงจะสามารถกลับคืนสู่ถิ่นที่จากมาได้...” (สร้อยแสงจันทร์, 2546:44)

กองกอย/ผีกองกอย... ตัวละครกึ่งสัตว์กึ่งผีในอาณาจักรเขมรโบราณจากเรื่องหุบเขากินคน “...สิ่งมีชีวิตกึ่งสิ่งไม่มีชีวิต สัตว์หรือผี ชื่อ กองกอย การเคลื่อนไหวรวดเร็ว ว่องไว ผีทำเบาลักษณะคล้ายลิง กระโดดกระย่องกระแย่ง ส่งเสียงก้อยๆ หวอยๆ “...พวกมันยังเป็นคนอยู่หรือ คนเผ่าไหนถึงได้นำเกลียดน่ากลัวราวเปรตไซหลุดจากอเวจี ผอมเล็ก หน้าเหี่ยวย่น ผมหงอกกระเซอะกระเซิงรุ่มร่าม ปากอ้าแสบะอวดฟันขาว น้ำลายไหลย่อยมปากยืดยาด... กองกอย...พวกมันเป็นผีไม่ใช่คน...กองกอยผุ่่นกระโดดโหยงๆ ซ่อเข้าแข่งที่เหมือนคนไม่มีสับ้า เสียงแหลมเย็นก้อยๆ หวอยๆ ไม่เหมือนภาษามนุษย์เผ่าใดทั้งสิ้น หากเหมือนการส่งเสียงแบบสัตว์มากกว่า...ตัวมันผอมเหมือนควักไส้ทั้ง กระดูกซี่ข้างขึ้นรายเหมือนคนอดอาหารมานับเดือน หน้าเหี่ยวเหมือนคนแก่อายุร่วมร้อย แต่ตัวเตี้ยเล็กเหมือนเด็กแปดขวบ มือลีนนิ้วมีเล็บอกแข็ง...หน้าของมันสีซีดๆ อมเขียว มีตกระเป็นเมล็ดงาประปรอยไปทั่วขนคิ้ว หอมแหร้มขีดจาง ผมยวกระเซิงออกสีน้ำตาลซีดเหมือนฟางแห้ง ริมฝีปากคล้ำดำเหมือนปลิงควายสองตัวประกบกัน...” (หุบเขากินคน, 2532: 200-203)

ผีโขมด... ตัวละครผีในอาณาจักรเขมรโบราณจากเรื่องหุบเขากินคน

“...ผีโขมด?...” “...บุญชูใจหายวูบ นึกไปถึงดวงแดงๆ ลอยมาแต่ไกลพร้อมกลิ่นหอมเย็นเหมือนกลิ่นแมงดา ผีโขมดมีจริงๆ หรือ เคยได้ยินแต่ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าในป่าลึกดึกดำมีผีโขมดอาศัยอยู่ มันหากินกลางคืนเป็นดวงแดงๆ ลอยมาพร้อมปล่อยกลิ่นสะกดคนให้หลับเหมือนตาย มันดูดกินเลือดพร้อมปล่อยพิษเข้าร่าง พิษร้ายแล่นถึงหัวใจก็ตายโดยไม่รู้สีกตัว...ผีโขมดคือภัยลึกลับในยามหลับ มาเจียบๆ ไร่องรอย ไม่มีเสียง มีแต่กลิ่นจางๆ แต่พอได้กลิ่นก็โดนสะกดแล้ว ถึงระมัดระวังสักปานใดก็ยากจะป้องกันได้รัดกุม...” (หุบเขากินคน, 2532: 218-219)

สาวไพร... ตัวละครสาวจากเรื่องสร้อยแสงจันทร์

“...หากความผิดชอบชั่วดีที่เราพึงรู้สึก กลับเป็นสิ่งที่สลายเกินไปเสียแล้ว เมื่อเงาร่างสูงใหญ่สีดำสนิทยิ่งกว่าเงามืดใดๆ ที่รออยู่เบื้องหลังต้นยางใหญ่นั้น กำลังล้อมรุมฉีกทิ้งร่างของเสมอ กับลูกน้องอีกคนของเขา ด้วยดวงตาแดงฉานราวกับถ่านไฟ และแววที่กระหายหิว...ร่างของเสมอและผู้ชายอีกคนหนึ่งนอนบิดเบี้ยวอยู่กับพื้นดิน เต็มไปด้วยเลือดสีแดงฉาน เงาดำทะมึนสองสามเงาที่รุมล้อมลูกน้องของเขา กำลังล้วงควักอวัยวะอะไรบางอย่างออกมาจากทรวงอกของคนทั้งสอง...” (สร้อยแสงจันทร์, 2546:214) ... และนั่นเป็นครั้งสุดท้ายที่เขามีโอกาสจะส่งเสียงร้องผ่านลำคอออกมา “ไม่...” “ไม่นะ” พุทธิร้องตะโกนเมื่อมองเห็นภาพที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้า และเขาต้องเปื้อนหน้าหน้านี้ด้วยความรู้สึกสยดสยอง...เพราะแม้ชายสาม

คนนั้นจะร้ายกาจสักเพียงใด หากพุทธีไม่เคยนึกอยากให้เราจะต้องตายในลักษณะนั้น... ตายไปด้วยตกเป็นเหยื่อของสาปไฟ..." (สร้อยแสงแสงจันทร์, 2546:215)

ผิบบ...ตัวละครผิบบจากเรื่องอมฤตาลัย

"...มันเห็นเจ้าของบ้านสาวสวยเดินไปหยุดอยู่หน้าโรงศพ...ค่อยๆ เลื่อนฝาหีบศพออก เจ้าช่วงเขย่งตัวมองดูเห็นร่างที่นอนอยู่ในโลงได้ถนัด...ตื่นแม่วรู้ได้ทันทีว่า ร่างนั้นคือศพ ชายคนนั้นตายแล้ว! ... มันเห็นสาวสวยผู้มีอำนาจประหลาดผู้นั้น...หยิบวัตถุอะไรอย่างหนึ่งเหมือนเข็มฉีดยาขนาดใหญ่...ปักเข็มฉีดยาลงอย่างไม่ปราณีปราศรัย ปลอ่ยให้น้ำสีดำในหลอดไหลเข้าไปในร่างชายผู้นั้นอย่างช้าๆ..." (อมฤตาลัย, 2549: 105) ...เปลือกตาปิดสนิทของศพเริ่มขยับเขยื้อน และลิ้มขึ้นทีละน้อยทีละน้อยจนเบิกโพลง จ้องแน่วแน่มองไปข้างหน้า ต่อจากนั้นแขนทั้งสองก็ขยับเคลื่อนไหวอย่างเชื่องช้า มือขวาชี้เหมือนกระดาศค่อยๆ กออย่างแก้งก้างขึ้นเกาะขอบโลง และค่อยๆ ยกตัวขึ้นนั่งอย่างแข็งที่อยู่ออยู่ในโลงนั้น..." (อมฤตาลัย, 2549: 106)... "ลุกขึ้น! ลุกเดินออกมา...ได้ยินไหม เจ้าอยู่ในอำนาจของข้า เจ้าเป็นทาสของข้าแล้ว สถาพร ลุกขึ้นเดินออกมา...เวลาของเจ้ามาถึงแล้ว!" เสียงไฟเรานั้นกังวานต่ำลงเหมือนก้องออกมาจากลำคอโดยตรง...ร่างแก้งก้างของชายผู้นั้นค่อยๆ ขยับเขยื้อนอย่างแข็งที่อลุกขึ้นยืนในโลงแล้วค่อยๆ ยกขาก้าวข้ามขอบโลงออกมาอย่างแข็งกระด้าง..." (อมฤตาลัย, 2549: 106)

ตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายแนวสมจริง แนวผจญภัย แนวย้อนยุคอิงประวัติศาสตร์จะมีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ในนวนิยาย ดังบทสนทนาต่อไปนี้

ทหารเขมร...ตัวละครจากเรื่องสมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง

"...ทหารเขมรในเครื่องแบบสีทึบก็ชี้ๆ...พวกมันเฮี้ยบอย่างนี้เป็นประจำหรือ? นักธุรกิจที่ไม่เคยเข้ามาในเขมรถาม "ไม่หรอกครับ อาจจะมีบ้างในหมู่ทหารที่บ้าลัทธิคอมมิวนิสต์มากๆ แต่ความจริงแล้วทหารเขมรไม่ค่อยเอาเรื่องเอาราวเท่าใด ถ้าเราจะกลัวก็ระวังทหารญวนไว้ดีกว่า พวกนี้ฉลาดแล้วก็ตาแหลมกว่ามากนัก" (สมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง, 2547: 232-233)

เจ้าเมืองเขมรรัฐภูมิรินทร์...ตัวละครจากเรื่องสมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง

"...เจ้าเมืองเขมรรัฐภูมิรินทร์เป็นชายร่างอ้วน แสดงว่าเป็นคอมมิวนิสต์ประเภทอยู่ดีกินดี เมื่อมองเครื่องตกแต่งในห้องแล้วก็รู้ว่รสนิยมของเขานั้นไม่เลวเลย เครื่องเรือนที่ประดับห้อง

ล้วนแล้วแต่หรรษา โดยเฉพาะโต๊ะไม้มะค่าที่เขานั่งอยู่ข้างหลังมันนั้นแกะลายสวยงามเป็นสไตล์ฝรั่งเศสอันเคยปกครองดินแดนแถบนี้มาก่อน...” (สมบัติกัมพูชาตอนล่าลายแทง, 2547: 234)

ผู้อพยพชาวกำพูชา...ตัวละครจากเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดิน

“...บัดนี้บนเรือนยาวที่ไม่ใช้แล้วนั้น ชนดแน่นด้วยกลุ่มผู้อพยพชาวกำพูชาราวสามร้อยคน บ้างนั่งบ้างนอน บ้างมองเหม่อไปเบื้องหน้า บ้างมีแวตาทุกข์ตรม บ้างเอนกายลงนอนหนุนผ้าขาวม้าเก่าซิดม้วนเป็นก้อนต่างหมอนหนุนหัว มีสัมภาระเป็นห่อๆ วางกองข้างกาย ผู้เฒ่าบางรายนอนหนุนผ้าส่นอยู่ภายใต้ผ้าห่มด้วยอาการมาลาเรียกำเริบ บางรายมีผ้าพันแผลห่อขาโดยได้รับความช่วยเหลือดูแลจากนางพยาบาลของหน่วยกาชาดและสาธารณสุขอำเภอซึ่งรับคำสั่งจากกระทรวงมหาดไทยให้ร่วมมือกันอนุเคราะห์ผู้อพยพชาวกำพูชาเป็นการชั่วคราว...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 190-195)

เชมรินทร์...ตัวละครจากเรื่องเชมรินทร์ อินทิดา

“... (ทิพาพันธ์)...หม่อมฉันไม่ทราบของท่านชายเสด็จมาที่นี่...” “ครับ...มาหาอะไรดีมิดน้อย กำลังจะกลับพอดี...” “เพคะ” “เราพบกันใหม่ที่พนมเปญ เขาโค้งเนิบๆ เป็นการรีบบอกลา...ทิพาพันธ์มองตามไปด้วยความประหลาดใจ “ใครคะ...ผู้ชายคนนั้น” “เจ้าของวังที่เราผ่านไปเมื่อตอนเช้าละสิ...” “รูปร่างหล่อ ท่าทางโก้เป็นผู้ดีเหมือนคนไทยจัง หนูคิดว่าเป็นคนไทยเสียอีก เพราะได้ยินพูดภาษาไทยกันกับพี่” “มีคนบอกพี่ว่าท่านเคยเป็นนักเรียนอัสสัมเมื่อตอนตัวเล็กๆ ท่านจึงพูดไทยชัดมาก” “ท่านชื่ออะไรนะคะ” “เชมรินทร์ ท่านชื่อเชมรินทร์” สุภาพบุรุษนั้นคือเชมรินทร์ พระนัดดาองค์หนึ่งในจำนวนหลายๆ องค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงกำพูชา...” (เชมรินทร์ อินทิดา, 2531: 148)

3.6 จาก เวลา และบรรยากาศ

อมฤตาลัย...เหตุการณ์ปัจจุบันในเรื่องใช้ฉากจริงในประเทศไทยเป็นหลัก ส่วนเหตุการณ์ในอดีตใช้ฉากจินตนาการยุคอาณาจักรเขมรโบราณสมัยพระเจ้ายโศวรมันที่ 1 (พ.ศ. 1432-1443—สุภัทรดิศดิสกุล, 2539: 3) มีฉากย่อยในประเทศกำพูชาและบริเวณอีสานใต้ของประเทศไทย

เขมรินทร์ อินทิตรา...ใช้ฉากและเหตุการณ์จริงในประเทศกัมพูชาและประเทศไทยตามเวลาในเรื่องที่น่าจะเกิดขึ้นก่อนช่วงปี พ.ศ. 2492-2505⁴ ในยุคสมัยที่ไทยมีกรณีพิพาทกับกัมพูชาเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร (สร้างในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 พ.ศ. 1545-1593—สุภัทรดิศ ดิสกุล, 2539: 416)

หุบเขาकिनคน...ใช้ฉากและเวลาในสองภพคือภพปัจจุบันใช้ฉากจริงในประเทศไทยบริเวณแนวชายแดนไทย-กัมพูชาเป็นหลัก ส่วนเวลาในอดีตชาติเป็นฉากจินตนาการในยุคอาณาจักรพุนันสมัยพระเจ้ารุทรวรมัน (พ.ศ. 1057-1100—สุภัทรดิศ ดิสกุล, 2539: 415)

นางมาร...ฉากส่วนใหญ่เป็นฉากจริงในยุคปัจจุบันแต่มีการเล่าย้อนถึงที่มาของสมบัติอาณาจักรเขมรโบราณและอาถรรพ์จากการได้ครอบครองสมบัติจึงมีฉากจินตนาการในยุคอดีตของกัมพูชาและมีฉากจริงตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

สุริยวรมัน...เป็นฉากจินตนาการย้อนเวลาอดีตในสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (พ.ศ. 1656-หลัง 1688—สุภัทรดิศ ดิสกุล, 2539: 416)

จำหลักไว้ในแผ่นดิน...ใช้ฉากจริงของสภาพบ้านเมืองไทย-เขมร และแนวชายแดนไทย-เขมรเมื่อประมาณ ค.ศ. 1975 เกิดเหตุการณ์เขมรแดงบุกยึดกรุงพนมเปญ จนถึงเวลาปิดค่ายผู้อพยพตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาและมีการเลือกตั้งทั่วไปในกัมพูชาในปี 1994 ฉากหลักอยู่ในประเทศไทย ฉากรองอยู่ในกัมพูชา

สร้อยแสงจันทร์...ใช้ฉากจริงในประเทศไทยและฉากจินตนาการเมื่อกล่าวถึงอดีตที่ไม่สามารถระบุเวลาได้ เป็นฉากแนวแฟนซีจินตนาการ น่าจะมีแนวคิดในการใช้ภาพลักษณะความลึกลับของปราสาทหินเขมรโบราณในการสร้างฉาก

สมบัติกัมพูชา...ใช้ฉากจริงและเวลาย้อนยุคในหลายสมัย ต้นเหตุเกิดเมื่อ 400 ปีที่แล้วสืบเนื่องมาจนถึง 50 ปีที่แล้วและถึงปัจจุบัน ใช้ฉากจริงของดินแดนและน่านน้ำในเขตกัมพูชาและไทย

⁴ กัมพูชาและฝรั่งเศสยื่นคำตัดสินอำนาจอธิปไตยของไทยเหนือดินแดนปราสาทเขาพระวิหารในปี พ.ศ. 2492 ต่อมายื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ศาลโลก) ในปี พ.ศ. 2502 และศาลโลกมีคำพิพากษาวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2505 ให้ปราสาทเขาพระวิหารอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของกัมพูชา (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2551: 108-109)

อัปสร...ใช้ฉากหลักเป็นเหตุการณ์ปัจจุบันในประเทศไทย มีฉากย่อยเป็นฉากจินตนาการถึงยุคสมัยเขมรโบราณในประเทศกัมพูชา

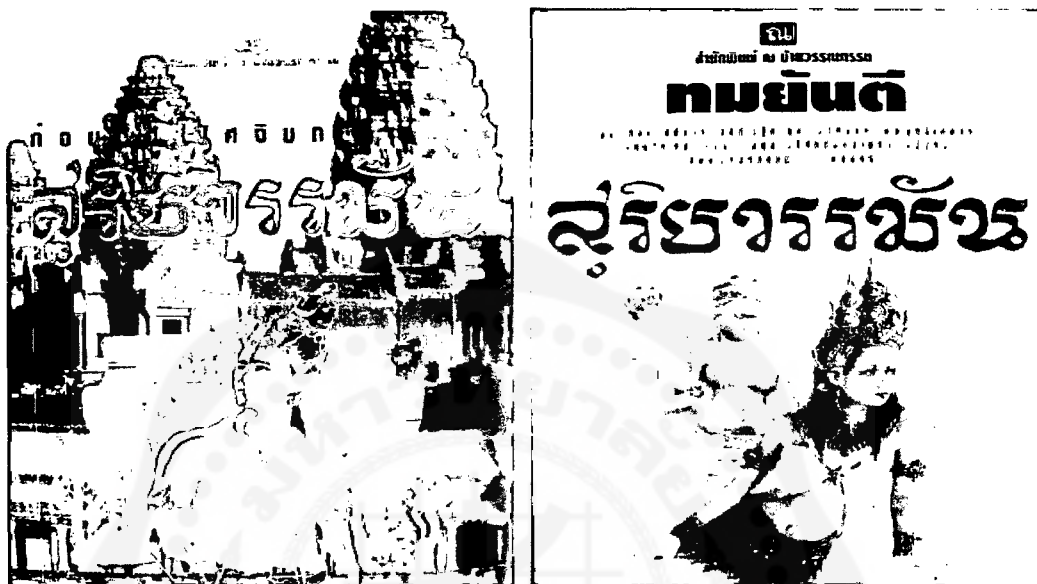
มนตรีอัปสร...ฉากหลักเป็นฉากจริงในกัมพูชาปัจจุบัน เป็นการเล่าเรื่องสลับฉากจริงในปัจจุบันและฉากจินตนาการในอดีต ผู้เขียนผูกปมเรื่องปัจจุบันให้มีความเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวในอดีตเมื่อประมาณพันปีที่ผ่านมา เป็นฉากจินตนาการอาณาจักรเขมรโบราณสมัยพระเจ้าอิศรavarman (เป็นนามสมมุติซึ่งไม่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์)

อมฤตาลัย หุบเขากินคน และมนตรีอัปสรเป็นนวนิยายแนวเหนือจริงที่เวลาในการดำเนินเรื่องเริ่มจากภพปัจจุบันและเกี่ยวข้องกับอดีต หุบเขากินคนเป็นเรื่องเดี่ยวที่ตัวละครในเรื่องสามารถเดินทางกลับไปสู่อดีตได้จึงมีฉากอดีตเป็นหลัก เรื่องอื่นมีฉากอดีตเมื่อกล่าวถึงบางส่วนบางตอนที่สัมพันธ์กับอดีตเท่านั้น อมฤตาลัยเป็นเรื่องเดี่ยวที่กำหนดให้ตัวละครหลักมีชีวิตยืนยาวสืบเนื่องมานานนับพันปีจากอดีตแต่เหตุการณ์และฉากของเรื่องส่วนใหญ่เน้นอยู่ที่เวลาปัจจุบัน เรื่องสุริยวรรณเหตุการณ์เกิดขึ้นในอดีตทั้งเรื่องจึงใช้ฉากอดีตเพื่อสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสภาพสังคมในเวลาของผู้สร้างปราสาทหินนครวัดอันได้ชื่อว่าเป็นปราสาทหินที่ยิ่งใหญ่มีชื่อเสียงที่สุด สมบัติกัมพูชามีฉากหลักอยู่ในกัมพูชาร่วมสมัยกับยุคเขมรแดง จำหลักไว้ในแผ่นดินเวลาอยู่ในช่วงยุคเขมรแดงแต่ฉากหลักอยู่ในประเทศไทยและตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาเพราะเน้นเรื่องผู้อพยพลี้ภัยสงคราม อัปสรและนางมารเวลาเป็นปัจจุบันและมีฉากส่วนใหญ่ในประเทศไทย มีเพียงบางตอนที่พาตึงเรื่องราวตามแนวชายแดนจึงมีฉากชายแดนบ้าง

เป็นที่น่าสังเกตว่านวนิยายที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเขมรย่อมใช้ฉากที่เกี่ยวข้องกับดินแดนเขมร ฉากที่เกี่ยวข้องกับเขมรส่วนใหญ่อยู่บริเวณแนวเทือกเขาพนมดงรักและตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาด้านทิศตะวันตกของประเทศกัมพูชาปัจจุบัน ผู้เขียนนวนิยายหลายเรื่องไม่นิยมเน้นฉากที่อยู่ลึกเข้าไปในดินแดนกัมพูชาส่วนกลางหรือทางด้านทิศตะวันออกของกัมพูชา ยกเว้นเรื่องเขมรินทร์ อินทิดาและมนตรีอัปสรที่ตัวเอกไปทำงานในกรุงพนมเปญจึงมีฉากที่ตัวละครเข้าไปอยู่ในกัมพูชาลึกกว่าเรื่องอื่น การที่ผู้เขียนนวนิยายหลายเรื่องเน้นฉากในบริเวณดังกล่าวอาจเป็นเพราะเนื้อหานวนิยายเกี่ยวข้องกับดินแดนดังกล่าวหรืออาจเป็นเพราะผู้เขียนเป็นคนไทยจึงมีความถนัดใช้ฉากที่ค่อนข้างมาทางเมืองไทย อีกมุมที่น่าพิจารณาคือความรุ่งโรจน์ของอาณาจักรเขมรโบราณได้จุดประกายแนวคิดให้นวนิยายหลายเรื่องเกิดขึ้นและที่ตั้งของอาณาจักรเขมรโบราณ ณ เมืองเสียมราฐนั้น ในสมัยอดีตเป็นผืนดินเดียวกันกับดินแดนอีสานใต้ของไทย ที่ตั้งของเมืองพระนครอยู่ทางเหนือของทะเลสาบเขมรและอยู่ไม่ห่างจากประเทศไทย

3.7 สัญลักษณ์และการสื่อความเป็นเขมรจากปกนวนิยาย

ปกนวนิยายมีความสำคัญในเพราะเป็นหน้าต่างของนวนิยายที่สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้พบเห็นได้ ภาพ คำ วลี หรือข้อความต่างๆ ที่ปรากฏบนปกนวนิยายล้วนเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายของเนื้อในและแสดงอัตลักษณ์ความเป็นเขมรให้ปรากฏเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน

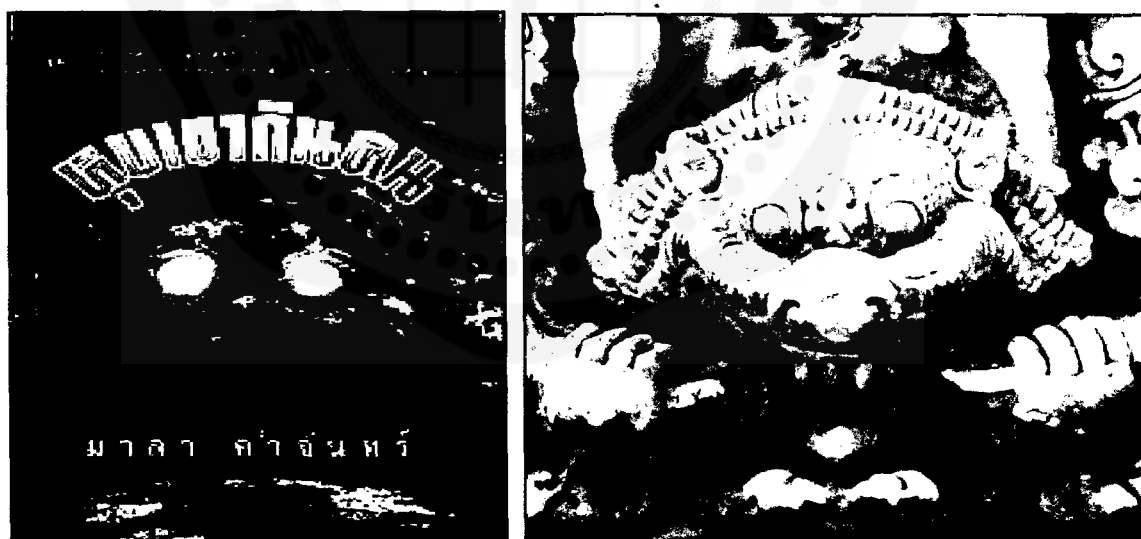
ภาพที่ 1 ภาพปกสุริยวรมัน

(ซ้าย)—ภาพปกนวนิยายสุริยวรมันสื่อความเป็นเขมรในแนวบุรุษเพศ—ภาพพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องที่เป็นเรื่องราวชีวิตในวัยหนุ่มของพระองค์จบจนขึ้นครองราชย์และมีผลงานการสร้างปราสาทหินเลื่องชื่อ “ปราสาทหินนครวัด” เป็นฉากหลัง (ขวา)—ภาพปกนวนิยายเรื่องสุริยวรมันอีกแบบหนึ่งที่สื่อความเป็นเขมรในแนวสตรีเพศ—น่าจะเป็นภาพนางชลันธรวิหญิงคนรักของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ในชุดแต่งกายแบบนางอัปสร มีฉากหลังเน้นภาพเทพเจ้าที่เป็นสตรีคือภาพของพระนางลักษมีผู้เป็นชายาของพระวิษณุ ภาพนี้มีที่มาจากภาพสลักประดับผนังภายในปราสาทกระวาน เมืองเสียมราฐ กัมพูชา (Jacques and Freeman, 2005: 72-73)

ภาพที่ 2 ภาพปกนางมาร

(ซ้าย)—ภาพปกนวนิยายนางมาร สื่อความเป็นเขมรด้วยรูปสเก็ทของดอกล่ำดวนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในเรื่อง ดอกล่ำดวนจากเรื่องเป็นสื่อถึงความลึกลับ วิญญาณ อันตรายจากเวทย์มนต์ และคุณไสยเขมร (ขวา)—ดอกล่ำดวนสื่อความเป็นเขมรเนื่องจากชาวเขมรยกย่องให้ดอกล่ำดวนเป็นดอกไม้ประจำชาติกัมพูชา ในประเทศไทยดอกล่ำดวนเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดศรีสะเกษจังหวัดที่มีโบราณสถานเขมร มีป่าดอกล่ำดวนและเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

ภาพที่ 3 ภาพปกหุบเขากินคน

(ซ้าย)—ภาพปกนวนิยายหุบเขากินคนสื่อความเป็นเขมรด้วยรูปหน้ากาล (เกียรติมุข) หน้ากาลเป็นรูปแกะสลักประดับไว้เหนือกรอบประตูปราสาทหินเขมรโดยทั่วไป หน้ากาลแสดงนัยแห่งกาลเวลาที่กลืนกินทุกสรรพสิ่ง ไม่มีอำนาจใดจะหยุดกาลเวลาได้ ในเรื่องหุบเขากินคนมีการเดินทางย้อนเวลา

กลับสู่อาณาจักรเขมรโบราณในอดีต ตามตำนานการกวนเกษียรสมุทรกล่าวว่สุรหน้ากาลได้ดื่ม
น้ำอมฤตถึงแค่ลำคอจึงเป็นอมตะเพียงแค่ส่วนบน (ขวา)—ภาพหน้ากาลจากปราสาทหินเอกพนม
กัมพูชา

ภาพที่ 4 ภาพปกอัปสร

(ซ้าย)—ปกนวนิยายอัปสรสื่อความเป็นเขมรด้วยภาพกรอบประตูปราสาทหินเขมร มีภาพปราสาท
หินบายนเป็นฉากหลัง ภาพประตูเทวาลัยเขมรสื่อถึงประตูสู่เขตแดนศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า สื่อความ
งดงามและลึกซึ้งของศิลปะเขมร (ขวา)—ภาพถ่ายกรอบประตูปราสาทบายน กัมพูชา

ภาพที่ 5 ภาพปกศรีอยแสงจันทร์

(ซ้าย)—ปกนวนิยายสร้อยแสงจันทร์สื่อความเป็นเขมรด้วยภาพเทวรูปเคารพศักดิ์สิทธิ์ในเทวาลัย
ของเขมรแห่งหนึ่ง(ขวา)—ภาพถ่ายเทวรูปสีกรในศิลปะเขมร

ภาพที่ 6 ภาพปกสมบัติกัมพูชา

(ซ้าย)—ปกนวนิยายสมบัติกัมพูชาสื่อความเป็นเขมรด้วยภาพเศียรเทวรูปมีกระจังหน้าพระพักตร์
เหลี่ยมตามแบบศิลปะเขมร จากหลังเป็นภาพนครวัดและเงาทอดลงในน้ำอาจสื่อถึงสมบัติเขมรอันมี
ค่าที่อยู่ได้น้ำตามเนื้อหาของนวนิยาย (ขวา)—ภาพถ่ายรูปเคารพในศิลปะเขมรมีเอกลักษณ์ที่กระจัง
หน้าและพระพักตร์เหลี่ยม

ภาพที่ 7 ภาพปกจำหลักไว้ในแผ่นดิน

(ซ้าย)—ปกนวนิยายจำหลักไว้ในแผ่นดินสื่อความเป็นเขมรด้วยภาพนครวัดที่แลเห็นอยู่ลิบๆ บริเวณพื้นที่อันกว้างขวางรายรอบนครวัดเต็มไปด้วยภาพซากปรักหักพัง รกรงร้าง แสดงถึงความสูญเสียและการถูกทำลาย เป็นนัยที่อาจสื่อว่าดินแดนเขมรมีแต่ความสูญเสียยิ่งดีที่หลงเหลือนครวัดไว้ให้ปรากฏเป็นหลักฐานว่าดินแดนนี้เคยรุ่งเรืองมากเพียงใดในอดีต (ขวา)—ภาพถ่ายปราสาทนครวัด กำมพูชา

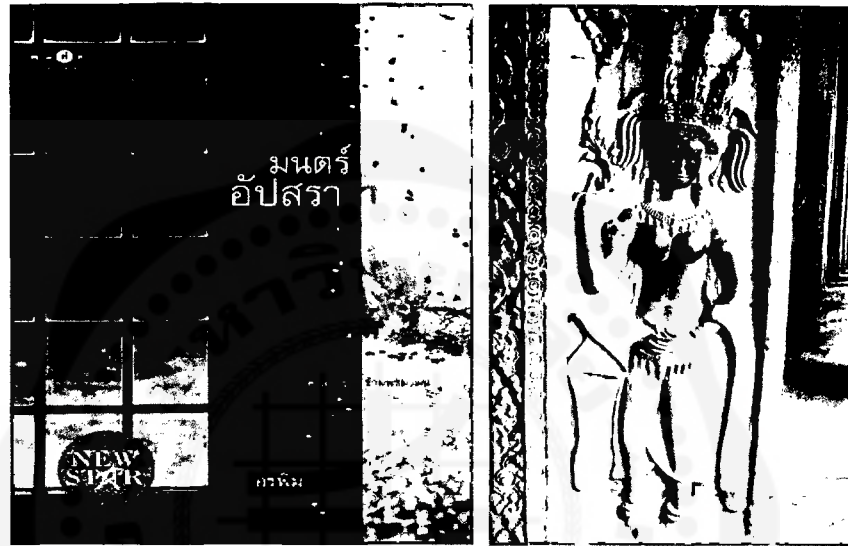
ภาพที่ 8 ภาพปกอมฤตาลัย

(ซ้าย)—ปกหลังนวนิยายอมฤตาลัยสื่อความเป็นเขมรด้วยภาพนางอัปสรผู้เป็นเทพธิดาแห่งความงามของเขมร ฉากหลังภาพงูแผ่พังพานและภาพปราสาทหินเขมร (ขวา)—ภาพถ่ายสตรีแต่งกายแบบนางอัปสรสัญลักษณ์ความงามตามชนบเขมร

ภาพที่ 9 ภาพปกเชมรินทร์ อินทิรา

(ซ้าย)—ปกนวนิยายเขมรินทร์ อินทิสราสื่อความเป็นเขมรด้วยภาพปราสาทหินเขาพระวิหารเป็นฉากหลัง ปราสาทหินเขาพระวิหารเป็นปมข้อพิพาทชายแดนระหว่างไทยและเขมรซึ่งมีผลต่อความรักของสาวไทยและหนุ่มเขมรตามเนื้อหาของนวนิยาย ภาพชายและหญิงบนปกนวนิยายอยู่ในกิริยาอาการที่ต่างคนต่างมองไปคนละทิศทาง อาจเป็นนัยที่ต้องการสื่อว่าต่างคนต่างมีเส้นทางชีวิตของตนที่ต้องเดินซึ่งเป็นเรื่องยากที่เส้นทางชีวิตของทั้งคู่จะมาบรรจบกันได้ (ขวา)—ภาพถ่ายปราสาทเขาพระวิหารจากเว็บไซต์ www.mono2u.com และ www.OKnation.net

ภาพที่ 10 ภาพปกมนตร์อปสรา

(ซ้าย)—ปกนวนิยายมนตร์อปสราสื่อความเป็นเขมรด้วยคำสำคัญจากเรื่องเช่น คำว่า “มนตร์อปสรา...คำสาปรัก...ข้ามพรมแดน” สามารถตีความจากปกได้ว่าต้องการสื่อเนื้อหาของเรื่องจากมุมมองในบ้าน (ประเทศไทย) และภาพนอกบ้าน (ประเทศกัมพูชา) ที่มีสองบรรยากาศทั้งบรรยากาศแจ่มใสชัดเจนและบรรยากาศสวຍงามโรยด้วยกลีบดอกไม้ เป็นบรรยากาศชวนฝัน มีหมอกสวຍแต่แฝงด้วยความรู้สึกเยือกเย็น อังว้าง หดหู่ คลุมเครือ และแม้แต่ “สระอา” และคำว่า “ข้ามพรมแดน” ที่หลุดเข้าไปในบรรยากาศหมอกก็มีสีแดง อาจมีนัยสื่อถึงเลือด ชีวิต และความตายตามเนื้อหาในเรื่อง (ขวา)—ภาพถ่ายนางอัปสรตามชื่อเรื่อง—จากกระเบื้องปราสาทหินนครวัด กัมพูชา

3.8 การสื่อความเป็นเขมรจากชื่อนวนิยาย

การสังเกตจากชื่อนวนิยายสามารถสื่อความหมายหรือนัยที่เกี่ยวกับเขมรได้ เช่นนวนิยายชื่อ “สุริยวรรณ” มีคำว่า “วรรณ หรือ วรรณ” เป็นคำที่มีอัตลักษณ์ผูกพันกับพระนามของกษัตริย์เขมร เช่น “พระเจ้าชัยวรรณ” “พระเจ้าชัยวีรวรรณ” “พระเจ้าอุทัยทิตยวรรณ” “พระเจ้ายโศวรรณ” “พระเจ้า

ราเชนทรวรมัน” ฯลฯ คำภาษาเขมร “วรมัน” แปลว่า “เกราะ” “เสื้อเกราะ” “เสื้อเกราะแห่งชัยชนะ” “ผู้สวมเสื้อเกราะมีชัยชนะ” (พุทธศาสนบัณฑิต, 1967: 1194) คำนี้ใช้กับพระนามกษัตริย์เขมรตามธรรมเนียมที่มีมาแต่โบราณ โดยราชสำนักเขมรโบราณรับธรรมเนียมประเพณีนี้มาจากอินเดียฝ่ายใต้⁵ ทมยันตีผู้เขียนนวนิยาย “สุริยวรมัน” ได้สร้างอัตลักษณ์ของนวนิยายให้แปลกออกไปอีกจากการใช้ตัวสะกด “รร” ในขณะที่จะกดชื่อ “สุริยวรมัน” โดยทั่วไปใช้ว่า “ร” นวนิยาย “สุริยวรมัน” จึงสามารถสันนิษฐานก่อนเปิดอ่านเนื้อหาได้ว่าน่าจะเกี่ยวกับกษัตริย์เขมร กอปรกับความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวปราสาทนครวัดกับพระนามของผู้สร้าง “สุริยวรมันที่ 2” คงจะคั่นหูคนไทยและเพียงพอที่จะเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาได้ว่าเรื่องนี้ต้องเกี่ยวข้องกับเขมร

ชื่อนวนิยายเรื่อง “สมบัติกัมพูชา” เป็นการบอกให้ผู้อ่านทราบโดยตรงว่าเกี่ยวข้องกับเขมรเพราะคำว่า “กัมพูชา” หมายถึง แคว้นเขมร “กัมพูชา” คือชื่อประเทศเขมร ชาวเขมรเรียกชื่อประเทศของตนว่า “กัมพูชา” “กัมพูชาประเทศ” “ประเทศกัมพูชา” “ประเทศเขมร” “เขมรประเทศ” คำว่า “สมบัติกัมพูชา” จึงมีความหมายถึงสมบัติของเขมร ในภาษาเขมรคำ “กมพู” หรือ “กมพูชา” แยกศัพท์อธิบายได้เป็น “กมพู” หมายถึง “ทอง” ส่วน “ช” หรือ “ชา” หมายถึง “เกิด, กำเนิด” หมายถึง “สุวรรณภูมิ” “ดินแดนทอง” “แผ่นดินทอง” “ที่เกิด (แห่ง) ทอง” “ภูมิประเทศอันเป็นที่เกิดแห่งทอง” (พุทธศาสนบัณฑิต, 1967: 48-49) “กัมพูชา” เป็นมงคลนามแสดงถึงความรุ่งเรืองแห่งทำเลที่ตั้ง เป็นนัยแห่งความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรในดิน (ทองคำ) เป็นดินแดนที่ข้าวออกรวงสีเหลืองทองอร่ามเต็มท้องทุ่งกว้างไกลสุดลูกหูลูกตา เป็นดินแดนที่มีแหล่งน้ำอันอุดมมีคลื่นน้ำ (พรายน้ำ) เป็นประกายสีทองระยิบระยับยามต้องแสงอาทิตย์

ชื่อเรื่อง “อัปสร” และ “มนตร์อัปสร” เป็นการบอกผู้อ่านโดยตรงว่ามีความเกี่ยวข้องกับเขมรเนื่องจาก “อัปสร-อัปสร” เป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่นและมีชื่อเสียงอย่างมากของเขมร “อัปสร” หรือ “อัปสร” หมายถึง “สตรีที่มีความงาม, สตรีโฉมงาม, สตรีโฉมงาม, นางสวรรค์” เขมรเรียก “นางอัปสร, นางเทพอัปสร, นางอัปสร, อัปสร, อัปสร, นางเทพอัปสรบรรกัญญา” มีกำเนิดจากการกวณเษียรสมุทร (ทะเลน้ำนม) เพื่อทำน้ำอมฤต (พุทธศาสนบัณฑิต, 1967: 1683)

ชื่อเรื่อง “เขมรินทร์-อินทรา” มีคำที่สื่อความหมายคือ “เขมรินทร์” หมายถึง “เขมร” ดังนั้นเรื่องนี้จึงต้องเกี่ยวข้องกับเขมรอย่างแน่นอน ในภาษาเขมรคำว่า “เขมร” หมายถึงมนุษย์ที่เกิดหรืออยู่ในดินแดนกัมพูชา มีชีวิตอยู่ตามวิถีขนบธรรมเนียมประเพณีเขมร ภาษาโบราณเรียกว่า “เขมร” หรือ “เขมระ” (พุทธศาสนบัณฑิต, 1967: 137)

⁵ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านจารึกภาษาโบราณและเขมรศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณฐก คัชมาคณະโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วันที่ 16 ตุลาคม 2551

บทที่ 4

ความเป็นเชมร : ศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม

บทนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาความเป็นเชมรที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องอมฤตาลัย, เขมรินทร์ อินทรา, หุบเขากินคน, นางมาร, สุริยวรมัน, จำหลักไว้ในแผ่นดิน, สร้อยแสงจันทร์, สมบัติกัมพูชา, อัปสร และมนตรีอัปสร ใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ศิลปะ, วัฒนธรรม, ความเชื่อ และสังคม ซึ่งในแต่ละประเด็นหลักทั้งสี่ด้านนี้ได้แยกแขนงออกเป็นหัวเรื่องย่อยอีก ประเด็นด้านศิลปะได้นำเสนอศิลปะเชมรในงานสถาปัตยกรรม ประติมากรรม การออกแบบตกแต่งศาสนสถาน การแต่งกาย เครื่องแต่งกาย รวมทั้งสุนทรียกรรมองความงามเพศชายและเพศหญิง ประเด็นด้านวัฒนธรรมเสนอภาพความรู้เรื่องทางวัฒนธรรมเชมรในยุคโบราณและวัฒนธรรมทางภาษาอันเป็นคุณลักษณะทางวัฒนธรรมที่คงทนและได้รับการสืบสานทางสังคมอย่างต่อเนื่องมากกว่าวัฒนธรรมแขนงอื่น ประเด็นด้านความเชื่อเสนอตามแนวความเชื่อหลักที่พบในนวนิยายซึ่งเกี่ยวข้องกับความประหลาด ลึกลับเหนือธรรมชาติ อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบูชา บวงสรวง ขอพร คำสาป ซากโบราณสถานเชมร เรื่องราวการปฏิบัติและพิธีกรรมตามความเชื่อในศาสนาและลัทธิต่างๆ ประเด็นทางสังคมค่อนข้างกว้างครอบคลุมเรื่องปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในภูมิภาคจากอดีตถึงปัจจุบัน สภาพสังคมเชมรยุคโบราณ ยุคใหม่ เหตุการณ์ทางสังคมและการปะทะสังสรรค์ทางสังคมที่กระทบต่อความรู้สึกของคนเชมร ในส่วนท้ายของบทเสนอภาพลักษณ์ของคนและสังคมเชมรในสายตาคนไทยและความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและคนเชมร

4.1 ศิลปะ

ความหมายและขอบข่ายของศิลปะนั้นกว้างและมีรายละเอียดมากเพราะเป็นการสร้างสรรค์งานที่แสดงออกถึงความคิด จิตใจ และอารมณ์ในด้านต่างๆ ของมนุษย์ หลวงวิจิตรวาทการ กล่าวว่า ศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในเมื่อธรรมชาติไม่สามารถอำนวยให้ ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี มองว่าศิลปะเป็นความพากเพียรของมนุษย์ซึ่งต้องใช้ความพยายามด้วยมือและด้วยความคิดเพื่อเลียนแบบธรรมชาติ แสดงออกทางความงาม เท่าที่ความสามารถและแรงดลใจของมนุษย์จะแสดงให้ปรากฏได้

ศิลปะมีคุณค่าต่อจิตใจของมนุษย์มาก ศิลปะทำให้มนุษย์รู้จักมองคุณค่าของความงาม เกิดความซาบซึ้งพึงใจ และมนุษย์สามารถนำคุณค่าดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้

สารานุกรมเสรีวิกิพีเดีย (<http://th.wikipedia.org>) แบ่งศิลปะออกเป็น 2 ประเภทคือวิจิตรศิลป์ (Fine Art) กับประยุกต์ศิลป์ (Applied Art)

วิจิตรศิลป์ (Fine Art) ได้แก่งานศิลปะใน 5 สาขา 1. จิตรกรรม (Painting) 2. ประติมากรรม (Sculpture) 3. สถาปัตยกรรม (Architecture) 4. วรรณกรรม (Literature) 5. ดนตรี (Music)

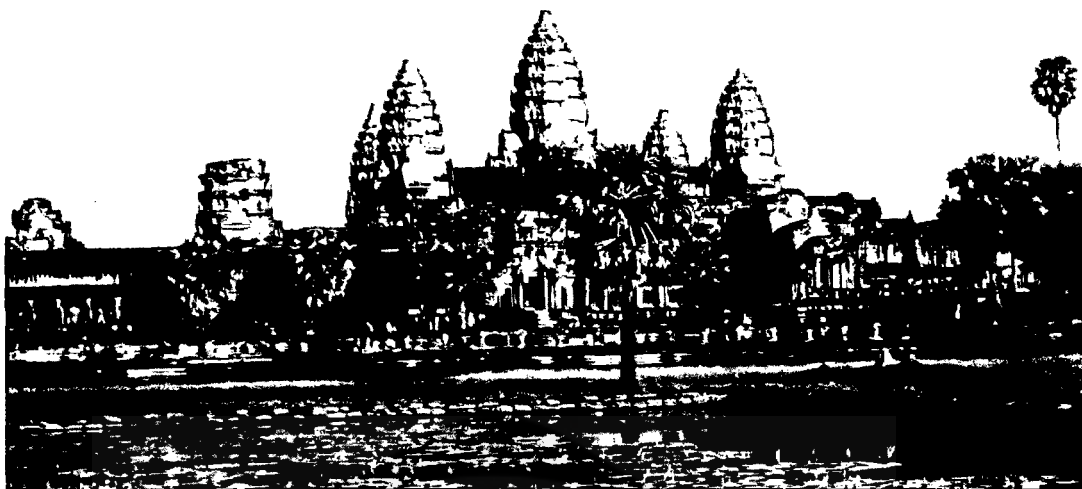
ประยุกต์ศิลป์ (Applied Art) เป็นการนำความรู้ทางศิลปะมาปรับใช้เพื่อประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์แบ่งออกเป็น 3 สาขา คือ 1. การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) 2. การออกแบบตกแต่ง (Decorative Design) 3. การออกแบบสื่อสาร (Communication Design)

ในงานวิจัยนี้ได้พิจารณามุมมองของนักเขียนไทยต่อศิลปะเขมรโดยพิจารณาขอบข่ายของศิลปะตามประเภทของวิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ และได้สังเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศิลปะในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องนำเสนอตามหัวข้อได้ดังนี้

- 4.1.1 ศิลปะเขมรด้านงานสถาปัตยกรรม
- 4.1.2 ศิลปะเขมรด้านงานประติมากรรม
- 4.1.3 ศิลปะเขมรด้านการออกแบบและตกแต่ง
- 4.1.4 ศิลปะเขมรด้านการแต่งกายและเครื่องแต่งกาย
- 4.1.5 สุนทรียภาพการมองความงามของเพศหญิง
- 4.1.6 สุนทรียภาพการมองความงามของเพศชาย

4.1.1 ศิลปะเขมรด้านสถาปัตยกรรม

ศาสนสถานของชาวเขมรโบราณสร้างจากหินและอิฐ ตัวอาคารมีลักษณะซ้อนกันหลายชั้นลดหลั่นกันไปสู่ปลายยอด ลักษณะการซ้อนกันดังกล่าวเรียกว่า “ปราสาท” และคนไทยเรียกกันติดปากว่า “ปราสาทหิน” “ปราสาทขอม” หรือ “ปราสาทเขมร” การเรียกแบบนี้เป็นการเรียกแบบรวมๆ โดยไม่แบ่งรายละเอียดว่าปราสาทที่เรียกนั้นสร้างด้วยหิน อิฐ หรือสร้างแบบผสมกันระหว่างหินและอิฐ แต่เมื่อคนไทยพูดถึงปราสาทหินแล้วสิ่งแรกที่ตอกใจได้คือ “พวกขอมหรือเขมรชอบสร้างปราสาทหิน” ซึ่งค่อนข้างชัดเจนว่าในมุมมองของคนไทยความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรมอันแสดงถึงความ เป็นเขมรคือการสร้างปราสาท

ภาพที่ 11 ปราสาทนครวัด

ปราสาทหินนครวัดเป็นปราสาทหินที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมากที่สุด มีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับปราสาทหินแห่งนี้ไว้อย่างมากมายในแง่วิชาการศาสตร์ต่างๆ ทมยันตีผู้เขียนนิยายเรื่องสุริยวรรณพิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2539 ได้เขียนพรรณนาเรื่องการสร้างเทวาลัยปราสาทนครวัดไว้ว่าสร้างโดยตัวเอกของเรื่องคือพิชณูหรือพระเจ้าสุริยวรรณที่ 2 เพื่อความมั่นคงของอาณาจักรและศาสนจักรตามความพลังศรัทธาในการบูชาพระวิษณุหรือไวยะณนิกาย

“...(พิชณูหรือ)...เราตรึงการเรื่องเทวาลัย เราจักสร้างให้ยิ่งใหญ่ ให้เลิศวิไล...ไวยะณนิกายต้องตั้งหลักมั่น พร้อมการอภิเษกแห่งเรา ชนทั้งหมดที่โอนเข้าไวยะณนิกายย่อมคลายความผูกพันกับไสวนิกายนั้นลง...ศาสนแลอาณาจักรจะอยู่ในหัตถาเรา (สุริยวรรณ, 2545: 513-514)...”

การนับถือเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูของอาณาจักรเขมรโบราณนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัยยกเว้นคือบางสมัยนิยมนับถือพระศิวะให้เป็นใหญ่ในอาณาจักร บางสมัยนิยมนับถือพระวิษณุ หลักฐานการสร้างปราสาทหินนครวัดและจารึกทำให้คนรุ่นหลังทราบว่าการสร้างโดยพระเจ้าสุริยวรรณที่ 2 มีการสันนิษฐานทางวิชาการถึงเหตุในการสร้างตามหลักฐานที่พบ แต่ความเป็นนวนิยายซึ่งเป็นเรื่องแต่งสามารถที่จะแต่งเรื่องได้ตามจินตนาการ แต่หากมองในอีกด้านหนึ่งจินตนาการสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของความจริงได้ ความเจริญก้าวหน้าของสังคมในหลายด้านต่างมีจุดเริ่มมาจากจินตนาการของมนุษย์

ข้อเท็จจริงทางวิชาการในทุกวันนี้ยังคงมีการพิจารณาและโต้แย้งกันอยู่ว่านครวัดสร้างเพื่อจุดประสงค์อื่นใดอีกหรือไม่นอกจากการสร้างถวายพระวิษณุเทพ และการกลับสู่สภาวะเทพหลังการ

จุติลงมาช่วยมนุษยโลก และกลับสู่สวรรค์เมื่อถึงกาลสวรรคตของพระเจ้าสุริยวรมัน ในปราสาทนครวัดมีการสำรวจพบโลงศพหินที่นักวิชาการสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นที่บรรจุศพบุคคลสำคัญกลางปราสาทประธานแต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นผู้ใด จินตนาการของทมยันตีได้ผูกเรื่องการสร้างปราสาทนครวัดไว้กับอำนาจและความรักเปรียบได้กับทัชมาฮาลอนุสรณ์แห่งรักของอินเดีย ดังปรากฏในข้อความตอนหนึ่งในนวนิยายสุริยวรมันว่า

“...ปราสาทอันวิจิตร โลกพิศวงจนบัดนี้ บังเกิดเพราะ ชลันธรี...” เป็นอนุสรณ์แห่งรักของพระเจ้าสุริยวรมันกับหญิงผู้เป็นที่รักของพระองค์ “นางชลันธรี” (สุริยวรมัน, 2545: 625)

“...ปรากฏประธานแห่งนครวัดเริ่มดูเป็นรูปเป็นร่าง เพื่อทันการอภิเษกกรุงพนมอันเป็นวิศรุรูปแห่งองค์มหาวิษณุเทพ การอภิเษกแห่งไวษณิกายต้องกระทำในเทวาลัยไวษณะเท่านั้น เนื่องด้วยเทวาลัยนอกนั้นคือไศวนิกาย...(สุริยวรมัน, 2545: 577)”

นอกจากปราสาทหินนครวัดแล้วทมยันตีผู้เขียนสุริยวรมันยังได้กล่าวอ้างถึงงานการสร้างปราสาทหินอื่นๆ อีก มีการพรรณนาตั้งแต่ขั้นตอนแรกเริ่ม จนเป็นรูปเป็นร่างและสำเร็จผล ตลอดจนกล่าวถึงจุดประสงค์ในการสร้างและผู้สร้างดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...การหาแหล่งศิลาจะต้องกระทำเพราะนครวัดจักสร้างด้วยศิลาทรายทั้งหมดโดยไม่มีอื่นปน เราคงสรรหาแหล่งศิลามาใช้ จากพนมกุเลนทางอุดรคงหาไม่ได้ คงลองลงไปทางทักษิณ...(สุริยวรมัน, 2545: 544)”

“...อุทัยทิตวรมันทรงสร้างปราสาทบาปวนอันยิ่งใหญ่ได้ด้วยทองคำถวายองค์พระคัมภีรรวมทั้งสุวรรณลงค์เชิดชูบูชา...(สุริยวรมัน, 2545: 531)

๖

“...ในตำนานจารไว้ ‘สุลีเชงกัมรเตงอัญศรีทิวาการบัณฑิต’ สร้างศาสนสถาน อาศรม เทวรูปมากมาย เสด็จยงทอง ฉัตร รัตนะ เครื่องประดับกาย มงกุฎ สร้อย กำไล ภูณทล ท่านก็ปลดถวายแด่องค์ศรีศิขเรศวร ณ พนมพระวิหาร...(สุริยวรมัน, 2545: 666)”

“...ก่อนสร้างเมืองพระนคร ชัยวรมันที่สองทรงสร้างนครหรืหรดาล...(สุริยวรมัน, 2545: 535)”

“...พราหมณาจารย์ทอดสายเนตรไกล ผ่านแมกไม้ราวให้ทะลุถึง...บ้านทายสรีที่ชาพนวีเธอสร้าง...นางผู้เลิศด้วยปรีชาญา นางผู้ถูกขานว่า...ปราชญ์...(สุริยวรมัน, 2545: 535)”

“...ราชวงศ์มหิธรปุระอันยิ่งใหญ่ ตั้งแต่ชัวยุคที่หก สุริยวรรมันที่สอง จบลงที่ชัวยุคที่เจ็ดผู้ทรงสร้างสรรค์ปราสาทบายนสำเร็จการ ขานกันจนบัดนี้ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลตอนเหนือนี้มีนามว่า บุรีรัมย์ เป็นที่ตั้งแห่งราชวงศ์มหิธรปุระ...(สุริยวรรมัน, 2545: 678)”

“...ปราสาทพิมาย เป็นปราสาทพุทธศาสนานิกายวัชรยาน สุริยวรรมันที่สองเสริมสรรรค์สร้างไว้เป็นศิลปกรรมยิ่งใหญ่ งดงาม พุทธศาสนาแลเทวราชา คติพราหมณ์เชื่อมกันแนบสนิท...มหาเทพในคักติพระอวโลกิเตศวรกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับร่วม ‘ปราสาท’ กันได้ ‘ศรัทธา’ ในคติพุทธแลพราหมณ์ส่งเสริมกันอย่างดี...(สุริยวรรมัน, 2545: 677)”

หมยงค์ผู้เขียนสุริยวรรมันได้กล่าวไว้ในคำนำถึงการค้นคว้าและศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของเขมร ก่อนที่จะลงมือเขียนนิยายนับสิบปี หมยงค์จึงมีข้อมูลเกี่ยวกับปราสาทหินมากมายและปราสาทหินที่หมยงค์ระบุไว้ในนวนิยายสุริยวรรมันนั้นเป็นเพียงบางส่วน ข้อมูลที่ระบุเรื่องผู้สร้างและจุดประสงค์ในการสร้างเป็นข้อมูลเชิงวิชาการที่หมยงค์ได้ค้นคว้ามา สุริยวรรมันจึงเป็นงานที่ผู้เขียนเพียรศึกษาหาข้อมูลด้านงานสถาปัตยกรรมเขมร เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสนใจของคนไทยคนหนึ่งซึ่งสามารถสะท้อนความสนใจของคนไทยส่วนใหญ่ได้เพราะหมยงค์เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงมานานเป็นคนผลิตสื่อบันเทิงคดีให้คนอื่นหลายคนในสังคมได้อ่าน ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลความชอบส่วนบุคคลหรือเป็นการกระทำเพื่อหวังผลด้านการตลาดก็ตาม การเสนอภาพงานสถาปัตยกรรมเขมร “ปราสาทหิน” นั้นเป็นการสะท้อนภาพความนิยมและความชื่นชมยกย่องสถาปัตยกรรมของเขมร

การสร้างปราสาทหินของชาวเขมรโบราณแสดงถึงความเป็นเขมรที่นักเขียนนวนิยายหลายคนนำเสนอและพบได้ในนวนิยายหลายเรื่องที่ต่างกล่าวถึงคนเขมรและปราสาทหินเขมร เช่น

“...หน้ากระโจมีพุนดินอยู่หย่อมหนึ่ง ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวพื้นถิ่นเล่าว่า อาจเป็นกองอิฐกองหินเศษซากปราสาทขอม...ปราสาทขอม ซึ่งมีเกลื่อนกล่นแทบทุกหัวระแหงของจังหวัดนี้...วันดีคืนดีก็มีเสียงทัพช้างทัพม้า”...“มีเสียงผีโหยคนให้ เสียงทัพใหญ่คนฆ่ากันตาย คืนเดือนดับเดือนเพ็ญมีเสียงตอกค้อนสกัดหิน เล่าสืบกันมาว่าผีขอมมันรบกันที่นี่ ล้มตายกันหลายแหม่นคนเป็นหมื่นถูกเกณฑ์มาสร้างปราสาท หินผาก่อนเท่าภูลูกากูกันมา ใหญ่หลวงแท้หนักลูกหลาน ขอมเก่ามันสร้างไว้...(หุบเขากินคน, 2532: 13)”

“...ปราสาทแบบขอมส่วนมาก...มักก่อตัวด้วยศิลาแลง หรือหินทรายและการสร้างปราสาทนั้นไม่ใช่สร้างเพื่อเป็นอยู่อาศัยแต่อย่างใด หากแต่ใช้เป็นศาสนสถานมากกว่า ปราสาทที่มีขนาดใหญ่มักสร้างโดยกษัตริย์ขอมหรือเจ้าเมืองที่มีอำนาจราชศักดิ์ หากเป็นศาสนสถานสำคัญ กษัตริย์รัชกาลต่อมาก็จะทำนุบำรุงเป็นอย่างดี... (สร้อยแสงจันทร์, 2546:174)”

“...ขณะที่รถมุ่งหน้ามายังปราสาทบายอนอินทिरาแทบจะท้องขึ้นใจว่าปราสาทบายอนหรือยโสธรคือนั้นมีความสำคัญสวยงามอย่างไร...บนยอดปราสาทที่เราเห็นแต่ไกลเป็นหน้าพรหมใหญ่ๆ หลายหน้า และทุกใบต่างมีรอยยิ้มอย่างสงบและเข้าใจอาจารย์คึกฤทธิ์ที่เขียนเกี่ยวกับหน้าพรหมเหล่านี้ไว้ว่า การที่หน้าพรหมเหล่านี้ยิ้มก็เพราะเห็นเรามนุษย์ตัวเล็กๆ มาเที่ยวเดินเกะกะชมโน่นชมนี้อยู่ และยิ้มเพราะรู้ถึงกิเลสตัณหา ตลอดจนความผิดพลาดของเราทั้งหมด...(เขมรินทร์ อินทिरา, 2531: 131-132)”

ภาพที่ 12 ปราสาทเขาพระวิหาร
ที่มา: www.OKNation.net/blog/voranai

“...ปีก่อนโน้นค่ะ...อุ๊ยกับพวกนิสิตจุฬาฯ แผนกอักษรศาสตร์ และสถาปัตย์ร่วมห้าสิบคน เดินทางไปชมโบราณสถานหลายแห่งด้วยกัน ...คณะของเราสนใจเกี่ยวกับโบราณวัตถุก็เลยตกลงไปจังหวัดศรีสะเกษ...เราไปเขาพระวิหารกันค่ะ...พวกเราเคยเรียน แล้วก็เคยรู้ว่ามันเป็นโบราณสถานแห่งหนึ่งและก็นับว่าเป็นของแปลกประหลาดมหัศจรรย์ไม่มีที่ไหนเหมือนพวกที่สนใจทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม เขาถือกันว่าต้องไปเที่ยวไปดูให้ได้ อยู่บนยอดเขาสูงตั้งมีเกือบ 200 เมตรหรือคะ...กว่าจะขึ้นบันไดไปถึงตัวปราสาทชั้นสุดท้าย ตรงสุดลานเป็นหน้าผาชันที่เขาเรียกว่าเป็นเป้ยตาดี... (เขมรินทร์ อินทिरา, 2531: 35-36)”

“...เข้าวันนี้เดือนเต็มดวงสดชื่นขึ้นกว่าเมื่อเย็นวานมาก เมลาก็เริ่มชินกับการเดินป่า ดังนั้นในเวลาพลบค่ำของวัน คณะเดินทางก็มาถึงบริเวณปราสาทบึกษาจำจอง...เดือนเต็มดวง จ้องมองทิวสถานที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าด้วยสายตาที่ทั้งแถมตื่นตะลึงชื่นชม หล่อนเคยอ่านสารคดีของพุทธิ และจำได้ว่าชื่นชมกับภาพถ่ายของเขามาก ค่าที่มันสามารถถ่ายทอดความสวยงามและอลังการของปราสาทได้เป็นอย่างดี แต่หล่อนไม่เคยคิดมาก่อนว่าปราสาทของ

จริงจะสวยงามได้มากมายถึงเพียงนี้ หล่อนนึกว่า เทคนิคการถ่ายภาพทำให้ปราสาทมองสวยงามได้มากกว่าความเป็นจริง แต่มา ณ บัดนี้ เดือนเต็มดวงต้องยอมรับกับตนเองว่า แม้ฝีมือถ่ายภาพของพุทธิจะเก่งกาจสักเพียงใด ก็ยังไม่ สามารถถ่ายทอดความสมบูรณ์ และสวยงามของปราสาทได้ทั้งหมด เหมือนกับที่หล่อนได้มาเห็นและมาสัมผัสด้วยสายตาตนเองอยู่ในเวลานี้ กำแพงรอบนอกที่รายล้อมตัวปราสาทก่อด้วยศิลาแลง แม้จะหักพังไปมากแล้วก็ตาม แต่ตัวปราสาทประธานที่มีต้นโพธิ์ขึ้นปกคลุมนั้นยังคงสมบูรณ์และเดือนเต็มดวงเชื่อว่าแทบไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมเลยแม้แต่น้อย มีปราสาทหินมากมายในดินแดนภาคอีสานของประเทศไทย และปราสาทส่วนมากสร้างขึ้นมาตามแบบอย่างศิลปะขอม ซึ่งได้แผ่ขยายอิทธิพลมายังบ้านเมืองแถวนี้... (สร้อยแสงแสงจันทร์, 2546:173-174)”

ภาพที่ 13 ปราสาทปักชีจำกรง

ที่มา: Dave Perkes, www.peaceofangkor.com

สร้อยแสงจันทร์มีฉาก “ปราสาทปักชีจำจอง” เป็นชื่อปราสาทหินที่มีเสียงและความหมายใกล้เคียงกับปราสาทที่มีอยู่ในกลุ่มปราสาทหินเมืองพระนครชื่อ “ปราสาทปักชีจำกรง” ผู้เขียนอาจต้องการให้ฉากในนวนิยายมีความสมจริงหรือได้รับแรงบันดาลใจจากสถาปัตยกรรมเขมรแห่งนี้และตั้งชื่อปราสาทในนวนิยายให้ใกล้เคียงชื่อปราสาทหินเขมรที่มีอยู่จริงเพื่อสื่อความเป็นเขมร

“...ปราสาทแห่งนี้แปลกมาก...เดิมทีเดียวนั้นคิดว่าเป็นเทวาลัยหรืออโรคยศาลา เพราะมีขนาดเล็กแต่เอาเข้าจริงฉันก็ยังนึกไม่ออกว่า ปราสาทแห่งนี้เป็นอะไรกันแน่ จะว่าเทวาลัยอย่างที่คิด ก็ไม่น่าจะใช่ เพราะไม่มีคิวลิงค์อย่างที่เทวาลัยอื่นมี...แต่อย่างไรคงไม่ใช่ศาสนสถานหลวงเป็นแน่” พุทธิมองหล่อนด้วยสายตาที่ เพียงชั่วเวลาเพียงไม่กี่นาทีที่หล่อนก้าว

ล่องเข้ามาในปราสาท ก็สามารถวิเคราะห์ได้อย่างรวดเร็วและชำนาญ “ผมคิดว่าน่าจะเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธี หรือเก็บรักษาวัตถุสำคัญอะไรสักอย่าง...(สร้อยแสงแสงจันทร์, 2546:186)”

ตัวอย่างข้อความจากนวนิยายหลายเรื่องข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของคนไทยที่มอง “ปราสาทหินเขมร” ด้วยความนิยมชื่นชมและคาดเดาความรู้สึกของชาวเขมรว่าคงมีความนิยมชื่นชมและภูมิใจในงานสถาปัตยกรรมปราสาทหินของชาติตนอย่างแน่นอน ความคิดดังกล่าวสะท้อนออกมาจากการพรรณนาในเนื้อหาของนวนิยายเรื่องต่างๆ เช่น ในเรื่อง จำหลักไว้ในแผ่นดินพรรณนาว่าคนเขมรยินดีที่จะตายในถิ่นเกิดเพราะมีความภูมิใจที่เกิดมาเป็นเชื้อสายของผู้สร้างนครวัดปราสาทหินอันยิ่งใหญ่ไม่เฉพาะแต่คนกัมพูชาเท่านั้นแต่เป็นความยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติด้วย เช่น

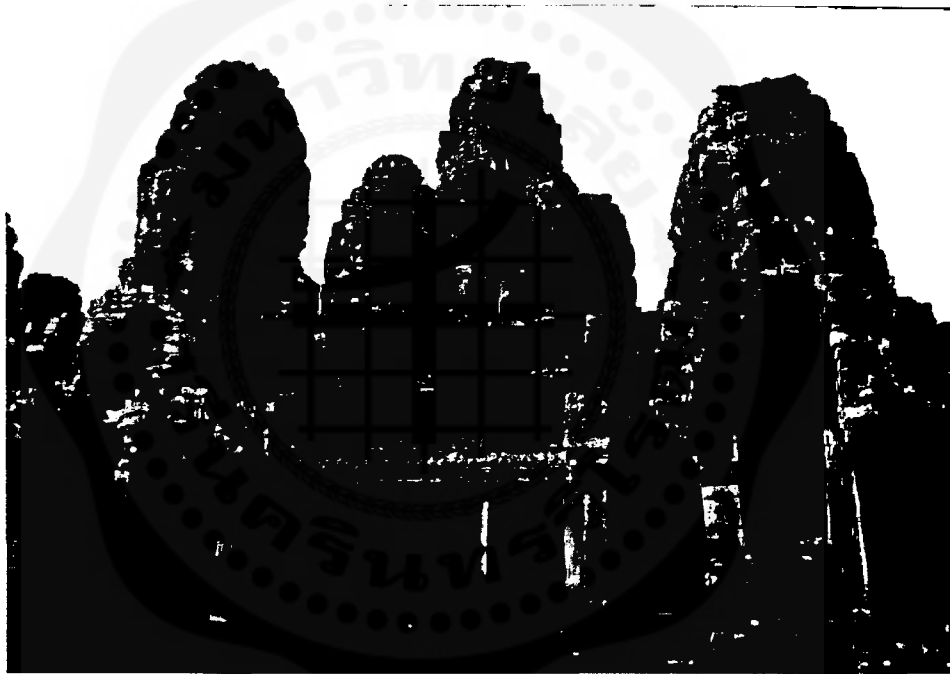
“...ตาต่อรองให้รถส่งทุกคนถึงสุดเขตอำเภอไพลิน แล้วต่อจากนั้นก็ต้องหาทางเดินเท้าเข้าสู่ชายแดนไทยเพื่ออาศัยเป็นทางผ่านไปสู่ประเทศฝรั่งเศส โสคนเทียบไม่ยากโทษว่าการหนีที่ล่าช้าเนื่องจากตาของหล่อนไม่ยอมไป เขากะการไว้แล้วว่า ‘จะขอตายอยู่ที่นี้’ ในฐานะเชื้อสายวงศ์วานของช่างก่อสร้างนครวัด-นครธมที่สืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคนอย่างมั่นคง... (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 44-45)”

“...ตาสืบเชื้อสายมาจากช่างก่อสร้างโบราณสถานอังกฤษ” โสคนเทียบบอก...ญาติของฉันหลายคนยังอยู่ที่เสียมเรียบด้วยความรู้สึกเป็นเกียรติภาคภูมิใจที่มีส่วนสร้างนครวัด นครธมแล้วเขาจะไม่มีวันย้ายไปไหน”... “ช่างก่อสร้างนครวัด” ชายหนุ่มพึมพำ... “นครวัดมีเนื้อที่ทั้งหมด 500 เอเคอร์...กษัตริย์เกณฑ์คนนับแสนๆ คนสร้างปราสาท แกะสลักหินทุกก้อนรวมแล้ว 35 ล้านตารางฟุต เพื่อให้เป็นมหานครของโลกและของจักรวาล...ถ้าช่างไม่ภูมิใจฉันก็ไม่รู้ว่าเขาจะหาความภูมิใจจากที่ไหนได้อีกแล้วในชีวิต... (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 57-58)”

“...ที่คุณเห็นทางขวามือคือปราสาทนครวัดครับ...สร้างในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่สองเพื่อเป็นเทวสถานอุทิศถวายแด่องค์พระวิษณุ...สร้างเลียนแบบเขาพระสุเมรุที่มีทะเลล้อมรอบเป็นศูนย์กลางของจักรวาล ...เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่ทำรายได้ให้กับประเทศ”...วราลิมองทิวทัศน์ตามรายทางด้วยความเพลิดเพลิน ก่อนจะต้องตื่นตาตื่นใจกับคุน้ำยาวกว่ากิโลเมตรที่ปรากฏขึ้นตรงหน้า คุน้ำที่ล้อมรอบปราสาทขนาดใหญ่...นครวัด...ปราสาทที่นักท่องเที่ยวทุกมุมโลกต่างดั้นด้นมาเยี่ยมชม... (มนตร์อัปสร, 2549:149)”

เนื่องจากนวนิยายคือเรื่องแต่ง ดังนั้นข้อมูลบางอย่างอาจไม่ใช่ข้อเท็จจริงเสมอไปหรืออาจเป็นข้อมูล ณ เวลาที่แต่งนวนิยาย แต่ในยุคต่อมาเมื่อมีการค้นพบหลักฐานเพิ่มเติมหรือมีการศึกษาค้นคว้ามากขึ้นข้อมูลอาจเปลี่ยนไปได้ เช่น ในเรื่องเชมรินทร์ อินทิตรา ตอนหนึ่งพรรณนาว่า

“...ปราสาทบายน หรือ ปราสาทบรยงค์ ตั้งอยู่ตรงศูนย์กลางแห่งนครม นักประวัติศาสตร์หลายท่านสันนิษฐานว่าปราสาทบายนนี้เป็นปราสาทที่เก่าแก่กว่าปราสาทอื่นๆ ในกัมพูชา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระบิดาของประวัติศาสตร์ไทยได้ทรงสันนิษฐานไว้เช่นเดียวกันว่าแรกสร้างนครมได้สร้างปราสาทบายนขึ้นก่อน เมื่อดูทรวดทรงตั้งแต่ข้างล่างจนถึงยอดปราสาทเห็นมีรูปร่างดูจุเขา ด้วยเหตุนี้เดิมจึงให้ชื่อว่า ยโสธรคีรี อันแปลว่า ภูเขาทรงไว้ซึ่งยศ...(เชมรินทร์ อินทิตรา, 2531: 130-131)”

ภาพที่ 14 ปราสาทบายน

การที่นักประวัติศาสตร์ในอดีตได้สันนิษฐานไว้ว่าปราสาทบายนเก่าแก่กว่าปราสาทอื่นๆ ในประเทศกัมพูชานั้นกลายเป็นข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากข้อสันนิษฐานในปัจจุบัน การพิจารณาของนักประวัติศาสตร์ในสมัยอดีตน่าจะเกิดจากการพิจารณาความลึกกร่อนของหินที่ใช้สร้างปราสาทบายนซึ่งใช้หินทรายคุณภาพด้อยกว่าปราสาทอื่นๆ ในการสร้าง หินทรายชนิดที่ใช้สร้างปราสาทบายนนั้นมีทั้งข้อด้อยและข้อดี ข้อดีคือเนื้ออ่อนง่ายต่อการตัดและแกะสลักทำให้สามารถเร่งงานได้เร็วและสร้างเสร็จเร็ว ส่วนข้อเสียคือหินมีความคงทนต่ำทำให้เกิดการสึกกร่อนได้เร็ว หลักฐานที่พบใหม่ระบุว่าปราสาทบายนสร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ประมาณ คริสต์ศักราช 1181-1213 และ

มีอายุใหม่มากว่าปราสาทนครวัดที่สร้างในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ประมาณคริสต์ศักราช 1113 เป็นต้นมา (Jacques and Freeman, 2005: 246-248, 308) ปราสาทบายนจึงมีใช้ปราสาทที่เก่าแก่กว่าปราสาทอื่นๆ ในกัมพูชาแต่ประการใด ความทรวดโถมผุพังของปราสาทบายนที่มีมากกว่าปราสาทอื่นๆ ประกอบกับทั้งโครงสร้างปราสาทและ รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ซับซ้อนทำให้แลดูลึกลับและเก่าแก่จึงอาจนำไปสู่การสันนิษฐานว่าเก่าแก่ที่สุด ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปข้อสันนิษฐานที่มีอยู่เดิมอาจมีการเปลี่ยนแปลงหากปรากฏหลักฐานและข้อพิสูจน์เพิ่มเติมจากในสมัยที่ได้สันนิษฐานไว้แต่เดิม

ภาพที่ 15 พระมหาปราสาทเขมรินทร์⁶

เป็นที่น่าสังเกตว่านวนิยายส่วนมากมองความเป็นเขมรด้านศิลปะแขนงสถาปัตยกรรมที่มุ่งเน้นสมัยเขมรโบราณเป็นพิเศษ ส่วนการมองความเป็นเขมรผ่านสถาปัตยกรรมในระยะหลังพบในนวนิยายเรื่อง เขมรินทร์ อินทิดา ซึ่งพรรณนาถึงพระบรมราชวังเขมรที่กรุงพนมเปญ

“...อยากเห็นพนมเปญ อยากชมพระราชวังเขมรินทร์...”

“พระราชวังอะไรนะ” อินทิดาซักใช้...

“พระราชวังเขมรินทร์ ก็เหมือนพระบรมมหาราชวังของเรานี้แหละเธอ เมื่อปีกลายสุรางค์เขามาเธอคงจำสุรางค์ได้ซี...”

“ฮือ! จำได้ผอมๆ ขาวๆ”

“นั่นแหละ เขาให้ฉันนำเที่ยว พาไปชมพระราชวังเขมรินทร์...ชื่อพระที่นั่งต่างๆ ในพระราชวังเขมรินทร์ก็ยังมีนามคล้ายพระที่นั่งของเมืองไทยอีกด้วยนะ เท่าที่ฉันจำได้ มีพระที่นั่งวิมานอากาศ เทวราชสถาน พิมานดุขดี และกัโฆชนีโสภา...(เขมรินทร์ อินทิดา, 2531:118-119)”

⁶ ภาพจากหนังสือ Preah Borom Reach Veang Chatomuk Mongkul The Royal Palace เขียนโดย Chum Ngoeun (2004: 50)

สิ่งที่น่าสังเกตประการต่อไปคือชื่อพระบรมราชวังเขมรที่กรุงเทพมหานคร คนไทยส่วนหนึ่งมักเรียกว่า “พระราชวังเขมรินทร์” ซึ่งอาจจะเป็นการเรียกที่ได้รับอิทธิพลมาจากนวนิยายเรื่องเขมรินทร์ อินทிரาก็เป็นได้ เพราะเรียกตามอย่างในนวนิยาย กัมพูชาเรียกชื่อพระบรมราชวังที่กรุงเทพมหานครว่า “พระบรมราชวังจตุมุขมงคล” (Preah Borom Reach Veang Chatomuk Mongkul—The Royal Palace) (Chum Ngoeun, 2004: 20) คำว่า “เขมรินทร์” เป็นชื่อของพระที่นั่งองค์หนึ่งในพระราชวังหลวงเท่านั้น กัมพูชาเรียกชื่อพระที่นั่งองค์นี้ว่า “พระมหาปราสาทเขมรินทร์” (Preah Moha Prasat Khemarin) (Chum Ngoeun, 2004: 27)

ภาพที่ 16 พระบรมราชวังจตุมุขมงคล

4.1.2 ศิลปะเขมรด้านประติมากรรม

อาณาจักรเขมรโบราณรับอิทธิพลความเชื่อด้านศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และพุทธ มาจากอินเดีย ความศรัทธาในศาสนาก่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์งานประติมากรรมเพื่อเป็นตัวแทนแห่งเทพเจ้าและพระโพธิสัตว์ให้ปรากฏเป็นรูปธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ เคารพบูชา และเชนสรวงสังเวยสังคมไทยและสังคมเขมรปัจจุบันยังคงสืบทอดความศรัทธาจากบรรพบุรุษแบบผสมผสานทั้งพราหมณ์ฮินดูและพุทธ คนไทยและเขมรต่างให้ความเคารพบูชารูปเคารพอันเกี่ยวเนื่องในศาสนาที่มีมาแต่โบราณ ในนิยายไทยหลายเรื่องได้กล่าวถึงประติมากรรมรูปเคารพ และได้พรรณนาอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อประติมากรรมเขมรดังนี้

“...ภาคม...รีบก้าวตามเธอเข้าไป ผ่านชั้นบันไดคิลาช่องถึงห้องโถงซึ่งมีรูปสลักสูงตระหง่าน ตั้งอยู่กลางห้อง ตรงกับปล่องโถงบนเพดานซึ่งแดดส่องเป็นลำตกกระทบรูปศิลาดูน่าเกรงขาม... (นางมาร, 2545:32-34)

“...รูปหินสลักสถิตเด่นอยู่บนแท่น ลำตัวค่อนข้างอวบ เหวหนา กล้ามอกนูนแน่น มือมีสี่ข้าง ดูรวมๆ แล้วให้ความรู้สึกดูดีแต่ก็แฝงความเมตตาอยู่ในที่... (หุบเขากินคน, 2532: 123)”

“...สถาพรรู้สึกเยือกในใจเมื่อมองไปรอบกาย...มีรูปสลักหินขนาดเท่าตัวคนเป็นรูปนางอัปสร และอสูร ตลอดจนเทวรูปต่างๆ ตั้งประดับอยู่มากมาย...เทวรูปศิลาขนาดมหึมาองค์หนึ่ง สลักด้วยหินทั้งแท่งเป็นรูปทรงอันได้ส่วนสัดของเทพเจ้าผู้มีสี่กรทรงอาวุธต่างๆ ดวงพักตร์ สี่เหลี่ยมใหญ่ นั้นเครียวขมค่อนข้างดุร้าย...กายท่อนบนของเทวรูปเปลือยเนตรหลุมมองต่ำ เหมือนเพ่งจ้องผู้มาเยือนอย่างไม่พึงพอใจ...(อมฤตาลัย, 2549:55)”

“... สถาพร ไพลีสุกุล เดินตามหญิงสาวไปอย่างรวดเร็วด้วยความสนใจและตื่นเต้น...”พระ หริหระองค์นี้ รู้สึกว่าพระพักตร์ดูไปหน่อยนะครับ...(อมฤตาลัย, 2549:56-57)”

“...มีรูปสลักสูงตระหง่านตั้งอยู่กลางห้อง... ดูน่าเกรงขาม...(นางมาร, 2545:32-34)

“...อัชฌาแก้วล่องประตู่เทวาลัยเข้าไปบนฐานสูง พระวิษณุปรมาณูประทับยืนสูงใหญ่ น่า คร้ามเกรงนัก...(หุบเขากินคน, 2532: 156)”

“ความน่าเกรงขาม” “น่าคร้ามเกรง” “ดู” “ดูดี” และ “ดูดี...แต่แฝงความเมตตา” เป็น ความรู้สึกที่รวมของบรรดาผู้เขียนนวนิยายไทยจากหลากหลายเรื่องที่ได้พรรณนาแสดงความรู้สึกต่อ รูปเคารพของเขมรโบราณในเนื้อหาของงานประพันธ์ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนวนิยายได้สะท้อน ความรู้สึกของตนเองและของคนไทยที่มีต่อประติมากรรมเขมรด้วยความเคารพและยำเกรง

ความเคารพและเกรงขามที่คนไทยและคนเขมรมีต่อรูปเคารพแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของรูป เคารพที่มีต่อจิตใจมนุษย์ นอกจากคุณค่าทางจิตใจแล้วนักเขียนนวนิยายไทยยังได้ชี้ให้เห็นถึง คุณค่าในด้านวัตถุที่มนุษย์บางกลุ่มสามารถมองสิ่งมีค่าเป็นสิ่งมีมูลค่าหรือมีราคาได้ และสามารถ สร้างมูลค่าขึ้นมาจากการครอบครองและแสวงหาสิ่งที่มีค่าทางจิตใจนั้นเพื่อประโยชน์ของตนทั้งด้วย วิธีสุจริตและทุจริตจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ช่วชิง ทำลาย โจรกรรม และ ค้าขายวัตถุ โบราณ ฯลฯ เป็นการมองคุณค่าและค่าของงานด้านประติมากรรมเขมรทั้งคุณค่าด้านจิตใจและ มูลค่า ดังปรากฏข้อความเกี่ยวกับมูลค่าของงานประติมากรรมเขมรในงานเขียนนวนิยายหลายเรื่อง เช่น เรื่องสร้อยแสงจันทร์กล่าวถึงการโจรกรรมเทวรูปและเครื่องประดับอันล้ำค่าของเทวรูป เรื่อง

สมบัติกัมพูชาประเมินค่าเทวรูป รูปสลักและอัญมณีประดับเป็นมูลค่าหลายร้อยล้านบาท ดังตัวอย่างข้อความที่ยกมาต่อไปนี้

“...หามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตัวเอง...เก็บเอาไว้ซื้อของอะไรที่อยากได้ก็แล้วกัน เรื่องเกิดขึ้นเมื่อตอนต้นเดือน ที่หล่นกับคักดำนั่งเถียงกันเรื่องเทวรูปศิลาที่ถูกขโมยไปจากปราสาทปักชาจำจอนนั่นเอง...(สร้อยแสงจันทร์, 2546:35)”

“...อัญมณีบนสังวาลย์ที่คล้องพระอุระของเทวรูปในปราสาทปักชาจำจอน...เทวรูปที่หายไปหลังจากที่เขาเข้ามาทำสารคดี และทุกคนคิดว่าเขามีส่วนกับการโจรกรรมนั้น...”

“สร้อยแสงจันทร์...เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกสังวาลของเทวรูปที่ถูกขโมยไปนะครับ” น้ำเสียงของชายหนุ่มราบเรียบ ฟังดูสบายไม่เคร่งเครียดเหมือนอย่างทุกครั้งที่ได้ถึงการโจรกรรมเทวรูปและทรัพย์สินสมบัติที่มีค่า... ..(สร้อยแสงจันทร์, 2546: 186)”

“...มันเป็นรูปสลักอสุรขนาดสองเท่าตัวคนที่เหมือนจริงเอามากๆ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ใต้น้ำ...เอามือแตะดูก็พบว่ามันสร้างด้วยหินแกรนิตทั้งแท่ง นอกจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์และของเก่าแล้วก็ดูเหมือนจะไม่มีค่าทางวัตถุอย่างอื่นอีก ยกเว้นอยู่อย่างเดียวเท่านั้น พลอยแดงเม็ดเท่ากำปั้นเด็กที่ติดอยู่บนหน้าผาก! ...เบื้องหน้า...เป็นเทวรูปหินอีกหลายรูปหลายลักษณะ...ตั้งแต่ขนาดเท่าเด็กห่าขบไปจนถึงใหญ่เท่ากับตัวคน...เทวรูปเหล่านั้นมีลีลาท่าทางแตกต่างกันออกไป อย่างเดียวที่เหมือนกันคือสร้างด้วยหินทรายเนื้อละเอียด ส่วนระดับรูปสลักเล็กน้อยเท่ากันที่เป็นโลหะมีค่าหรือไม่ก็อัญมณี ถ้าฟังแต่ละรูปก็มีมูลค่าเป็นร้อยๆ ล้านเข้าไปแล้ว แต่นั่นเป็นมูลค่าในฐานะของโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์...ใบหน้าของเทวรูปบางชิ้นทำให้เกิดเงาขึ้นบนสีหน้าบึ้งตึงตามแบบขอมทำให้ดูเหมือนกับว่าเทวรูปเหล่านั้นจะไม่พอใจที่โดนรบกวนจากน้ำมือของมนุษย์...(สมบัติกัมพูชาตอนชุมทรัพย์ได้สมุทร, 2548: 175-178)”

4.1.3 ศิลปะเขมรด้านการออกแบบและตกแต่ง

งานด้านประยุกตศิลป์ออกแบบตกแต่งองค์ประกอบลวดลายทั้งภายนอกและภายในศาสนสถานเขมรนั้นเป็นงานที่มีรายละเอียด ซับซ้อน และมีมิติมาก ผู้เขียนนวนิยายน่าจะมีความนิยม เห็นคุณค่า และมีความใส่ใจในรายละเอียดของสิ่งเหล่านี้มากจึงได้แสดงความรู้สึกเช่นนั้นออกมาด้วยการพรรณนาอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ

ตอนหนึ่งของเรื่องหุบเขากินคนบรรยายลักษณะภายนอกของศาสนสถานเขมรไว้อย่างละเอียดว่า

“...เทวาลัยตั้งอยู่ทางด้านเหนือของหุบเขา ปลูกด้วยหินทั้งหลังถมพื้นสูงจนกลายเป็นเนินรองรับปราสาท ก่อฐานสูง ย่อเหลี่ยมลดมุมหลั่นรายซ้อนทับ ตัวปราสาทรูปทรงองอาจ โครงสร้างของเส้นนอกแผ่ไว้ทั้งความสูงส่งและศักดิ์สิทธิ์ ทวารमुखแกะสลักประดับลวดลายละเอียดซับซ้อน ทับหลังแกะเป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ มีเครื่องดอกแวดล้อมเป็นวง ขด หยักมุมเชิงงอนของตัวกระจังดูขึงขัง เสากาบขนานกรอบแกะกาบบัวสลักลวดลายละเอียดยิบ...(หุบเขากินคน, 2532: 156)”

ในนวนิยายเรื่องสมบัติกัมพูชาได้พรรณาลวดลายของสมบัติเขมรไว้อย่างน่าสนใจ เช่น

“...พีช...ว่ายซ่าๆ ไปที่กองสมบัติ...ค่อยๆ เอื้อมมือไปแตะมันอย่างแผ่วเบา สมบัติชิ้นนั้นกลิ้งลงมาจากกองอย่างซ่าๆ ...มันเป็นพานทองคำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางฟุตครึ่ง...น้ำหนักของมันคงไม่น้อยไปกว่าครึ่งกิโล...พีชปล่อยมันหลุดจากมือแล้วหยิบวัตถุโบราณอีกชิ้นหนึ่งขึ้นมา...เป็นดาบเล่มหนึ่ง...เห็นได้ชัดว่าเป็นดาบที่มีได้มีเพื่อใช้งาน แต่เป็นดาบเพื่อใช้ประกอบพิธีสำคัญหรือเป็นดาบประดับเกียรติยศมากกว่า ด้ามดาบกระชับเหมาะมือ สุดด้ามทำเป็นหัวบัวมีพลอยเม็ดใหญ่ประดับไว้เห็นชัดเด่นตา ด้ามดาบทำเป็นแผ่นทองประกบด้ามไม้ไว้อีกชิ้นหนึ่ง ลวดลายหนักแน่นและแข็งซึ่งในลักษณะศิลปกรรมแบบขอมโบราณ ผักดาบยังวิจิตรพิสดารไปกว่า พลอยหลายเม็ดประดับประดาเป็นแนวยาวหลากสีสัน แต่ละเม็ดขนาดเท่าไข่นกกระทา พื้นของผักดาบยังคงเป็นทองเช่นเดิม ลวดลายเข้ากันได้ดีกับด้ามแต่ละเอ็ดสวยงามกว่าด้ามเสียอีก พีชลองดึงดาบออกมาจากฝัก แทบไม่น่าเชื่อ ที่เห็นอยู่ก็เป็นเหล็กสีเทาอมเขียวธรรมดา แต่ในหลังจากจมอยู่ในทะเลตั้งสี่ร้อยปีถึงได้ไม่มีสนิมขึ้นเลยแม้แต่เม็ดเดียว ถ้าบอกว่าดาบเล่มนี้เพิ่งจมเมื่อวานเขาก็คงจะเชื่อโดยไม่ต้องสงสัย...(สมบัติกัมพูชาตอนชุมทรัพย์ใต้สมุทร, 2548: 178)”

“...สโรชาหยิบสิ่งที่สะดุดตาล่อนมากที่สุดขึ้นมา...คือคันฉ่องสองหน้าโบราณแบบมีด้ามถือ ส่วนที่เป็นกระจกหรือว่าโลหะขัดมันหลุดหายไปเหลือแต่กรอบซึ่งทำด้วยทอง...ด้ามคันฉ่องทำด้วยทองประดับพลอยแก้วเม็ด แต่ละเม็ดมีสีสันแตกต่างกันไปตามประเภทของมัน ตัวกรอบเป็นลายกนกแบบเขมร ส่วนยอดแหลมมีอัญมณีประดับอยู่อีกหนึ่งเม็ด...เพชร!... (สมบัติกัมพูชาตอนชุมทรัพย์ใต้สมุทร, 2548: 179)”

“...สมบัติที่มได้ดูคล้ายจะเป็นสมบัติกษัตริย์หรือไม่ก็เชื้อพระวงศ์ชั้นสูงของเขมร มีตั้งแต่เครื่องประดับของผู้หญิงจำพวกกรัดเกล้าและกำไลข้อมือ มีเครื่องแต่งองค์ผู้ชายเช่นเข็มขัดหรือเกราะอ่อน และมีทั้งที่เป็นของประดับและของใช้ เช่น กล่องใส่ของ เขียนหมาก คนโท แจกัน เชิงเทียน ไปจนถึงเทวรูปหรือรูปเหมือนของบุคคลในประวัติศาสตร์...(สมบัติกัมพูชา ตอนชุมทรัพย์ได้สมุทร, 2548: 181)”

ตามแผนผังศาสนสถานเขมรมีการสลักภาพเล่าเรื่องตำนานอันเกี่ยวเนื่องกับทวยเทพและอสูรต่างๆ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ตำนานเรื่อง “การกวนเกษียรสมุทร” เป็นเรื่องสำคัญหรือเป็นเรื่องหลักของตำนานและนิทานย่อยๆ อีกหลายๆ เรื่อง เช่น เรื่องกำเนิดราหู (หน้ากาล, เกียรติมุข) เรื่องกำเนิดน้ำอมฤต เรื่องพระนารายณ์ปางอวตารเป็นเต่า เรื่องการกำเนิดของวิเศษ ช้างแก้ว ม้าแก้ว โดยเฉพาะเล่าเรื่องกำเนิดของนางอัปสรผู้โด่งดังในศิลปะเขมรนั้นต้องมีการทำความเข้าใจถึงตำนานการกวนเกษียรสมุทรเสียก่อนจึงจะทราบภูมิหลังของเรื่อง (Groslier, 1957: 22) ตำนานเรื่อง “การกวนเกษียรสมุทร” จึงสำคัญและปรากฏเป็นภาพสลักเล่าเรื่องในงานศิลปกรรมระดับศาสนสถานเขมรหลายแห่ง ผู้เขียนนวนิยายไทยย่อมไม่อาจจะเลยในการส่งสารถึงผู้อ่านเพื่อเป็นการให้ความรู้แก่ผู้อ่าน และเป็นการย้าให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญ การพรรณนาอย่างละเอียดเป็นการแสดงนัยของการให้ความสำคัญอย่างมาก ดังข้อความบางส่วนที่คัดมาจากรื่องมนตร์อัปสรและอมฤตาลัยต่อไปนี้

“...ส่วนด้านนี้เป็นภาพเรื่องราวการกวนเกษียรสมุทรรับ โดยเริ่มจากการสู้รบระหว่างเทวดากับอสูรที่ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะ จนฝ่ายเทวดาต้องไปขอให้พระวิษณุช่วย พระองค์ทรงแนะนำให้สร้างน้ำอมฤตฝ่ายเทวดาจึงออกอุบายไปชวนพวกอสูรมาร่วมด้วย โดยสัญญาว่าจะแบ่งน้ำอมฤตให้ พวกอสูรก็ตกลง พระวิษณุทรงใช้เขามันตระเป็นอุปกรณ์ในการกวน ใช้พญานาควาสกรีพันรอบภูเขาแทนเชือก ใช้เทวดายัดข้างหนึ่ง อสูรยัดอีกข้างหนึ่ง ดึงสลับกันไปมา กวนจนทะเลขึ้นเหมือนน้ำนมจึงเรียกว่า “เกษียรสมุทร” กวนกันอย่างนานนับพันปีจึงสำเร็จได้น้ำอมฤต และมีนางอัปสรปรากฏขึ้น” คนนำทางเล่าตามที่รู้ “จะเห็นว่าด้านนี้เป็นพวกอสูร ตรงกลางเป็นองค์วิษณุที่ประทับบนเขามันตระ ด้านบนมีนางอัปสรที่เกิดจากการกวนทะเลน้ำนมนี้ ส่วนเทวดาอยู่ด้านโน้น” หญิงสาวมองภาพการกวนเกษียรสมุทรด้วยความสนใจ ไล่สายตาจากเศียรของพญานาควาสกรีไปยังยักษ์แต่ละตนที่ช่วยกันยุดตัวนาค จนถึงรูปสลักองค์วิษณุที่มีสี่กร เห็นพระเศียรมีรูปสลักนางอัปสรจำนวนมากลอยร่ายรำกระจายเต็มท้องฟ้าไปหมด ก่อนจะเปลี่ยนมาที่เป็นหมู่เทวดาไล่เรียงไปที่ละองค์จนสุดปลายหางของพญานาคที่ริมผนังอีกด้านหนึ่ง “ภาพสลักพวกนี้สวยอย่างที่ว่า

คุณสกลโฆษณาไว้จริงๆ ค่ะ ไม่น่าเชื่อว่าจะสลักกันได้ละเอียดขนาดนี้” สกลยิ้ม นำหญิงสาวชมภาพบนผนังจนครบทุกด้าน จากนั้นจึงพาเดินผ่านโคปุระชั้นที่สองสู่ลานโล่งซึ่งตามระเบียบคดด้านนอกเต็มไปด้วยรูปสลักนางอัปสรยืนอวดโฉมบนกำแพงระหว่างบานหน้าต่างซึ่งมี “ลูกมะหวด” หรือลูกกรงหินรูปทรงกระบอกสักรัดเป็นปล้องเรียงกัน นางอัปสรที่เห็นนั้นเปลือยอก นุ่งผ้าถุงทั้งชายยาวกรอมเท้าสวมสร้อยสังวาล ทำทรงผมต่างกันไป มีทั้งเกล้ามวย ถักเปีย ผมจุก แล้วแต่คนสลักจะคิดได้แต่ละนางยืนยิ้มด้วยท่วงท่าไม่ซ้ำกันทั้งถือดอกไม้อ้อ ส่องกระจก หรือโอบไหล่เพื่อน หญิงสาวมองสิ่งที่เห็นด้วยความชื่นชมก่อนตามชายหนุ่มผ่านเข้าสู่ปราสาทชั้นใน...(มนตร์อัปสร, 2549:152-153)”

“...ผนังส่วนนั้นแบ่งเป็นสองตอน จากพื้นสูงขึ้นประมาณ 3 ฟุต เป็นศิลปะสลักภาพปูนต่ำเป็นเรื่องราวบรรเลงดาวตารอันน่าสะพรึงกลัว เนื้อส่วนนี้ขึ้นไปเป็นผนังเรียบที่วาดรูปจิตรกรรมฝาผนังสีสดใสเป็นรูปอวตารปางต่างๆ ของพระนารายณ์สิบปาง สถาพรก็มลงมองภาพสลักปูนต่ำส่วนล่างนั้นด้วยความสนใจ ดวงหน้าของคนครึ่งสิงห์ที่กำลังฉีกอกอสุริในรูปสลักส่ายอย่างน่าหวาดกลัวราวกับมีชีวิตจิตใจจนเขาแทบเบือนหน้าหนี... (อมฤตาลัย, 2549: 53)”

4.1.4 ศิลปะเขมรด้านการแต่งกายและเครื่องแต่งกาย

การแต่งกายและเครื่องแต่งกายเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ เอกลักษณ์ความเป็นเขมรในด้านการแต่งกายและเครื่องแต่งกายนั้นมีความโดดเด่นไม่น้อยไปกว่าศิลปะเขมรแขนงอื่นๆ ผู้เขียนนวนิยายได้เน้นย้ำความสำคัญในส่วนนี้ให้ผู้อ่านได้ทราบจากการพรรณนาดังข้อความต่อไปนี้

“...เรือนผมดำสนิทที่รวบเกล้าขึ้นไปเป็นจอมอยู่กลางกะหม่อม คาดประดับด้วยศิราภรณ์ทองฝังเพชรพลอยพราวตา ปอยผมที่แยกจากจอมขมวดเป็นแฉกๆออกไปรอบด้านเป็นช้อนั้นเหมือนทรงผมรูปสลักนางอัปสรที่ปราสาทนครวัด แสงอัญมณีจากกุนทล พานหุรีและทองกรครบครันทอประกายพราวพราวบาดตาทุกคนที่ได้พบเห็นเสมอนางพญาขอมจากอดีตอันไกลโพ้นคืนมาเยื้องกรายให้ชมเป็นขวัญตากระนั้น...(อมฤตาลัย, 2549: 408)”

“...ลวดลายด้านบนเป็นหญิงงามในเครื่องทรงอลังการ เส้นรอยจารึกในเนื้อเงินอ่อนหยับราวกับจับวาด หล่อนสวมเครื่องศิระ ออกเปลือยเต่งนูนพาดสายสังวาลฝังพลอยไพลินเม็ดเล็กๆ...(นางมาร, 2545:118)”

“...เครื่องแต่งกายของเด็กหญิงตาเขียว...ยังกะหลุดจากผนังปราสาทหิน มันให้ความรู้สึกว่าเป็นอดีตมากกว่าอนาคต...(หุบเขากินคน, 2532: 79)”

“เด็กหญิงตาเขียว”

“...เด็กผู้หญิงนั้นหายใจหอบเหนื่อย เครื่องแต่งตัวดูประหลาดราวกับหลุดจากผนังปราสาทหิน ผมเผ้าเกล้ามวยดูยุ่งเหยิง... (หุบเขากินคน, 2532: 90-91)”

ข้อความที่คัดมาเป็นตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการแต่งกายและการประดับกายตามแบบเขมรโบราณซึ่งเป็นการแต่งเลียนตามแบบภาพสลักตามผนังศาสนสถานเขมรโดยทั่วไป ซึ่งเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของสตรีเขมรทั้งในอดีตและปัจจุบันยึดการแต่งกายและประดับกายของภาพสลักนางอัปสรเป็นแม่แบบ

นวนิยายเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดินได้กล่าวถึงความเป็นเขมรในด้านการแต่งกายของสตรีเขมรที่มีลักษณะเฉพาะไม่ซ้ำกับชนชาติใดในเรื่องของผ้า ลายผ้า การทอ สีส้น การแต่งผม และการใช้เครื่องประดับ เช่น

“...เสื้อดำที่หล่อนสวม แม้จะยับยู่ยี่ แถมยังมีกลิ่นอับเหม็น หากก็เห็นได้ชัดว่า เดิมทีนั้น คงเป็นฝ่ายเนื้อดี เมื่อซักอย่างพิถีพิถันและรีดเรียบ ผมเกล้าขึ้นมุ่นเป็นมวยสวย ปักปิ่นทองลงยา ผังอัญมณีสีต่างๆ ชายผ้าขึ้นสีน้ำตาลอมแดงของหญิงสาว สะพรั่งด้วยลวดลายที่เขาเคยเห็นมาบ้างแถวจังหวัดอุบลราชธานี สีเขียวหัวเปิดอันแถมอยู่คล้ายเนื้อไหมที่เรียกว่าผ้าขึ้นพระตะบอง เป็นไหมเนื้อละเอียดหอมผิวปากความเป็นเขมรไว้บนเส้นลายอันสอดคล้องความเป็นเขมรที่ไม่เหมือนใคร ไม่เหมือนไทย ไม่เหมือนทั้งลาวและญวน...

(จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 12)”

นวนิยายเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดินไม่ได้มองข้ามรายละเอียดของเครื่องประดับชิ้นเล็กชิ้นน้อยเช่น คลิปหนีบผม และมีการโยงให้ผู้อ่านได้ทราบถึงภูมิหลังของลวดลายเครื่องประดับนั้นอันเกี่ยวเนื่องกับลวดลายโบราณ “ลายพันธุ์พฤกษา” ที่พบเห็นได้ตามปราสาทหินเขมรในที่ต่างๆ เป็นนัยแสดงเอกลักษณ์ความเป็นเขมรด้านศิลปะ เป็นการยืนยันความเก่าแก่ของรูปแบบงานศิลปะอันมีที่มาจากลวดลายโบราณผสมผสานกับแนวคิดในการออกแบบประยุกต์ศิลป์เพื่อประโยชน์ใช้สอยและประโยชน์เชิงพาณิชย์ เช่น

“...สูหรือตาลง พลงเอ้อมไปตึงคัลีบเหน็บผมทองเหลืองลวดลายโบราณ...ลายพันธุ์พฤษกา
ที่เขาเคยเห็นบนหน้าบ้านปราสาท ณ ‘เมืองพระนคร’ อย่างลงใจเพื่อตึงเอาความจริง
ออกมา... “บอกมานะว่าคุณคือใคร...” “อย่างนะ...อย่า...ขอได้โปรด...อย่าส่งฉันกลับ...ไว้
ชีวิตฉันด้วย...ไว้ชีวิต...ฉัน...เจ้าหญิงโสคนเทีย...(จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 20-21)”

ในเรื่องเชมรินทร์ อินทราบางตอนได้บรรยายเรื่องการแต่งกายของคนธรรมดาสามัญหรือ
การแต่งกายในชีวิตประจำวันของคนเชมรว่านิยมแต่งแบบเรียบง่าย ไม่นิยมใช้สีฉูดฉาด โทนสี
ขรึมเข้มออกเฉดสีดำเป็นแนวที่ชาวเชมรนิยม การที่สังคมเชมรไม่มีใครใช้สีฉูดฉาดเป็นสิ่งที่คนไทย
สังเกตได้ การแสดงทัศนะเรื่องนี้ปรากฏในนวนิยายเชมรินทร์ อินทรา ฉบับพิมพ์สู่ท้องตลาดเป็นครั้งแรก พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2552 นับเวลาได้ยี่สิบปีเศษ ผู้วิจัยได้เดินทางไปกัมพูชาและ
พบว่าชาวกัมพูชาในยุคปัจจุบันยังนิยมแต่งกายด้วยโทนสีเข้มอยู่

“...รถของนายบำเรอจอดคอยรับรองเราแล้วที่หน้าบ้านโฮเต็ล เป็นรถแบบตรวจการคันใหญ่
ค่อนข้างสง่าผ่าเผย สีดำ ซึ่งวรรณวิมลออกปากบ่นว่า “เอ! ที่นี้เชานิยมใช้สีดำกันรึยังเงาะ
รถสีดำ ผู้หญิงก็ชอบนุ่งดำเป็นพื้น แถมบางคนแก่ๆ ชอบโกนผมเสียอีกด้วย” “นั่นแหละ
แสดงว่าเขารู้จักประหยัดละ ถ้าไว้ผมเหมือนคนไทยจะต้องเสริมสวยปีละกี่ครั้ง...” “ผ้านุ่งก็
เหมือนกันเกี่ยวกับความหมดเปลืองมากกว่า จริงไหม นายบำเรอ” อินทราหัวเราะก๊ิกเพราะ
ได้ยินนายบำเรอตอบตะกุกตะกักว่า “ผม ก ไม่รู้อีกเหมือนกัน... (เชมรินทร์ อินทรา, 2531: 127)”

4.1.5 สุนทรียภาพการมองความงามของเพศหญิง

สุนทรียะเกี่ยวกับความงามเป็นสิ่งที่จรรโลงจิตใจมนุษย์ และมนุษย์ในแต่ละสังคมมอง
ความงามได้แตกต่างกันไปตามค่านิยม รสนิยม กระแสสังคมและประสบการณ์ส่วนบุคคล แน่นอน
ว่าชาวเชมรมีอุดมคติเกี่ยวกับความงามตามวิถีของตน โดยเฉพาะความงามของเพศหญิงในมุมมอง
ของเชมรค่อนข้างชัดเจนและเกี่ยวข้องกับนางอัปสร ชาวเชมรยอมรับนับถือว่านางอัปสรหรืออัปสร
เป็นต้นแบบแห่งความงามของสตรีเชมร

ชาวเชมรเปรียบเทียบความงามของนางอัปสรจากปราสาทหินต่างๆ ว่ามีความงามที่
แตกต่าง นางอัปสรที่ปราสาทนครวัดมีทรวดทรงสะอิดสะเอ้ง งดงาม แต่งกายประณีต อลังการ และ
แต่งประชันกันทุกส่วนสัดทั้งผ้านุ่ง เครื่องประดับ ทรงผม หน้าตา และดูเหมือนจะประชันกันทั้งจิต
กิริยาอันหลากหลายท่วงท่า หากเป็นสตรีที่มีชีวิตจริงก็น่าจะเป็นสตรีที่มีบุคลิกลักษณะเชื่อมั่นใน
ตัวเองสูงเพราะสังเกตได้จากท่าทางและสายตาของนางอัปสรแห่งนครวัดหลายนางต่างมองไป

ข้างหน้าอย่างไม่หวั่นเกรงต่อสายตาของผู้ใด นางอัปสรนครวัดจึงมีลักษณะความเป็นสาวชาวเมืองหรือสาวชาววังที่กล้าแสดงออกมากกว่าสาวชาวบ้านและน่าจะเป็นความงามและเป็นบุคลิกของนางในราชสำนักกัมพูชาโบราณ

ส่วนนางอัปสรที่ปราสาทหินแห่งอื่นนั้น ที่เลื่องชื่อไม่เป็นรองใครคือนางอัปสรแห่งปราสาทบันทายศรีผู้มีทรวดทรงอิมเอิบ อวบอัด สมส่วน แต่งทรงผมและประดับผมน้อยกว่านางอัปสรนครวัด การแต่งกายที่เรียบง่ายและใช้เครื่องประดับน้อยชิ้นกว่าอาจเป็นนัยบ่งบอกว่านางมีความงามในตัวของตนเองอยู่แล้วไม่ไ้งามเพราะแต่ง นายช่างได้สลักเสลานางอัปสรปราสาทบันทายศรีอย่างประณีตจนแลดูสมจริงเสมือนหญิงที่มีชีวิตชีวาและเป็นธรรมชาติ เช่น ปล่อยผมยาวประบ่า มีกิริยาเอียงหน้าไปด้านหนึ่ง สายตาไม่มองตรงอย่างกล้าแกร่งเหมือนนางอัปสรนครวัด มีกิริยาการมองแบบชายตา (ชำเลื่อง) เหมือนมองแบบไม่ให้ใครรู้ตัวว่ากำลังถูกนางจ้องมองอยู่ เป็นการสงวนท่าทีสงบเสงี่ยม เก็บอาการตามวิสัยสตรีที่พึงมี แต่การวางท่าทางราบเรียบนี้กลับได้รับการกล่าวขานจากนุรุษเพศว่าเปี่ยมไปด้วยเสน่ห์น่าค้นหาอย่างยิ่ง ชาวเขมรยกย่องหญิงงามอย่างนางอัปสรบันทายศรีเป็นภาษาเขมรว่า “สเรีย คุรป เลียะ” แปลว่า “สตรีครบลักษณะ” หรือ “สตรีสมบูรณ์แบบ” มีนัยถึงความงามทั้งร่างกาย จิตใจ และงามกิริยามารยาท

ภาพที่ 17 นางอัปสรปราสาทนครวัด (ซ้าย) และนางอัปสรปราสาทบันทายศรี (ขวา)

นางอัปสรมีกำเนิดมาจาก “ตำนานการกวนเกษียรสมุทร” หรือ “ทะเลน้ำนม” ตำนานเรื่องนี้ มีนัยของความเจริญรุ่งเรืองเพราะมีอนุภาคย่อยของการกำเนิดสิ่งต่างๆ หลายสรรพสิ่ง การร่ายรำ

ของนางอัปสรนั้นชาวเขมรถือเป็นเป็นสัญลักษณ์แห่งความรื่นรมย์และรุ่งเรือง นอกจากนี้ชาวเขมรเคารพยกย่องนางอัปสรให้เป็นเทพธิดาแห่งความดีงาม เป็นเทพผู้ดูแลศาสนสถาน ในสถาปัตยกรรมศาสนสถานเขมรหลายแห่งจึงปรากฏภาพสลักของนางอัปสรประดับไว้ ภาพสลักนางอัปสรพบมากที่สุดที่ปราสาทหินนครวัดถึงเกือบสองพันนางและมีความแปลกด้วยความต่างกันของเครื่องนิมิตพินาภรณ์ ท่าทาง ทรงผม และการนุ่งผ้า นางอัปสรกลายเป็นต้นแบบของความงามและการแต่งกายแบบนางอัปสรได้กลายมาเป็นรูปแบบการแต่งกายประจำชาติของสตรีกัมพูชาในปัจจุบัน (Coe, 2003: 161, 175)

ในมุมมองของนักเขียนนวนิยายไทยต่างถ่ายทอดความรู้สึกของชาวเขมรที่มองความงามของผู้หญิงโดยการเปรียบกับความงามของนางอัปสร ในเรื่องอมฤตาลัยมองว่าผู้หญิงเขมรมีรูปหน้าเหลี่ยมซึ่งไม่น่าจะสวยแต่กลับสวยมาก แนวคิดนี้น่าจะมีที่มาจากภาพสลักนางอัปสรที่ปราสาทนครวัดซึ่งหลายนางมีรูปหน้าเหลี่ยม⁷

“... พอร์ตลินคอล์น คอนติเนนตัลคันเท้าตึกเคลื่อนที่สีดำเป็นมันปลาบคันนั้น เมื่อแล่นไปทางใดก็สามารถดึงดูดสายตาคนให้มองตามได้เสมอ แต่ในวันนี้ สายตาคนที่จ้องมองมานั้นไม่ใช่เพราะทั้งในลักษณะโอ้อ่าของรถ หากสตรีสาวผู้นั่งเป็นสง่าอยู่บนเบาะหลังนั้นต่างหากที่เป็นเป้าดึงดูดความสนใจของคนที่พบเห็นให้รวมอยู่ ณ จุดนั้นเป็นตาเดียว ลำคออันเชิดเป็นสง่านั้นระหงและขาวผ่อง แต่ที่ผ่องยิ่งไปกว่าก็คือ ดวงหน้าอันมีลักษณะงามประหลาดเหมือนภาพวาดมากกว่าจะเป็นคนจริงๆ รูปหน้านั้นไม่ใช่รูปไข่หรือเรียวยาวอย่างที่นิยมกันว่าเป็นแบบฉบับของใบหน้างามสมบูรณ์ หากค่อนข้างทางสี่เหลี่ยมซึ่งดูกลมกลืนรับกับเครื่องประกอบดวงหน้าอย่างเหมาะสมจะจนหาที่ติไม่ได้ ทำให้รูปหน้านั้นดูแตกต่างจากบรรดาสตรีทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด... (อมฤตาลัย, 2549:5)”

“... คุณพินทุดีของเอ็งเป็นผู้หญิงลึกลับประหลาดๆ ยังไงก็ไม่รู้ หน้าตาที่ประหลาดด้วยเอ็งสังเกตเห็นไหมรูปหน้าสี่เหลี่ยมแบบนั้นไม่น่าจะสวยได้เลย แต่เธอก็เป็นคนสวย และสวยเอามากๆ เสียด้วยซี... (อมฤตาลัย, 2549:9)”

“... เอ้อ วันนี้คุณพินทุดีสวยเป็นพิเศษจริงๆ นะคะ สวยเหมือนรูปนางอัปสรที่นครวัดยังไงยังงั้น ...ถ้าคุณหญิงหมายถึงทรงผมของดิฉันละก็ ไม่เหมือนนางอัปสรดอกคะ แต่ถ้าเป็นเครื่องประดับละก็ใช่ คุณหญิงนับว่าโชคดิฉันนะคะที่ได้เห็นนางอัปสร “เกือบจะ” ตัวจริง...ดิฉัน

⁷ นอกจากรูปสลักอัปสรแล้ว รูปอื่นๆ เช่น รูปเทพเจ้า พระโพธิสัตว์ เทวดา ยักษ์ บุคคล และอสูรในศิลปะเขมรพบว่ามีลักษณะรูปหน้าเหลี่ยมปรากฏอยู่มาก แสดงว่ารูปแบบเหลี่ยมเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยม

หมายความว่าเครื่องประดับนี้แหละค่ะ เป็นของเจ้าหญิงในราชวงศ์ขอมโบราณซึ่งเชื่อกันว่าสืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้าโดยตรงทีเดียว (อมฤตาลัย, 2549:29)”

“... “โอ้โฮ...สวยอะไรอย่างนี้” ใครคนหนึ่งพึมพำขึ้นเบาๆ ทัดเทพได้ยินถนัดมุมปากของเขา จึงมีรอยยิ้มเล็กน้อยอย่างขบขันระคนเยาะ ในขณะที่ทอดตามองเรือนผมดำสนิทที่รวบเกล้าขึ้นไปเป็นจอมอยู่กลางกระหม่อม คาดประดับด้วยศิราภรณ์ทองฝังเพชรพลอยพราวตา ปอยผมที่แยกจากจอมขมวดเป็นแฉกๆ ออกไปรอบด้านเป็นช่อขึ้นเหมือนทรงผมรูปสลักนางอัปสรที่ปราสาทนครวัด แสงอัญมณีจากกนกพล พานหุรีและทองกรครบครันทอประกายพร่างพราวบาดตาทุกคนที่ได้พบเห็นเสมือนนางพญาขอมจากอดีตอันไกลโพ้นคืนมาเยื้องกรายให้ชมเป็นขวัญตากระนั้น... (อมฤตาลัย, 2549: 408)”

นวนิยายเรื่องสุริยวรรณ จ้าหลักไว้ในแผ่นดิน อัปสรและมนตร์อัปสร ต่างนำเสนอภาพความงามของตัวละครฝ่ายหญิงในเรื่องว่างามเหมือนนางอัปสร และนวนิยายหลายเรื่องเน้นว่างามแบบนางอัปสรนครวัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปราสาทนครวัดและนางอัปสรนครวัดมีชื่อเสียงมากและมีมานานแล้ว ส่วนนางอัปสรที่ปราสาทบันทายศรีนั้นงามแต่ก็เพิ่งจะมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเมื่อไม่นานมานี้เองจึงทำให้นักเขียนไทยหลายคนไม่ได้กล่าวถึง ในอดีตประมาณสิบกว่าปีที่แล้วพื้นที่บริเวณปราสาทบันทายศรียังเป็นพื้นที่อันตรายเข้าถึงได้ยากและไม่ได้เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเช่นปัจจุบันจึงไม่มีใครเป็นที่รู้จักนัก

“...ในหัตถ์พิชณูหรือเกลาละม้ายอัปสร แซมช้อยอรชรอ่อนล้าอังกะมุ่นโขดงทับทามด้วยพวงพยับ ดอกไม้ ในหัตถ์นางกุมปีทมาไว้เคียงกำโบล...แก้มแฉล้มเฉลาเสมอกับปีทมาลยา...พระลักษมี ในวันหนึ่งชลันธรียอมธรงศักดิ์ ‘ลักษมีกัมพูชา... (สุริยวรรณ, 2545: 443)”

“...คุณทำอะไรหรือทำอะไรอยู่ที่นี้...หล่อนถามขณะที่นัยน์ตาดำมองตรงนัยน์ตาอีกฝ่าย แววดสดใสค์่อยๆ ระบายชานดูจแสงเงินแสงทองที่ใกล้จะผ่องรำไพตรงหน้า เหมือนนางอัปสรบนผนังนครวัดไม่มีผิด สุนิกในใจ... (จ้าหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 13)”

“...เขามองหน้า...ตั้งแต่หน้าผาก คิ้ว นัยน์ตา จมูก แก้ม คาง ลงมาถึงลาดไหล่...หากวางเทียบดวงหน้านางอัปสรนครวัด ก็เห็นชัดว่ามีเค้าที่โดดเด่น... (จ้าหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 58)”

“...สูงขึ้นไปบนผนังด้านหนึ่ง ภาพวาดนางฟ้าสวยสะคราญในกรอบไม้เก่าๆ ประดับอยู่ที่นั่น นานแล้ว ใบหน้างดงามสมกับจะเป็นนางสวรรค์แถมยิ้มเหมือนกับจะอำนวยการพรให้ เรือนร่างครึ่งกายในเครื่องทรงสีทองดูสมส่วนเข้ายวนตามจินตนาการของนายช่าง ภาพนี้เป็นสมบัติเก่าแก่ของคุณย่า... ‘ภาพองค์อัปสร’... คงจะเป็นแสงแดดจ้าของเวลาบ่ายจัดส่องผ่านหน้าต่างทำมุมมาอย่างพอดีพอดี เธอคล้ายกับเห็นองค์อัปสรเคลื่อนไหวได้... (อัปสร, 2547: 10)”

“...ทั้งสามคน (สาลี-ตุ้ย-ศรุต) กำลังนอนมองภาพนางอัปสรบนผนัง น้องสาลีถามว่า “นั่นรูปใครคะ” “รูปนางฟ้าคะ น้องสาลีว่าสวยไหม” “สวย....เหมือนพี่ต้า....” “อู๊ย พี่ต้าไม่สวยหรอกคะ คงจะสวยเหมือนคุณย่าตอนสาวๆ มากกว่า”.... (อัปสร, 2547: 55)

“...รูปสลักนางอัปสร! รูปสลักที่ประกอบไปด้วยวงพักรับรองอันงดงาม จมูกได้รูปสวย ริมฝีปากอวบอ้วนที่แถมยิ้มอย่างเอียงอาย รอบคอสวมสร้อยสังวาล เปลือยทรวงอกเต่งตึง ข้อมือและข้อเท้ารัดด้วยกำไล มือข้างหนึ่งกุมก้านดอกบัวงาม อีกข้างจับไว้บริเวณเอว...(มนตร์อัปสร, 2549:159)”

“... อัปสรวลัย...เจ้าอยู่ในนั้นหรือไม่” เสียงห้าวๆ ที่ได้ยินทำให้ร่างสตรีนางนี้ชะงักกึก เงยหน้าขึ้นมาทันที และตอนนี้เองที่วราลีต้องเป็นฝ่ายตกใจบ้างเมื่อเห็นใบหน้าคunningตานางรำคนนั้น! นางผู้งามปานนางอัปสร...เหตุใดต้องหลบมานั่งร้องไห้เสียใจที่นี่?... ดวงตาที่เคยงามหาใครเปรียบกลับบวมแดง มีน้ำตาไหลอาบแก้มจนเปรอะไปหมด ริมฝีปากรูปกระจับแดง เรือตามธรรมชาติก็บวมแฉกคล้ายถูกใครตบจนห้อเลือดตามเนื้อตัวมีรอยขีดสีแดงเป็นจ้ำ ผ่านงลายดอกสีน้ำตาลแดงที่นางสวมมีรอยฉีกขาดเป็นทางยาว เผยให้เห็นปลีน้องเรียวโชว์ผิวร่ำไร...(มนตร์อัปสร, 2549:94-96)”

ตัวอย่างข้างต้นต่างมองนางอัปสรในลักษณะของนางฟ้าหรือเทพธิดาซึ่งเป็นการมองในด้านดีงามสวยงามและชื่นชม แต่บางตอนของนวนิยายเรื่องหุบเขาหินคน และ นางมาร พรหมนางนางอัปสรในลักษณะที่ต่างออกไป เป็นการกล่าวถึงฐานะของนางอัปสรที่ไม่ใช่นางฟ้า และนำเสนอภาพลักษณ์ทางเพศของนางอัปสรที่ยั่วยวน ทำให้บุรุษเพศมีความสุขและลุ่มหลง การนำเสนอในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ชาวเขมรยอมรับไม่ได้เพราะขัดต่อความรู้สึกของชาวเขมรที่ยกย่องนางอัปสรเป็น

เทพธิดาที่พวกเขาให้ความเคารพบูชา เป็นเทพศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเขมรกราบไหว้ขอพรเพื่อสัมฤทธิ์ผลในสิ่งที่ปรารถนา⁸

ภาพที่ 18 ภาพลักษณะนางอัปสรในอิริยาบถยั่ววน

ที่มา: <http://gotoknow.org/blog/apsara/309956>

“...บดินทร์...ได้กลิ่นแป้งร่ำหอมอ่อนๆ หูแว่วเสียงดนตรีโบราณท่วงทำนองลึกลับ...จับพลันก็นั่งนิ่งตัวชา...ไกล...ออกไปร่ายยี่สิบเมตร ภาพเคลื่อนไหวโปร่งเบาเหมือนหมอกเรืองแสงปรากฏขึ้น...กลุ่มหมอกเกาะตัวเป็นรูปนางอัปสรร้ายรำอย่างเยื้อง แต่ละตัวแต่ละนางกลมกลิ้งราวรูปสลัก ผมเกล้ามวยสูงเป็นชั้นซ้อน ผ่านงูห้อยต่ำเปิดสะดือ อกรัดอวบมีผ้าคาดทับทั้งชาย กวักกรายย้ายร่างยั่วล้อ ข้อเท้าและปลีน้อง เรียวกลิ้งสลบอย่างเนิบไหว ความรู้สึกลึกลับก่อเกิดกรุ่นกรุ่น แขนยาวงอนอ่อนดัดคล้ายกวักเรียก บดินทร์ลุกขึ้นยืนแข็งทื่อก้าวท้อไปหา

⁸ <http://gotoknow.org/blog/apsara/309956> เข้าถึงเมื่อ 5 ตุลาคม 2552 ตำนานเกี่ยวกับอัปสรมีหลายแหล่งที่มา ตำนานจากฝ่ายไทยบางแหล่งกล่าวถึงนางอัปสรในภาพลักษณ์ที่ไม่ดี ไม่งาม เช่น “...การกวาดเกษียรสมุทร...จวบจนเวลาเนิ่นนานผ่านไป 1,000 ปี ได้ของทั้งดีและไม่ดีมา 10 อย่าง หนึ่งในนั้น คือ นางอัปสร ซึ่งแต่ละนางนั้น ล้วนเป็นหญิงรูปงาม ประดับประดาด้วยเครื่องประดับวิจิตรว่า กลับไม่มีเทวดาหรืออสูรตนใดรับไปเป็นคู่ครองเลย เหล่านางอัปสรจึงตกเป็น “ของกลาง” ได้นามว่า “สุรางคนา” แปลว่า เมียเทวดาทั่วๆ ไปหรืออีกนามว่า “สมุทรตามชา” แปลว่า สตรีผู้เต็มไปด้วยความมัวเมา...อย่างไรก็ตาม นางอัปสรมีเป็น “เทพแห่งความดีงาม” ในใจชาวเขมรเรื่อยมา ชาวเขมรจำนวนไม่น้อยเชื่อว่า ผู้ใดที่ปรารถนาจะมีลูก ก็ให้ไปอธิษฐานเอานางอัปสร เน้นว่าต้องเป็นพื้นครัวด...”

ท่วงทำนองลึกลับแต่ปลุกเร้า จนไฟกิเลสคุโชนยังอยู่พริ้งเพราะ ไม่เพียงแต่บดินทร์คนเดียว
แทบทั่วทุกตัวคนที่อยู่ตรงนั้นต่างถูกภาพมายาสะกดตรึง ไม่เว้นแม้แต่วาติกาเคาะเคราขาววัย
ปุ่นเจ็ดสิบ ทุกคนต่างลุกเดินเข้าไปหา...อัสมาสุดลมหายใจลึกๆ ตวาดก้องพลางแกว่งมิด
วาบ ปรกาศสีขาวเจิดจ้าทะลักทะลวยกลายกลายเป็นคลื่น มีเสียงกรีดร้องแหลมเล็ก ภาพมายา
ต่างๆ สลายวับ... (หุบเขากินคน, 2532: 261-263)"

"...ลวดลายด้านบนเป็นหญิงงามในเครื่องทรงอลังการ เส้นรอยจารึกในเนื้อเงินอ่อนนัยบราว
กับจับวาด หล่อนสวมเครื่องศิระระ ออกเปลือยเต่งนูนพาดสายสังวาลฝังพลอยไพลินเม็ดเล็กๆ
ชายหนุ่มแตะแต่น้อยๆ ลูบยอดถันชูปมูนเหมือนอกจริงด้วยใจระทึก คอดเอวอ่อนบาง
ลาดเนินอวบอิม มีกระทั้งรอยลึกกลางเอวเหนือชายพกผ้านุ่งซึ่งคลี่จิบประณีต ภาคม
เพ่งมองใบหน้าแยมริมฝีปากยิ้ม ไม่อยากให้นัยน์ตาลอนตนว่านี่คือรูปจำลองของนางใน
ฝันของเขา แต่ก็ห้ามใจไว้ไม่อยู่เมื่อเห็นบัวเผยอกลิบล้างในมือหนึ่ง แต่อีกมือ...รูปจำหลัก
นั้นถือ...มิดสันแทนที่จะเกิดเกรง เขากลับยิ้มกว้าง ยิ้มกับรูปรอยที่นิ้วมือของเขาเล่นได้ทะนุ
ถนอม "อนันตยา...ถ้าเธอถือมิดอยู่ในมือ ฉันก็ไม่กลัว" ภาคมคิดพลางพลิกดูลายจำหลัก
ด้านข้างภาพนูนละเอียดลออเป็นลายเถาวัลย์พันพาดกายหญิงสาวร่างท้วมเหมือนกันทั้งสี่
ด้านหล่อนสวมแต่ชิ้นคล้ายรูปสลักด้านบนฝากลอง แต่ไม่ทรงเครื่องโอฬารเท่า ใบหน้าเฉย
เมย มือพนมหว่างอวบอิม... (นางมาร, 2545: 118)"

"...เธอดูเหมือนรูปปั้น เหมือนรูปสลักที่จะมีอยู่ก็แต่ในเทพนิยายเท่านั้น ผิวสีน้ำตาลของเธอ
เปล่งประกายนวลตาราวกับว่าเป็นเนื้อโลหะ ออกตมเนียนสล้างมีเพียงพวงดอกไม้ร้อย
ประณีตคล้องประทับกับสายแพรบางคล้ายสร้อยสังวาล เธอพุ่งขึ้นต่ำกว่าเอว อวดท่อน้อย
เป็นลาดเนินเกลี้ยงเกลา ผ้านั้นนั้นทอลายสอดเส้นเงินและทองระยิบระยับ ในมือเธอมีบัว
หลวงเพ่งแยมดอกโตสีชมพูสองดอก ภาคมแทบไม่เชื่อนัยน์ตาว่าเธอคืออนันตยา มิใช่รูป
ประติมากรรม เขายืนตะลึงอยู่กับร่างงามตรงหน้าจนหญิงสาวเดินใกล้เข้ามา...ริมฝีปากอวบของ
เธอแยมยิ้ม แว่นนัยน์ตาก็เปลี่ยนแปลงออกไปเป็นความรื่นรมย์ที่สามารถทำให้ชายหนุ่ม
สนใจ "สวยไหม" เธอถามอีก ส่งดอกบัวให้เขาดอกหนึ่ง ภาคมรับไว้ นัยน์ตาเบิกจ้องยังคง
มองหญิงสาวไม่วางวาย เขาทำได้แค่ผงกศีรษะรับ... (นางมาร, 2545: 32-34)"

"...เขาเห็นภาพสลักเป็นรูปนางพุ่งขึ้นต่ำแต่เปลือยอก ยืนเรียงราย หายเข้าไปภายใต้เงามืด
เพราะชอกหลีบศิลาเหลี่ยมองค์ปราสาท "อัปสรสวรรค์เหล่านี้คือบวรารแห่งปราสาทนี้"
"นางฟ้าหรือครับ" ภาคมถามพลางคิดหาช่องทางที่จะให้หล่อนเลิกฝันกับนิทานเรื่อง

4.1 ប្រារព្ធនូវការងារសាងសង់ប្រព័ន្ធបណ្តាញស្រូវស្រែ និងបណ្តាញស្រូវស្រែ 4.4 ក្នុងរយៈពេល 4.3 ការងារសាងសង់ប្រព័ន្ធបណ្តាញស្រូវស្រែ និងបណ្តាញស្រូវស្រែ

[illegible]

4.2 ၂၀၁၆-၁၇ ခုနှစ်

(หน้าปกปก. ๑๗, ๒๕๓๒: ๒๕)"

[illegible]

4.1.6 **အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း**

បន្តិចបន្តួចក៏បានឮសូរស្រែកប្រកាសពីលើទូរទស្សន៍ថា ប្រធានាធិបតីនៃសភាស្រីកម្ពុជា លោកស្រី ហ៊ុន សែន បានប្រកាសថា គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត បានបញ្ចប់ការងាររបស់ខ្លួន ហើយបានប្រកាសលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតទូទៅ ដែលលោកស្រី ហ៊ុន សែន បានទទួលបានជ័យជំនាញ ក្នុងការបោះឆ្នោតជាប់ជាប្រធានាធិបតីនៃសភាស្រីកម្ពុជា ក្នុងរដ្ឋសភាទី៧ នៃសភាស្រីកម្ពុជា។ លោកស្រី ហ៊ុន សែន បានប្រកាសថា គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត បានបញ្ចប់ការងាររបស់ខ្លួន ហើយបានប្រកាសលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតទូទៅ ដែលលោកស្រី ហ៊ុន សែន បានទទួលបានជ័យជំនាញ ក្នុងការបោះឆ្នោតជាប់ជាប្រធានាធិបតីនៃសភាស្រីកម្ពុជា ក្នុងរដ្ឋសភាទី៧ នៃសភាស្រីកម្ពុជា។

ความซ้ำซ้อนกันในส่วนนี้จะพิจารณาเฉพาะวัฒนธรรมในมุมมองของนักเขียนไทยที่มีต่อความเป็นเขมรใน 2 ประเด็นหลักคือวัฒนธรรมเขมรโบราณและวัฒนธรรมทางภาษา

4.2.1 วัฒนธรรมเขมรโบราณ

ความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมเขมรโบราณเป็นความชัดเจนในการนำเสนอของนวนิยายที่งานวิจัยนี้ได้นำมาศึกษา นวนิยายหลายเรื่องให้ความรู้ผู้อ่านด้านอาณาจักรโบราณที่เกิดขึ้นในภูมิภาคที่ราบลุ่มรอบทะเลสาบเขมรและที่ราบสูงในดินแดนภาคอีสานของประเทศไทยปัจจุบัน รวมถึง ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างรัฐและพลเมืองของรัฐ

อาณาจักรเขมรโบราณมีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของรัฐในปัจจุบันหลายรัฐได้แก่ ประเทศไทย ลาว กัมพูชา มีร่องรอยหลักฐานทางวัฒนธรรมเขมรปรากฏชัด เช่น ทางเหนือมีศาสนสถานเขมรในจังหวัดสุโขทัย กำแพงเพชร ทางตะวันออกเฉียงเหนือปรากฏซากโบราณสถานปราสาทหินเขมร ในจังหวัดขอนแก่น สกลนคร ทางภาคอีสานของไทย ทางตะวันออกมีปราสาทหินวัดภูในประเศลาว ทางตะวันตกมีปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี ทางใต้มีปราสาทวัดกำแพงแลง จังหวัดเพชรบุรี ปราสาทหินมีปรากฏอยู่มากทางตอนเหนือของทะเลสาบเขมร ตามแนวเทือกเขาพนมดงรักและบริเวณใกล้เคียงทั้งในเขตไทยและเขตกัมพูชา (Jacques and Freeman, 2005: 13) ดังนำเสนอในนวนิยายเรื่องหุบเขากินคนและสุริยวรรณ เช่น

"...ทั้งหมดนี้คือเขตอีสานใต้ ตรงนี้คือสุรินทร์บ้านเรา ดินแดนแถบนี้มีความเป็นมายาวนาน ซ้ำซ้อน หลักฐานทางโบราณคดีไม่ว่าจะเป็นรูปสลัก รูปหล่อ ตลอดจนปราสาทหินบอกร่องรอยหลายยุคหลายสมัย ทั้งขอมพระนคร ขอมก่อนพระนครและเจนละ... (หุบเขากินคน , 2532: 6)"

"...ร่องรอยของพูนันเลือนรางมาก พูนันเก่าแก่ยาวนานเกินไป หลักฐานต่างๆ แทบไม่มีเหลืออยู่แล้ว พูนันเป็นแม่แบบของอารยธรรมขอมก็ว่าได้ ถ้ายทอดภูมิปัญญาให้กับเจนละ ขอมก่อนพระนคร ขอมพระนคร สืบเนื่องมาถึงเขมรปัจจุบัน พูนันเริ่มเป็นอาณาจักรตั้งแต่วราว พ.ศ. 600 กว่าๆ โน่น ตอนนั้นอาณาจักรของคนไทยยังไม่ปรากฏ อาณาจักรรุ่นแรกๆ ของไทย กว่าจะปรากฏก็โน่น พ.ศ. 1700-1800... (หุบเขากินคน, 2532: 6-7)"

"...ราชวงศ์มหิธรปุระอันยิ่งใหญ่ ตั้งแต่ชัวยวรรณที่หก สุริยวรรณที่สอง จบลงที่ชัวยวรรณที่เจ็ดผู้ทรงสร้างสรรคปราสาทบายนสำเร็จการ ขานกันจนบัดนี้ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลตอนเหนือนั้นมีนามว่า บุรีรัมย์ เป็นที่ตั้งแห่งราชวงศ์มหิธรปุระ... (สุริยวรรณ, 2545: 678)"

วัฒนธรรมเขมรโบราณรับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดีย พุ้นันเป็นรัฐแรกและมีรัฐเจนละบก (เจนละเหนือ) และเจนละน้ำ (เจนละใต้) ในเวลาต่อมา ชื่อพุ้นันและเจนละเป็นชื่อรัฐต้นกำเนิดของอารยธรรมเขมร สันนิษฐานว่าพุ้นันและเจนละบก (เจนละเหนือ) น่าจะตั้งอยู่บริเวณแนวพื้นที่แถบภาคอีสานตอนใต้ของไทย ภาคใต้ของลาว และภาคเหนือของกัมพูชาในปัจจุบัน ส่วนเจนละน้ำ (เจนละใต้) น่าจะมีอาณาเขตอยู่บริเวณที่ราบลุ่มในกัมพูชาและบางส่วนของคาบสมุทรอินโดจีน (Chandler, 1993: 13-21) พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 (ค.ศ. 790-835) ได้รวบรวมเจนละทั้งสองและสถาปนาอาณาจักรเขมรโบราณและสร้างความมั่นคงให้กับสถานะของกษัตริย์เป็นองค์อวตารของเทพเจ้า ยุครุ่งเรืองของอาณาจักรเขมรโบราณปรากฏหลักฐานจากการสร้างปราสาทนครวัดในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (ค.ศ. 1113-1150) ยุครุ่งเรืองยุคสุดท้ายอยู่ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (ค.ศ. 1181-1220) (Freeman and Jacques, 2007: 12) ผู้สร้างปราสาทบายน หลังสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อาณาจักรเขมรเริ่มเล็กลงเป็นลำดับทั้งขนาดพื้นที่และอำนาจในภูมิภาค ในที่สุดการเมืองเขมรก็กว้างไกลไปกับศูนย์อำนาจทางการเมืองใหม่ในภูมิภาคคืออาณาจักรสยามและเวียดนาม (Chandler, 1993: 99-104)

นวนิยายที่งานวิจัยนี้ศึกษาต่างนำเสนอข้อมูลอาณาจักรเขมรโบราณบางช่วงบางตอนเท่านั้นผู้อ่านที่สนใจศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของอาณาจักรเขมรโบราณมากกว่านี้ต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม ข้อความที่คัดลอกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นเป็นเพียงบางส่วนของข้อมูลอาณาจักรเขมรโบราณ หนึ่งในหัวข้อ 4.4 มีข้อมูลเพิ่มเติมที่แสดงรายละเอียดความเป็นเขมรด้านสังคมและมีหัวข้อปลีกย่อยอีก

4.2.1 วัฒนธรรมทางภาษา

“ภาษาเขมร” เป็นความโดดเด่นอย่างหนึ่งของความเป็นเขมรที่ผู้เขียนนวนิยายไทยได้นำเสนอไว้ในนวนิยายของตน ภาษาประจำกลุ่มชนใดก็ตามย่อมเป็นสัญลักษณ์ที่รองรับความเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน ภาษาไม่ได้มีรูปแบบตายตัวที่มองเห็นได้เหมือนกับธงชาติหรือชุดแต่งกายประจำชาติ แต่ภาษากลับมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นเครื่องแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนสมาชิกในกลุ่มชนต่างๆ ยึดติดกับอัตลักษณ์ของกลุ่มในการใช้ภาษาของกลุ่มอย่างแน่นแฟ้นเสียยิ่งกว่าอัตลักษณ์หรือสัญลักษณ์อื่นๆ ที่มีรูปแบบตายตัว (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549 : 6) ด้วยเหตุนี้การที่ผู้เขียนนวนิยายที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมรใช้ภาษาเขมรสอดแทรกไว้ในนวนิยายจึงเป็นการสร้างบรรยากาศความเป็นเขมรให้ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"โยบลแจ่งมานาน การศึกเตรียมจนคร้าน"...

ครานี้" "หนามแห่งอัญขยมมีความหมาย แคทำให้รำคาญ ลืมที่ค้ำจ้านฐานบัลลังก์ ทรง
ระวังให้ดี!" (สุริยวรรณ, 2545: 357)

"...ศิริกาเลอาสน์ทาบสุวรรณ หยดยังพลับพลาเปลื้องเครื่อง เพราะสิ่งอันมั่งมีสิ่งต้อง
ปลดไว้ ผู้จักผ่านเข้าโคปุระต้องไว้เครื่องอลังการ ณ ตรงนั้นางเคยปลดเครื่องประดับประดา
ให้ชลันธรี ณ บัดนี้ นางใช้ทาสีกระทำการแก้เดียวกัน..." (สุริยวรรณ, 2545: 378-379)

"...สุรุกร...คนในหมู่บ้าน พระนุรทะนงก็แจ้งการมายังเราว่า อัศวะทั้งหมดที่ให้หาปาสคะ
เมาต้องผ่านลงไปให้แล้ว..." "...แสดอก...วันพุกพวงนี้คงขึ้นศรีศิขเรศวร ถวายบำบวงสุวรรณ
ลิงค์..." (สุริยวรรณ, 2545: 391)

"...กำเลาะ...หนุ่มน้อยย่อมมีความกำแหงหาญ กระทำการที่ว่ายากเป็นง่ายได้..."
(สุริยวรรณ, 2545: 440)

"...ล้างาด...ยามเย็นกลับสู่ราชฐาน เจ้าสมควรพักก่อนได้ใช้..." (สุริยวรรณ, 2545: 589)

"... 'กัลยาณมิตร'...เจ้าหญิงโสคนเทียพยักพระพัตรอย่างรู้จักคำนี้ดี "เป็นคำเดียวกับปิยะ
มิตร แต่ชะแมร์จะออกเสียงเปย เปยยะมิตร หรือ แปรยะมิตร" ทรงรู้สึกกลมกลืนไปกับ
ชายไทยที่มีรากศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตคล้ายกัน ด้วยว่ามาจากต้นธารอันยิ่งใหญ่แห่ง
ตะวันออก นั่นก็คือประเทศอินเดีย "อย่างชื่อฉันก็เหมือนกัน โสคนเทีย มาจากคำว่าสุคนธ์
สุคนธา สุคนธี" "แปลว่าอะไรละครับผม" ...เขาเสแสร้งแกล้งไม่รู้ตามเคย "ก็แปลว่าเครื่อง
หอมหรือกลิ่นหอมใจจะอองเครียะ" สู้หัวเราะ... নয়น์ตาเป็นประกายแสงเด่นโดดเด่น "ผม
ชอบคำว่า อองเครียะ มาก น่ารักมาก ผมขอเป็นอองเครียะของท่านตลอดไป" (จำหลักไว้ใน
แผ่นดิน, 2544: 119)

"... เมื่อวานผมไปนั่งหน้ามิดอยู่ในห้องรับแขกบ้านคุณตั้งนานชื่อใหม่ครับว่ายังไม่ทันแก่
เลยผมเป็นลมเสียแล้ว เจอเจ้าแมวตัวเบ๊เริ่มอยู่ในห้องนั้นตกใจจนแทบช็อค นี่กว่าเป็นเสือ
ดำ" พินทุดีหัวเราะอย่างขบขัน "อ้อ กุเลนนะค่ะ ตัวมันโตผิดปกติธรรมดา ใครเห็นมิดๆเข้า
ตกใจทุกคน" "ชื่ออะไรนะครับ?" "กุเลนค่ะ เป็นภาษาเขมรแปลว่า "ลั่นจี่" แต่ใครๆ ในบ้าน

เรียกว่ากิเลน-กิเลนกันทั้งนั้น” “มันคงดูเหมือนกิเลนจริงๆ ละมังครับ ชุ่มมฟอเลย” “ค่ะ สำหรับคนแปลกหน้าละก็เอาเรื่องอยู่” (อมฤตาลัย, 2549: 188-189)

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่องสุริยวรรณ จำหลักไว้ในแผ่นดินและอมฤตาลัยข้างต้นเป็นการวางคำศัพท์ภาษาเขมรแทรกอยู่ในเนื้อหาภาษาไทย บางประโยคให้ความหมายของคำเป็นภาษาไทยซ้อนกับคำเขมรในประโยคเดียวกัน บางประโยคผู้เขียนวางคำศัพท์เขมรไว้แต่ไม่ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ในภาษาไทยไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคาดว่าผู้อ่านสามารถเดาความหมายได้เองจากเสียงที่ใกล้เคียงคำไทยหรือผู้อ่านสามารถทราบได้เองจากบริบท

คำศัพท์ภาษาเขมรที่ขีดเส้นใต้ในตัวอย่างที่ยกมาได้แก่

คำภาษาเขมร	โยบล	แปลว่า	ข่าว แจ้ง บอกข่าว
"	<u>อัญขยม</u>	"	ข้าพเจ้า ฉัน ผม
"	<u>เครื่องอลังการ</u>	"	เครื่องประดับ
"	<u>สุรุกเกรา</u>	"	หมู่บ้านที่อยู่นอกออกไป หมู่บ้านอื่น
"	<u>แสดอก</u>	"	พุ่มนี้
"	<u>กำเลาะ</u>	"	หนุ่ม อ่อนเยาว์ เยาววิทย์
"	<u>ล้างาด</u>	"	ยามเย็น เวลาเย็น
"	<u>เปยยะมิตร</u>	"	กัลยาณมิตร
"	<u>โสดนเทีย</u>	"	เครื่องหอม กลิ่นหอม
"	<u>อองเครียะ</u>	"	องครักษ์
"	<u>กุเลน</u>	"	ลั่นจี่

ตัวอย่างบางตอนจากเรื่องสุริยวรรณ จำหลักไว้ในแผ่นดินและอมฤตาลัยข้างต้นใช้วิธีแทรกภาษาเขมรในเนื้อหาแบบแทรก “คำศัพท์” แต่ในเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดินใช้วิธีแทรกภาษาเขมรในเนื้อหาแบบแทรก “ประโยค” ซึ่งยาวกว่า นับเป็นวาทกรรมแสดงอัตลักษณ์ความเป็นคนเขมรที่ต้องพูดภาษาแม่ของตนได้ ส่วนความหมายนั้นผู้เขียนได้แปลไว้ให้เสร็จสรรพในประโยคถัดมาเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ นอกจากนั้นยังมีการแทรกคำอธิบายเรื่องภาษาเขมรอื่นต่างๆ ไว้ด้วยเพื่อเป็นการให้ความรู้ผู้อ่านเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาประจำกลุ่ม

“...ยุบนิขยมโหมโตวเมลจ่อมังอเอวปักจ้านี้จะกอบานแด เฮวเทียกอโนวตี่นี้เจียมวยสุริย์ – คีนนี้ฉันไปเฝ้าพ่อแทนก็ได้ แล้วเทียก็อยู่ที่นี่กับสุริย์” นางกัญเอย เจ้าหญิงพยัคพระพักตร์พร้อมรับสั่ง “ขุนมานตะเงเตี้ยคเต้ ขยมนี้โตวบางก็อกเดิมไปนึ่งโตวเตี้ยะโตงกอนแลงตุ้ต

บรังแซะ มิ่งโนวคาวนี้โซมออยจุยแพะรียะชาตาพอง – อีกไม่กี่วัน ฉันจะเข้ากรุงเทพฯ ไปติดต่อสถานทูตฝรั่งเศส น้าอยู่ทางนี้ช่วยดูแลด้วย” “โตวปุนมานทะเง – ไปกี่วัน” “อ้าวนี้งซอมระโนวตีนี้ – ก็อาจจะต้องค้างคืน” “โซมปรอยัตพอง – ระวังตัวให้ดี” “โซมกอมปรวยบารอมเป็ก ปรีวะขยมเมียนของเครียะกาเปีย – น้าไม่ต้องห่วง ฉันมีคนคุ้มกัน” ร้อยเอกภวันดรและสูงนึ่งฟังคนทั้งสองส่งภาษา ภาษาที่คนกัมพูชาพูด ไม่เหมือนภาษาของคนแถวสุรินทร์บุรีรัมย์... ดังนั้น จึงมีสำเนียงและสำนวนผิดไป.. (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 93-94)

“...เมียนมนีร์โมยัวมดาขยมเดิว มุนโพงขยมมูจแจ็งเดิวมันยุร มีคนมาพาตัวไปก่อนหน้าเราหนีออกมาไม่กี่ชั่วโมง” ตาบอกกล่าว แทะมายถึงลูกสาวคนโตมารดาของเทีย “โพงขยมเนิงเคเนียเลิงลานโมดัลกันดาลเพลิวปีะมินทวือออยลานกันดีจออก – เราก็เลยต้องรีบหนีขึ้นรถมา แล้วมาถูกกับระเบิดกลางทาง” “เนือมเคเนียรวจเดิวตามเปรี๊ยะ – เลยรีบพากันวิ่งหนีไปตามป่า” ผู้เป็นน้าของเทียเป็นผู้หญิงที่สุบบุหรี คงรู้สึกสบายขึ้นเมื่อได้อดควันจึงเสริมต่อจากบิดา... “เดิวโรอ้อย – ไปทำมัย” น้าหล่อนทำเสียงเอ็ดนิดๆ “ขยมจ้องเดิว – หนูจะไป” “มุกวิ่งนะ – ดื้อจังเลย”... (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 18)

ข้อความบางตอนจากเรื่องหุบเขากินคนและสมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทงไม่ใช้วิธีแทรกคำศัพท์หรือประโยคภาษาเขมรในเนื้อหานวนิยาย แต่ใช้วิธีการพรรณนาถึงการพูดภาษาเขมรของคนเขมรเพื่อแสดงความเป็นเขมรที่ต้องใช้ภาษาของกลุ่มตน

“...อชมาสะดั่งพรวดจากภวังค์จมนิ่งในสมาธิ สองครั้งแล้วที่ดวงจิตรวมกันแล้วกลับถูกรบกวนด้วยคลื่นเสียงประหลาด เหมือนจะเป็นภาษาเขมร แต่ไม่ใช่แบบที่บุญชู ลูกพรานคล้องช้างชาวส่วยใช้กับเขา ไม่เหมือนภาษาเขมรที่หลวงปู่ล่งลับใช้กับเขา ดูเก่าแก่กว่าโบราณดึกดำบรรพ์เหมือนจะแว่วข้ามภพข้ามชาติมาไม่รู้กี่ร้อยกี่พันปี... ข้าเจ็บ ข้าปวด ข้าถูกขัง ถูกทรมาน” (หุบเขากินคน, 2532: 11)

“...หอมรีบแทรกตัวขึ้นหน้าแล้วพูดเป็นภาษาเขมรอย่างรวดเร็ว... ก้อง... กำลังจุดบุหรีสุบ... ทหารเขมรส่งภาษาแล้วยื่นมือมาข้างหน้าเขาดี๊ๆ “เขาอยากได้บุหรี” หอมแปล ก้องส่งให้ทั้งสอง แถมยังมีอีกของหนึ่งที่ยังไม่ได้แกะให้เป็นการผูกมิตร เท่านั้นก็ดูเหมือนว่าประตูของความเคร่งครัดจะปิดสนิท เหลือไว้แต่ความเป็นกันเอง...” (สมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง, 2547: 230-231)

4.3 ความเชื่อ

ภาพลักษณ์ความเป็นเชมรในสายตาของคนไทยโดยทั่วไปมักเกี่ยวข้องกับเรื่องเหนือธรรมชาติที่วิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้ ไสยศาสตร์และความลึกลับของเชมรเป็นความเชื่อที่มีบทบาทใกล้ชิดในความคิดของคนไทยมาเป็นเวลานาน คนไทยมีความนิยมในศาสตร์เหนือธรรมชาติของเชมรมาตั้งแต่อดีตกาลแล้ว ดังจะเห็นได้จากการเขียนยันต์ อักษรขอม ในวัตถุมงคล ของเกจิอาจารย์ต่างๆ คนไทยถือกันว่าอักษรขอมเป็นอักขระที่ศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อเกี่ยวกับเชมรดำรงอยู่ในสังคมไทยเรื่อยมา นวนิยายไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเชมรสามารถสะท้อนมุมมองของคนไทยในเรื่องนี้ได้ งานวิจัยนี้ได้จัดกลุ่มความเชื่อที่น่าสนใจในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องที่ศึกษาออกเป็น 5 หัวข้อย่อย ได้แก่

- 4.3.1 ความประหลาด ลึกลับ เหนือธรรมชาติ
- 4.3.2 อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบูชา บวงสรวง ขอพร
- 4.3.3 ศาสนา ลัทธิ และพิธีกรรม
- 4.3.4 คำสาป
- 4.3.5 โบราณสถาน

4.3.1 ความประหลาด ลึกลับ เหนือธรรมชาติ

เรื่องหุบเขากินคนนำเสนอความเป็นเชมรด้านความเชื่อแนวลึกลับแปลกประหลาดที่บังเกิดขึ้นในดินแดนเชมรโบราณ เมื่อตัวละครในเรื่องเดินทางข้ามเขาลงซึ่งเป็นเสมือนประตูเวลาทำให้ทะลุมิติพลัดเข้าไปในดินแดนมหัศจรรย์และพบกับเรื่องลึกลับต่างๆ ของอาณาจักรเชมรโบราณ

“...ปู่ย่าเล่าสืบต่อกันมาว่ายังมีเขาลง ผู้ใดข้ามเขาลงจะหลงป่าหาทางออกไม่ได้ หายไปแล้วก็ไม่ออกมาจนถึงวันนี้...” (หุบเขากินคน, 2532: 11)

“...ข้ามถ้ำวัลย์ทอดนอนบนทาง ต่างรู้สึกสะดุ้งแปลบปลาน เหมือนโดนไฟชอร์ต เสียวปรี๊ดไม่ถึงวินาทีก็หายไป...” (หุบเขากินคน, 2532: 25)

“...ตอนนี้พวกเราอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ยุคไหนก็ไม่รู้ เขาลง หุบเขากินคน เป็นไปได้ไหมว่าเขาลงก็คือประตูเวลาทางวิทยาศาสตร์ หุบเขากินคนก็คืออีกมิติของเวลา...” (หุบเขากินคน, 2532: 78)

เรื่องสมบัติกัมพูชามีเนื้อหาเกี่ยวกับการล่าหาสมบัติเขมรโบราณที่จมอยู่ใต้ท้องทะเลมานานกว่าสี่ร้อยปีและมีการกล่าวถึงอำนาจเหนือธรรมชาติที่คอยปกป้องดูแลสมบัติเขมรโบราณเหล่านั้น

“...พายุโซนร้อนเอนกกำลังเปลี่ยนทิศทาง...เรือเล็กไม่ควรออกจากฝั่ง จะมีคลื่นและลมแรงทางฝั่งตะวันออกของประเทศ...พืชพืชม้าในลำคอ หมายความว่าเอนกกำลังตรงมาที่จุดนี้ราวกับว่าจะเป็นพายุโซนร้อนที่ตามคำบัญชาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผู้ดูแลรักษาสมบัติกัมพูชาที่จมอยู่ใต้ทะเล...” (สมบัติกัมพูชาตอนชุมทรัพย์ได้สมุทร, 2548: 188)

“...เรือสโรชาสองลอยเข้าไป...แนวหินส่วนที่กว้างที่สุดและเต็มไปด้วยหินคมมากที่สุดเช่นเดียวกับที่ทุกคนเคยตั้งข้อสังเกตไว้ตั้งแต่แรก...ราวกับจะเป็นการเจาะจงของสิ่งเร้นลับ!...ตัวเรือที่เตี้ยทำให้การยกแพลงทำได้ง่าย เมื่อเรือพ้นแนวหินเข้ามาในเว้าอ่าวได้น้ำแล้วพืชสิ่งให้ยกแพลงน้ำแต่ยังโยงไว้กับเรือด้วยเชือกเส้นหนึ่ง ทับลากแพมาติดกับเรือสโรชาแล้วโดดลงเป็นคนแรก...ระยะห่างระหว่างแพกับเรือค่อยๆ ห่างกันช้าๆ ราวกับมีมือลึกลับที่มองไม่เห็นผลักให้ห่างออกจากกัน...” (สมบัติกัมพูชาตอนชุมทรัพย์ได้สมุทร, 2548: 188)

เมืองลึกลับและอาณาจักรโบราณอันลึกลับเป็นการนำเสนอภาพความเป็นเขมรที่เกี่ยวข้องกับความประหลาดมหัศจรรย์ในสายตาของนักเขียนนวนิยายไทย นวนิยายเรื่องสร้อยแสงจันทร์เสนอภาพความลึกลับของเมืองบังบด เรื่องอมฤตาลัยเสนอภาพความลึกลับของเมืองอมฤตาลัย เช่น

“... นายเคยได้ยินเรื่องบังบดบ้าง บ้างที่คุณเต็มใจถูกพวกเพื่อนเอาไปซุกซ่อนบังตาเอาไว้” บังบด... พุทธิเคยยินเรื่องทำนองนี้บ้างเหมือนกัน ชาวอีสานในชนบทมีความเชื่อเรื่องเมืองลับแล และเรียกคนลับแลเหล่านั้นว่าพวก “บังบด” เชื่อกันว่า บังบดมักตั้งบ้านเรือนอยู่กลางป่าเขาลำเนาไพร ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมไม่พูดโกหก มีเรื่องเล่าว่าพระอริยสงฆ์ที่ออกธุดงค์ไปปฏิบัติธรรมท่ามกลางป่าลึก บางครั้งมีผู้คนที่รู้ว่ามีมาแต่ไหน มีบ้านเรือนอยู่ที่ใด ออกมาใส่บาตรหรือไม่ก็นำอาหารมาถวาย...ว่ากันว่าผู้คนเหล่านั้นเป็นพวกบังบด... พวกเขายู่กันอย่างสมถะ ไม่มาสูงส่งกับมนุษย์โลก...จะให้คนเห็นเมื่อพวกเขาต้องการเท่านั้น หากไม่ต้องการให้ใครเห็น ไม่ว่าจะค้นหาอย่างไรก็ไม่วันได้พบ... (สร้อยแสงจันทร์, 2546:154)”

“...โบราณวัตถุที่บ้านของพินทุดี วงศ์โยธธ กับชื่อเมืองอมฤตาลัย ซึ่งไม่เคยได้ยินมาก่อน ผนวกจิตใจเขาอย่างหนัก ถึงจะค้นประวัติศาสตร์และตำนานอาณาจักรขอมโบราณมาอ่านเท่าใด ก็ยังมืดแปดด้านอยู่นั่นเองเพราะไม่มีหน้าใดตอนใด กล่าวถึงเมืองชื่อประหลาด

นี้เลยแม้แต่บ่อย...ชายหนุ่มนึกทบทวนถึงข้อความในเศษศิลาจารึกที่ ดร.อดอล์ฟ ชไนเดอร์ นำมาให้ดู เขาจำมันได้ขึ้นใจทีเดียว "...จึงให้ชื่อเมืองว่า อมฤตาลัย...แห่งนางพญาพันธุเมเหวี ราชินีผู้อมตะ...ราชธิดาแห่งพระบาทยโสวรมัน..." (อมฤตาลัย, 2549: 108)

"...เราสองคนช่วยกันค้นคว้าสำรวจบริเวณที่เชื่อว่าจะเป็นที่ตั้งของนครอมฤตาลัยในเขมร จนอ่อนอกอ่อนใจ นำประหลาดที่พอคนพื้นเมืองรู้ว่าเรากำลังค้นหาอะไรกันอยู่เขาก็ปลีกตัว เป็นแถวๆ แม้ว่าจะให้ค่าจ้างสูงเท่าใดก็ตาม และนำประหลาดอีกนั่นแหละครับแฮร์ริมมธัช ชาวพื้นเมืองที่ค้นพบโบราณวัตถุของเมืองนี้มีอันเป็นล้มตายไปหลายคน เช่นเศษศิลาจารึก ที่ผมให้คุณดูนั้นผู้ขุดพบมันเป็นคนแรกถูกงูกัดตาย ผู้ครอบครองคนต่อมาเป็นไข้ป่าตาย ส่วนคนที่สามตกเหวลึก คนสุดท้ายจึงรีบขามาให้ผม... (อมฤตาลัย, 2549: 377-378)"

นวนิยายเรื่องนางมารใช้ดอกลำดวนในเชิงสัญลักษณ์เป็นสื่อถึงความลึกกลับ ดอกลำดวน เกี่ยวข้องกับคนเขมรในฐานะเป็นดอกไม้ในวิถีชีวิตและเป็นดอกไม้ประจำชาติกัมพูชา

"...สีนากสีทองเดินขึ้นบันไดมาพร้อมด้วยมะพร้าวอ่อนเฉาะปากเปิด เลียบชันยาวและ หลอด ในมือสีทองมีเถาใส่จานขนุนเนื้อเหลืองจำปา และยังมีกระทงใบตองสดบรรจุดอกไม้ ... ดอกลำดวน นายภาคย์ได้เห็นเข้าเท่านั้น เขาก็รู้สึกวามัจจุราษกำลังมายืนคอยอยู่ใกล้ๆ ..." นางมาร, 2545:381)

"...กระแสลมเย็นบางเบาเริ่มพัดโชย หญิงสาวพริ้มนัยน์ตาลงด้วยความเหนื่อยอ่อน กลิ่น ดอกไม้หอมลอยมาในอากาศ ดอกไม้ซึ่งหล่อนเคยได้กลิ่นรวยรินนี้มาก่อน...กลิ่นลำดวน..." (นางมาร, 2545:371)

"...เจ็ดจรัสเปิดตู้เสื้อผ้า บรรจงเลือกชุดลำลองที่ราไคลด์คล้ายจะเป็นชุดที่สามี่เคยเอ่ย ปากชม...ว่าสวยดี... กระทงใบตองซึ่งคว่ำอยู่ในถังผางข้างโต๊ะแต่งตัวก็ค่อยๆ หนายขึ้น ดอกลำดวน กระจัดกระจายกลับบรรจุลงในกระทงน้อย มันลอยขึ้นไปวางข้างใต้โต๊ะข้าง เติงตัวเล็กด้านที่ภาคมนอน...แล้วกลิ่นดอกไม้ก็หอมฟุ้งคลุ้งไปในบรรยากาศเงียบงันของ ห้องนั้น..." (นางมาร, 2545:301-302)

วิชาอาคม มนต์รา และไสยศาสตร์เขมรเป็นสิ่งที่คนในสังคมไทยรับรู้มานาน หลายคน ศรัทธาและเชื่อถือว่าเขมรเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ ในนวนิยายไทยนำเสนอภาพคนไทยที่ต้องพึ่งวิชา

อาคมเขมรหรือหมอไสยศาสตร์เขมรในการแก้ปัญหาชีวิตที่พวกเขาและเธอเชื่อว่ามีสาเหตุมาจากเรื่องลึกลับ ประหลาด เหนือธรรมชาติ

“... อดีตนักเลงวิชาอาคมซึ่งนายภาคย์เคยช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงินและกำลังคน ในสมัยที่เขายังชอบด้นดันค้นหา “ของขลัง” บ้าง เดินป่าลึกเพื่อให้ได้พบ ครู เก่งๆ ทางคุณไสย บ้าง เสาะหาสิ่งที่จะประกอบขึ้นเป็นยาทางกันและแก้ภัยดำที่แพร่หลายอยู่ตามชายแดน เขมรตั้งแต่ยังเพิ่งหนุ่ม...บัดนี้เป็นเพียงมนุษยธรรมดาผู้ยอมรับทุกเงื่อนไขของโชคเคราะห์...” (นางมาร, 2545:195)

“...ท่านรัฐมนตรีลูกจากไซฟามาหยุดยืนข้างเตียง พิจารณาใบหน้าลูกเขยใกล้ๆ แล้วยิ่งรู้สึก ว่า รอยยิ้มบางๆ จางๆ บนใบหน้าภาคคมชัดเจนขึ้น การนอนหลับของภาคคมนี้เป็นสุขอย่างยิ่งจริงๆ “พ่อไม่เคยเกี่ยวพันกับเรื่อง...เอ้อ...ผี...เรื่องวิญญาณมาก่อนเลย” ท่านรัฐมนตรีตอบ “นี่ก็ยังไม่ออก ไม่อยากจะเชื่อว่าภาคคมไปข้องเกี่ยวอะไรกับ...ผี...ผู้หญิง” “แต่มันต้องเป็นเรื่องจริงค่ะ” บุตรสาวพูดแล้วก็มีสีหน้าโศกพร้อมจะพรุน้ำตา “ภาคคมถูกผีทำแน่ค่ะ เจิดรู้” “ถ้าลูกเจิดแน่ใจ แม่คงพอจะหาทางช่วยได้” คุณหญิงสุดใจพูดขึ้นหลังจากเงยมานาน... “เรื่องอย่างนี้ พวกเขมนั่นแหละเก่งนัก...แม่รู้จักผู้หญิงคนหนึ่งติดต่ออยู่กับพวกเขมร...แม่ซื้อผ้าชิ้นใหม่จากเขาอยู่...พรุ่งนี้ลูกเจิดไปกับแม่นะ...” นางมาร (2545:211-212)

“... “ก็” มารดาอีกอึก ด้วยไม่รู้ว่าตอบอย่างไร ตนเองก็ไม่ใช่คนเคยชินกับเรื่องไสยศาสตร์นัก ได้ฟังได้รู้จักเพื่อนฝูงบ้างนานๆ ครั้งแต่ไม่สัมผัสใกล้ชิดจนเกินไป “อ้อ – บ่ายนี้เราไม่ได้เลิก นัดนี้จะ เราลองไปดูด้วยกันซิว่า หมอเขมรจะดูภาคคมว่าเป็นอย่างไร ถูกผิดอะไรก็ไม่เสียหายอะไรนี่นะ...” (นางมาร, 2545:258)

“...ได้...แต่ เดี่ยวนะ บังเอิญคุณแม่ นัดจะไปหาคนที่เขาจะพาไปพบหมอเขมรตอนบ่ายๆ “ เจิดจำรัสเหลียวมาเลิควิวเป็นเชิงถามมารดา คุณหญิงสุดใจรีบพยักหน้ารับ “เลือนไปเป็นพรุ่งนี้ได้ไหม” “หมอเขมรหรือ” เสียงฝ่ายโน้นกระตือรือร้น “ถามคุณแม่ซิให้ฉันไปได้ด้วยไหม” “คุณแม่คะ สีแพรอยากไปด้วยได้ไหมคะ” เจิดจำรัสถามทันที “เออ – คุณแม่บอกว่าได้ ถ้าฉันแพรมากินข้าวเที่ยงกับเจิดก็แล้วกัน...” (นางมาร, 2545:259)

4.3.2 อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบูชา บวงสรวง ขอพร

คนเขมรโบราณนับถือเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและมีความศรัทธาในอำนาจขององค์เทพเจ้าที่ตนเองนับถือ ผู้เขียนนิยายจึงได้สะท้อนความเชื่อนี้ออกมา ในเรื่องหุบเขากินคนได้พรรณนาถึงการบูชาพระวิษณุด้วยกิริยาอาการที่แสดงความนอบน้อมอย่างสูง

“...มีอำนาจบางอย่างคุ้มครององค์รัชทายาท ข้าไม่รู้ว่าคืออะไร แต่มหาเทวีบอกว่าอาจจะเป็นอำนาจของพระวิษณุปรมนาท พระเจ้าองค์นี้อาจปกป้องพระองค์ไว้ก็ได้ พวกมันฆ่าพระองค์ไม่ได้จึงได้แต่กักขังไว้ในความหลับตลอดไป...” (หุบเขากินคน, 2532: 107)

“...ข้าแต่พระวิษณุปรมนาท พระผู้ปกปักรักษาคุ้มครอง...” ทรงคุกพระชานุกับพื้นลงต่อหน้ารูปสลักที่สลักติดบนแท่น คลี่สายพระโมลีมวยผมลงปูแผ่กับพื้น ทรงเงยพระพักตร์ประสานดัชนีระหว่างพระอุระสวดอ้อนวอน “...พระองค์เอ๋ย ผู้สถิตอยู่สูงสุดเหนือเทพพันหมื่นอื่นใด ข้าพเจ้านี้ประดุจศวานชาตินางสุนัขตัวน้อย อุ่มลูกน้อยในท้องจนท้องหนัก...น้ำตาตกลูกในรกมาตายจาก...ผู้คนมาขนย้ายซากลูกไปทิ้งนางยังวิ่งไปคาบกลับ ต่อเมื่อซากกลับศพสลายแล้วนางยังหาเศษผ้ามาซุกแนบแอบอกต่างคือลูกน้อย...พระองค์เอ๋ย วิษณุปรมนาทพระผู้สถิตอยู่สูงสุด ข้าพเจ้านี้แผ่เช็ดละของพระบาทพระองค์ โปรดคุ้มครองเด็กน้อยผู้นี้ด้วยเถิด โปรดประทานชีวิตลูกข้าคืนกลับ ชีวิตข้าจะอุทิศแด่พระองค์...” (หุบเขากินคน, 2532: 133-134)

เรื่องอมฤตาลัยพรรณนาเรื่องการบูชาพระหริหระผู้เป็นองค์รวมของพระศิวะและพระนารายณ์เพื่อขอพรให้ทำงานประสบความสำเร็จ

“โอม...ข้าแต่หริหระเทพผู้ประเสริฐ ข้าแต่เทพยบดีทั้งมวลผู้รักษามฤตาลัยอันลุ่มจมไปแล้ว หากแต่อำนาจของพระองค์ยังทรงไว้อย่างสมบูรณ์ ณ ที่นี้ ขอได้โปรดทอดทศนาถิต ข้าจักได้ถวายสักการะด้วยนาฏการ ณ เบื้องพักตร์แห่งพระองค์ ณ บัดนี้แล้ว...” “อา...ข้าแต่พระแม่ย่าทวดกำบังพิราผู้ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ทรงอยู่ชั่วนิรันดร์ในเรือนกายอันนิ่งสงบ ผู้ซึ่งข้าเทิดทูนไว้เหนือดวงใจ ขอได้โปรดประสิทธิ์ประสาทพรชัยแก่ข้าอีกครั้งเถิด ขอให้ข้าเรื่องอำนาจวิเศษสมดังหวัง ณ บัดนี้” “พินขึ้นซิ! เกียรติมุขของข้า คืบชีวิตขึ้นจากก้อนศิลาเกิดเกียรติมุขผู้มีแต่พักตร์และกร ข้าให้ชีวิตแก่เจ้าชั่วขณะหนึ่งเพื่อช่วยข้าปฏิบัติภารกิจทำลายล้างศัตรูของข้าให้พินาศสิ้นไป...” (อมฤตาลัย, 2549: 179-180)

“... โอม...พระหริหระผู้เป็นเจ้า กองทัพอมฤตลัษยกำลังพ่ายแพ้ในสมรภูมิ เพราะกำลังพลน้อยกว่าถึงสี่เท่า เวทมนตร์ของข้าและพระแม่ย่าทวดก็ไม่อาจต้านกฤติยาอันเหนือกว่าของมหาบุโรहितแห่งยโสธรปุระได้ ถ้าประตูเมืองพังลงเมื่อใด อมฤตลัษยของข้าก็จะมีอะไรเหลือ...เมื่อข้าป้องกันอมฤตลัษยไว้จากเพลิงพิโรธของเสด็จพ่อไม่ได้ ข้าก็ขอทำลายมันให้ย่อยยับพินาศไป ณ บัดนี้ ด้วยน้ำมือของข้าผู้สร้างขึ้นมาเอง! ...” (อมฤตลัษย, 2549: 662-665)

ภาพสลักหน้าบันปราสาทหินเขมรโบราณหลายแห่งมีภาพพระศิวะร่ายรำหรือพระศิวนาฏราชและในการบูชาพระองค์ต้องมีการร่ายรำถวาย เรื่องสุริยวรรณผู้เขียนได้พรรณนาถึงการบูชาพระศิวะและการร่ายรำเพื่อบูชาพระศิวะ เช่น

“...การบำบวงในพิธีศีกเป็นการเสี่ยงทาย...ทุกขั้นตอนที่กระทำต้องประณีต สมบูรณ์ พลังพลาดมิได้...กฤตวรรณยาดรจากที่ประทับนอนมัสการ...เทวาลัยสถิตเจียบลงทันทีเมื่อเริ่มจังหวะคีตการ...กฤตวรรณกรายท่าสง่างามเข้าจังหวะทุกกระบวนการ แม้จักหยัดยันหมุนองค์พลิกผันกรีดหัดถ่มวนข้อตามจังหวะที่เริ่มกระชั้นก็มีพลังพลาด เป็นตาณทวะที่ยากจักหาผู้ร่ายได้ดังงามเท่า...พัตรากฤตวรรณเริ่มสราญรมย์ร่ายยิ่งร่ายยิ่งครื้นหทัยการบำบวงถวายสิ้นสุดลง...กฤตวรรณ...น้อมลงอัญชลี... (สุริยวรรณ, 2545: 414-418)”

เรื่องอัปสรให้ความสำคัญกับการขอพรนางอัปสรเป็นอย่างมาก เป็นการเน้นความเชื่อเรื่องการเคารพศรัทธานางอัปสรในฐานะเทพธิดาที่สามารถประสาทพรให้ผู้ขอพรในสิ่งที่ปรารถนาได้

“...ศรุตาชบหน้ากับหมอนกึ่งนั่งกึ่งนอนอยู่ข้างๆ คุณย่า จับจ้องมองรูปองค์อัปสรพลางนึกถึงนิยายที่คุณย่าเคยเล่า...”

‘...องค์อัปสรเป็นเทพธิดา ถ้าด้าเป็นเด็กดี ท่านจะได้ยินคำอธิษฐานของด้าแล้วดลบันดาลให้ตามที่ต้องการ...’

“คุณย่าเคยเห็นองค์อัปสรไหมคะ”

“หือ...เคยสิ เคยเห็นในใจของย่าบ่อยๆ ไป”

“ไม่เคยเห็นองค์จริงฯ หรือคะ”

“จะเคยเห็นได้ยังไง ท่านเป็นเทพชั้นสูงแต่เราเป็นมนุษย์กายหยาบคลื่อนความคิดสับสน แต่ถ้าตั้งใจมั่นยากี่รู้สึกถึงท่านได้นะ ถึงแม้จะไม่เห็นเป็นตัวเป็นตนแต่ก็มีความรู้สึกสัมผัสได้เหมือนท่านมายืนอยู่ตรงหน้าเลย”

“คุณย่าเคยบอกตำราว่าถ้าเป็นคนดีและตั้งใจอธิษฐาน องค์อุปสราจะช่วยให้สมหวังใช่ไหมคะ...” (อุปสรา, 2547: 60-62)

“...อุปสราขา มาช่วยตำราเร็วๆ เข้า” ...ศรุตตาแว่วได้ยินเสียงรำพัน... “ฉันเป็นเทพ ทำร้ายมนุษย์ไม่ได้...และ...ถ้าฉันทำเรื่องเหนือธรรมชาติเทพอสูรจะรู้และตามมา...คนร้ายทั้งสอง...รวบแขนรวบขาเธอ...ผูกแขนขาเธอไว้กับเสาอย่างแน่นหนา ศรุตตาทั้งเหนื่อยและตระหนกตกใจได้แต่ร้องไห้อย่างสิ้นหวัง... “ร้องให้ทำไม...เกิดเป็นผู้หญิงก็ต้องทำหน้าที่ของผู้หญิงสิวะ” “ไอ้คนเลว ลองคิดดูสิว่าถ้าลูกเมียหรือพี่น้องแกโดนแบบนี้บ้างจะเป็นยังไง” ... “กูไม่มีลูกมีเมียไว้...กูมีแต่กูไม่สนวะ” มือหยาบใหญ่ตะครุบเสื้อผ้ากระชากออก เธอเดินตะโกนสาปแช่ง “พวกแกทำชั่วไม่กลัวบาปกรรมหรือไง ขอให้แกได้รับกรรมทุกอย่างที่ทำไว้ แกทำอะไรขอให้โดนแบบนั้น...!” พวกมันหัวเราะครื้นแครง “ดีสิวะ กูจะได้สนุก...” “ใช่ ได้สนุกทั้งขึ้นทั้งล่อง...” จู่ๆ องค์อุปสราค็มายืนข้างๆ น้ำเสียงเรียบเรียบ “ในเมื่อพวกเจ้าต้องการอย่างนั้นก็จงไปเดี๋ยวนี้เลย” ...เจ้าสองคนก็หยุดชะงักทันที...สีหน้าเหี่ยมเกรียมเห็นกระหายเมื่อครู่กลับเจื่อนจางซีดเผือดลงทุกที...แล้วจู่ๆ มันก็วิ่งออกไปจากห้องลงบันไดไปยังชั้นล่างหญิงสาวยังได้ยินเสียงคล้ายกับสุนัขหอนดังแว่ว...ตลอดทั้งคืนนั้นชาวบ้านเห็นสุนัขตัวเมียเล็กๆ สองตัวถูกเจ้าตัวผู้ทั้งฝูงวิ่งไล่ฉลัดกันข่มขืน มันร้องครวญคราง...ไม่ได้เป็นอิสระเลยแม้แต่นาทีเดียว...” (อุปสรา, 2547: 230-234)

4.3.3 ศาสนา ลัทธิ พิธีกรรม

อาณาจักรเขมรโบราณได้รับอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาจากอินเดีย มีความศรัทธาในเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูได้แก่ พระพรหม พระศิวะ (อิศวร) พระวิษณุ (พระนารายณ์) แต่ลำดับศักดิ์ของเทพแต่ละองค์แตกต่างกันไปตามยุคสมัย บางสมัยยกย่องนับถือพระศิวะให้เป็นเทพสูงสุดเรียกว่า “ลัทธิไศวนิกาย” บางสมัยนับถือพระวิษณุให้เป็นเทพสูงสุดเรียกว่า “ลัทธิไวษณพนิกาย” แต่ไม่มีสมัยใดหรือลัทธิใดที่ยกย่องพระพรหมให้เป็นเทพเจ้าสูงสุด (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2551: 61) บางสมัยยกย่องนับถือทั้งพระศิวะและพระวิษณุเสมอกันและมีการสร้างรูปเคารพที่มีลักษณะของพระศิวะและพระวิษณุอย่างละครึ่งอยู่ในรูปเคารพนั้นแล้วเรียกว่า “พระหริหระ” บางสมัยนับถือเทพทั้งสามองค์และมีการสร้างรูปเคารพ “พระตรีมูรติ” คือรูปเคารพที่รวมลักษณะของเทพสามองค์ได้แก่พระศิวะ พระวิษณุและพระพรหม บางสมัยคนบางกลุ่มในอาณาจักรเขมรโบราณมีความศรัทธาในเทพองค์อื่นๆ อีก เช่น นับถือชายาของพระศิวะปางดุติ้น โหดร้ายเรียกว่า “เจ้าแม่ทुरคา” บางสมัยนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน มีการนับถือพระโพธิสัตว์หลายพระองค์ นว

นิยายเรื่องต่างๆ ได้นำเสนอภาพความศรัทธาทางศาสนาของอาณาจักรเขมรโบราณ การคัดข้อความจาก นวนิยายมาเป็นตัวอย่างประกอบในการอธิบายเรื่องศาสนาจะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมได้ ดังนี้

ผู้เขียนนวนิยายนำเสนอความเป็นชาติเขมรจากรากฐานความเชื่อทางศาสนา ข้อมูลที่ผู้เขียนนวนิยายหลายเรื่องนำเสนอแสดงให้เห็นว่าไม่ได้เขียนขึ้นมาจากจินตนาการทั้งหมดแต่มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหลักฐานและเอกสารต่างๆ แล้วจึงนำเสนอ ในการรับอิทธิพลทางศาสนาจากอินเดียสู่อาณาจักรเขมรโบราณนั้น เรื่องสุริยวรรณพรรณาให้ความสำคัญแก่นิเวศจักรวาลและบทบาทของเทพแต่ละพระองค์ในการสร้างและทำลาย “จักรวาล” และ “โลก” ตามความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูว่า

“...ปรมพรหมเมศ เมื่อสร้างโลกแล้วก็บรรทมต่อไป มหาศิวะครอบครองไตรภพต่อมากระทั่งกลียุค มหาวิษณุต้องเสด็จมาปราบปราม ตริมูรติทรงความสำคัญดังนี้...” (สุริยวรรณ, 2545: 577)

เรื่องหุบเขากินคนเสนอความเป็นมาของศาสนาพราหมณ์ที่มีพระพรหมเป็นเทพสูงสุด ต่อมาศาสนาพราหมณ์ได้แตกออกเป็นศาสนาฮินดูนับถือเทพเจ้าสูงสุดสามพระองค์คือพระพรหม พระศิวะ และพระนารายณ์ และยังมีการแตกแขนงไปนับถือเทพองค์อื่นๆ อีก เช่น “เจ้าแม่ทุรคา” ผู้เป็นชายาของพระศิวะ ในนวนิยายเรื่องหุบเขากินคนได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความเชื่อของคนกลุ่มหนึ่งในอาณาจักรที่ศรัทธาต่อเจ้าแม่ทุรคาอย่างแรงกล้าจึงได้มีการประกอบพิธีกรรมและปฏิบัติบูชาพระองค์อย่างเคร่งครัด ดังตัวอย่าง

“...แล้วคักติ คักตะ ตันตระตันเตรอะบ่าบอะไรนั่นอีกล่ะ...” “...คักติเป็นชื่อลัทธิหนึ่งในศาสนาฮินดู ฮินดูเป็นศาสนาที่มีความซับซ้อนสูงมาก มีความเป็นมายาวนาน ดั้งเดิมคือศาสนาพราหมณ์ที่มีพระพรหมเป็นเทพเจ้าสูงสุดเพียงพระองค์เดียว ต่อมากลายเป็นศาสนาฮินดู นับถือเทพเจ้าสูงสุดสามพระองค์เรียกว่าตริมูรติ ได้แก่พระพรหม พระศิวะ และพระนารายณ์ พระพรหมเป็นผู้สร้าง พระศิวะเป็นผู้ทำลาย พระนารายณ์เป็นผู้กอบกู้จักรวาล ต่อมาศาสนาฮินดูแตกเป็นสองกิ่ง เรียกว่าไศวนิกายนับถือพระศิวะ ไวษณพนิกายนับถือพระวิษณุหรือพระนารายณ์ ต่อมาเกิดลัทธิคักติแทรกซ้อนขึ้นมา คักติเป็นลัธินับถือเทพเจ้าผู้หญิงว่าเป็นผู้ทรงอำนาจที่แท้จริง พระอุมาชายาพระศิวะได้รับการนับถือสูงสุด ต่อมาลัทธิคักติไปปะปนกับตันตระ ตันตระเป็นอีกพวกหนึ่งที่เน้นการประกอบพิธีกรรม ลีกลับและการใช้ไสยเวทย์ คักติประสมตันตระจะบูชาเจ้าแม่ทุรคาด้วยการประกอบกรรม

ลามกต่างๆ มีทั้งการสังเวดด้วยเลือด ด้วยหัวคน และการประกอบเมถุนกรรม วาติกราชครู พุดมีเหตุผล ที่ศิขราจับเป็นพวกเราก็เพราะต้องการเอาพวกเราไปสังเวดเจ้าแม่ทุรคานั้นเอง พวกเราเป็นพรหมจรรย์ พวกเรามาจากต่างศาสนา พวกเรามาจากดวงดาวทั้งห้าแห่งอุตร ทิศ พวกเราเป็นของหาได้ยากยิ่ง เป็นเหยื่อสังเวดที่วิเศษยิ่ง อาจหาไม่ได้อีกแล้วในรอบร้อย ปีพันปีวามพราหมณ์ต้องการเอาใจทุรคา พวกเราเลยโชคดีไม่โดนฆ่าตายไม่ทันรู้ตัว..." (หุบ เขากินคน, 2532: 146-147)

"...ทำไมตาแก่นั่นถึงหวาดกลัวทุรคา กลัวตันตระมหามายามนต์..." "...ทุรคาเป็นปางดุร้าย ของพระอูมาเทวี...เมื่อพระนางกลายภาคเป็นทุรคาจะมีฤทธิ์อำนาจแข็งแกร่งกล้าที่สุด เทพเจ้า ใดๆ ก็สู้นางไม่ได้ พระศิวะเองก็ยิ่งกลัวนาง ครั้งหนึ่งนางพิโรธขึ้นมาก็กะเทีบบแผ่นดิน พระ ศิวะต้องยอมทอดตัวลงเอนอกรับเท้านาง ไม่อย่างนั้นแผ่นดินจะถึงกาลวิบัติด้วยอำนาจแห่ง นาง..." (หุบเขากินคน, 2532: 146)

"...เมื่อห้าสิบปีก่อน มีพราหมณ์เรือแตกจากการตวรชะมาขึ้นฝั่งที่วยาธปุระ มันหลบเร้น มาถึงที่นี่ สถาปนาลัทธิบูชาทุรคาขึ้นที่นี่ มันฆ่าคนบูชาทุรคาที่เดียวถึงร้อยศพ ต่อมามัน สาบสูญไป ที่นี่เลยเรียกหุบเขาร้อยศพแต่นั้นมา..." (หุบเขากินคน, 2532: 105)

"...ทุรคา มันทั้งหมดเป็นของพระองค์ ข้าทาสผู้ภักดีจะถวายเลือดสดๆ ของมันต่อท่าน..." (หุบเขากินคน, 2532: 284)

"...โพล้พลบ ความสว่างในห้องดับขึ้นเริ่มลดถอยไปทุกขณะ ห้องกว้างใหญ่สงบสงัด มีแต่ เสียงเปลวไปจากหม้อกวนที่สะบัดไหวฮือฮา แสงแลบเลียไม่สม่ำเสมอส่องต้องรูปสลักบน แท่นใหญ่คู่อลิ้งขวนขนหัวลุก เป็นรูปสลักลอยตัวของหญิงแก่ผอมโกรกหน้าตาชั่วร้าย ตา ลูกถลนทั้งสองข้างฝังด้วยทับทิมเม็ดใหญ่ ยามต้องไฟก็ลุกวาวราวจะกลอกกลิ้งได้ หน้า แขนงเร็ด จมูกจุ่มแหลม ปากอ้ากว้างราวจะเปล่งเสียงหัวเราะ ในปากอ้ากว้างมีฟันยื่น แหลมราวจะกัดกินเนื้อ ลำคอผอมมีหวัะโหลกห้อยเป็นพวง ลำตัวผอมเห็นกระดูกซี่โครง และหนังท้องบางแพบ มือมีมากมายยั่วยุ มือล่างซ้ายหัวหัวคน หัวคนสดๆ สีหน้า หวาดกลัวสยดสยอง มือขวาล่างถือดาบคมวับมีเลือดแห้งกรัง มือที่เหลือคล้ายร่ายรำ ฉลองชัยชนะ ร่ายรำกระเทีบบเท้าบนร่างผู้ชายสีหน้าสยบยอม...นางคือทุรคาผู้ซึ่งแม้พระศิวะ ยิ่งกลัวเกรง..." (หุบเขากินคน, 2532: 285)

“...หินหนาแผ่นหนึ่งวางพิงกำแพง...จารึกภาษาสันสกฤต อักษรปัลลวะ...เป็นจารึกสรรเสริญคุณทศรดา อ้างว่านางคือพลังสูงสุดในอันที่จะดำรงจักรวาลให้อยู่รอด ตอนหนึ่งเหมือนจะกล่าวถึงดวงดาวทั้งห้า...เชษฐฤกษะ...มัณฑินะ ปัญจอุตรตารา...ปรากฏบุรพาชาต...ณ...มัณฑินะ...เร้นดวง...ตรงนี้จะพบว่าปัญจอุตรตารา หากนำมาสังเวทศรดาผู้สังเวทจะได้ชีวิตอมตะ มีน้ำเส้าวามพราหมณ์มันถึงไม่ฆ่าเรา ต้องการจับพวกเราเป็นๆ...” (หุบเขากินคน, 2532: 274)

อาณาจักรยุคแรกของดินแดนเขมรโบราณคืออาณาจักรฟูนัน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือไศวินิยายเป็นเทพเจ้าสูงสุดแต่ชนบางกลุ่มนับถือไวษณพนิกาย

“...ชาวฟูนันยิ่งใหญ่มากร หลักฐานของจีนกล่าวว่าอาณาจักรฟูนันมีความเจริญรุ่งเรืองมากมายหลายด้าน ศิลปะวิทยาการของฟูนันสืบทอดให้อีสานปุระหรือนักประวัติศาสตร์เรียกว่าเจนละสืบทอดมาจนถึงขอมก่อนพระนคร ขอมพระนครและเขมรปัจจุบัน คำว่าฟูนันก็คือพนมนั่นเองแปลว่าภูเขา ชาวฟูนันนับถือพระภัทเรศวรหรือพระอิศวรหรือพระมหะศวรเป็นเทพเจ้าสูงสุด พระอิศวรก็คือเจ้าแห่งขุนเขา เป็นบ่อเกิดของลัทธิไศเลนทร์ซึ่งแปลว่าผู้เป็นใหญ่แห่งภูเขาหมายถึงพระศิวะผู้เป็นใหญ่เหนือยอดเขาพระสุเมรุ นั่นเอง..ลัทธิไศเลนทร์ก็คือลัทธิเทวราชาไซ้ใหม่ ขอมถ่ายทอดให้ไทยสมัยอยุธยา...” (หุบเขากินคน, 2532: 118)

“...มหาเทวี...พระองค์...หมกตัวอยู่แต่ในเทวาลัยพระวิษณุปรมณาท...พระวิษณุปรมณาทก็คือพระนารายณ์นั่นเอง...ในยุคฟูนันมีแต่มหาเทวีกุลประภาวดีกับคุณวรมันสองแม่ลูกเท่านั้นที่เลื่อมใสไวษณพนิกาย ชาวฟูนันส่วนใหญ่เลื่อมใสไศวินิกายโดยมีพระมหะศวรหรือพระศิวะเป็นเทพเจ้าสูงสุด...” (หุบเขากินคน, 2532: 108-109)

เรื่องสุริยวรมันนำเสนอบทความเป็นมาในการสร้างนครวัดซึ่งเกิดขึ้นจากความศรัทธาในพระวิษณุและเป็นการแสดงความยิ่งใหญ่ของผู้สร้างคือพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ตามความเชื่อในสมัยนั้นพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 เสมือนองค์เทพในโลกมนุษย์ เมื่อพระองค์สวรรคตพระองค์จะกลับคืนไปรวมองค์กับพระวิษณุ พระองค์จึงมีพระนามภายหลังการสวรรคตว่า “บรมวิษณุโลก” ความเป็นนิยายของเรื่องสุริยวรมันสามารถเพิ่มเติมให้นวนิยายมีแนวโรแมนติกได้ด้วยการแสดงเหตุผลว่านอกจากปราสาทหินนครวัดจะสร้างเพื่อถวายองค์เทพและแสดงพลังอำนาจของผู้สร้างแล้วยังจะเป็นเทวาลัยที่ใช้ในพิธีอภิเษกสมรสระหว่างพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 กับหญิงอันเป็นที่รักของพระองค์ แต่ต่อมาหญิงนั้นเสียชีวิตลงปราสาทนครวัดจึงกลายเป็นอนุสรณ์แห่งความรัก

“...เราไตร่ตรองเรื่องเทวาลัย เราจักสร้างให้ยิ่งใหญ่ ให้เลิศวิไล...ไวษณนิกายต้องตั้งหลักมั่น พร้อมการอภิเษกแห่งเรา ชนทั้งหมดที่โอนเข้าไวษณนิกายย่อมคลายความผูกพันกับไศวนิกายนั้นลง...ศาสนแลอาณาจักรจะอยู่ในหัตถาเรา.” (สุริยวรรณ, 2545: 513-514)

“...ปรางค์ประธานแห่งนครวัดเริ่มดูเป็นรูปเป็นร่าง เพื่อทันการอภิเษกกรุงพนมอันเป็นวิศรูปแห่งองค์มหาวิษณุเทพ การอภิเษกแห่งไวษณนิกายต้องกระทำในเทวาลัยไวษณะเท่านั้น เนื่องด้วยเทวาลัยนอกนั้นคือไศวนิกาย...” (สุริยวรรณ, 2545: 577)

ช่วงระยะเวลาอันยาวนานของอาณาจักรเขมรโบราณกว่าห้าร้อยปีมีการนับถือศาสนา พราหมณ์-ฮินดูมากกว่าพุทธศาสนาซึ่งน่าจะเป็นเหตุให้งานเขียนนวนิยายหลายเรื่องนำเสนอภาพ ความเป็นเขมรโบราณเน้นหนักในด้านพราหมณ์-ฮินดูมากกว่าพุทธศาสนา มีพบบ้างที่กล่าวถึงพุทธศาสนาในสมัยเขมรโบราณ เช่น

“...เนื่องด้วยกัมโฆเป็นพุทธศาสนิกชนภักติในศากยมุณี...” พุทธศาสนาเริ่มขจรขยาย ศูนย์กลางใหญ่คือวิมายปุระ พุทธศาสนาจักรตั้งหลักที่นั่น ‘ธรม’ อันละม้ายระวางเทวศาสตร์ กับพุทธศาสตร์...วิศรูปแห่งพระผู้เป็นเจ้ากับพุทธรูปตั้งร่วมกันได้ กล่าวกันภาคอวตารแห่ง ‘พระนารายณ์’ คือพระศากยมุณี ด้วยเหตุฉะนั้นพุทธศาสนจักรจึงสามารถลงหลักได้...” (สุริยวรรณ, 2545: 532)

4.3.4 คำสาป

คนไทยเชื่อว่าเขมรมีชื่อเสียงน่าเชื่อถือและมีความสามารถในเรื่องคาถาอาคมไสยเวทย์มนต์ดำ คนที่เชื่อในเรื่องเหล่านี้แม้จะไม่ได้ประสบเหตุกับตัวเองแต่ต่างได้รับรู้ในเรื่งดังกล่าวร่วมกันจากประสบการณ์ของผู้อื่นแล้วมีการบอกเล่าสืบต่อกันมา เรื่องราวเหล่านี้เป็นข้อมูล “มุขปาฐะ” ที่ดำรงคงอยู่ในสังคมได้ด้วยการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยที่ไม่ทราบต้นกำเนิดแน่ชัดและไม่ทราบว่าเริ่มมีขึ้นเมื่อเวลาใดสมัยใด ปัจจุบันเรื่องราวความเชื่อแบบมุขปาฐะนี้บางส่วนได้รับการบันทึกในสื่อของสังคม นวนิยายในฐานะสื่อบันเทิงคดีของสังคมประเภทหนึ่งมีส่วนอย่างมากในการสะท้อนความคิดความเชื่อของคนในสังคมให้ปรากฏเป็น “ลายลักษณ์” นวนิยายที่งานวิจัยนี้ศึกษาจำนวน 10 เรื่อง ปรากฏว่ามีนวนิยายถึง 5 เรื่องคือ มนต์อัปสร อมฤตาลัย สมบัติกัมพูชา นางมาร และ สร้อยแสงจันทร์ ได้อ้างถึงความลึกลับและมนตร์มายาของเขมรในด้าน “คำสาป” แสดงให้เห็นว่า “คำสาป” กับความเป็นเขมรมีความสัมพันธ์กันในมุมมองของนักเขียนนวนิยายไทย ข้อความที่คัด

มาจากนวนิยายทั้งห้าเรื่องเป็นกลวิธีการเขียนที่ให้ความสำคัญและนำเสนอความเชื่อเรื่อง “คำสาป” ของเขมรในเนื้อหาของนวนิยาย

“มนตร์อัปสรา” ให้ความสำคัญเชื่อเรื่องคำสาปเป็นปมสำคัญของเรื่อง การสืบเสาะและไต่ร่ตรอง ค้นหาวิธีแก้คำสาปเป็นความน่าสนใจในการคลี่คลายปมอันคลุมเครือต่างๆ ออกมาทีละเล็กทีละน้อย ผลที่ได้รับจากการแก้คำสาปสำเร็จคือ “การมีชีวิตรอด” ในทางตรงข้ามหากไม่รู้จักรวิธีแก้คำสาป ผลที่ได้รับมีสถานเดียวคือ “ความตาย”

“...ผมอ่านบันทึกของคุณทวดอย่างละเอียด พบว่ามีเรื่องบางอย่างน่าสนใจ ... ครั้งแรกที่ผมอ่าน ผมมัวแต่สนใจเรื่องเกี่ยวกับคำสาปจึงไม่ได้สนใจเรื่องอื่น แต่พออ่านทวนอีกรอบ ถึงรู้ว่า มีคำสั่งจากบรรพบุรุษบอกให้ดูแลรักษารูปสลักนางอัปสราให้ดี ห้ามไม่ให้ชายหรือทำลายโดยเด็ดขาด “มันเกี่ยวอะไรด้วยหรือคะ” คนถามงง ไม่เข้าใจว่าเกี่ยวอะไรกับคำสาป “เกี่ยวสิ เพราะมีตอนหนึ่งในบันทึกที่ผมอ่านเข้าไปที่แรก คุณทวดท่านสงสัยว่ารูปสลักที่บรรพบุรุษสั่งให้ดูแลอย่างดี อาจจะมีส่วนเกี่ยวพันกับการแก้คำสาปของตระกูล...” (มนตร์อัปสรา, 2549: 218-219)

“...รูปสลักสีเทาออกชมพูแปลกตา ดวงหน้าแถมยิ้ม ยืนถือดอกบัวด้วยท่าที่เอียงอายตั้งอยู่บนโต๊ะเบื้องหน้าชายหนุ่มพิจารณารูปสลักพลางได้มือไปตามลำแขนเรียวนั้นด้วยหัวใจเต้นรัว รู้สึกดีใจ สุขใจคล้ายได้ของที่หายไปกลับคืนมา “เป็นไงบ้างคะเห็นแล้วพอจะหาวิธีแก้คำสาปได้รึเปล่า” ไสริยาถามด้วยความสนใจ มองเจ้ารูปสลักตรงหน้าอย่างไม่น่าเชื่อถือนัก อเล็กซ์ส่ายหน้า รูปสลักนี้เหมือนรูปสลักทั่วไปที่เขาเคยเห็น ไม่ได้มีอะไรบ่งชี้ถึงวิธีแก้คำสาปเลย จะมีก็แต่ความรู้สึกแปลกยามได้สัมผัสหรืออยู่ใกล้มันเท่านั้น...” (มนตร์อัปสรา, 2549: 285)

“...รอยสาป! วราลีเบิกตากว้าง มองข้อมือตัวเองอย่างไม่เชื่อสายตา รอยแดงที่ตอนแรกเธอคิดว่าเป็นรอยช่วน กลับกลายเป็นรอยสาปได้อย่างไร “หมายความว่ายังงัยคะรอยสาป” หญิงสาวถามด้วยความสงสัย อเล็กซ์จับมือหญิงสาวไว้ทั้งสองข้างบีบเบาๆ ก่อนเฉลยคำตอบ ด้วยสีหน้าไม่สบายใจนัก “รอยสาปก็คือรอยแห่งคำสาป มันจะปรากฏบนข้อมือของบุคคลที่คนในตระกูลอิศรราชรักรอยแดงนี้จะค่อยๆ ปรากฏเป็นตัวอักขระโบราณจนรอบข้อมือ... หลังจากนั้นบุคคลที่มีรอยสาปก็จะตาย ทิ้งให้คนที่รักต้องอยู่อย่างเศร้าโศกตามลำพัง” วราลีดันตัวออกห่าง เงยหน้ามองชายหนุ่มอย่างลังเล ก็มมองรอยแดงบนข้อมือตัวเองอีกครั้ง... ถ้าคนที่มีรอยสาปนี้ปรากฏจะต้องตายเธอเองก็มีรอยนี้เกิดขึ้น แสดงว่าเธอ

จะต้องตายนั้นหรือ “มันเป็นไปได้หรือคะ เคย... เคยไม่อยากจะเชื่อเลย...” (มนตร์อัปสร, 2549: 206)

“อมฤตาลัย” กำหนดให้ตัวละครเอกมีพฤติกรรมร้ายกาจสุดโต่งในการฆ่าผู้อื่นเพื่อให้ชีวิตของตนเป็นอมตะ นอกนั้นยังเป็นคนที่มีอำนาจ มีเวทย์มนต์ มีบริวารใช้สอยที่จงรักภักดีและทำตามคำสั่ง การกำจัดตัวละครตัวนี้มีอยู่วิธีเดียวเท่านั้นคือการอ่านศิลาจารึกคำสาปแช่ง เมื่อมีคนอ่านจารึกคำสาปแช่งให้ตัวละครตัวนี้ฟังซึ่งหน้าคือจุดจบของเรื่อง เป็นจุดจบที่แสดงพลังอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์ของคำสาปเพื่อเป็นการตอกย้ำความเชื่อเรื่องคำสาปเขมรให้ดำรงคงอยู่ในความรับรู้ของคนไทยต่อไป

“...หมายความว่าอย่างไร? จารึกของใคร? และทำไมต้องสาปแช่งเมืองนั้น?” ดร.ภูตศอร หัวเราะเบาๆ “หมายความว่าอย่างที่ผมบอกนั่นแหละ เข้าใจว่าเป็นจารึกสมัยพระเจ้ายโศวรมัน จารึกด้วยถ้อยคำที่ผมเองก็ยังไม่ได้ศึกษาเท่าที่อ่านดูคร่าวๆ เป็นคำสาปแช่งเมืองอมฤตาลัยและนางพญาของเมืองนั้น!” (อมฤตาลัย, 2549: 491)

“... ผมได้เค้าเรื่องจารึกคำสาปนี้มาจากตำนานปรับปรายอีกนั่นแหละ คนแก่คนเฒ่าเล่าสืบมาว่า เมื่อพระนางพันธุเมทีทำลายเมืองอมฤตาลัยนั้น พระนางได้กล่าวปฏิญาณว่าจะกลับคืนมาอีก พระเจ้ายโศวรมันพระราชบิดาซึ่งแค้นเคืองพระนางด้วยสาเหตุบางประการซึ่งยังไม่รู้ชัด ได้สั่งให้ทำพิธีสาปแช่ง และให้จารึกคำสาปแช่งนี้ไว้เพื่อสะกดเมืองอมฤตาลัยไม่ให้กลับฟื้นขึ้นมาได้ สวรราชินีพันธุเมทีนั้น ถ้าอ่านคำสาปแช่งให้ฟังต่อหน้านางจะสิ้นชีวิตทันที...” (อมฤตาลัย, 2549: 491-492)

“... ทำไมพระนางจึงต้องกลั้วพระราชบิดาด้วยละครับ ในเมื่อตัวพระนางก็มีเวทมนตร์อิทธิฤทธิ์อยู่มาก” นายแพทย์สโรชพันธุ์ถามอย่างสนใจจริงจัง ฟินทุดียิ้มเล็กน้อยก่อนตอบซึ่งตัดเทพสังเกตุเห็นรอยขมขื่นซ่อนอยู่ในนั้นอย่างลึกซึ้ง “เหนือฟ้ายังมีฟ้านะคะคุณหมอ ถึงพระนางจะเก่งยิ่งงี้ก็คงมีคนเก่งกว่าวันยังค่ำละ พระบิดาของพันธุเมทีเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่มาก ย่อมต้องเลี้ยงราชบุโรหิตผู้ทรงวิทยาคุณไว้มากมายพวกนี้คอยหาทางทำลายพระนางทุกวิถีทาง” “เช่นอะไรบ้างครับ” ทัดเทพซักทันควัน ฟินทุดีเหลือบมองหน้าเขาอย่างแปลกใจแล้วเสหัวเราะน้อยๆ ตอบด้วยเสียงปร่าไปกว่าเดิม “เอ ฉันทหาราบหรือคะ ตำนานไม่ได้บอกไว้” “แต่ผมทราบ ดร.ภูตศอรเคยเล่าให้ฟัง” ผู้หมวดหนุ่มเอ่ยซ้ำๆ ชัดถ้อยชัดคำเหมือนกำลังวางไฟตายในเมือง “ว่ามีจารึกคำสาปแช่งอยู่หลักหนึ่งซึ่งค้นพบที่หริหรัลย์เมืองหลวงเก่าของขอมโบราณ ศาสตราจารย์บอกว่าเป็นคำแช่งให้พระนางพันธุเมที

พินาศไป บางทีหลักศิลาจารึกนี้กระมังครับเป็นสิ่งที่บรรดาปุโรหิตทำขึ้นเพื่อทำลายพระนางพันธุเทวีและเมืองลี้กลับของพระนาง!..." (อมฤตาลัย, 2549: 528-529)

“สมบัติกัมพูช” เป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกตามล่าหาสมบัติเก่าแก่ของอาณาจักรเขมรโบราณที่เชื่อว่าเรือชนสมบัติเหล่านั้นได้จมลงในทะเล การดำเนินการเพื่อหาสมบัติมีอุปสรรคมากมายแต่กลุ่มคนที่ต้องการครอบครองสมบัติต่างไม่ย่อท้อ คนที่เกี่ยวข้องกับการตามล่าสมบัติต้องเอาชีวิตมาทิ้งหลายคนและผลสรุปของเรื่องจบลงด้วยการที่ไม่มีใครได้ครอบครองสมบัติเหล่านั้นเลย และมีเหตุประหลาดที่ทำให้สมบัติต้องกลับไปอยู่ในที่เดิม ในนวนิยายสรุปว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะ “คำสาป” สมบัติที่ทุกคนตามล่าเป็นสมบัติเขมรโบราณที่ต้องคำสาป เป็นสมบัติของแผ่นดิน ไม่มีผู้ใดสามารถครอบครองได้ หากผู้ใดปรารถนาที่จะครอบครองย่อมมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับชีวิตของผู้นั้น

“...เรือลำนี้จะจมอยู่ใต้ทะเลตลอดไป...”

พีชมองไปที่มัดสมบัติในตาข่าย สิ่งที่อยู่ภายในบางส่วนโผล่ออกมารอยฉีก แสงสีทองของตะวันยามเช้าต้องความอรัมของสมบัติเป็นประกายมลังเมลิ้ง...

“เรายังพอมีเวลาและเนื้อที่อีกเล็กน้อย ใครจะเอาสมบัติติดตัวไปสักชิ้นสองชิ้นก็ได้ล่ะครับ”

สรวุหหันไปมองสมบัติที่เป็นต้นเหตุของความยุ่งยากที่เกิดขึ้นแล้วส่ายหน้าช้าๆ

“ผมไม่อยากแตะต้องมันอีก ใครต้องการก็หยิบไปเถอะ”

พีชเบนสายตามาที่สรวุหา

“ฉันก็ไม่เอาเหมือนกัน ใจฉันคิดว่ามันเป็นสิ่งเลวร้าย แต่พวกเราคนอื่นไม่ได้มีฐานะอย่างฉัน ใครจะเอามันไปสักชิ้นสองชิ้นฉันก็ไม่ว่าอะไรหรอก”

พีชหันมาทางเพื่อนร่วมงานคนเดียวของเขาที่ออกความเห็นว่าเขาควรจะอยู่ผู้เพื่อสมบัติและหลังเหลือชีวิตอยู่ “เอ็งล่ะเซต?”

“ข้าเคยคิดอยากจะได้มันเพราะความโลภ แต่ก็อย่างว่าแหละ มันจะไม่มีความหมายเลย ถ้าหากว่าเราไม่ได้มีชีวิตรอดไปเพื่อใช้มัน ข้าไม่คิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นอีก แต่ก็อดที่จะรู้สึกไม่ได้ว่ามันเป็นสมบัติที่มีอาถรรพ์ เวลานี้ข้าไม่ต้องการมันแล้ว”

“ทับล่ะ?”

“ข้าไม่เคยอยากได้มันมาก่อน และข้าก็ไม่อยากได้มันมากขึ้นอีก ไข้เจ็ดตายไปก็เพราะว่าต้องการเลี้ยงดวง เป็นการเสี่ยงครั้งสุดท้ายของมัน จนป่านนี้ข้าก็อดคิดไม่ได้ว่า...หลายคน ที่ตายไปก็เพราะสมบัตินี้หรือเปล่า อาจจะไม่ใช่เพราะสมบัติ แต่แน่นอนว่ามันเป็นต้นเหตุ”

“หอม?”

“ผมไม่เคยกลัวอะไรมาก่อนเลยครับพี่พี่ช แต่ตอนนี้ผมกลัวสมบัตินี้มากที่สุด มันเป็นสมบัติต้องสาปที่ไม่ควรมีใครไปแตะต้องเป็นอย่างยิ่ง”

...”แล้วคุณล่ะ จะไม่ออกความเห็นหน่อยหรือ?” สรวุธถามพี่ช

“อย่างที่ผมพูดไปแล้วนั่นแหละครับ มันไม่ใช่ของผม ของทุกอย่างจะมีราคาเมื่อเราคิดว่ามันมีราคา เมื่อเราคิดว่ามันไม่มีราคามันก็ไม่มีค่าอะไรเลย เพราะฉะนั้นเมื่อมันไม่ใช่ของผม มันก็ไม่มีราคาค่างวดสำหรับผม” (สมบัติกัมพูชตอนชุมทรัพย์ได้สมุทร, 2548: 348-349)

“นางมาร” เป็นเรื่องความโลภของมนุษย์ที่ทรยศได้แม้แต่เพื่อนร่วมสาบานเพื่อช่วงชิงครอบครองสมบัติเขมรโบราณที่ได้มาจากเทวรูปศักดิ์สิทธิ์ในเทวาลัยเขมร ชื่อเรื่อง “นางมาร” สามารถสื่อถึงความเป็นมารในจิตใจของมนุษย์ที่มีแต่ความโลภ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไร้จิตสำนึกต่อส่วนรวม และสื่อถึงตัวเอกของเรื่องผู้เป็นวิญญาณถูกสาปให้ดูแลรักษาและตามทวงคืนสมบัติ เธอเป็นนางมารในความรู้สึกของคนที่ถูกเธอตามทวงสมบัติคืน ถูกเธอรบกวนให้ชีวิตปั่นป่วนไร้ความสุข และที่สุดถูกเธอลงโทษให้ชดใช้กรรมด้วยเลือด วิญญาณ และชีวิต

“...ไม่ใช่เรื่องง่ายที่ใครจะขายของชิ้นใหญ่ขนาดนี้ได้พร้อมกันทีเดียว นายภาคย์คิดว่าเท่าที่เขาได้ทองได้สมบัติอื่นมาเป็นทุนก้อนใหญ่เท่านั้นก็เพียงพอแล้ว ขอแต่ให้มีโชครุ่งขึ้นไปเรื่อยโดยรวดเร็ว ความสำเร็จของชีวิตก็ไม่ยากลำบากอีกต่อไป ในเมื่อของวิเศษสำคัญนี้คือชุมโชค ชุมทรัพย์แท้จริง เพราะบันดาลให้ผู้รักษามีแต่ก้าวหน้าเพิ่มพูน ก็จะแปลกอะไรที่เขาเก็บไว้เพื่อโภคทรัพย์เพิ่มพูน แม้ว่า...มันจะมีเจ้าของ...มีคำสาป...” (นางมาร, 2545:181)

“สร้อยแสงจันทร์” เป็นเรื่องของอัญมณีล้ำค่าประดับสร้อยสังวาลของเทวรูปในปราสาทเขมรโบราณถูกขโมยไป การนำสมบัติมาคืนในที่เดิมเป็นปมในการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนได้แทรกความเชื่อเรื่องคำสาปโดยแต่งให้ฤาษีโคตมสาปนกเงือกให้อยู่เฝ้าปราสาทปักษาจำจองเพื่อคอยดูแลพิทักษ์สมบัติของปราสาท

“...ส่วนเราเองก็ไม่สามารถติดตามหาอัญมณีได้โดยลำพัง ด้วยคำสาปของโคตมฤาษีเราไม่สามารถออกไปไกลเกินกว่ารัศมีแห่งปราสาทนี้ได้...” (สร้อยแสงจันทร์, 2546:46)

“...อนิจจา...ความรักช่างทรงมหิทธิานุภาพเหนือสิ่งใดในหล้า พุทธิภูมิารตรอมตรมจวนเจียนสิ้นชีวาว่าตม ทำให้อำนาจผู้เป็นเป็นสหายสนิทพลอยเศร้าโศกไปด้วย..จึงวันหนึ่งจโกระที่รักเพื่อนมากกว่าชีวิตตนจึงยอมทำลายกฎข้อห้ามของท่านฤาษี หาวิธีช่วยปลดโซ่ตรวนที่

จงจำพุทธุกุมาร และปล่อยให้กุมารหนุ่มหลบหนีไปพร้อมกับนางอันเป็นที่รัก ส่งผลให้โคตมฤาษีพิโรธโกรธกริ้วเหนือสิ่งใด... จโกระตนนั้นจึงต้องคำสาปสั่ง ต้องจำจงเป็นผู้พิทักษ์ดูแลเทวาลัยและสร้อยแสงจันทร์ โดยที่จโกระตนนั้นจะไปไหนไกลกว่าอาณาเขตของเทวาลัยมิได้ ในขณะที่จโกระตนเมื่อหมดอายุขัยก็ล่วงผ่านภพไปตามครรลองโลก แต่จโกระตนนั้นยังคงอยู่...อย่างโดดเดี่ยวเดียวดาย ไม่รู้แก่ไม่รู้ตายไปตามธรรมดาโลก จโกระตนนั้นได้เห็นผู้คนที่ผ่านมาและจากไปเป็นวัฏจักรแห่งโลก หากจโกระตนต้องจำจงอยู่ที่เทวาลัยจบตนกว่าไฟประลัยกัลป์แล่นล้างทั่วหล้า เมื่อนั้นจโกระตนจึงจะเป็นอิสระพ้นจากคำสาป... หรือมิเช่นนั้นอีกหนทางหนึ่งก็คือ ต้องรอเวลาจนกว่าพุทธุกุมารและโสมนรค์จะมีจะหวนกลับมาที่ปราสาทอีกครั้งหนึ่ง...เมื่อนั้นคำสาปก็จะเสื่อมสลายลงไป..." (สร้อยแสงแสงจันทร์, 2546: 246)

4.3.5 โบราณสถาน

ร่องรอยโบราณสถานเขมรมีปรากฏอยู่อย่างมากมายในเขตเมืองเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา เนื่องจากอดีตเคยเป็นที่ตั้งของเมืองยโสธรปุระหรือเมืองพระนครอันเป็นราชธานีของอาณาจักรเขมรโบราณอย่างสืบเนื่องยาวนานมาตั้งแต่สมัยพระเจ้ายโสธรมณีที่ 1 (ค.ศ. 889-c 900) ถึงราวปี ค.ศ. 1432 ชาวเขมรย้ายเมืองหลวงไปตั้งในที่แห่งใหม่ เมืองพระนครจึงสิ้นสุดความเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรเขมรโบราณ (Rooney 2006 : 40) ในบริเวณเมืองรายรอบเมืองพระนครและเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรเขมรโบราณต่างได้สร้างศาสนสถานขึ้น และการที่ชาวขอมหรือเขมรโบราณนิยมสร้างศาสนสถานด้วยหิน คนไทยจึงนิยมเรียกรูปแบบโบราณสถานในวัฒนธรรมเขมรว่า "ปราสาทหิน" ไม่ว่าจะสร้างด้วยหิน หินปนอิฐ หรือเฉพาะอิฐก็ตาม นอกจากในประเทศกัมพูชาแล้วยังมีปราสาทหินเขมรปรากฏให้เห็นอยู่มากในพื้นที่ภาคกลางและภาคอีสานของไทย ความรู้สึกของคนไทยที่มีต่อปราสาทหินในวัฒนธรรมขอมเหล่านี้เป็นอย่างไรสามารถทราบได้จากนวนิยายที่ได้นำมาศึกษา

“หุบเขากินคน” สะท้อนความรู้สึกของคนไทยที่มองซากร้างของโบราณสถานเขมรแล้วตั้งในการก่อสร้างวัดถุสถานได้ใหญ่โตด้วยเทคโนโลยีและเครื่องมือที่มีอยู่อย่างจำกัดในสมัยโบราณ นอกจากนั้นคนไทยมักเกิดความรู้สึกว่าโบราณสถานเขมรในอดีตน่าจะมีผู้คนเสียชีวิตกันมาก จึงน่าจะมีวิญญาณสิงสถิตย์คอยดูแลโบราณสถานหรือเป็นวิญญาณที่วนเวียนอยู่ในบริเวณนั้น ในท้องถิ่นที่โบราณสถานนั้นตั้งอยู่มักมีเรื่องเล่าขานของคนวิญญานและความแปลกลึกลับของโบราณสถานเขมรเสมอ

“...หน้ากระโຈມมีพุนดินอยู่ห่อหมหนึ่ง ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวพื้นถิ่นเล่าว่า อาจเป็นกองอิฐกองหินเศษซากปราสาทขอม...” ...ปราสาทขอม ซึ่งมีกลิ่นกลิ่นแทบทุกหัวระแห่งของจังหวัดนี้”

วันดีคืนดีก็มีเสียงทัพช้างทัพม้า” ผู้เฒ่าชาวพื้นถิ่นที่มาเยี่ยมค่ายเมื่อตอนเย็นพูดให้ฟัง “มีเสียงผีโหยคนให้ เสียงทัพใหญ่คนฆ่ากันตาย คืบเดือนดับเดือนเพ็ญมีเสียงตอกค้อนสกัดหิน เล่าสืบกันมาว่าผีขอมมันรบกันที่นี่ ล้มตายกันหลายแท่ง คนเป็นหมื่นถูกเกณฑ์มาสร้างปราสาท หินผาก้อนเท่าภูผาก้อนกันมา ใหญ่หลวงแท่งนักลูกหลาน ขอมเก่ามันสร้างไว้...” (หุบเขากินคน, 2532: 13)

“**เชมรินทร์ อินทิดา**” ผู้เขียนได้พรรณนาถึงความรู้สึกของคนไทยที่มองซากโบราณสถาน เชมด้วยความรู้สึกที่จินตนาการย้อนไปถึงอดีตกาลสมัยที่มีการสร้างปราสาทหินว่าน่าจะมีการใช้กำลังแรงงานคนมากมาย ใช้เวลาก่อสร้างยาวนาน และคงมีคนบาดเจ็บ ล้มตายด้วยการก่อสร้างอีกมากและมีความเชื่อว่าโบราณสถานเชมรทั้งหลายน่าจะมีวิญญาณหรือสิ่งคุ้มครองคอยเฝ้าดูแลอยู่ ตัวอย่างความรู้สึกของคนไทยที่มีต่อซากปราสาทหินโบราณในเรื่องเชมรินทร์ อินทิดานี้มีความคล้ายคลึงกับตัวอย่างที่คัดมาจากเรื่องหุบเขากินคนมาก อาจเป็นเพราะว่าทั้งสองเรื่องนี้ต่างสะท้อนมุมมองของคนไทยที่มีต่อเรื่องเดียวกันจึงมีความคล้ายคลึงกัน

“...อู้อถามใครบ้างหรือเปล่านั้นว่าเขาเป็นใคร” “อู้อไม่กล้าถามและไม่ทราบว่าจะถามใครดี เพราะเราไปพบเหตุการณ์อย่างนี้เพียงคนเดียว ยืนดูจนเขาเดินลับหายไปปราสาทร้างนั้น...” “ผีก็ไม่รู้ ผีเฝ้าปราสาทปรากฏตัวให้เธอเห็น” “ไม่ใช่ผีค่ะ คนแน่ๆ ถ้าเป็นผีเฝ้าปราสาทจะต้องแต่งกายแบบโบราณ...” (เชมรินทร์ อินทิดา, 2531: 38)

“...เราจะไปรณนายบำเรอ ให้นายบำเรอเป็นไกด์เสียเลย” “จะรถใครก็ได้ผมไม่ขัด ขอแต่ว่าเวลาจะกลับโฮเต็ล นับคนให้ครบก็แล้วกัน เดียวทั้งผมไว้ที่ปราสาทร้างละก็ หมดหนทางแน่” ประจิตติดตลก “พูดเป็นเล่นไปนะ ใครเขาจะทิ้งคุณไว้ให้ผีหลอก คนทั้งคน” “ผีมีจริงๆ หรือคะ” วรรณวิมลทำหน้า...ประจิตพูดว่า “ทุกหนแห่งที่เป็นโบราณสถานย่อมต้องมีคนตายทั้งนั้น นครวัด นครธมนี้ สร้างมาก็ร้อยปีแล้ว ใช้คนก่อสร้างก็ล้านคน คนเหล่านั้นไม่รู้จักบอบซ้ำเจ็บไข้ล้มตายกันบ้างหรือกร...” (เชมรินทร์ อินทิดา, 2531: 125-126)

4.4 สังคม

นวนิยายที่งานวิจัยนี้ศึกษาได้สะท้อนความเป็นเชมรในมุมมองทางสังคมในหลากหลายประเด็นสามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อยได้ดังนี้

4.4.1 สังคมภูมิภาคและปฏิสัมพันธ์นากลุ่มชาติพันธุ์

4.4.2 สังคมเชมรสมัยโบราณ

- 4.4.3 สังคมเขมรสมัยใหม่
- 4.4.4 วาทกรรมการถูกกระทำ
- 4.4.5 ภาพลักษณ์คนเขมรในสายตาคนไทย
- 4.4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและเขมร
- 4.4.7 ความสัมพันธ์คนไทย-เขมรด้านการเรียนรู้ภาษาไทย-เขมร

4.4.1 สังคมภูมิภาคและปฏิสัมพันธ์นากลุ่มชาติพันธุ์

การมองว่าศิลปวัฒนธรรมขอมหรือศิลปะลพบุรีในประเทศไทยเป็นวัฒนธรรมไทย การมองศิลปวัฒนธรรมขอมในประเทศไทยและกัมพูชาเป็นวัฒนธรรมขอม การมองว่าขอมไม่ใช่เขมรปัจจุบัน การมองว่าชาวเขมรปัจจุบันไม่ได้สืบเชื้อสายมาจากขอม การมองในประเด็นต่างๆ เหล่านี้นักวิชาการหลายคนเรียกว่าเป็นการมองในมิติของชาตินิยมในการสร้างประวัติศาสตร์ชาติในกรอบของความเป็นชาติปัจจุบัน เป็นการมองโดยใช้กรอบของเส้นแบ่งเขตแดนประเทศในปัจจุบันเป็นตัวตั้ง การศึกษาอารยธรรมขอมหรือเขมรภายใต้กรอบนี้จะทำให้ได้ข้อมูลในอีกลักษณะหนึ่ง และหากศึกษาความเป็นมาของสังคมในอดีตจากสภาพสังคมในยุคนั้นโดยไม่นำกรอบของยุคปัจจุบันไปเป็นตัวตั้งจะได้ข้อมูลในอีกลักษณะหนึ่ง เพราะสังคมประเทศในปัจจุบันเกิดขึ้นเป็นรัฐ-ชาติภายหลังสังคมในอดีต

นวนิยายไทยที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเขมรได้พยายามสอดแทรกข้อมูลทางสังคมให้แก่ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจกับสภาพสังคมยุคอดีตในภูมิภาค นับเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมโดยผ่านสื่อบันเทิงคดีประเภทนวนิยาย ดังตัวอย่าง

“... ตลอดเวลาพันกว่าปีที่ผ่านมานี้ พระนางอยู่ได้ยังไงล่ะครับ?” ทัดเทพถาม “เราก็ต่องเที่ยวไปเรื่อยๆ จากสมัยหนึ่งสู่สมัยหนึ่ง จากอาณาจักรสู่อาณาจักร... เราผ่านมาแล้วทั้งนั้น จากขอมอันรุ่งเรืองยุคโยธยธรปุระของพระบิดายโสวรมันมาสู่ยุคที่รุ่งเรืองกว่า คือสมัยสร้างนครวัดของสุริยวรมันที่ 2 ... จากนั้นเราก็ต่องไปทั่วแดนซึ่งร่วมสมัยเดียวกับทวารวดีตอนปลาย... เติล็ดลงได้สู่อาณาจักรตามพรลิงค์อันต่ำสุด... วกขึ้นเหนือไปสู่ความเจริญของอาณาจักรลานนา เราได้ชมการสร้างพระพุทธรูปพระเจ้าพนัญเชิงของพระเจ้าสายน้ำผึ้งแห่งอโยธยา ซึ่งเป็นยุคทองก่อนถึงอยุธยาที่ท่านรู้จัก ได้เห็นการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของสุโขทัย กับทั้งยังได้เฝ้าพระลอแห่งแมนสรวงซึ่ง “รอยรูปอินทรีหยาดฟ้า” สมจริงดังคำกวี... และท่านเชื่อไหมว่า เราได้ยืนดูนครธมอันรุ่งเรืองของไชยวรมันที่ 7 ต้องล่มสลายจมภายใต้กองทัพอาณาจักรซึ่งเคยรุ่งโรจน์เป็นเจ้าพิภพครองความยิ่งใหญ่โอฬาริกในภูมิภาคแถบนี้เป็นอวสานของขอม... สืบจากนี้ขอมแท้ก็เปลี่ยนไป ชาติพันธุ์อื่นเข้ามาผสมจนเลือดขอมเจือจาง

กลายเป็นเผ่าพันธุ์เขมรใหม่ครอบครองอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้...เราได้ท่องเที่ยวเดินทางจนเหน็ดเหนื่อยแล้ว กุเพนทรา ได้เรียนรู้ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และจิตใจคนในแต่ละอาณาจักรแต่ละสมัยจนเปื้อนนายเอือมระอา จึงคิดตั้งหลักปักฐานเสียที และก็ได้ออกแล้ว เราสถาปนาอาณาจักรอมฤตาลัยที่ 2 ขึ้นที่นี่ คือกรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ของท่านนี่แหละ..." (อมฤตาลัย, 2549: 671-672)

"...คุณบัวแต่งตัวเป็นอะไรบอกได้ไหมครับ หรือว่าเป็นความลับ?" "ชุดนางกำนัลขอมค่ะเป็นคนแบกกอดให้คุณผู้หญิงที่จะแต่งเป็นนางพญา" ทัดเทพขมวดคิ้วนิดหนึ่ง รู้สึกสะอิดใจในประโยคนั้นทันที "นางพญาขอมนะหรือครับ เผอิญสมัยเรียนหนังสือผมก็ตกวิชาประวัติศาสตร์เสียด้วย เลยไม่รู้ว่เขมรเคยมีนางกษัตริย์ครองเมือง" "ไม่ใช่เขมรค่ะ แต่เป็นขอมโบราณ คุณผู้หญิงบอกว่านางกษัตริย์องค์นี้ไม่มีเชื้อจารึกในประวัติศาสตร์ เพราะไปทำผิดอะไรเข้าก็ไม่ทราบ จึงถูกลบชื่อหมดทั้งชื่อเมืองและชื่อนางพญาด้วย" "นางพญาคนนี้ชื่ออะไร คุณบัวทราบไหมครับ?" ทัดเทพถามแล้วกลืนใจรอฟังคำตอบ "เห็นบอกว่าชื่อนางพญาพันธุเทวีค่ะ แต่บัวไม่แน่ใจจำถูกหรือเปล่า คุณผู้หญิงบอกว่าที่เลือกแต่งแฟนที่ชุดนี้ก็เพราะนางพญาชื่อคล้ายคุณผู้หญิงและตัวเธอเองก็เป็นชาวเขมรอยู่ด้วย..." (อมฤตาลัย, 2549: 288)

ผู้เขียนเรื่องอมฤตาลัยได้บอกเล่าภาพรวมของประวัติศาสตร์ภูมิภาคที่เป็นดินแดนประเทศไทยและประเทศกัมพูชาในปัจจุบันผ่านการบอกเล่าของตัวละคร "พระนางพันธุเทวี" ผู้มีชีวิตเป็นอมตะมาตั้งแต่สมัยเขมรโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน พระนางจึงเห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เห็นความเจริญและความเสื่อมของรัฐต่างๆ ในภูมิภาค (อมฤตาลัย, 2549: 671-672) นอกจากเรื่องประวัติศาสตร์แล้ว อมฤตาลัย (2549: 288, 671-672) ได้นำเสนอข้อมูลทางชาติพันธุ์ว่า "ขอม" และชนชาติ "เขมร" นั้นแตกต่างกัน คือความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรเขมรโบราณนั้นเกิดจากชนชาติ "ขอม" ไม่ใช่เขมร และมองว่า "เขมร" ในปัจจุบันต้องถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่ที่เกิดจากการผสมผสานทางชาติพันธุ์ระหว่างขอมและชาติพันธุ์อื่นๆ หากมองในลักษณะนี้ย่อมแสดงว่าชาวเขมรในประเทศกัมพูชาปัจจุบันไม่ได้สืบเชื้อสายมาจากชาวขอมที่สร้างปราสาทหินในสมัยโบราณ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเขมรปัจจุบันเป็นคนละกลุ่มกับพวกขอมที่สร้างสรรค์ศิลปกรรมปราสาทหินในยุคโบราณของกัมพูชา ประเด็นนี้สามารถกลายเป็นประเด็นร้อนทางการเมืองระหว่างไทยและกัมพูชาได้หากนักวิชาการจากทั้งสองชาติจะขุดคุ้ยและตั้งประเด็นขึ้นมาศึกษา ชาวเขมรคงไม่พอใจเพราะหมายความว่าชาวเขมรไม่สามารถอ้างสิทธิ์ความชอบธรรมในการสืบเชื้อสายและสืบสมบัติของขอมแต่โบราณได้

ความเป็นคนในกับความเป็นคนนอกเกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองเรื่องภายในกลุ่มด้วยสายตาคนในกลุ่มหรือการเมืองภายในกลุ่มด้วยสายตาของคนนอกกลุ่ม ข้อสรุปที่ได้จากการมองที่ต่างกันอาจนำไปสู่การยอมรับหรือไม่ยอมรับต่างกัน คนเขมรเรียกตนเองว่า “ขแมร์” มานานแล้วดังปรากฏหลักฐานจากจารึกโบราณหลายหลัก คนเขมรที่อยู่ในดินแดนอีสานใต้ของไทยถูกเรียกว่าพวก “เขมรสูง” หรือ “เขมรบน” เพราะอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ราบสูงโคราชและที่สูงแนวเทือกเขาพนมดงรัก คนเขมรสูง คนไทย และคนลาว มองคนเขมรที่อาศัยอยู่ในที่ราบในประเทศกัมพูชาปัจจุบันว่า “ขแมร์กรอม” หรือ “เขมรด่ำ” หมายถึงเขมรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่ำกว่า มีผู้สันนิษฐานว่าคำว่า “ขแมร์กรอม” ต่อมาเสียงกร่อนเป็น “ขอม” เป็นชื่อที่คนนอกกลุ่มเรียกคนในกลุ่มแต่คนในกลุ่มกลับมีชื่อเรียกตนเองแตกต่างจากคนนอกกลุ่ม (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2551: 13) คนเขมรในประเทศกัมพูชาเรียกคนเขมรที่อาศัยอยู่ในที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง ประเทศเวียดนามว่า “ขแมร์กรอม” คำว่า “ขแมร์กรอม” จะหมายถึงใคร อย่างไร ขึ้นอยู่กับว่าใครใช้เรียกและผู้ที่ใช้เป็นใครและอาศัยอยู่ที่ใด

“...ราชอาณาจักรขอมโบราณ...สืบแต่ต้นตอกำเนิดอาณาจักรฟูนันแต่เมื่อเกือบสองพันปีก่อนโน้น ฟูนันปรากฏชื่อตั้งแต่ราว พ.ศ. 600 รุ่งเรืองและยิ่งใหญ่มาก เป็นเจ้าแห่งแคว้นแคว้นแหลมทองทั้งหมดก็ว่าได้ รวมเอาประเทศเขมร ไทย บางส่วนของพม่า บางส่วนของลาว บางส่วนของเวียดนามเอาไว้ในอำนาจ ตำนานกล่าวว่ากษัตริย์ฟูนันสืบเนื่องมาจากพรหมณโกญทัญญะและนางนาโคโสมมา สืบเชื้อสายปกครองมาจนถึงปี พ.ศ. 1057 พระเจ้าชัยวรมันก็สวรรคต เจ้าชายรุทรวรมัน-ราชบุตรผู้กำเนิดแต่นางสนมก็ประหารเจ้าชายคุณวรมันรัชทายาท ผู้กำเนิดแต่พระนางกุลประภาวดีพระราชชายา แล้วรุทรวรมันก็ขึ้นครองอำนาจแทน ถัดมาไม่นานถึงปี พ.ศ. 1100 เชื้อสายของเจ้าชายคุณวรมันก็นำทัพอีสานประชิดล้อมฟูนันจนแตกสลายไป...” (หุบเขากินคน, 2532: 14)

“...อาณาจักรฟูนันเป็นคำที่นักประวัติศาสตร์เรียกตามเอกสารจีนมาจากคำว่าพนมแปลว่าภูเขา...ชาวพื้นเมืองเรียกชื่อดินแดนตัวเองว่าวยาธปุระแปลว่าเมืองนายพรานตามชื่อราชธานีของวยาธปุระหรือพนมหรือฟูนันปรากฏขึ้นตั้งราว พ.ศ. 500 เศษๆ เป็นอาณาจักรยิ่งใหญ่และกว้างใหญ่มาก เกรียงไกรกระเดื่องเดชเป็นที่ครั่นคร้ามของอาณาจักรใกล้เคียงบางยุคสมัยอาณาจักรเขมรของฟูนันกินแดนข้ามไปจดฝั่งอันดามันประเทศพม่า ทางเหนือเคยขึ้นไปจดชายแดนจีน...นายดูซิว่ายิ่งใหญ่แค่ไหน ครอบคลุมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมด ตามสายแม่น้ำโขงก็ครอบคลุมขึ้นไปเกือบถึงยูนนาน ทางตะวันตกเกือบติดอินเดีย ชาวฟูนันในอดีตก็คือบรรพบุรุษของไอ้ส่วย หลวงปู่ ของชนชาติเขมรในปัจจุบัน...” (หุบเขากินคน, 2532: 110)

“...ไฟสงครามด้านอีสานปุระเหลือแต่ควันกรุ่นๆ แต่ศึกด้านใต้ติดทะเลกลับคุ้ขึ้น กองทัพเรือจากอาณาจักรลังกาสุกะยกพลข้ามอ่าวไทยมาประชิด...ลังกาสุกะเป็นอาณาจักร มั่นคง ตั้งมั่นเป็นปึกแผ่นบนแผ่นดินอีกฟากทะเลโพ้น ไม่ใช่อาณาจักรแรกตั้งเหมือนอีสานปุระ...หากเราวางแผนที่ออก...ตรงนี้คือเขมรปัจจุบันหรือวายุระเมื่อปี 1057 อีสานปุระอยู่ เยื้องไปทางทิศอีสานแถบเวียงจันทน์ อุดร สกล รวมตลอดถึงหลวงพระบางเหนือขึ้นไป ลังกาสูกะอยู่แถวสุราษฎร์ นครศรีธรรมราช มีอ่าวไทยกั้นอยู่ระหว่างลังกาสุกะกับวายุระ ...ปี 1057 นักประวัติศาสตร์บางท่านยังบอกว่าลังกาสุกะยังไม่กำเนิดมาด้วยซ้ำ...” (หุบเขากินคน, 2532: 161-162)

ตัวอย่างข้อความที่คัดมาจากนวนิยายเรื่องหุบเขากินคน (2532) หน้า 14, 110 และ 161-162 ให้ข้อมูลทางสังคมภูมิภาคว่าอาณาจักรพูนันเป็นอาณาจักรโบราณก่อนอาณาจักรเขมรโบราณ พูนันมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่หลายประเทศในยุคปัจจุบันทั้ง พม่า ไทย กัมพูชา เวียดนาม และมีดินแดนกว้างไกลจรดชายขอบของจีนและอินเดีย ส่วนในนวนิยายเรื่องสุริยวรรณ (2545) หน้า 677 ได้กล่าวถึงอาณาเขตของอาณาจักรเขมรโบราณในสมัยของพระเจ้าสุริยวรรณที่ 2 มีอาณาเขตจรดเวียดนามและพุกามในด้านตะวันตกและตะวันออก ทางใต้จรดไชยา และในเรื่องหุบเขากินคน (2532) หน้า 316-317 ได้เปรียบเทียบรากเหง้าของคนไทยว่าเก่าแก่น้อยกว่ารากเหง้าของคนเขมร และเก่าแก่น้อยกว่าพวกกลุ่มชาติพันธุ์พื้นเมืองกลุ่มหนึ่งในภูมิภาคที่มีชื่อเรียกว่า “ส่วย”

“...ความจำรูญจรโจนแห่งสุริยวรรณที่สอง กล่าวกันว่าพระราชอำนาจครองจรดจันทบุรี กระทั่งทางใต้แห่งใดเวียดอันชานว่า เวียดนามกษณะนี้ ด้านตะวันตกดีถึงพุกาม ทางใต้ลงไปยังครีหิ กษณะนี้ออกนามไชยา...มิสมควรฤาแก่พระสมัญญา ‘จักรวาหิน’...” (สุริยวรรณ, 2545: 677)

“...วายุระยิ่งใหญ่นัก...นี่ๆ ก็น่าสนใจ ตอนนีแวนแคว้นแดนไทยหายหกตกหล่นอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้...ถ้าเทียบกับเขมร เราไม่ยิ่งใหญ่เท่าแกอะไรนักเลยนะก่อนดิน อัลตงอัลไต นานเจ้านานเจียวก็เหลวทั้งเพเสียแล้ว...ไอ้ส่วยต่างหาก แต่ก่อนแต่เดิมพวกเราเหยียดหยามว่า มันป่าเถื่อนต่ำต้อย แท้ที่จริงบรรพบุรุษพวกมันมีรากเหง้าฝิ่งลึกกว่าเรา...” (หุบเขากินคน, 2532: 316-317)

ในนวนิยายหลายเรื่องเมื่อถึงประเด็นของกลุ่มชาติพันธุ์มาศึกษาจะพบว่ามี การนำเสนอภาพการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในภูมิภาคเป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านได้ทราบ ว่ากลุ่มชนที่

อาศัยอยู่ในภูมิภาคประเทศกัมพูชาและประเทศเพื่อนบ้านของกัมพูชาในปัจจุบันมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ไม่ได้เป็นที่ยกเฉพาะชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งเท่านั้น กลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้เขียนนวนิยายอ้างถึงได้แก่ ส่วย กวย จาม (จามปา) เขียม (เสียน, สยาม)

“...บุญชูมาจากหมู่บ้านในหุบเขาไกลโพ้น สืบเชื้อสายมาจากพรานยิ่งใหญ่ ชาวกวยหลายชั่วรุ่น ตั้งแต่ก่อนทวด ปู่ ตลอดจนถึงพ่อ ต่างเป็นหัวหน้าหมู่บ้านพร้อมกับเป็นพรานคล้องช้างผู้ยิ่งใหญ่ เพื่อนๆ เรียกเขาว่าไอ้ส่วย เพื่อนๆ เข้าใจว่าเขาเป็นชาวส่วยซึ่งแปลว่าชี้เข้า บุญชูไม่พอใจกับคำเรียกขานเชิงเหยียดหยาม แต่ก็ไม่เคยปริปากพูด...” (หุบเขากินคน, 2532: 15)

“...เด็กหนุ่มลูกหาบทั้งหมดนั้นมาจากหมู่บ้านเมืองปักษา...หมู่บ้านชาวกวยเล็กๆแห่งหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ที่อยู่ติดชายแดนกัมพูชา ชาวกวย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่คนไทยส่วนใหญ่รู้จักกันในชื่อของ “ส่วย” บางคนก็เรียกพวกเขาว่า “กวย” ส่วนมากแล้ว กวย มักตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดชายแดนของไทยที่ติดเขมร คนไทยส่วนมากเข้าใจผิด คิดว่ากวยหรือกวยคือคนเขมรเมื่อได้มาคลุกคลีอยู่กับชาวบ้าน พุทธิจึงรู้ว่า กวยเป็นชนชาติที่อาศัยอยู่ในแอ่งราบอีสานของไทยมานานหลายร้อยปีแล้ว และพวกเขาไม่ได้เป็นคนลาวหรือคนเขมรอย่างที่หลายคนเข้าใจ หากแต่เป็นกวย...” (สร้อยแสงจันทร์, 2546:9-10)

“...ท่านเป็นคนแคว้นไหนกันแน่...พวกท่านแม้ยังเด็กแต่กลับเก่งกาจยิ่งกว่าคนโตเต็มตัว หนังสือปัลลวะข้าเรียนสิบปีแต่ท่านกลับเรียนเพียงสิบวัน...” (วิชชุ)...“พวกข้าเป็นคนแคว้นไทย...เรียกว่าประเทศไทย...” (วาศิกราชครู) “...ประเทศไทย?...มีแคว้นแคว้นชื่อนี้ด้วยหรืออยู่ที่ไหน ข้าไม่เคยได้ยิน...” “...นี่มันปี พ.ศ. 1057 พวกท่านวาระปฐมนิเทศเป็นปีกแผ่นแล้วแต่ประเทศไทยพวกข้ายังไม่อุบัติ...” (วาศิกราชครู) “...ท่านยิ่งพูดซ้ำยั้งงง แคว้นแคว้นยังไม่อุบัติแล้วพวกท่านมาจากไหน...” “...วิชชุเอ๋ยชื่ออื่นๆ ของไทยอีกหลายชื่อ ตั้งแต่สยาม เสียม เสียน เทียน ถาน ไท้อัสสัม อาขาม ไท (วาศิกราชครู)...ทาสเด๋มาก็เอาแต่สายหน้ากระทั่งถึงชื่อเขียม ทาสเด๋มาจึงทำท่าจะคลั่งคล้ายคลับคลา มองหน้าเขาอยู่นาน มองขึ้นมองลงแล้วสายหน้าเหมือนกลางแคว...” (วาศิกราชครู) “...จะเป็นไปได้อย่างไร...แกโคลงหัวพลงหัวเราะเห็นฟันหรือมเหริมแทบหมดปาก...ข้ารู้มา ชาวเขียมเป็นคนป่าเถื่อน ชอบกินเหล้าเมายาในทุกเมื่อ เรื่องคอขาดบาดตายชาวเขียมเห็นเป็นเรื่องเล่นไปหมด ชาวเขียม ไม่มีบ้านเมืองแน่นอนเป็นหลักแหล่ง เป็นชาวป่าเถื่อนร่อนเร่ ไม่มีระเบียบวินัยในทุกเรื่อง ไม่มีศิลปวิทยาในทุกเรื่อง พวกท่านจะเป็นชาวเขียมไปได้อย่างไรข้าไม่เชื่อ...” (หุบเขากินคน, 2532: 149-150)

“... (สัญญา ชัยกรมะกุลกล่าวกับพราหมณาจารย์)... ท่านสมควรแล้วที่กมรเตง กำตวน อัญ สุริยวรรณที่หนึ่งไว้วางพระราชหฤทัย เราขอฝากภาระสุดท้ายไว้กับท่าน...”ระวังจามให้ ดี...”ถ้อยนั้นบ่งบอกถึงความหวังในการศึกษาด้านจามปาอันซับซ้อนยิ่งมาช้านาน...เคย กระทำศึกหลายครั้ง หากจามปาก็ยังมิราบคาบ...” (สุริยวรรณ, 2545: 506-507)

“... พละรวมแล้วยังตรึกมิได้ว่าหาญกล้าต่อกรเมืองพระนครได้อย่างไร มรรคาที่ใช้ ‘ผ่าน’ ลง มาเป็นชอกผามิสามารถประดาพล...” “...ทิวากร สทาศิวะ ‘อภิเชก’ ชัยวรรณที่หกขึ้น ณ มหิธรปุระ ย่อมแจ้งแล้วว่านครเหนือแนวพนมดงเร็กจะมีอยู่ในอำนาจจักรเสวกามาตย์แห่ง เมืองพระนครจึงตั้งกอง...ตรวจตราผู้ใช้มรรคา นายพานิขมากหน้าถูกส่งเป็นจารชน...” (สุริยวรรณ, 2545: 352-353)

กลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้เขียนนวนิยายอ้างถึงได้แก่ ส่วย กูย จาม (จามปา) เขียม (เสียน, สยาม) อาศัยอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน ชาวส่วยหรือชาวกูยปัจจุบันอาศัยอยู่ในบริเวณเทือกเขาพนมดงรักตาม แนวชายแดนไทย-กัมพูชา ชาวส่วยหรือกูยคือบรรพบุรุษของชาวพุนันและชาวเขมรในปัจจุบัน ชาว จามหรือจามปาในอดีตเคยมีอาณาจักรของตนเองอย่างยิ่งใหญ่ชื่อว่าอาณาจักรจามหรือจามปา อาณาจักรจามปาเป็นอาณาจักรร่วมสมัยกับอาณาจักรเขมรโบราณ จามปาและเขมรมีการทำ สงครามรบพุ่งกันหลายครั้ง จามถูกพวกเวียดนามรุกรานและเลื่อมลง จามในปัจจุบันเป็นเพียงชาติ พันธุ์ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ส่วนพวกเขียม, เสียน หรือ สยาม เป็น บรรพบุรุษของชาวไทยในปัจจุบัน ดินแดนเขมรสูงและเขมรต่ำในอดีตเป็นดินแดนเดียวกันและผู้คน ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ล้วนมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ เรื่องสุริยวรรณ (2545: 352-353) ได้ ให้อรรถาธิบายของการเดินทางข้ามแนวเขาพนมดงเร็กเพื่อไปมาหาสู่กันระหว่างเขมรสูงและเขมรต่ำ

4.4.2 สังคมเขมรสมัยโบราณ

ภาพความเป็นเขมรในสังคมยุคโบราณในนวนิยายหลายเรื่องเป็นการสะท้อนมุมมองของคน ไทยที่มีต่ออดีตของเขมรในสมัยที่รุ่งโรจน์ในอำนาจการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ดังปรากฏในเรื่องอมฤตาลัย (2549: 142)

“...จากประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ขอมที่ได้ศึกษามาย่าละเอียดแสดงว่าราชอาณาจักร ขอมสมัยนั้นเจริญรุ่งเรืองและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล เมื่อแผ่อำนาจไปที่ใดก็สร้าง เมืองสร้างเทวสถานคือปราสาทหินไว้เป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจทุกที่...ส่วนในแถบภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือของไทยซึ่งเมื่อก่อนเคยเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของขอมนั้น ยังมีปราสาทหินอยู่มากมายหลายสิบแห่ง..." (อมฤตาลัย, 2549: 142)

อมฤตาลัย (2549: 78-79) ได้พรรณนาถึงประวัติศาสตร์สังคมเขมรในสมัยโบราณอย่างง่าย ๆ และน่าจะทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจกับประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณได้ เช่น

"... ขอมของเอ็งนะอะไรวะ" ทัดเทพถามอย่างมึตแปดด้าน ไวฑูรย์มองเพื่อนอย่างปลงอนิจจัง" ไช้เทพเอี้ย เอ็งเคยสอบวิชาประวัติศาสตร์ได้เกิน 5 คะแนนมั้งไหมวะ เอ็งไม่รู้หรอว่าดินแดนที่เป็นลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานี้เคยเป็นแหล่งอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดมาแล้วหลายชั่วหลายชั่วหลายอาณาจักร อาณาจักรขอมก็เป็นแหล่งวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองที่สุดสืบเนื่องจากสมัยทวารวดีนั่นเทียว มีอาณาจักรอยู่ในบริเวณเขมรเดี๋ยวนี้อะและกินเรื่อยมาทางตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทยด้วย พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 เป็นผู้ปลดแอกทวารวดีออกไป และทำให้ขอมมีอำนาจขึ้นในราวปี 1345 เป็นต้นมา ขอมมีเมืองหลวงสืบกันมาหลายเมือง เช่น อินทปุระมเหศวรบรรพต หริหราลัย และจนกระทั่งถึง พ.ศ. 1724 พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เป็นกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่องค์สุดท้าย ขอมเจริญรุ่งเรืองที่สุด แต่ต่อมาไม่นานก็เสื่อมลงเป็นลำดับ จนกระทั่งถูกกองทัพไทยไปตีเอาไว้เป็นเมืองขึ้นในสมัยพระเจ้าสามพระยาของเรานั่นไง" "จ้านรอะ แหม พังซะเกือบหลับ แต่ขอมนับถือศาสนาพราหมณ์ไม่ใช่หรือวะ ทำไมจึงมีพระพุทธรูปด้วย" "เซ่ออีกแล้ววะลูกพ่อ ขอมนับถือทั้งพุทธทั้งพราหมณ์นั่นแหละสมัยไหนที่พระเจ้าแผ่นดินทรงนับถือพุทธ ปราสาทหินต่างๆ ก็สร้างขึ้นเป็นศาสนสถานทางพุทธไป เช่นปราสาทหินพิมาย เป็นต้น สมัยไหนพระเจ้าแผ่นดินนับถือศาสนาพราหมณ์ ก็ทำลายพระพุทธรูปตามศาสนสถานเสีย แล้วตั้งเทวรูปหรือคิ่วลึงค์ไว้บูชาแทน เข้าใจไหม อย่างเช่นปราสาทพนมรุ้ง บุรีรัมย์ ที่ข้าพาเอ็งไปดูก็เป็นศาสนสถานพราหมณ์แห่งหนึ่งด้วย..." (อมฤตาลัย, 2549: 78-79)

เรื่องอมฤตาลัยเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวพันกับสมัยพระเจ้ายโสธรมณที่ 1 ผู้ย้ายเมืองหลวงจากหริหราลัยมาตั้งใหม่ที่ยโสธรปุระหรือเมืองพระนคร ปราสาทเขาพระวิหารที่คนไทยรู้จักกันดีได้ก่อสร้างขึ้นในรัชกาลนี้

"...ความประหลาดใจใครรู้ทำให้หนุ่มนักโบราณคดีค้นตำราและตำนานขอมมาอ่านอย่างละเอียด โดยเฉพาะตอนที่กล่าวถึงรัชสมัยของพระเจ้ายโสธรมณที่ 1 แต่ก็ไม่ได้ความกระจ่างขึ้นมาแต่อย่างใด นอกจากส่วนที่เขารู้อยู่แล้วว่าพระองค์คือกษัตริย์ผู้เกรียงไกรของอาณาจักรกัมพูชาครั้งกระโน้นครองราชย์อยู่ในระหว่างปี พ.ศ. 1432-1443 ทรงมีราชธานี

อยู่ที่เมืองหริหรัลย์อันเป็นพระนครหลวง ต่อมาเมืองหริหรัลย์เจริญรุ่งเรืองมากขึ้นจนผู้คนหลั่งไหลมาแออัดยัดเยียดมากเกินกว่าพื้นที่ พระเจ้ายโสธรมั่งจึงทรงขยายราชธานีไปตั้งใหม่ที่เมืองยโสธรปุระ ซึ่งกลายเป็นพระนครหลวงของอาณาจักรกัมพูชาสืบมาจนเสียเอกราช พระองค์ทรงสร้างศิลปะและสถาปัตยกรรมขอมไว้มาก ปราสาทหินบนเขาพระวิหารก็สร้างขึ้นเหนือทิวเขาพนมดงรักโดยบัญชาแห่งพระองค์เพื่อให้เป็นเทวสถานของพระผู้เป็นเจ้าตามลัทธิศาสนาพราหมณ์...” อมฤตาลัย(2549: 108-109)

เรื่องสุริยวรรณได้สร้างภาพชีวิตในอดีตให้ปรากฏ การที่อาณาจักรเขมรโบราณมีศาสนสถานจำนวนมากย่อมแสดงว่าวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตเกี่ยวข้องกับศาสนสถานเหล่านั้น การเข้าไปสักการะกราบไหว้บูชาในศาสนสถานจึงเป็นภาพชีวิตปกติของผู้คนในสมัยนั้น

“...เมื่อล่วงผ่านโคปุระนางสงบ สำรวมได้เป็นอันดี นิกันณะพราหมณาจารย์คอยที่ริมทวาร! ในกาลหลังๆ เสด็จอัญญาจารย์ภควันผู้ควบคุมกัลปนาถวามหาเทวะ ณ วรณัฐ เริ่มชราภาพลง จึงโอนหน้าที่ต่อนิกันณะพราหมณาจารย์ ยกเว้นยามบำบวงในพิธีสำคัญ อาจารย์ภควันจึงยatraออกกระทำเอง...” (สุริยวรรณ, 2545: 380)

สภาพการเมืองและสังคมเขมรสมัยโบราณ การยกย่องเทพเจ้าสูงสุดพระวิษณุหรือพระศิวะ ขึ้นอยู่กับความศรัทธาของผู้ปกครอง หากผู้ปกครองแก้ปัญหาด้วยวิธีสมานฉันท์ ผู้ปกครองจะยกย่องพระหริหระคือองค์เทพที่รวมทั้งพระวิษณุและพระศิวะเข้าด้วยกัน นับเป็นกุศโลบายทางการปกครองที่ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้ศรัทธาในพระวิษณุและพระศิวะได้

“...ความเกี่ยวพันเมื่อโยงโย...ศาสนจักรอันมีศรัทธาต่อมหาวิษณุในไวัชนิกาย ไยไม่โอนเอียงเอาหทัยช่วยมหิธรปุระ หรือแม้แต่ไศวนิกาย อันบูชามหาศิวะ หากพิชณุหริมิใช่โอนแห่ง ‘หริหระ’ ทั้งสองพระองค์ถ้านั้น เมื่อศาสนจักร ‘ถือ’ ด้านใด ศรัทธาแห่งไพร่ ย่อมโอนเอียงตามความยิ่งใหญ่ เมืองพระนครเปราะบางด้วยประการฉะนี้...” (สุริยวรรณ, 2545: 397)

เรื่องสุริยวรรณ (2545: 373) พรรณนาสภาพสังคมเขมรสมัยโบราณว่าพราหมณ์เป็นผู้มีอำนาจมากทั้งอำนาจในศาสนจักรและอาณาจักร นักบวช (พราหมณ์) นอกจากจะประกอบกิจทางศาสนาแล้วยังเป็นผู้รอบรู้ เป็นมันสมองของอาณาจักร พราหมณ์มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการเมืองการปกครอง ยุวกษัตริย์ทุกพระองค์ก่อนขึ้นนั่งบัลลังก์จะต้องเรียนศิลปะวิทยาการจากเหล่านักบวช

พวกนักบวชจึงได้รับการยกย่องให้เป็นทั้งอาจารย์และบิดาคนที่สองและมีคำศัพท์ใช้ว่า ‘บิดาจารย์’ หมายถึงเป็นทั้งบิดาและอาจารย์

นวนิยายเรื่องนางมารได้พรรณาสภาพบ้านเมืองเขมรในอดีตในยุคที่เจริญรุ่งเรือง สงบสุข บ้านเมืองมีแต่ความรื่นรมย์ จนถึงยุคสงครามการเมืองแย่งชิงอำนาจภายในอาณาจักร และสงครามที่ถูกรุกรานจากศัตรูภายนอกอาณาจักร และในที่สุดการแย่งชิงอำนาจและการทำสงครามมีผลทำให้อาณาจักรเขมรโบราณอันยิ่งใหญ่ต้องเสื่อมถอยลงตามลำดับ

“...ภาพของบ้านเมืองอันคับคั่งด้วยฝูงชนซึ่งประดับเรือนกายด้วยผ้าไหมและผืนแพร... ประกายเงินขัดเงากระทบกันฟังไพเราะ มันดับเป็นจังหวะตามก้าวเดินของชายหญิงใบหน้า เคลื่อนรอยยิ้มเบิกบานบ้านเมืองเขียวชอุ่มแห่งนั้นมีปราสาทหินมหิมาราวไม่ใช่มนุษย์สร้าง เป็นศูนย์การเปี่ยมศรัทธา หอมดอกไม้ฉวลงลอยอยู่ในอากาศปะปนไปกับควันธูปเปลวเทียน เหมือนมิงานเทศกาลทุกค่ำเช้า ภาพนิมิตแปรเปลี่ยนฉับพลันเป็นการสู้รบกันเอง ล้มล้างกันเองเพื่อความเชื่อ...เพื่อบูชาเทพเทวะของตนเท่านั้น สภาพงามอบอุ่นอยู่ในบรรยากาศ เริงรมย์ไม่หลงเหลืออยู่เลย หล่อนเห็นภาพอพยพหลบภัยร้ายโดยยักย้ายเทวรูปทองคำ กลุ่มคนเหล่านั้นระหกระเหินเดินชอกซอนเข้าสู่ป่าลึกอย่างยากลำบาก...หล่อนได้รับรู้ว่า โลกที่พื้นราบยังคงรပ်พุงไม่หยุดยั้ง ตลอดเวลาอันยาวนานที่กำลังของกองทัพอันเข้มแข็งของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของดินแดนลงเพราะต่างศรัทธาต่างพิธีกรรม...กลับถูกข้าเดิมโดยทัพเพื่อนบ้าน สม้าเสมอ ท้าไทยบ้าง ท้าญวนบ้าง แม้สมมติเทพซึ่งเป็นกษัตริย์ก็ถูกแบ่งไว้ข้างละฝ่าย... บ้านเมืองเคยฟูเฟื่อง...ต้องพินาศย่อยยับก็เพราะหมดพลังยึดมั่น...แม้แต่เทวาลัยศิลาทราย แห่งลี้กล้าดูเหมือนว่าลับแล้วจากภัยร้ายก็ยังเกิดเหตุขึ้นจนได้ใครบางคน...เคลื่อนย้ายเทวรูปทองคำเพื่อนำไปขายต่างชาติ...ความเย้ายวนขององค์เทวรูปซึ่งทำด้วยทองคำบริสุทธิ์ อีกทั้งเทริดทรงประดับอัญมณีมีค่า จึงต้องถูกถอดแยกเพื่อความปลอดภัย.....” (นางมาร, 2545:368-370)

ผู้เขียนเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดินมองเขมรไม่ต่างไปจากนวนิยายเรื่องอื่นๆ โดยนำเสนอว่า สังคมเขมรยุคโบราณเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่แล้วเสื่อมถอยเล็กลงในเวลาต่อมา เมืองเขมรมีภาพลักษณ์ของความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม เป็นดินแดนแห่งเทพเจ้าและคุณไสย

“...แผ่นดิน...อันเคยเกรียงไกรใหญ่ยิ่งในอดีต ‘ราชอาณาจักรขอม’ แห่งพุทธศตวรรษที่ 11 ยังจารึกอยู่ในความทรงจำของทุกหมู่ชนมิเสื่อมคลาย...กาลเวลาล่วงเลยมา ‘ราชอาณาจักรขอม’ แห่งบรรพกาลค่อยๆ หลอมละลายดูจางตาเทียนอันถูกความร้อนแห่งเปลวไฟ...

ละลายแล้วจึงไหลรินเลือนเซต จากประเทศกว้างใหญ่ตั้งแต่เดิมอุดมด้วยเอกลักษณ์แห่งชนชาติที่เลื่องลือนามว่าเมทนีดลอันสถิตเสถียรด้วยโบราณสถานและศิลปะทรวงพลัง แสนขลังด้วยพิมานแมนแห่งเทพเจ้าและคุณไสย..." (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 3-4)

4.4.3 สังคมเขมรสมัยใหม่

รัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (ค.ศ.1181-c1150) เป็นยุครุ่งเรืองยุคสุดท้ายของอาณาจักรเขมรโบราณที่ด้านตะวันออกแผ่อำนาจปกครองอาณาจักรจามปา ด้านตะวันตกมีการสร้าง "อโรคยาศาลา" หรือที่พักคนเดินทาง ตามแนวเส้นทางจากเมืองพระนครถึงเมืองต่างๆ รอบอาณาจักร หลังสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อาณาจักรเข้าสู่ยุคถดถอยและสิ้นสุดลงในสมัยพระเจ้าชัยวรมันปรเมศวรที่ทิ้งเมืองพระนครหลวงไปตั้งในที่แห่งใหม่ในปี พ.ศ. 1431 (ค.ศ. 1388) (วรรณวิภา สุเนตต์ตา, 2548: 34) สังคมเขมรหลังจากการสิ้นสุดของเมืองพระนครเป็นการเริ่มต้นเข้าสู่ยุคสังคมเขมรสมัยใหม่ กัมพูชาที่ย้ายที่ตั้งของเมืองหลวงหลายครั้งก่อนจะมามีที่ตั้งมั่นที่เมืองพนมเปญในปัจจุบัน

กัมพูชายุคต่อมาเป็นเรื่องการเมืองระหว่างกัมพูชา ไทย (สยาม) เวียดนาม และฝรั่งเศส โดยไทย (สยาม) และเวียดนามกลายเป็น 2 ประเทศที่ผลักดันมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองในกัมพูชาก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้ามาแผ่อิทธิพลในภูมิภาค กัมพูชาเริ่มเข้าเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสเพื่อหลุดพ้นจากอิทธิพลของไทยและเวียดนามในปี ค.ศ. 1863 (Chandler, 1993: 141) ต่อมากัมพูชากลายเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและมีการต่อสู้เพื่อเอกราชจนได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1953 เจ้าบรมสิทธิพรขึ้นมามีอำนาจปกครองกัมพูชาและถูกโค่นอำนาจในปี ค.ศ. 1970 นายพลลอนนอลขึ้นครองอำนาจต่อจนสิ้นสุดในปี ค.ศ. 1975 จากนั้นเขมรแดงนำโดยพอลพตได้ปกครองกัมพูชาในช่วงปี ค.ศ. 1975-1979 ในช่วงนี้ชาวกัมพูชาต่างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชาโด่งดังไปทั่วโลก

เวียดนามเข้ามาปลดแอกกัมพูชาจากเขมรแดงในปี ค.ศ. 1979 และมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองกัมพูชาเรื่อยมา ช่วงนี้เกิดเขมร 3 ฝ่าย ได้แก่ เขมรเสรีดำเนินนโยบายนอกประเทศในเวทีการทูตและการเมืองนานาชาติ เขมรแดงซึ่งพื้นที่ในเขตตะวันตกของกัมพูชา และรัฐบาลเขมรที่กรุงพนมเปญภายใต้การสนับสนุนของเวียดนามรวมเป็นเขมร 3 ฝ่าย เวียดนามยอมถอนทหารออกจากกัมพูชาในปี ค.ศ. 1989 หลังได้รับแรงกดดันจากประชาคมโลก (Chandler, 1993: 235) กัมพูชามีการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1993 ภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ หลังการเลือกตั้งกัมพูชาจัดตั้งรัฐบาลที่มีนายกรัฐมนตรี 2 คนบริหารประเทศในสมัยเดียวกันคือเจ้าบรมมณฑลวิทย์และสุนเซน ต่อมาเกิดการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองภายในประเทศและสุนเซนได้ก้าวขึ้นครองอำนาจบริหารสูงสุดของประเทศตราบจนปัจจุบัน

สังคมเขมรยุคหลังเมืองพระนครจนถึงยุคก่อนการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1993 ค่อนข้างซับซ้อน และมีกลุ่มการเมืองหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง เหตุการณ์ทางสังคมบางช่วงเวลาถูกหยิบยกมากล่าวอ้างในนวนิยายไทยหลายเรื่อง หากนำมารวบรวมอ้างที่กระจัดกระจายในหลากหลายเรื่องนั้นมาปะติดปะต่อกันจะได้ภาพรวมของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกัมพูชา เหมือนผู้เขียนนวนิยายต่างๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่สื่อสารสังคมในลักษณะช่วยกันเล่าคนละไม้คนละมือเพื่อให้สังคมไทยได้รับทราบว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นบ้างในรอบรั้วบ้านของไทยและจะมีผลกระทบอย่างไรต่อเมืองไทย งานวิจัยนี้ได้คัดตัวอย่างจากนวนิยายที่อ้างอิงเรื่องราวทางสังคมเขมรและนำเสนอตามลำดับเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

เรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดิน (2544: 74-75) ได้สอดแทรกข้อมูลด้านสังคมกัมพูชามัยหลังจากได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสและเข้าสู่ยุคสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอปกครองประเทศและตามมาด้วยการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองโดยนายพลลอนนอล

“...ค.ศ. 1970 ...ลอนนอลได้คะแนนเสียงสนับสนุนไม่ไว้วางใจสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอแล้วปีนั้นเองลอนนอลก็เข้ายึดอำนาจ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอท่านก็เลยต้องเสด็จไปปักกิ่ง ไปตั้ง ‘แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติกัมพูชา’ แล้วปีนั้นอีกเหมือนกันอเมริกาก็จับมือกับเวียดนามใต้กวาดล้างเวียดนามเหนือตามแนวเขตแดนกัมพูชา...ทางด้านโน้น...ทางกัมพูชา...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 74-75)

ในสมัยรัฐบาลของนายพลลอนนอล (ค.ศ. 1970-1975) ฝ่ายนิยมประชาธิปไตยและฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์เริ่มต่อสู้กันทางทางการเมืองรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ กัมพูชาเกิดสงครามกลางเมืองและสงครามปราบปรามคอมมิวนิสต์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา สังคมกัมพูชาอยู่ในภาวะแตกแยก ไร้เสถียรภาพ เศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนมีความหวังที่จะมีการปกครองที่ดีขึ้นกว่าเดิม

“...รัฐบาลภายใต้การนำของนายพลลอนนอลไม่สามารถสร้างความสามัคคี ความปลอดภัย อบอุ่น และความมั่นคงทุกสถานะให้เกิดแก่ประชาชนทั่วไปจนเป็นที่รู้กันดีว่ารัฐบาลลอนนอลเป็นรัฐบาลที่หย่อนสมรรถภาพขาดความเข้มแข็ง ที่ร้ายที่สุดคือคอร์รัปชั่นระดับหนัก ดังนั้นสงครามกลางเมืองที่ทำให้ชาวกัมพูชาเสียชีวิตไปราวหกแสนคน โดยคนส่วนใหญ่เป็นพลเรือน จึงสร้างความเจ็บปวดขมขื่นให้แก่ประชาชนชาติจนเหลือจะพรรณนา สมัยก่อนหน้านี้ไม่เท่าไร ชนชาติเขมรสามารถปลูกและเก็บเกี่ยวข้าวได้เหลือใช้เหลือกิน นอกจากกินใช้ภายในประเทศแล้ว ยังสามารถส่งเป็นสินค้าออกได้อีก ก็การป่าไม้ กสิกรรม สัตวบาล อันได้แก่การเลี้ยงวัว ควาย เป็ด ไก่ และอื่นๆ ก็สุดแสนอุดมสมบูรณ์ แต่หลังจากเกิดสงคราม

เป็นต้นมา เศรษฐกิจกัมพูชาก็ทรุดโทรมเสื่อมทราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทหลายแห่ง ถูกทอดทิ้งจนกลายเป็นแกวถิ่นที่รกร้าง...' (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 95-96)

"...นับตั้งแต่จอมพลลอนนอลโดยการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาได้ทำรัฐประหาร ปลดสมเด็จพระเจ้าบรมโกศออกจากตำแหน่งประมุขแห่งรัฐเมื่อ พ.ศ. 2513 แล้ว เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐเรียกว่าสาธารณรัฐเขมร การปกครองในยุคของจอมพลลอนนอลเป็นไปอย่างยากลำบาก...เนื่องจากต้องเผชิญหน้ากับกำลังที่เข้มแข็งของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา อันประกอบด้วยกำลังของเวียดมินห์ เวียดกง และเขมรแดง ตลอดจน 'แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ' ของเจ้าสีหนุ ซึ่งตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นที่ปักกิ่ง... ปลายปี พ.ศ. 2516...สหรัฐฯ เริ่มถอนทหารออกจากเวียดนามแล้ว พร้อมกันก็ได้ตัดความช่วยเหลือแก้มพูชาลงครึ่งหนึ่ง... จึงทำให้เสถียรภาพของลอนนอลอ่อนแอลงทุกขณะ แล้วบัดนี้ เขมรแดงซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากจีนตามสัญญาช่วยเหลือด้านการทหารเมื่อ 20 พฤษภาคม 2517 ก็สามารถเข้าล้มล้างรัฐบาลจอมพลลอนนอลเป็นผลสำเร็จ..." (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 38-39)

กองกำลังเขมรแดงนำโดยพอลพตสามารถโค่นล้มรัฐบาลลอนนอลได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1975 และปฏิบัติการปฏิวัติสังคมนิยมครั้งยิ่งใหญ่และโหดร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์กัมพูชาและประวัติศาสตร์โลก เขมรแดงกวาดต้อนผู้คนออกนอกเคหสถานและเดินเท้าออกนอกกรุงพนมเปญโดยอ้างว่า สหรัฐอเมริกาจะทิ้งระเบิด (Robinson, 1998: 10-11 and Kiernan, 1985: 415-16) แต่กลับนำผู้คนไปสอบสวนและใช้แรงงานอย่างหนัก (Wright, 1989: 32) เขมรแดงต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมตามอุดมการณ์ที่สุดโต่งด้วยการกำจัดชนชั้นนายทุนที่เอารัดเอาเปรียบสังคมและคงไว้เฉพาะชนชั้นกรรมาชีพที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์อ้างหลักการว่าถูกเอารัดเอาเปรียบทางสังคมมาโดยตลอด ผลการปกครองกัมพูชาประมาณสามปีครึ่ง (เมษายน ค.ศ. 1975- มกราคม ค.ศ. 1979) ยอดผู้เสียชีวิตในกัมพูชาด้วยเหตุจากการถูกทรมาน ทุโภชนาการ ขาดอาหาร ป่วยตาย และอื่นๆ เป็นจำนวนมากถึง 3 ล้านคนจากการประเมินของฝ่ายเวียดนามและรัฐบาลกรุงพนมเปญ (เฮงส์มริน) และประมาณ 1.6-1.8 ล้านคนจากการประเมินของสำนักงานสืบราชการลับของสหรัฐอเมริกา (CIA—Central Intelligence Agency) จำนวนประชากรเขมรทั้งประเทศในขณะนั้นมีทั้งสิ้นประมาณ 7 ล้านคน (Evans and Rowley, 1984: 109)

ผู้เขียนนวนิยายเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดินได้บรรยายสภาพสังคมกัมพูชาในช่วงเขมรแดงโดยให้ตัวละครในเรื่องเป็นผู้ถ่ายทอด

“...ถนนกว้างหลายสายที่ตัดออกไปสู่เส้นทางออกจากกรุงเทพมหานครนั้นแน่นขนัดด้วยฝูงชนที่ค่อยๆ เคลื่อนที่ไปข้างหน้า นักศึกษาบริหารธุรกิจวัย 18 ปี บอกเราว่า เขาต้องใช้เวลารั้งถึง 3 วัน เพื่อเคลื่อนที่ไปข้างหน้าในระยะทางเพียง 2 ไมล์ครึ่ง ‘ตะวันตกเฉียงเหนือเกินไป’ เขาบอก ประชาชนพากันล้มตายเกลื่อนกลาดตามถนน ข้าพเจ้าแลเห็นร่างอันงอแงของชิงของคนชราจำนวนมากตามข้างทาง ผู้หญิงสาวอุ้มลูกที่ตายแล้ว ไว้ในวงแขนพลางร้องไห้กระซิกๆ เธอไม่อยากทิ้งร่างเล็กๆ นั้นไว้บนถนน บางร่างก็เป็นศพที่ถูกยิงตายใหม่ๆ ไม่ใช่แต่เพียงศพทหาร หากแต่เป็นศพของผู้หญิงและเด็กด้วย ดูเหมือนว่าประชาชนทั้งปวงจะพากันเดินลงไปในทางทิศใต้ ขณะที่เคลื่อนที่ไปนั้น เราถูกอัดแน่นเหมือนปลากระป๋อง... ระยะทางจากบ้านเราไปถึงถนนมณีนีวงศ์ไกลราว 2 ไมล์ ใช้เวลาเดินถึงสามวันสามคืนตลอดทางทหารเขมรแดงผู้ควบคุมได้ยิงปืนขึ้นฟ้าและยิงเข้าไปในบ้านเป็นระยะๆ พลาญตะโกนเสียงขรม เดินไป...เดินไป... ขณะที่เราผ่านซานเมืองในวันที่ 24 เมษายน เราพบศพมนุษย์จำนวนมากกว่า 12 ศพ เริ่มเน่าอืดเรียงอยู่ตามข้างถนน แน่ใจว่าศพเหล่านี้ถูกยิงตายเพราะมีรอยแผลให้สังเกตเห็น ถ้าเป็นเวลาปกติฉันคงจะร้องไห้...แต่ขณะนั้นถึงจะร้องอย่างไรก็ไม่มีน้ำตาออกมา แม้แต่แม่ผู้ขอกร้องให้ต่อสิ่งสะเทือนใจเพียงเล็กน้อยก็ไม่สามารถร้องให้ได้เช่นกัน เธอได้แต่พูดซ้ำๆ ว่าอนิจจาชาวเขมรที่น่าสงสาร พนมเปญได้กลายเป็นแดนขยะที่ล้นด้วยซากศพ ซากสุนัข หมู เป็ด และไก่เน่าๆ มีทหารยามของ ‘องคาเลอ’ เดินลาดตระเวนไปตามถนน เพื่อที่จะตรวจดูให้แน่ใจว่าไม่มีสิ่งมีชีวิตกลับคืนมาสู่เมืองนี้อีก... บนเส้นทางรถ ตามถนนหนทางและตามทางเดินเท้านอกเมือง ประชาชนผู้เคยอยู่ในเมืองราว 1 ล้านคน กำลังเดินออกไปสู่อนาคตที่ไม่มีใครสามารถจะรู้ได้... ขณะนี้ประวัติศาสตร์ของกัมพูชากว่า 2,000 ปี ได้ถูกลบเลือนหายสิ้น เป็นการยากที่ใครจะปฏิเสธคำกล่าวที่จริงที่สุดคำนี้ เพียงชั่วระยะเวลา 2-3 วัน หน่วยเหนือของเขมรแดงก็ได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งหมดของประเทศด้วยความรวดเร็วและรุนแรงที่สุดยิ่งกว่าที่คณะปฏิวัติปฏิรูปใดๆ จะสามารถดำเนินการได้ในประวัติศาสตร์ยุคปัจจุบัน...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 91)

“...ผู้เชี่ยวชาญทางการวิเคราะห์สถานการณ์ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐได้เขียนข้อคิดเห็นไว้เมื่อต้นปี พ.ศ. 2517 เกี่ยวกับการวิเคราะห์การกระทำของเขมรแดงในดินแดนที่ทหารเขมรแดงเข้าครอบครองว่าเขมรแดงได้โจมตีศาสนา โจมตีความล้มเหลวของการปกครองสมัยที่สีหนุเป็นหัวหน้ารัฐบาล โจมตีวัฒนธรรมของเขมรที่มีมาแต่ดั้งเดิมที่ให้ลูกเคารพพ่อแม่และเคารพบูชาพระ ห้ามการร้องเพลงและการละเล่นพื้นเมือง การห้ามและการโจมตีสิ่งเหล่านี้กระทำด้วยวาจาและตามด้วยการใช้อำนาจเข้าบีบบังคับ นักวิเคราะห์

ได้วิเคราะห์ว่า เขมรแดงได้นำวิธีการที่เรียกว่า ‘การปฏิวัติสังคมอย่างสิ้นเชิง’ มาใช้และตั้ง
ปณิธานว่าสิ่งใดๆ ก็ตามที่เป็นของอดีต เป็นสิ่งที่ ‘ต้องห้ามและจำต้องทำลายล้างให้หมด’
เพื่อเป็นการปฏิวัติโดยสิ้นเชิง จึงไม่ใช่แต่เพียงเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุเท่านั้น ผู้
เปลี่ยนแปลงจะต้องสร้างให้เกิดสภาพจิตใจใหม่แก่สมาชิกแต่ละคนในสังคม ขบวนการที่
จะก่อให้เกิดความสำเร็จของการปฏิวัติแบบนี้ประกอบด้วยการใช้กำลังบังคับ การทรมาน
และวิธีทารุณกรรมต่างๆ ในอันที่จะทำลายรากฐานของประเพณี วัฒนธรรม โครงสร้างซึ่งได้
สร้างให้เกิดบุคลิกภาพของแต่ละชีวิตในสังคมนั้นให้สิ้นซากไป จนกระทั่งเขาจะเหลือแต่
เพียงตัวคนเดียว ซึ่งถูกแยกไว้อย่างโดดเดี่ยว ปราศจากสิ่งผูกพัน และแล้วจึงจะสร้างเขา
ขึ้นมาใหม่ตามคำสอนและความต้องการของพรรคซึ่งจะมอบค่าคุณธรรมใหม่ของชีวิตให้
เขา ให้สังคมใหม่ ให้ค่านิยมใหม่...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 190-191)

กองกำลังเวียดนามได้ขับไล่เขมรแดงหลุดจากอำนาจในปี ค.ศ. 1979 จากนั้นเวียดนามตั้ง
รัฐบาลขึ้นปกครองกัมพูชา เหตุการณ์ช่วงนี้ฝ่ายเขมรที่ไม่มีอำนาจในกัมพูชาได้รวมกลุ่มการเมือง
ของตนขึ้นกดดันรัฐบาล ณ กรุงพนมเปญ ประกอบด้วยกลุ่มเขมรแดงนำโดยนายเขี้ยว สัมพันธ์และ
พลพต กลุ่มขบวนการกู้ชาตินำโดยเจ้าสีหนุ ในสมัยนี้จึงเรียกว่าสมัยเขมร 3 ฝ่าย

“ปัญหาอินโดจีนไม่ใช่ปัญหาเล็กมันรบกวนมาตั้งชาติหนึ่งแล้ว ตั้งแต่เธอกับฉันยังไม่เกิดนั้น
แน่ะ จากนั้นไปอีกสิบปี มันจะเลิกรบกวนหรือยังมีรู้ ... ก็จะไม่รบกวนได้ไง ในเมื่อมันมีกฎ
ธรรมดา เขมรธรรมดา กับญวนแดง เขมรแดง ประเทศลองว่าแตกออกเป็นสองสามก๊ก ใ้อที่
จะอยู่กันสงบๆ นอนตายตาหลับนะไม่มี...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 253)

“...ณ บัดนี้แนวเขตประเทศไทยจึงกลายเป็นดินแดนแห่งสงคราม นับจากจังหวัด
อุบลราชธานี สุรินทร์ บุรีรัมย์ เรือลงมาจากจนถึงตาพระยาและคลองหาดลั่นแล้วคือพื้นที่ของ
เขมรสามฝ่ายซึ่งได้จัดตั้ง ‘ขบวนการกู้ชาติ’ ขึ้นภายใต้การนำของสมเด็จพระเจ้าสีหนุ นายซอน
ซาน และกลุ่มเขมรแดงของเขี้ยว สัมพันธ์ ต่างก็ไม่ขึ้นต่อกัน แต่ต่างก็มีประเทศมหาอำนาจ
สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง...ดังนั้นรัฐบาลและกองทัพบกจึงจำเป็นต้องตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อ
ต่อต้านการรุกรานของเวียดนาม โดยมุ่งหมายที่จะให้การฝึกแก่ขบวนการกู้ชาติทั้งสองกลุ่ม
คือกลุ่มสมเด็จพระเจ้าสีหนุซึ่งได้รับการสนับสนุนจากจีน เกาหลีเหนือ และจากอาเซียนกับกลุ่ม
นายซอน ซาน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐและอาเซียน...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน,
2544: 228-229)

เหตุการณ์ที่เป็นผลจากสงครามกลางเมืองและสงครามอุดมการณ์ทำให้ชาวเขมรต้องละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดเพื่อเอาชีวิตรอด ผู้อพยพชาวเขมรไหลทะลักออกจากกัมพูชาเข้ามาในเขตชายแดนประเทศไทย และประเทศไทยต้องให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมในขณะเดียวกันก็ดำเนินนโยบายนำปัญหาผู้อพยพสู่เวทีโลกเพื่อดึงประเทศที่สามให้เข้ามาช่วยแก้ปัญหา ชีวิตผู้อพยพชาวกัมพูชาและเหตุการณ์ในช่วงนี้ถูกพรรณนาไว้ในนวนิยาย ดังนี้

“...ผู้อพยพระลอกแรกกำลังเดินทาง...อีกไม่ช้าบริเวณนี้จะเต็มไปด้วยประชาชนชาวเขมร... รัฐบาลไทย ทหาร...ทั้งทหารหลักและทหารข่าว ดำรวจตระเวนชายแดน และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายคงต้องทำงานหนักมากกว่าที่หนักอยู่แล้ว นั่นก็คือ ต้องปราบปรามคอมมิวนิสต์ด้วยสงครามจิตวิทยาควบคู่ไปกับแบกรับผู้อพยพชาวกัมพูชา...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 26)

“...บริเวณโรงเรียนค่อนข้างไยไยซึ่งแต่ก่อนเคยว่างเปล่า ถัดไปมีต้นไม้ใหญ่น้อยและลานดินปรับเรียบ ณ บัดนี้บนเรือนยาวที่ไม่ใช้แล้วนั้น ชนัดแน่นด้วยกลุ่มผู้อพยพชาวกัมพูชาราวสามร้อยคนบ้างนั่ง บ้างนอน บ้างมองเหม่อไปเบื้องหน้า บ้างมีแววตาทุกข์ตรม บ้างเอนกายลงนอนหนุนผ้าขาวม้าเก่าซิดม้วนเป็นก้อนต่างหมอนหนุนหัว มีสัมภาระเป็นท่อนๆ วางกองข้างกาย ผู้เฒ่าบางรายนอนหนุนผ้าห่มอยู่ภายใต้ผ้าห่มด้วยอาการมาลาเรียกำเริบ บางรายมีผ้าพันแผลห่อขาโดยได้รับความช่วยเหลือดูแลจากนางพยาบาลของหน่วยกาชาดและสาธารณสุขอำเภอรอบรับคำสั่งจากกระทรวงมหาดไทยให้ร่วมมือกันอนุเคราะห์ผู้อพยพชาวกัมพูชาเป็นการชั่วคราว...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 190-195)

“...นโยบายของรัฐบาลไทยตามมติของคณะรัฐมนตรีนั้นประกาศออกมาแล้วมีหลักการสำคัญว่า จะให้ผู้อพยพอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวแต่ต้องหาทางผลักดันให้ผู้อพยพออกนอกประเทศ โดยให้กลับไปยังประเทศภูมิลำเนาเดิมหรือประเทศที่สามให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หลักการสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือจะต้องคำนึงถึงความสมัครใจของผู้อพยพในการกลับสู่มาตุภูมิ...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 190-196)

วิกฤตการณ์นี้ภัยสงครามออกนอกประเทศของชาวเขมรกลายเป็นโอกาสให้คนไทยบางกลุ่มมีช่องทางทำธุรกิจกับผู้อพยพชาวเขมรและธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ตามแนวชายแดนไทย-เขมร

“...คุณย่าของลูกเคย...ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ อยู่ระหว่างอรัญประเทศกับเมืองเล็กๆ แถบชายแดนเขมร พ่อเองตามแม่ไปๆ มาๆ บางทีก็ค้างอยู่ที่บ้านญาติในเขตเขมรนาน ๆ...พ่อ...เป็นตัวแทนติดต่อเรื่องซื้อขายของระหว่างชายแดนมาตั้งแต่เก่าชวบไปด้วยความจำเป็นใน

การดำรงชีวิตการค้าที่เราทำกันนั้นเสี่ยงอันตรายอยู่ตลอดเวลา ไหนจะด้านเขมร ไหนจะด้านไทย และยังมีพวกทหารตามชายแดนทั้งสองฝั่งอีก ชีวิตพ่อคู้กับการค้าขายแบบลักลอบและให้สินบนเจ้าหน้าที่ จนกระทั่งเกิดสงครามในเขมร ลูกหลานมาจนกระทั่งผู้คนอพยพออกจากพนมเปญ ใครๆ ก็อยากหนีจากแดนสงครามเข้ามาอยู่ฝั่งไทย...งานลำเลียงคนเขมรอพยพรุ่นแรก ๆ พ่อได้ผลประโยชน์มากเพราะพวกที่กลัวคอมมิวนิสต์รุ่นนั้นเป็นเศรษฐกิจในพนมเปญ เขาเก็บสมบัติที่มักเป็นของมีค่า เช่น ทองคำ เพชรพลอย และยอมเสียสมบัติมีค่าบางส่วนเพื่อแลกอิสรภาพและชีวิต ขณะที่เพื่อนของพ่อช่วยให้เพื่อนร่วมชาติของเขาเข้ามาถึงมือพ่อโดยปลอดภัยที่ชายแดนนั้น ก่อนที่จะข้ามเขตแดนไทยโดยพ้นการจำกัดเขตอพยพ หรือพ้นเข้ามาได้ถึงกรุงเทพฯ เพื่อต่อไปประเทศอื่นเราเก็บค่าป่วยการเป็นจำนวนมากพอสมควร...การที่เราได้คำตอบแทนเป็นทองแท่งหรือเพชรพลอยนั้นทำให้...พ่อเองได้มีกิจการเพิ่มขึ้นและเพชรพลอยเมื่อแปรสภาพเอามาขายในตลาดเมืองไทยเรียกราคาได้สูงกว่ามูลค่าที่เราได้มามากมาย กิจการช่วยเหลือคนเขมรอพยพทำให้พ่อมีทุนก้อนใหญ่ที่จะทำธุรกิจอื่นๆ ต่อไปได้..." (นางมาร, 2545:251-255)

"...หนุ่มภาคย์เริ่มกิจการ "ค้าขาย" ขึ้นแล้วที่เมืองไพลิน เมืองชายแดนติดกับไทย เขาข้ามไปข้ามมาด้วยเส้นสายการค้า...พูดเขมรคล่องและพูดไทยคล่อง ช่องทางทำมาหากินของเขาคือซื้อขายแลกเปลี่ยนของลักลอบจากเมืองไทยเข้าเขมร โดยแลกกับทองคำ เงิน พลอย และโบราณวัตถุ มันเป็นเวลาของการดักดวงที่เสี่ยงภัย...แต่ได้มาก...เขมรกำลังรวนระส่ำไปทุกหย่อมหญ้า ไม่เว้นแม้แต่ในหมู่บ้านป่าห่างไกล ไม่ว่าใครที่มีเงินมีทองเก็บไว้ ต่างก็อยากเอามาให้เขา...แลกเอากับใบผ่านทางไปสู่ทิศที่ไม่มีสงคราม นายภาคย์จึงกอบโกยเอาอย่างสบายใจ ยิ่งได้...ก็ยิ่งโลภ..." (นางมาร, 2545:158)

นวนิยายเรื่องหุบเขากินคนมองภาพรวมของสังคมเขมร ทั้งประเด็นความเจริญ ความเสื่อม การเมืองการปกครอง และสภาพชีวิตของผู้คนเขมรจากยุคโบราณถึงยุคปัจจุบันเสมือนเป็นข้อสรุปว่า

"...ในอดีตชนชาติเขมรยิ่งใหญ่แค่ไหนทั่วโลกต่างประจักษ์ ทว่าปัจจุบันเล่า ชนชาติเขมรเกือบคราวสูญหายจากระบบมนุษยชาติเสียแล้ว เพราะอะไร ไม่ใช่เพราะความแตกแยกในชาติหรือ ไม่ใช่เพราะผู้ปกครองชั่วร้ายกระหายอำนาจหรือ มัวเมาในอำนาจ ผู้คนจะฉิบหายล้มตายเท่าไรไม่เคยคำนึงถึง ร้อยปี สองร้อยปีข้างหน้า ถ้าชนชาติเขมรจะสูญหายเราก็จะไม่แปลกใจแล้ว ถ้าพึ่งเพียงยุคของเรา ชาวเขมรก็ล้มตายฉิบหายไปครึ่งค่อนประเทศ พลัดที่นาคลาที่อยู่ ะเห่ร้อนไปแอบซุกอยู่บ้านอื่นเมืองเขา... ความจริงคนเขมรทุกๆ ไป..."

130

ผู้ถูกกระทำจะต้องมีต่อต้านผู้กระทำตามสัญญาติญาณ “ขบวนการขแมร์อิสระ” คือการแสดงออกทางชาตินิยมต่อต้านผู้กระทำ

“...ขบวนการ ‘ขแมร์อิสระ’ ที่เจ้าหญิงทรงอ้างถึงนั้น...เป็นหน่วยต่อต้านคล้ายๆ ขบวนการเสรีไทยของไทยนั่นเอง ประกอบด้วยคนสำคัญของเขมรสี่คน บุคคลทั้งสี่ได้รวบรวมกำลังก่อตั้งกองทหาร ‘เขมรอิสระ’ ขึ้นเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นและฝรั่งเศสระหว่างปลายสงครามโลกครั้งที่สอง คือในราว พ.ศ. 2487-88 ขแมร์อิสระนี้ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากชนชาวเขมรและเขมรเชื้อสายจีนเป็นอย่างดี...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 166)

ฝรั่งเศสปกครองกัมพูชาในช่วงปี ค.ศ. 1863-1953 (Chandler, 1993: 141) นับเป็นเวลาถึง 90 ปี ซึ่งยาวนานพอที่วัฒนธรรมฝรั่งเศสจะสามารถแทรกซึมเข้าไปสู่สังคมกัมพูชาได้ ความเป็นเขมรจึงมีความเป็นฝรั่งเศสแฝงอยู่ด้วย ชนชั้นสูงของเขมรสนทนากาษาฝรั่งเศสกันอย่างคล่องแคล่วเพราะว่าได้รับการศึกษาจากฝรั่งเศส และฝรั่งเศสกลายเป็นเมืองแม่ของกัมพูชา เมื่อกัมพูชามีปัญหาทางการเมืองกับไทยฝรั่งเศสมักจะป็นยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ

“...มีว่าเขมรสายไหน สายราชวงศ์ หรือสายเขมรผู้ฝึกไฝลัทธิคอมมิวนิสต์ต่างก็ได้รับการศึกษามาจากประเทศฝรั่งเศสทั้งสิ้น... ชาวกัมพูชาที่พำนักอยู่ในกรุงปารีส...ผู้อยู่ที่เมืองนี้มายาวนาน ลูกๆ ทุกคนเรียนจบที่มหาวิทยาลัยในปารีส ส่วนวัยรุ่นก็กำลังศึกษาเล่าเรียน ประหนึ่งว่าที่นี่คือบ้านเมืองของตนเอง ประเทศฝรั่งเศสกับประเทศกัมพูชาไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แม้จะผ่านพ้นการเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส...แล้วก็ตาม หากแต่ระยะเวลายาวนานถึง 90 ปีเต็มที่กัมพูชาตกอยู่ในความปกครองของฝรั่งเศส ตั้งแต่ พ.ศ. 2408 ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิทยาการความรู้ของฝรั่งเศสได้ถ่ายทอดเข้าครอบงำกัมพูชา กลายเป็นอิทธิพลแฝงที่ยากจะปลดได้ ณ บัดนี้ ประเทศฝรั่งเศสจึงเปรียบเสมือน ‘เมืองแม่’ ของประเทศกัมพูชาไปโดยปริยาย อย่างน้อยประเทศฝรั่งเศสก็ยังมีผลประโยชน์ในอินโดจีน ดังนั้นมีว่ากัมพูชาจะเดือดเนื้อร้อนใจด้วยเหตุอันใด ประเทศฝรั่งเศสจะหนุนหลังช่วยเหลือตลอดมา...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 169-170)

กัมพูชาเคยเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศสและอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสมา 90 ปี มีผลทำให้ภาษาฝรั่งเศสกลายเป็นภาษาสำคัญในสังคมเขมร เจ้านาย ชนชั้นสูงและผู้ได้รับการศึกษาชั้นสูงมักจะผ่านการศึกษากจากฝรั่งเศสหรือศึกษาภาษาฝรั่งเศส เจ้านายถึงกับรับสั่งกันเป็นภาษาฝรั่งเศสในชีวิตประจำวัน....ข้อมูลเหล่านี้อยู่ในมโนทัศน์ของฝ่ายไทยที่มองความเป็นเขมรเสมอมา

“...ท่านองค์มเสด็จมาเฝ้า เสด็จประพาสจดหมายของคุณกับภาพถ่ายของคุณอินทิดาและคุณนั้นให้ท่านองค์มทอดพระเนตร รับสั่งภาษาฝรั่งเศสกันพักใหญ่เสด็จก็ทรงคล้อยตามท่านองค์มคือเลือกคุณอินทิดา...” (เขมรินทร์ อินทิดา, 2531: 173)

นักเขียนไทยมองประเด็นความเป็นเขมรเกี่ยวพันกับการถูกรุกรานจากต่างชาติและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของต่างชาติ สาเหตุของเรื่องเกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายในคือคนในชาติไม่สามัคคีกัน คนดีถูกกำจัดส่วนคนชั่วกลับอยู่รอดได้ ส่วนปัจจัยภายนอกคือต่างชาติที่เข้มแข็งกว่าเข้าแทรกแซงกัมพูชาทำให้กัมพูชาไม่มีทางเลือกมากนักและจำเป็นต้องโอนอ่อนผ่อนตามเพื่อเอาตัวรอด

“...วัฒนธรรมของกัมพูชาเคยยิ่งใหญ่ เป็นมรดกอันน่าตื่นใจและชื่นชมของชาวโลก หลังสิ้นสถานภาพอันเกรียงไกรครั้งกระโน้น ประเทศนี้ก็ไม่มีโอกาสเดินย้อนไปสู่ความรุ่งเรืองได้อีก มีแต่วันตกต่ำลงทั้งโดยการตัดสินใจผิดพลาดของผู้นำ ความไม่สามัคคีกันของทุกฝ่ายและการถูกรุกรานโดยชาติที่เข้มแข็งกว่า...นานนับหลายศตวรรษสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ถูกกระหนาบด้วยประเทศใหญ่ไม่เอื้ออำนวยให้กัมพูชาหายป่วย เมื่อแวดล้อมไปด้วยศัตรูทั้งภายในและภายนอกก็ยากจะยืนขึ้นมาได้ ผู้มีความรู้ความสามารถถูกกำจัดกวาดล้างจนในปัจจุบัน กัมพูชาแทบไม่เหลือมันสมองของชาติไว้สืบต่อ...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 443-444)

ผู้รุกรานแทรกแซงกัมพูชาจากภายนอกมีหลายชาติ เช่น ฝรั่งเศส เวียดนาม สหรัฐอเมริกา ไทย จีน รัสเซีย ดังที่อ้างในข้อความต่อไปนี้

“...การถูกรุกรานจากญวนแล้วยังตกเป็นเมืองขึ้นของไทยหลายครั้ง...สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัยและสมัยกรุงศรีอยุธยา จากนั้นก็เปลี่ยนมือเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสอีก 90 ปีแล้วยังถูกแทรกแซงด้วยบทบาทของสหรัฐอเมริกาเพื่อสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2513 จึงสนับสนุนนายพลลอนนอลให้ทำรัฐประหารปลดสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอออกจากตำแหน่งประมุขของรัฐ แล้วเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐ หลังอเมริกาถอนทหารออกไปใน พ.ศ. 2516 กัมพูชาก็ยังต้องเผชิญชะตากรรมโหดเหี้ยมเลวร้ายจากกองทัพเขมรแดงเมื่อต้น พ.ศ. 2518 เป็นเวลานานเกือบ 4 ปี จนกระทั่งเวียดนามบุกเข้ายึดครอง” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 460)

“...ตาของหล่อนนั้นทึบ ไม่เหมือนชายเขมรสูงวัยทั่วไป เขาเกลียดทั้งเวียดนามและฝรั่งเศส รวมทั้งจีนและอเมริกา ด้วยถือว่าฝรั่งเศสเป็นตัวการนำเวียดนามเข้ามากดดันบ่อนทำลาย ทั้งเศรษฐกิจและสังคมของคนเขมรจนย่อยยับ ส่วนอเมริกาก็เป็นเจ้าแห่งจักรวรรดินิยม จีนคือเจ้าของความรุนแรงสุดขั้วที่ต้องการนำลัทธิเหมาเจ๋อตุงมาจับกุมฆ่าไว้ในอุ้งมือ เป็นผู้พิพากษาประหารชีวิตชาวเขมรให้ตกนรกหมกไหม้ตายดับสิ้นชาติ...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 69)

คนเขมรบางส่วนไม่ชอบเวียดนามเพราะเวียดนามกระทำกับเขมรไว้ต่างกรรมต่างวาระ เขมรกล่าวหาเวียดนามอย่างรุนแรงคือเวียดนามต้องการกลืนชาติเขมร ชาวเวียดนามมักจะทำตัวอยู่เหนือชาวเขมรเมื่อมีโอกาส

“...การบุกเข้าตีญวนนั้นแสนยาก เนื่องด้วยตลอดแนวชายแดนจากจังหวัดอุบลราชธานีลงมาถึงตราด ท้าญวนมีกำลังหกกองพลตั้งอยู่โดยตลอดเพื่อกดไว้ไม่ให้ทหารเขมรแดงฝ่าเข้าไปปิดกั้นทางเข้าประเทศกัมพูชาอย่างสิ้นเชิง พันเอกเจีย วาริน ชาวเขมรพูดกับหัวหน้านิลว่า “...แต่เราควรจะทำให้มันเจ็บบ้าง ไม่ใช่ปล่อยให้มันทำเราฝ่ายเดียว...พี่คิดดู....มันเป็นเลี่ยนหนามของคนชะแมร์ตลอดมา เศรษฐกิจของเราทุกด้านอยู่ในกำมือมัน...มัน! พวกมันใช้ไหมที่ทำให้สังคมกัมพูชาแตกเป็นเสี่ยงๆ!...มันอยากจะทำลายชาติชะแมร์ทุกนาที่! มันอยากได้ชะแมร์ไว้เป็นข้ามัน...ราชอาณาจักรขอมอันเกรียงไกรมลายืนเหลือเพียงแผ่นดินผืนเล็กๆ กับผู้คนเพียงหยิบมือ ที่มีจีนเป็นผู้ถือหาง ทางฝ่ายญวนมีรัสเซีย ประเทศมหาอำนาจยักษ์ใหญ่ต่างก็ใช้ญวนและเขมรแก้เผ็ดกันและกัน มีหน้าซำระหว่างเขมรต่อเขมร เขมรแดงยังชิงชิงระบอบกษัตริย์เข้าเส้นเลือด...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 272-274)

“...แต่กับเขมรแล้ว ญวนมีอำนาจเหนือเขมรมาโดยตลอด เขมรในฐานะประเทศเล็ก ประเดี้ยวก็พึ่งญวน ประเดี้ยวก็พึ่งไทย ประเดี้ยวก็พึ่งฝรั่งเศส วังไปว้างมาอยู่อย่างนั้น ทำให้การเอาตัวรอดของเขมรเป็นที่จดจำของพวกเรา (คนไทย) แล้วฝังความไม่ชอบเขมรไว้ในใจ แต่ถ้านึกในทางเมตตาก็ต้องเมตตาว่าเขาเป็นชาติเล็ก สัญชาตญาณของการเอาตัวรอดก็เลยรุนแรง...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน (2544: 412)

สมบัติทางวัฒนธรรมของเขมรกลายเป็นสิ่งล่อใจชาติต่างๆ ให้เข้ามากระทำต่อกัมพูชาในการแสวงหาประโยชน์จากมรดกทรัพย์แผ่นดินอารยธรรมโบราณเขมร มีการลักลอบขโมยศิลปวัตถุของกัมพูชาเพื่อนำไปขายให้นักนิยมโบราณวัตถุชาวต่างประเทศเสมอ

[illegible]

...”(๒๒๙:๒๕๕, ๒๕๕:๒๕๕)

[illegible]

“សេចក្តីថា ប្រសិនបើមានការបំពានច្បាប់ណាមួយដែលបានកំណត់ឡើងក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ គេអាចរក្សាសិទ្ធិប្រើប្រាស់កិច្ចព្រមព្រៀងនេះបាន ដោយមិនមានការរំខាន ឬមានការបំពានច្បាប់ណាមួយដែលបានកំណត់ឡើងក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ឡើយ។”

“...ทหารที่ยืนอยู่หน้าที่ทำการคนหนึ่งเดินแยกจากกลุ่ม...มารับคนไทยทั้งสี่...พวกมันส่งภาษาชาติกำเนิดให้กันอยู่พักหนึ่ง...ทหารหน้าที่ทำการเดินตรงมา...แล้วถามขึ้นเป็นภาษาไทยสำเนียงคนตราด...”

“มาทำไม?”

“เรามาเพื่อตีตัวเข้าจับปลา” พืชตอบ...

“แล้วมาได้อย่างไร?” นายทหารเขมรซักอย่างละเอียด

พืชฉายมือไปทางหอม มะลิลาที่ยืนรอพูดช่วยเหลืออยู่ก่อนแล้ว หม่อมเมืองตราดพูดกลับไปเป็นภาษาเขมรเพื่อให้ได้ความเป็นคนพวกเดียวกัน

“นายเขาจ้างให้ฉันมาที่นี่ เขาเพิ่งจะมาเลยติดต่อไม่เป็น”

(สมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง, 2547: 232-233)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนวนิยายมองคนเขมรว่าเป็นคนไม่ค่อยจริงจัง และไม่เป็นคนเจ้าระเบียบเท่ากับคนเวียดนาม มีการเปรียบเทียบบุคลิกลักษณะของคนเขมรกับเวียดนาม แล้วแสดงความเห็นว่าคนไทยควรระวังในการคบหาคนเวียดนามมากกว่าคนเขมร การที่ทหารเขมรสามารถพูดไทยแบบติดสำเนียงไทยตราด การที่คนไทยจังหวัดตราดพูดภาษาเขมรได้ แสดงให้เห็นว่าแม้ในระดับรัฐบาลไทยและกัมพูชาในยุคนี้จะไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกัน แต่ในระดับท้องถิ่นความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ทำให้คนสองชาติที่อาศัยอยู่ตะเข็บชายแดนมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความใกล้ชิดกันทางภาษา วัฒนธรรม การพูดภาษาเดียวกันเป็นการแสดงออกถึงความเข้าใจในสิ่งเดียวกัน เมื่อนายหอมสื่อสารกับทหารเขมรด้วยภาษาเขมรเป็นการแสดงความรู้สึกของคนพวกเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงทัศนคติการมองแบบคนพวกเดียวกัน (Insider) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการสื่อสารด้วยภาษาเดียวกันอันมีนัยสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความรู้สึกใกล้ชิดและเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งจะมีผลให้การเจรจาตกลงสิ่งใดต่อมาสามารถกระทำได้โดยสะดวก

“...ในกระบวนสตรีแห่งคาบสมุทรอินโดจีน...ผู้หญิงญวนนั้นสวยงามทั้งเรือนกายและผิวพรรณ แต่ใจนั้นควรเกรง ด้วยมีธรรมชาติประหนึ่งชาย หล่อนเป็นได้ทั้งสตรีและบุรุษ มีอาวุธซ่อนในเสื้อ หากจะทำความถึงประวัติศาสตร์ ก็ยังเห็นชัดว่าญวนเป็นนักรบ เมื่อลัทธิคอมมิวนิสต์แผ่ขยายไปทั่วแหลมอินโดจีน ผู้ที่จับอาวุธออกรบส่วนหนึ่งคือสตรี ลำดับถัดมาคือผู้หญิงเขมรซึ่งถึงอย่างไรก็เป็นรองผู้หญิงญวน แม้มีความแข็งแกร่งซ่อนอยู่ ก็ไม่ถึงกับลุกขึ้นรุกรบ สตรีเขมรชั้นกลางและชั้นสูงผู้มีการศึกษา กิริยามารยาทจะงดงาม ส่วนสตรีลาวนั้นอ่อนโยนซื่อสัตย์ บริสุทธ์ เป็นชนชาติที่น่ารักน่าเอ็นดูในจำนวนหญิงสามชาติ...”

(จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 58-59)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการมองสตรีชาวเวียดนาม เขมร และลาว แสดงให้เห็นว่าคนไทยมองสตรีเวียดนามด้วยความระมัดระวัง มองสตรีเขมรแข็งแกร่งแต่ไม่แข็งแกร่ง และมองสตรีลาวมีกิริยามารยาท นุ่มนวลงดงามที่สุด

“ผู้ว่าไม่ใช่คนที่พบได้ง่ายๆ หรือ” ...ทหารคนนี้แบะท่ามาแล้วว่าไม่ยอมให้การเข้าพบเป็นไปได้ง่ายนัก...คนที่รู้ดีว่าจะต้องทำอะไรก็คือหอม เขาเดินไปกระซิบที่ข้างหูของทหารคนนั้นเบาๆ เป็นภาษาเขมร “เราอยากได้นาฬิกาเรือนนั้น” (ทหารเขมร) ซึ่งนี่มายังนาฬิกาข้อมือที่สราวุธสวมอยู่ เขาถอดให้มันไม่มีติดออกพร้อมกับคิดในใจว่าคอมมิวนิสต์พวกนี้เห็นจะเป็นคอมมิวนิสต์ได้แต่ชื่อเท่านั้นจิตใจยังเป็นพวกเผด็จการ...(ทหารเขมร)...มันรับนาฬิกาข้อมือมาใส่กระเป๋ากางเกงแฝดลับ จากนั้นหมุนตัวเดินกลับเข้าไปในที่ทำการ...กลับออกมาพร้อมด้วยรอยยิ้มแต่ “ผู้ว่าให้เข้าไปข้างในได้แล้ว” (สมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง, 2547: 234)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นพื้นฐานการปฏิบัติทางสังคมของคนสองชาติคือไทยและเขมรในการขอเข้าพบผู้ใหญ่ที่ต้องมีเสียค่าธรรมเนียมการผ่านทาง เป็นการพรรณนาให้เห็นภาพของระบบอุปถัมภ์และค่านิยมด้านวัตถุซึ่งอันที่จริงไม่ใช่หลักการคอมมิวนิสต์

“...เจ้าเมืองเขมรัฐภูมิรินทร์เป็นชายร่างอ้วน แสดงว่าเป็นคอมมิวนิสต์ประเภทอยู่ดีกินดี เมื่อมองเครื่องตกแต่งในห้องแล้วก็รู้ว่ารสนิยมของเขานั้นไม่เลวเลย เครื่องเรือนที่ประดับห้องล้วนแล้วแต่หรูหรา โดยเฉพาะโต๊ะไม้มะค่าที่เขาตั้งอยู่ข้างหลังม้านั้นแกะลายสวยงามเป็นสไตล์ฝรั่งเศสอันเคยปกครองดินแดนแถบนี้มาก่อนเสียด้วย...”

ข้อความที่ยกมาแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนมองชีวิตคนเขมรว่าแม้จะเป็นคอมมิวนิสต์แต่ก็ยังติดอยู่กับการใช้ชีวิตแบบทุนนิยมอยู่มาก อิทธิพลของฝรั่งเศสได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การใช้ชีวิตและรสนิยมของชาวเขมร

“...ผู้ว่าการเขมรัฐภูมิรินทร์แบมืออวบออกมาข้างหน้าอย่างวางมาด...

“สวัสดีครับ” สราวุธยกมือไหว้แล้วจรดหน้าผากแบบไทย พรรคพวกพร้อมคณะทำตาม แต่ผู้ว่าเมืองเขมรัฐภูมิรินทร์ตอบมาด้วยการยกมือขึ้นพนมค้ำหน้าอกตามแบบการไหว้ของเขมร ทำให้ดูเหมือนเป็นคนหยิ่งโส...” (สมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง, 2547: 234)

ตัวอย่างข้างบนแสดงการไหว้และการรับไหว้ในสังคมไทยและเขมร การไหว้เป็นนัยของการทักทายเพื่อสื่อสารทางสังคม ลักษณะท่าทางและระดับของการพนมมือล้วนมีนัยทางการสื่อสาร เมื่อทั้งสองฝ่ายกระทำกริยาแบบเดียวกับย่อมแสดงถึงความเท่าเทียมกัน หากทั้งสองฝ่ายกระทำกริยาต่างกันอย่างมีนัยต่างกัน อาจแสดงความเหนือกว่า แสดงระดับของความสัมพันธ์ นอบน้อม สถานภาพทางสังคม ระบบอาวุโส ฯลฯ การที่ฝ่ายหนึ่งไหว้แบบปลายนิ้วจรดหน้าผากและอีกฝ่ายไหว้ตอบด้วยลักษณะเช่นเดียวกันเป็นการแสดงออกถึงความเสมอภาคทางสังคม แต่หากฝ่ายหนึ่งไหว้และอีกฝ่ายไหว้ตอบโดยมีระดับความสูงของปลายนิ้วเพียงหน้าอกอาจทำให้ฝ่ายแรกรู้สึกได้ว่าอีกฝ่ายกำลังแสดงความเหนือกว่าในด้านสถานภาพหรือแสดงว่าฝ่ายตนเป็นฝ่ายเอื้อประโยชน์ ส่วนฝ่ายที่แสดงการไหว้แบบนอบน้อมมากกว่ามักเป็นฝ่ายที่รับประโยชน์หรือเป็นฝ่ายที่ต้องพึ่งพาอีกฝ่ายจึงต้องแสดงความสุภาพที่มากกว่าอีกฝ่ายเพื่อบรรลุนิยามประโยชน์ตน

“...กินข้าวเสร็จคุณอยากชมไรไหมละ ทางปลายไรมีบึง มีต้นไม้ใหญ่ ติดกับต้นไม้ก็มีภูเขา ...” “ยังงี้ๆ ก็ต้องนอนนอนพักกลางวัน” หล่อนบอกเมื่อเขาลืม “โอ๊ะ...จริงด้วยขอโทษทีครับ” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 63-64)

หลังอาหารกลางวันชาวเขมรถือเป็นกิจวัตรที่จะต้องนอนพัก 2-3 ชั่วโมงติดต่อกันแล้วจึงตื่นมากระทำกิจของตนต่อไป

4.4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและเขมร

คนไทยและคนเขมรนอกจากจะมีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกันแล้ว ยังมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การนับถือศาสนา และภาษาคลายคลึงกันอีกด้วย ในประเด็นของความใกล้ชิด ไทยและกัมพูชาเป็นประเทศที่ใกล้ชิดกันตามสภาพภูมิศาสตร์ มีการติดต่อค้าขายและเดินทางไปมาหาสู่กัน ตลอดจนมีความใกล้ชิดเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์และการเมืองมาโดยตลอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ความคล้ายคลึงและความใกล้ชิดระหว่างประเทศและประชาชนคนไทยกับคนเขมร ได้ฝังรากลึกในความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองประเทศทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งแน่นอนว่าผู้เขียนนวนิยายย่อมไม่มองข้ามประเด็นดังกล่าวจึงได้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและเขมรให้ปรากฏในนวนิยาย ดังจะศึกษาได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ในบทสนทนาจากเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดิน (2544: 187) แสดงมุมมองที่คนเขมรมองไทยและไทยมองเขมรได้ค่อนข้างเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองชาติอย่างชัดเจน

“... คนไทยกับคนเขมรควรสนทนากันแต่เพียงเรื่องผิวๆ พื้นๆ ไม่ลงลึกในรายละเอียดใดๆ เพราะจะกระทบกระทั่งกันทำให้เกิดความบาดหมางใจกันได้ “...เจ้าหญิงทรงแยมพระสรวล แปลกๆ สุกิดในใจ...คล้ายกับทรงเข้าใจบางอย่าง คือเข้าใจว่าเหตุการณ์ใดก็ตามที่เป็น ‘ความจริง’ คนไทยทั่วไปมักไม่ค่อยจะรู้ถ่องแท้ ส่วนใหญ่คนไทยจะรู้แค่ ‘ข่าวลือ’ บางชาวก็ ตรงกันข้ามกับความจริง... “แล้วคุณล่ะ...สบายดีหรือสู คนไทยหายตกใจเรื่องพนมเปญแตก หรือยัง” “ท่านเยาะเย้ยหรือเปล่าครับ” ชายหนุ่มค่อนข้าง ‘รู้สึกมาก’ ในประโยคที่ทรงปรารภ “ดูเหมือนท่านจะเข้าใจคนไทยอยู่หน่อยๆ เหมือนกันใช่ไหม เป็นเชิงว่าพวกเราช่างไม่รู้อะไรเลยจริงๆ ช่างอยู่ในโลกของความฝันกันเหลือเกิน อะไรแบบนั้นใช่ไหมครับ” “สู...นี่คุณหงุดหงิดเรื่องอะไรกันจะ...” ทรงขยับองค์ชะโงกเข้าไปใกล้ “ฉันนะหรือจะเยาะเย้ยคนไทย...อย่าลืมว่าฉันมีเพื่อนรักเป็นคนไทยนะ องค์รักษ์ก็เป็นไทย พระเจ้าอยู่หัวของฉันก็เคารพนับถือพระเจ้าอยู่หัวของคุณ บรรพบุรุษของฉันก็เคยเข้ามาอยู่ในราชสำนักของพระเจ้ากรุงสยาม... ขอให้เราพูดกันแต่ผิวๆ ก็แล้วกัน...ถ้าพูดลึกประเดี๋ยวก็น่าจะเลเวลูกกลมไปไกลถึงการเมือง...” “สู...ตั้งแต่ฉันพบคุณมา ฉันว่าคุณเป็นกลางมากที่สุด” ... “ใช่ไหมคะ คุณบารมี” ...นายบารมี...เอ่ยขึ้นอย่างแหม่มซำสุ่ม “ไทยเราไม่ต้องการคนที่เพียงแค่ ‘หลงชาติ’ ครับท่าน เราต้องการคนที่ ‘รักชาติ’ อย่างมีเหตุผล เมื่อชาติเราผิด ต้องยอมรับผิดชอบทันที แต่ถึงชาติเราถูก เราก็ไม่เยาะเย้ยดูหมิ่นชาติอื่น” ชายวัยห้าสิบเศษพูดจาชัดเจนเต็มไปด้วยจังหวะจะโคน ... นายบารมีพูดจาเป็นผู้ใหญ่...อาจจะเห็นเป็นเชิงเตือนเขา อีกอย่างก็เตือนคนไทยประเภทหลงชาติ หรือไม่ก็ประเภท ‘เดินตาม’ โดยไม่ไตร่ตรองไม่รู้จริง “ดีจัง” เจ้าหญิงโสคนเทียทรงคล้อยตาม “ฉันเองก็รักชาติ...แต่เวลาอ่านประวัติศาสตร์...ตอนไหนที่เซียร์ชะแมร์กินไปฉันก็ไม่ชอบ เซียร์ฝรั่งเศสเกินงามฉันก็รับไม่ไหว ฉันคิดว่า...ถ้าเราเป็นใหญ่หรือทำงานใหญ่ สิ่งที่ต้องทำให้ได้ทันทีก็คือตัดความรู้สึกชอบหรือชังส่วนตัวออกไปให้ได้...” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 187)

เรื่องเขมรินทร์ อินทิดา (2531) เสนอมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและเขมรที่มีมาเนิ่นนานแล้วในประวัติศาสตร์ของชนทั้งสองชาติในหลากหลายประเด็น

ความสัมพันธ์ทางประเพณีและวัฒนธรรมไทย-เขมร

“...เพลงเขมรไทยโยค เขมรปากท่อ สาลิกาเขมร ของเรานั้นมาจากไหนล่ะ” อินทิดาว่าแล้วยิ้มๆ “ อย่างที่ฉันเคยพูดนะแหละคือทั้งสองชาติเขมรกับไทยคล้ายชนชาติเดียวกัน หรือพี่น้องกัน มีระเบียบแบบแผนและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันมาก หากแต่ต่างคนต่างอยู่คนละบ้าน...จากประวัติศาสตร์ที่พวกเราเรียน เป็นความจริงที่ว่าทั้งเขมรและไทยต่างเอา

แบบอย่างประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งกันและกันไปใช้กับบ้านเมืองของตัวเอง เว้นแต่ไปตัดแปลงเสียบ้าง ยิ่งถ้าเป็นเรื่องเจ้านายเรื่องเกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดิน พระมหากษัตริย์แล้วดูเหมือนแทบจะแยกไม่ได้ทีเดียว" "ฉันเคยเห็นพระบรมฉายาลักษณ์ของพระเจ้าอยู่หัวกับพระราชินีเมืองนี้ที่ตึกหน้าเสด็จ ทรงถ่ายร่วมกับพระญาติพระวงศ์คราวมีงานในพระราชวัง เจ้าชายทุกพระองค์ทรงผ้าม่วง สวมฉลองพระองค์ปิดคอคุมหัวเม็ด สวมถุงพระบาทยาว คล้ายๆ ที่กรมหมื่นนครสวรรค์ของเราทรงแต่งเป็นประจักษ์นั่นแหละเธอ..." "...แล้วเจ้านายผู้หญิง... ท่านก็ทรงพระภูษาโจงกระเบน ฉลองพระองค์แขนยาวสามส่วน สะพายแพรเหมือนเจ้านายฝ่ายใน ในรัชกาลที่ 5 ของเราไม่มีผิด..." (เขมรินทร์ อินทิตรา. 2531: 156)

ความสัมพันธ์ระดับราชวงศ์ไทย-เขมร

"...จากประวัติศาสตร์จะทราบว่าราชสำนักไทยกับราชสำนักกัมพูชาสนิทสนมรักใคร่มาตั้งแต่รัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทางกองทัพไทยได้ช่วยปราบปรามพวกกบฏเขมรได้เรียบร้อยและบังเอิญสมเด็จพระนโรดมหรือนัยหนึ่งนักองราชาวดีขึ้นครองกัมพูชา แม้ว่าภายหลังกัมพูชาต้องตกเป็นของฝรั่งเศสแล้วก็ตาม...สมเด็จพระนโรดมได้มีพระราสาสน์มากราบบังคมทูลต่อองค์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อได้ทรงทราบว่ พระองค์มิได้ยินดีและมีปรารภนาโยดีต่อการอารักขาและคุ้มครองของฝรั่งเศส..." (เขมรินทร์ อินทิตรา, 2531: 221-222)

เขมรนิยมสร้างพระราชวังตามแบบแผนไทย

"...สมเด็จพระเจ้าบรมโกศได้เคยเข้ามาทำราชการอยู่ในกรุงเทพฯ นิยมแบบแผนไทยมาก การสร้างพระราชวังจึงใช้แบบอย่างเท่าที่จะสามารถทำได้ ตั้งแต่ป้อม กำแพง พระมณเฑียร เป็นต้นว่าท้องพระโรงก็สร้างคล้ายพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยของไทย และแถบชื่อให้ว่าพระที่นั่งเทวาวินิจฉัยคล้ายๆ กันอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีชื่อพระที่นั่งอื่นๆ อีกที่ฟังดูคุ้นหูคล้ายพระที่นั่งของไทย เช่น พระที่นั่งพิมานจักรพรรดิ, นาริรัตนโสภา, สุรามรินทร์, ทักษิณทิตา, เทวาวินิจฉัย, โอภาสนรี, มณีเมขลา เหมือนของไทยประดุจบ้านพี่เมืองน้องจะนั้น..." (เขมรินทร์ อินทิตรา, 2531: 190-191)

การปลูกฝังที่ทำให้คนเขมรไม่ชอบคนไทย

"...ท่านน้อยรับสั่งว่าไม่ชอบคนไทยจริงหรือ..." อินทิตรายอมรับว่า "จริงค่ะ...ท่านรับสั่งว่า...มีคนเล่าให้ท่านฟังว่าคนไทยเคยเป็นศัตรูกับเขมร ไทยเคยยกมาทำลายนครวัด นครธม ท่านเลยเกลียดคนไทย ไม่ชอบคนไทย...ท่านถูกเลี้ยงมสอนให้คิดเช่นนั้น...และก็เป็นหน้าที่ของเรา

ที่จะต้องอธิบายว่านั่นเป็นเรื่องโบราณหลายปีมาแล้ว การรบราฆ่าฟันทำสงครามกันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ อย่างว่าแต่ชาวเอเชีย ไทยกับเขมรจะเคยจับเคียวกันมาเลย ชนชาติอังกฤษ อเมริกัน และแม้แต่ฝรั่งเศสที่ท่านนิยมก็เคยรบราฆ่าฟันทำสงครามกันมาทั้งนั้น...คนไทยเราไม่ใช่คนป่าเถื่อน โหดร้ายอย่างที่ท่านถูกสอนให้เข้าใจ ทุกคน ทุกชาติ ทุกภาษา เวลาเป็นศัตรูกันย่อมไม่มีใครปราณีใคร เขมรเวลารบชนะไทยก็เคยฆ่าฟันทำลายคนไทยเหมือนกัน อังกฤษกับฝรั่งเศสก็เคยทำสงครามกัน อเมริกากับอังกฤษ ทั้งนั้นแหละค่ะ เดียวนี้ทุกชาติ ทุกภาษา เจริญขึ้น เรามีแต่ต้องการจะผูกมิตร ต้องการความสงบ มีประโยชน์อะไรที่เราจะพุดย้อนไปถึงเรื่องหลังๆ และถ้าต้องการพุดย้อน ดิฉันก็เลยต้องเล่าให้ท่านทราบว่าคนไทยเคยช่วยเขมรปราบขบถท่านเคยรู้ไหมท่านว่าไม่เคยรู้.." (เขมรินทร์ อินทิตรา, 2531: 313-314)

มิติความสัมพันธ์ไทย-เขมรในเรื่องสมบัติกัมพูชา

พีช "...กองเรือประมงของเรา (คนไทย-ประเทศไทย) นะอันดับเจ็ดของโลกนะครับ...แล้วก็ควรจะรู้อีกอย่างหนึ่งว่าเขาจับปลากันได้มาก ๆ นั้นบางส่วนไม่ได้จับในประเทศไทย...ที่ที่เขา กำลังจะไปกัน...เขมร...เขาเข้าไปจับในน่านน้ำเขมร..."

สโรชา "...แต่ว่าตอนนี้เราไม่มีสัมพันธทางการทูตกัน..."

พีช "...ชาวเรือแถบนี้เขาไม่สนใจความสัมพันธ์อย่างที่คุณกรงเข้าใจกันหรอกครับ..."

สโรชา "...แล้วทางโน้นเขาจะยอมหรือ?"

พีช "...ทำไมจะไม่ยอมเมื่อได้เงิน"

สโรชา "คุณหมายถึงเงินไทยหรือเปล่า? แล้วพวกนั้นจะเอาเงินไทยไปทำอะไรได้ฉันไม่เข้าใจ"

พีช "...คุณสโรชาไม่เข้าใจเพราะคิดว่าฝั่งโน้นเป็นคนต่างชาตินะสิครับ คนไทยมีญาติอยู่ทางฝั่งโน้นเยอะไป และคนเขมรก็มีญาติทางฝั่งนี้มากมาย..."

(สมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง, 2547: 210)

บทสนทนาของตัวละครในสมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง (2547: 210) แสดงให้เห็นมิติความสัมพันธ์ของคนไทยและคนเขมร จากสถานการณ์การเข้าไปจับปลาในน่านน้ำเขมรในขณะที่ไทยและกัมพูชาไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกันในระดับรัฐบาล แต่ในระดับประชาชนมีการติดต่อสัมพันธ์กันแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันมาโดยตลอดคนไทยสามารถเข้าไปจับปลาในน่านน้ำเขมรได้โดยจ่ายเงินให้กับผู้มีอำนาจในท้องถิ่น คนเขมรใช้เงินไทยซื้อของจากคนไทยซึ่งมีราคาสูงในฝั่งเขมร ผู้เขียนแสดงทัศนคติของคนกรุงเทพฯ ที่อยู่ห่างไกลชายแดนที่มองว่าเมื่อไทยและกัมพูชาไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกันจึงไม่น่ามีการติดต่อกันระหว่างคนสองชาตินี้ แต่คนไทยและคนเขมร

ชายขอบที่อยู่ตามแนวชายแดนมองหลักความอยู่รอดในชีวิตประจำวันมากกว่าหลักการเส้นแบ่งพรมแดนประเทศที่ทำให้คนในประเทศทั้งสองมองอีกฝ่ายในแง่คนต่างชาติ คนไทยและเขมรที่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนต่างมีญาติอยู่ในฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชามากมาย คนเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติจึงไม่มองอีกฝ่ายด้วยสายตาของคนต่างชาติ

4.4.7 ความสัมพันธ์ด้านการเรียนรู้ภาษาไทย-เขมร

ผู้วิจัยได้เดินทางไปกัมพูชาหลายครั้ง ได้ไปเยือนและพบปะพูดคุยกับชาวเขมรในหลายพื้นที่ เช่น ศรีโสภณ พระตะบอง เสียมราฐ กำปงโสม พนมเปญ เมียนเจย มีโอกาสไปเยี่ยมชมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยพนมเปญ และมหาวิทยาลัยเมียนเจย การสนทนาและเยี่ยมชมทำให้ได้ทราบข้อมูลปัจจุบันว่าความรับรู้ในภาษาซึ่งกันและกันระหว่างคนไทยกับคนเขมรแตกต่างกัน

สังคมเขมรต้องแข่งขันกันเพื่อโอกาสในการจ้างงานสูงมาก คนเขมรจึงขวนขวายเรียนภาษาต่างประเทศหลายภาษาเพื่อโอกาสนั้น ภาษาไทยก็เป็นหนึ่งในภาษาต่างประเทศที่ชาวเขมรนิยมเรียน ชาวเขมรรับสื่อจากประเทศไทยได้จากระบบดาวเทียมและระบบเคเบิลและนิยมเสพสื่อไทยมานานแล้ว นานก่อนที่ระบบอินเทอร์เน็ตจะแพร่หลายเช่นในปัจจุบัน การเสพสื่อไทยทำให้คนเขมรคุ้นเคยกับภาษาไทยมากกว่าคนไทยส่วนใหญ่ที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาเขมรอาจเป็นเพราะคนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมเสพสื่อเขมรและไม่คิดว่าภาษาเขมรจะมีความสำคัญอย่างไรกับชีวิตของตน

เหตุผลประการอื่นเป็นเพราะการลงทุนของนักธุรกิจเขมรในเมืองไทยยังมีน้อยมาก คนไทยจึงขาดแรงจูงใจที่จะเรียนภาษาเขมรเพื่อทำงานกับบริษัทเขมร แต่ในอีกด้านพบว่าบริษัทของคนไทยเข้าไปลงทุนในกัมพูชาในกิจการหลายประเภท เช่น กิจการโรงแรม การท่องเที่ยว ร้านอาหาร อะไหล่รถยนต์ โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ การเดินทางไปท่องเที่ยวในกัมพูชานับเป็นอีกจุดหมายหนึ่งที่คนไทยสนใจ สาเหตุเหล่านี้มีส่วนอย่างมากที่ทำให้คนเขมรเกิดแรงจูงใจในการเรียนภาษาไทยเพื่อมีโอกาสในการประกอบอาชีพกับบริษัทของคนไทยหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามาของคนไทย

คนไทยที่พูดภาษาเขมรได้มักเป็นพวกคนไทยที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นคนไทยที่มีเชื้อสาย-พื้นเพและพูดภาษาเขมรถิ่นไทย นอกนั้นคนไทยที่สนใจภาษาเขมรเป็นคนไทยเฉพาะกลุ่มซึ่งมีจำนวนน้อย เช่น พวกนักเรียนนักศึกษาที่เรียนด้านภาษาเขมรหรือเขมรศึกษา นักวิชาการที่สนใจเรื่องเขมร-ไทย ผู้ที่มีอาชีพ มีหน้าที่การงาน หรือมีกิจกรรมที่จะต้องติดต่อเกี่ยวข้องกับคนเขมรเท่านั้น

สภาพการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบันพบว่าจำนวนคนเขมรที่รู้ภาษาไทยนั้นมีมากกว่าคนไทยที่รู้ภาษาเขมร ความนิยมในการบริโภคสินค้าและสื่อไทยทำให้คนเขมรจำนวนไม่น้อยรู้เรื่องเมืองไทยไปโดยปริยาย ในทางตรงข้ามคนไทยกลับรู้เรื่องของกัมพูชาไม่มากและมีผลทำให้ความรู้ของคนไทยมีต่อคนเขมรและประเทศกัมพูชาเป็นข้อมูลที่ล้าสมัย

ในนวนิยายไทยหลายเรื่องได้สะท้อนมุมมองของคนไทยในด้านการรับรู้ภาษาไทยของคนเขมรและการรับรู้ภาษาเขมรของคนไทย เช่น

“... เมื่อทหารทั้งสองฉีกยิ้มกว้าง “ขอบคุณมาก” ทหาร (เขมร) คนนั้นพูดเป็นภาษาไทย ชัดเปรี๊ยะ!...” (สมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง, 2547: 230-231)

“...เจ้าเมืองเขมรพูดภาษาไทย ถ้าไม่เห็นตัวและรู้ว่ากำลังอยู่ในประเทศอะไรแล้วเป็นต้องนึกว่าได้ยินคนกรุงเทพฯ พูด...” “...ไม่ต้องประหลาดใจหรอกคุณ ผมเรียนชั้นมัธยมในกรุงเทพฯ มาแล้ว สอบได้ที่หนึ่งเสียด้วยนะคุณ...” (สมบัติกัมพูชตอนล่าลายแทง, 2547: 235)

“...นายทหารเวียดนาม...ออกคำสั่งให้ลูกน้องมารวมกันที่หัวเรือ...สมบัติที่มั้งขึ้นมาจากทะเลยังคงกองอยู่ที่มุมหนึ่งด้านหัวเรือ...พีชสั่งให้ทุกคนนั่งลง ระหว่างที่กินอาหารเขาก็พูดไปด้วย ทหารเวียดนามคนหนึ่งเป็นคนแปลกให้เพื่อนของมันฟัง ส่วนทหารเขมรเข้าใจภาษาไทยดีอยู่แล้ว...” (สมบัติกัมพูชตอนขุมทรัพย์ใต้สมุทร, 2548: 231)

“...แล้วนี่คุณมังกันยังงัย พนมเปญแตกเมื่อหกวันก่อน...แต่วันนี้คุณก็มาถึงบ้านเราแล้ว เร็วจริงๆ” “นั่งรถมา... แต่พอถึงกลางทาง รถก็ถูกกับระเบิด เราก็เลยต้องมาตามทางลัด เดินบุกป่าฝ่าดงมา พอดีน้องชายพอรู้ทาง” หล่อนหันไปมองเด็กหนุ่ม “เขาเป็นลูกค้าของน้ำ... ทั้งตระกูลรอดมาแค่นี้...” “คุณพูดไทยได้ชัดดี...รู้เรื่องดี” “ฉันเรียนภาษาไทย คนเขมรมัธยมศึกษาหน่อยจะเริ่มเรียนภาษาไทยกันมากขึ้น” (จำหลักไว้ในแผ่นดิน, 2544: 14)

ตัวอย่างที่คิดมาเป็นการสะท้อนมุมมองของนักเขียนไทยและสะท้อนวิถีสังคมในการเรียนรู้ภาษาของคนไทยและคนเขมรได้ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวละครที่เป็นคนเขมรในนวนิยายหลายเรื่องมักพูดภาษาไทยได้แต่ตัวละครคนไทยที่พูดภาษาเขมรได้นั้นมีน้อยมาก หลายเรื่องพรรณนาไว้ว่าคนเขมรพูดไทยได้ชัดมาก บางเรื่องนำเสนอว่าคนไทยเมื่อต้องการเจรจากับเขมรต้องใช้ล่ามเพราะไม่สามารถสื่อสารภาษาเขมรได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความเป็นเขมรในนวนิยายไทยด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ สังคม และศึกษาการนำความเป็นเขมรมาใช้สร้างองค์ประกอบของนวนิยายอันได้แก่ แนวคิดสำคัญ โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง ตัวละครและบทสนทนา จาก เวลา และบรรยากาศ โดยอาศัยข้อมูลจากนวนิยายที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมรได้แก่ อมฤตาลัย, เขมรินทร์ อินทรา, หุบเขากินคน, นางมาร, สุริยวรรณ, จำหลักไว้ในแผ่นดิน, สร้อยแสงจันทร์, สมบัติกัมพูชา, อัปสร และ มนตร์อัปสร

การศึกษาครั้งนี้สามารถจำแนกผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ ความเป็นเขมรในนวนิยายไทยด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ สังคม และความเป็นเขมรในองค์ประกอบของนวนิยาย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1 ความเป็นเขมรด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม

จากการศึกษาความเป็นเขมรในด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคมพบว่าได้มีการนำเสนอประเด็นเชิงลึกแทรกอยู่ในเนื้อหาของนวนิยายทั้งโดยตรงและโดยนัย การนำเสนอความเป็นเขมรเชิงลึกมีการพรรณนารายละเอียดของความเป็นเขมรในหลากหลายแง่มุม ดังนี้

ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์เพื่อแสดงความเป็นเขมร เช่น ใช้ภาษาเขมรและความหมายที่เกี่ยวข้องกับประเทศเขมรและคนเขมรในการตั้งชื่อนวนิยาย สัญลักษณ์ที่ปรากฏบนปกนวนิยายได้สื่อความเป็นเขมรหรือเชื่อมโยงให้เห็นถึงความเป็นเขมรอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนวนิยายแนวเขมรมักจะมีสัญลักษณ์เกี่ยวกับเขมรปรากฏอยู่ สัญลักษณ์เขมรที่คนไทยคุ้นเคยได้แก่ รูปปราสาทหินเขมร รูปนางอัปสร รูปสตรีแต่งกายแบบนางอัปสร รูปเคารพที่ชาวเขมรโบราณนับถือ รูปภาพสลักประดับศาสนาสถานเขมร รูปดอกกลาดวนดอกไม้ประจำชาติเขมร ฯลฯ เมื่อผู้อ่านนวนิยายพบสัญลักษณ์ดังกล่าวสามารถสันนิษฐานเบื้องต้นก่อนเปิดอ่านนวนิยายได้ว่าน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับเขมร

ผู้เขียนนวนิยายมองว่าศิลปกรรมเขมรโบราณแขนงต่างๆ ทั้งสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และภาพสลักตกแต่งปราสาทหินเขมรคืออัตลักษณ์ของความเป็นเขมร สถาปัตยกรรมปราสาทหิน

เขมรยุคโบราณ เช่น ปราสาทนครวัด ปราสาทบายน ปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทบาปวน ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมรุ้ง และอโรคยาศาลาต่างๆ ล้วนเป็นข้อมูลที่ผู้เขียนนวนิยายหลายเรื่องหยิบยกรนำมากล่าวอ้างถึงในนวนิยายของตน นวนิยายหลายเรื่องสร้างปมสำคัญของเรื่องเกี่ยวกับการสูญหายและการติดตามทางคืนอัฐมณีและเครื่องประดับเทวรูปเขมรโบราณจากศิลปะเขมรแขนงประติมากรรม ศิลปกรรมภาพสลักตกแต่งปราสาทหินได้ถูกผู้เขียนนวนิยายนำมาประยุกต์และนำเสนอในรูปแบบของตัวละคร เช่น ภาพหน้ากาลหรือเกียรติมุขในเรื่องอมฤตาลัย ที่นิยมเป็นพิเศษคือภาพสลักนางอัปสรและเรื่องราวของนางอัปสรถูกนำมาใช้ในนวนิยายหลายเรื่องเพื่อสื่อถึงความงามตามแบบแผนสตรีเขมรและสื่อถึงเทพธิดาอัปสรผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาสมบัติของปราสาทหินเขมร

ศิลปกรรมเขมรยุคหลังเมืองพระนครจนถึงยุคปัจจุบันหรือยุคใหม่ ผู้เขียนนวนิยายมองอัตลักษณ์ความเป็นเขมรจากงานสถาปัตยกรรมพระบรมราชวังจตุมุขมงคล ณ กรุงพนมเปญ ผู้เขียนมองว่าความเป็นบ้านใกล้เรือนเคียงระหว่างไทยและเขมรทำให้มีการถ่ายทอดรูปแบบศิลปกรรมระหว่างกัน ในสมัยสุโขทัย ลพบุรี อยุธยาและรัตนโกสินทร์ต่างปรากฏลักษณะของศิลปกรรมเขมรในงานศิลปกรรมไทย เช่น การสร้างพระปรางค์ทรงอ้วนในสมัยสุโขทัย ลพบุรี อยุธยา และการสร้างพระปรางค์ทรงผอมในสมัยรัตนโกสินทร์ ผังการสร้างวัดและปรางค์ปราสาทของไทยได้แบบอย่างคติจักรวาลวิทยาตามแบบเขมรโบราณที่รับมาจากอินเดียอีกทอดหนึ่ง ศิลปกรรมเขมรยุคใหม่ในงานสถาปัตยกรรมพระบรมราชวังจตุมุขมงคลนั้นสร้างขึ้นจากความนิยมตามแบบแผนของการสร้างพระบรมมหาราชวังของไทยที่กรุงเทพฯ เนื่องจากราชวงศ์เขมรที่เจริญพระชันษาหรือได้รับการศึกษาที่กรุงเทพฯ มีความใกล้ชิดกับไทยและนิยมไทย

การมองความเป็นเขมรในแง่วัฒนธรรมผู้เขียนนวนิยายไทยมองว่าวัฒนธรรมเขมรโบราณเป็นผลผลิตของกลุ่มชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นเขมรได้ชัดเจนจึงเน้นผูกเรื่องเชื่อมโยงไปสู่การนำเสนอวัฒนธรรมเขมรโบราณ และในนวนิยายหลายเรื่องได้พรรณนาความเป็นมาของวัฒนธรรมเขมรเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบว่ามีรากเหง้ามาจากวัฒนธรรมอินเดียและมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ ในภูมิภาค การที่ผู้เขียนนวนิยายใช้ภาษาเขมรปนในบทสนทนาของตัวละครเป็นการนำเสนอวัฒนธรรมทางภาษาเพื่อสื่อความเป็นเขมร เป็นการมองความสำคัญของภาษาในเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนยึดติดอย่างแน่นแฟ้น

การใช้ไสยศาสตร์ คำสาป มนต์รา คาถาอาคมของคนเขมรเป็นความเชื่อในกลุ่มของคนเขมรและเป็นความเชื่อที่คนไทยในฐานะคนนอกกลุ่มมองคนเขมรว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความสามารถในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติดังกล่าว นวนิยายจึงนิยมบรรจุความเป็นเขมรในแนวเหนือธรรมชาติให้ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของนวนิยาย มีการสื่อสารเพื่อนำเสนอความเชื่อแบบเขมรให้ปรากฏเป็นรูปธรรมโดยใช้ศิลปกรรมเขมรแขนงต่างๆ เข้าช่วยเสริมภาพลักษณ์และสร้างบรรยากาศ เช่น ใช้อาก

ปราสาทหินเขมร เทวรูปเขมร เพื่อสื่อความเชื่อในอำนาจลึกลับน่ายำเกรง ใช้กลวิธีการเขียนที่ทำให้ เทวรูปเขมรและภาพสลักเขมรซึ่งไม่มีชีวิตให้มีชีวิตเพื่ออารมณ์และความรู้สึกน่าสะพรึงกลัว ใช้การพรรณนารายละเอียดในพิธีกรรม บทสวด และคำสาปให้เกิดความสมจริงในการผูกปมและดำเนินเรื่อง มีการสร้างเหตุการณ์ที่สอดคล้องบังเอิญกันอย่างเหมาะเจาะเพื่อแสดงพลังอำนาจเหนือธรรมชาติของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เขมร

การนำเสนอความเป็นเขมรด้านสังคมเป็นประเด็นที่ผู้เขียนนวนิยายแต่ละเรื่องต่างนำเสนอ ภาพสังคมเขมรในช่วงสมัยที่ตนสนใจจึงมีความแตกต่างกันในเรื่องของเวลา แต่หากมองในภาพรวมจะพบว่ามีความน่าสนใจที่ประเด็นความแตกต่างของเวลากลายเป็นความร่วมมือโดยบังเอิญเนื่องจากนวนิยายทั้งสิบเรื่องได้ร้อยเรียงและนำเสนอความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเขมรในยุคสมัยต่างๆ เข้าด้วยกันในบางส่วนของตอนของนวนิยายเริ่มตั้งแต่สมัยฟูนัน เจนละบก เจนละน้ำ อาณาจักรเขมรโบราณและเมืองหลวง ณ เมืองพระนคร จนเข้าสู่ยุคใหม่ของประเทศกัมพูชาและเมืองหลวง ณ กรุงพนมเปญ

ผู้เขียนนวนิยายจากหลายเรื่องได้นำเสนอภาพสังคมเขมรในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในดินแดนที่ราบลุ่มรอบทะเลสาบเขมรในประเทศกัมพูชาและที่ราบสูงในภาคอีสานของประเทศไทยตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบันโดยไม่ผูกติดกับเส้นแบ่งเขตแดนของประเทศในปัจจุบัน ทำให้เห็นภาพพัฒนาการของสังคมรัฐในอดีตอันเป็นภูมิหลังของสังคมรัฐในปัจจุบัน การนำเสนอภาพสังคมการเมืองเขมรในยุคเก่าทำให้เห็นภาพการแย่งชิงอำนาจระหว่างรัฐ การแย่งชิงความเป็นใหญ่ภายในรัฐ และผลงานการสร้างปราสาทหินของกษัตริย์ยุคโบราณซึ่งผูกพันกับความศรัทธาในศาสนาและแผ่กุศโลบายทางการเมืองการปกครองที่บางสมัยมีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรและบางสมัยมีการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจสูงสุดอยู่ที่ตัวผู้ปกครองเพียงคนเดียว การนำเสนอภาพสังคมเขมรในยุคใหม่ทำให้เห็นภาพการเมืองเขมรที่กว้างไกลไปกับประเทศที่มีอำนาจมากกว่าในภูมิภาคทั้งไทยและเวียดนาม ในยุคชาติตะวันตกล่าอาณานิคมต่อยุคสงครามเย็นที่เขมรต้องกว้างไกลมากยิ่งขึ้นกับอำนาจจากนอกภูมิภาคอินโดจีน โดยมีมหาอำนาจสำคัญของโลก เช่น ฝรั่งเศส จีน สหรัฐอเมริกา และอดีตสหภาพโซเวียตเข้ามาเกี่ยวข้อง เขมรในยุคพนมเปญแตกต่างจากการเข้าครองของกลุ่มคอมมิวนิสต์เขมรแดงมีผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคและปัญหากัมพูชาเรื่องการเมืองและผู้อพยพกลายเป็นปัญหาที่ไทยต้องรับหน้าเสื่อในฐานะประเทศเพื่อนบ้านก่อนที่นานาชาติจะยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไข

ความเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกันมากทางวัฒนธรรมและสังคมระหว่างไทยกับเขมรทำให้ประชาชนและรัฐบาลของสองประเทศนี้ต้องติดต่อเกี่ยวข้องกันจนก่อให้เกิดมิติแห่งความสัมพันธ์ที่ผสมผสานทั้งด้านไมตรีจิตและการกินแหนงแคลงใจกันอันเชื่อมโยงไปสู่มิติแห่งการมองความเป็นเขมรในสายตาของคนไทยและการมองคนไทยในสายตาของคนเขมรในมุมที่แตกต่าง

ซับซ้อน นวนิยายไทยที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมรได้ทำหน้าที่สั่งสม บันทึกลง และถ่ายทอดความรู้สึก และมุมมองของคนไทยที่มีต่อเขมร นับเป็นอีกหนึ่งของกลไกทางสังคมที่สื่อบันทึกคติของสังคมได้นำเสนอเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจร่วมกันของคนในสังคมทั้งการเข้าใจคนไทยและสังคมไทยกับเข้าใจคนเขมรและสังคมเขมร

5.1.2 ความเป็นเขมรในองค์ประกอบของนวนิยาย

การศึกษาความเป็นเขมรในองค์ประกอบของนวนิยายพบว่านวนิยายไทยที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมรมีความเป็นเขมรแทรกอยู่ในแนวคิดสำคัญ โครงเรื่อง การเล่าเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก เวลา และบรรยากาศ

แนวคิดสำคัญ นวนิยายได้สะท้อนภาพชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและเขมร ความรักระหว่างคนไทยและเขมรในยุคสมัยที่ไทยและเขมรมีข้อพิพาทกันทางการเมืองมักลงเอยด้วยความไม่สมหวัง ส่วนความรักระหว่างคนไทยและเขมรในยุคที่บ้านเมืองไม่มีข้อพิพาทกันมักจะลงเอยด้วยความสุขและสมหวัง ความแตกต่างทางเชื้อชาติมีผลต่อสัมพันธ์ภาพส่วนบุคคลและความไว้วางใจกันระหว่างคนไทยและเขมร กิเลสและความทะยานอยากมีทรัพย์สินเป็นเรื่องธรรมดาของคนไทยและคนเขมรที่มองโบราณวัตถุเขมรเป็นสมบัติอันมีค่า ชีวิตสามารถทำให้ดีขึ้นได้ด้วยการแสวงหาสมบัติและการค้าขายวัตถุโบราณเขมร แม้คนไทยจะมองคนเขมรและสังคมเขมรว่ามีเกียรติยศแต่การมีสิ่งเหล่านี้ก็ไม่สามารถทำให้คนเขมรเอาชนะกาลเวลาและหลีกเลี่ยงจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามวัฏจักรธรรมชาติได้ กาลเวลาและวัฏจักรธรรมชาติจึงเป็นกฎเหล็กที่ทำให้มนุษย์ทุกสังคมและทุกชนชั้นเสมอภาคกัน

โครงเรื่องและการเล่าเรื่อง พบว่าเกี่ยวข้องกับชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและคนเขมรในยุคสมัยต่างๆ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน นวนิยายที่สะท้อนภาพชีวิตของคนเขมรในยุคเขมรโบราณพบว่ากำหนดโครงเรื่องและเล่าเรื่องชีวิตของคนเขมรในขอบเขตพื้นที่ความสัมพันธ์กับคนที่อาศัยอยู่ในดินแดนบริเวณแนวเทือกเขาพนมดงรัก ส่วนนวนิยายที่สะท้อนภาพคนเขมรในยุคใหม่พบว่านอกจากมีโครงเรื่องและมีการเล่าเรื่องชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างคนเขมรและคนไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย-เขมรแล้วยังขยายขอบข่ายในการสร้างโครงเรื่องและเล่าเรื่องชีวิตคนเขมรที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงของเขมร (พนมเปญ) กับชีวิตของคนไทยที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงของไทย (กรุงเทพฯ) เป็นการเล่าเรื่องที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของคนเขมรและคนไทยที่มีต่อชีวิตของตนเองและชีวิตของอีกฝ่าย ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง วิถีชีวิต ศิลปะ

วัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธา และศาสนา นวนิยายแนวเหนือจริงและสมจริงได้สอดแทรกมุมมองของคนไทยที่มีต่อเขมรในด้านความลึกกลับเหนือธรรมชาติ แสดงความรู้สึกของคนไทยที่นิยมชื่นชมความร่ำรวยทางศิลปวัฒนธรรมและความรุ่งเรืองของเขมรในยุคโบราณแล้วเปรียบเทียบกับสภาพสังคมและชีวิตของคนเขมรในยุคสมัยใหม่

ตัวละครและบทสนทนา พบว่าผู้เขียนนวนิยายได้ใช้ตัวละครเขมรและไทยแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง ตัวละครในนวนิยายแนวสมจริงมีบทบาทและพฤติกรรมแบบสมจริง ส่วนตัวละครในนวนิยายแนวเหนือจริงมีบทบาทและพฤติกรรมแบบเหนือจริง บทสนทนาเป็นไปตามบทบาทและบุคลิกของตัวละคร ซึ่งผู้แต่งได้บรรยายลักษณะนิสัย พฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครไว้อย่างละเอียดและชัดเจนในเรื่องและบทสนทนา โดยพฤติกรรมของตัวละครและบทสนทนาที่บรรยายไว้อย่างละเอียดได้ทำให้โครงเรื่องและการเล่าเรื่องเด่นชัดขึ้น

ฉาก-เวลาและบรรยากาศ พบว่าผู้เขียนนวนิยายได้ฉากจริงและฉากจินตนาในดินแดนเขมรประกอบกันตามช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ในนวนิยาย นวนิยายที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในเวลาอดีตผู้เขียนใช้ฉากและบรรยากาศจินตนาการถึงดินแดนเขมรในอดีต นวนิยายที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในเวลาปัจจุบันผู้เขียนใช้ฉากและบรรยากาศจริงในดินแดนเขมรปัจจุบัน นวนิยายเรื่องหุบเขากินคนมนตร์อัปสรา และอมฤตาลัยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องแบบสลับฉากจากปัจจุบันไปหาอดีตในสมัยเขมรโบราณ นวนิยายเรื่องเขมรินทร์อินทรีและสมบัติกัมพูช ผู้แต่งได้กำหนดเป็นยุคสมัยใหม่จึงใช้ ฉาก เวลา และบรรยากาศ ตามสมัยในเรื่อง นวนิยายเรื่องสุริยวรรณผู้แต่งได้กำหนดเป็นยุคเขมรโบราณจึงใช้ ฉาก เวลา บรรยากาศ ตามช่วงเวลาในยุคโบราณนั้น ส่วนนวนิยายที่มีฉาก เวลา บรรยากาศ เป็นปัจจุบันเกือบตลอดทั้งเรื่องคือนางมาร สร้อยแสงจันทร์ และอัปสรา ผู้เขียนนวนิยายหลายเรื่องเน้นใช้ฉากที่อยู่ในบริเวณอีสานใต้ของไทยและฉากในดินแดนภาคเหนือของกัมพูชาเป็นหลัก

5.2 อภิปรายผล

นอกจากผลสรุปข้างต้นที่ทำให้เห็นถึงมุมมองของผู้เขียนนวนิยายต่อความเป็นเขมรและการนำความเป็นเขมรมาใช้ในงานเขียนนวนิยายแล้ว จากผลการศึกษาผู้วิจัยได้สังเกตเห็นข้อที่น่าสนใจเพิ่มเติมดังนี้

งานวิจัยนี้ศึกษาความเป็นเขมรที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับเขมรและได้คัดเลือกนวนิยายที่พิมพ์ออกสู่ท้องตลาดก่อนปี 2550 อันเป็นปีเริ่มต้นโครงการวิจัย นวนิยายจำนวน 10 เรื่องที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เรียงตามลำดับปี พ.ศ. ที่พิมพ์ครั้งแรกได้แก่

- 1) 2519 อมฤตาลัย (จินตวีร์ วิวัธน์)

- 2) 2531 เขมรินทร์-อินทรา (ก. สุรางคนางค์)
- 3) 2532 หุบเขากินคน (มาลา คำจันทร์)
- 4) 2536 นางมาร (เพ็ญ เพียงศูนย์)
- 5) 2539 สุริยวรรณ (ทมยันตี)
- 6) 2541 จำหลักไว้ในแผ่นดิน (กฤษณา อโศกสิน)
- 7) 2546 สร้อยแสงจันทร์ (พงศธร)
- 8) 2547 สมบัติกัมพูชา (พันธุ์ พงศ์นาค)
- 9) 2547 อัปสร (ม.ล. กุหลาบ เทวกุล)
- 10) 2549 มนต์อัปสร (อรพิม)

จากปี 2519 ถึงปี 2549 เป็นระยะเวลา 30 ปีเต็มที่นักเขียนไทยผลิตงานเขียนแนวเขมรออกสู่สังคม มีค่าเฉลี่ยในการผลิตงานอยู่ที่ 3 ปีต่อเรื่อง ปีที่มีผลผลิตมากที่สุดคือปี 2547 มีนวนิยายออกสู่ตลาดจำนวน 2 เรื่อง ช่วงเวลาที่มีผลผลิตต่ำที่สุดคือ 12 ปีในช่วงปี 2519-2531 ช่วงห่างรองลงมาคือ 5 ปี ในช่วงปี 2541-2546 ช่วงผลผลิตต่ำครั้งที่ 2 ช่วงๆ ละ 2 ปี คือช่วงปี 2539-2541 และ 2547-2549 โดยภาพรวมแล้วระหว่างปี 2531-2549 นับว่ามีผลผลิตนวนิยายแนวเขมรออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง การที่ผู้เขียนนวนิยายแนวเขมรยังคงทยอยผลิตผลงานป้อนสังคมไทยตลอดช่วงระยะเวลาสามสิบปีที่ผ่านมาเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้ว่าสังคมยังมีความต้องการเสพนวนิยายแนวนี้อยู่ และการที่นวนิยายแนวเขมรเรื่องเขมรินทร์ อินทรา อมฤตาลัย หุบเขากินคน นางมาร และสร้อยแสงจันทร์ได้ถูกนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์และได้รับความนิยมอย่างสูงจนบางเรื่องเช่น อมฤตาลัย และหุบเขากินคน มีการผลิตเป็นละครโทรทัศน์ซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้งยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงรสนิยมการบริโภคนวนิยายและละครโทรทัศน์แนวนี้ในสังคมไทย

น่าสังเกตว่าผู้เขียนนวนิยายแนวสัมพันธ์กับเขมรทั้งสิบเรื่องไม่ใช่คนเดียวกัน และคนที่เขียนก็ไม่ใช่คนที่ถนัดเฉพาะแนวเรื่องแบบเขมรเท่านั้น ผู้เขียนหลายคนมีผลงานนวนิยายในหลายแนวชื่อของผู้เขียนที่ไม่ซ้ำกันแสดงนัยของความหลากหลายหรือมีกำเนิดมาจากหลายแหล่งและหลายรูนวนิยายที่ออกสู่ตลาดเกินกว่าครึ่งเป็นฝีมือการเขียนของนักเขียนไทยรุ่นลายครามและที่เหลือจัดเป็นนักเขียนคลื่นลูกใหม่ที่มีลีลาการเขียนคมคายน่าจับตามอง สังคมที่มีคลื่นลูกใหม่สืบสานงานแทนคลื่นลูกเก่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดทางสังคมในฐานะสมาชิกของสังคมเดียวกันย่อมมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางสังคมกันจนเกิดการสังสม สืบสานแนวคิดและมุมมองของคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้

การใช้สัญลักษณ์เขมรเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้นวนิยายไทยแนวเขมรเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่านักเขียนไทยได้ศึกษาความเป็นไปในสังคมเขมรกับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของสังคมเขมรแล้วจึงนำเสนอความเป็นตัวตนของคนเขมรและสังคมเขมร สิ่งที่นักเขียนกระทำนี้เป็นไปตามหลักแนวคิดเรื่องสังคมจินตนาการ (imagined communities) ของ Anderson (1991) ที่กล่าวถึงการนำเสนอภาพลักษณ์ที่คนในสังคมได้จินตนาการ คาดหวัง ประารถนา และแสดงออกทางสังคม นักเขียนได้จรรโลงคุณค่าความเป็นเขมรตามที่ตนได้รับการปลูกฝัง สืบทอดมาในสังคมของตน และแสดงให้เห็นปรากฏออกมาจากสิ่งที่ตนได้สัมผัสไว้ Anderson (1991) มองว่าแม้สมาชิกในสังคมจะไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ทุกคนแต่คนในสังคมมีความรู้สึกกันในลักษณะของความเป็นกลุ่ม เผ่าพงศ์ พวกเดียวกันและเป็นชาติเดียวกัน นวนิยายที่นักเขียนไทยต่างคนต่างเขียนจึงสามารถปะติดปะต่อกันได้อย่างลงตัวเป็นส่วนเติมเต็มของกันและกันดังจะเห็นได้จากการเสนอเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงของสังคมเขมรจากยุคโบราณจนถึงยุคปัจจุบัน เสนอภาพชีวิตและความสัมพันธ์ของคนเขมรและคนไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน การประยุกต์ใช้แนวคิดของ Anderson ในงานวิจัยนี้ นำไปสู่การอภิปรายผลในสิ่งที่นักเขียนไทยนำเสนอว่าไม่ใช่เป็นเพียงผลผลิตของปัจเจกชนเท่านั้นแต่เป็นผลพวงหรือเป็นผลผลิตของสังคมด้วย นักเขียนไทยเสมือนเป็นตัวแทนคนไทยที่ผลิตงานออกมาสู่สาธารณะ นักเขียนทำงานนี้ในฐานะที่เป็นสมาชิกอยู่ในสังคมไทยอันเป็นสังคมที่เหล่านักเขียนได้มีการรับรู้ทางสังคมหรือมีจินตนาการตามที่ได้รับการหล่อหลอมและเรียนรู้จากคนในสังคมเดียวกัน การสะท้อนมุมมองของนักเขียนแต่ละคนที่มีต่อความเป็นเขมรจึงเป็นการมองของคนไทยที่มองสังคมอื่นหรือคนพวกอื่นด้วยภูมิหลังของความเป็นปัจเจกชนผนวกเข้ากับการรับและการถ่ายทอดในสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่

แนวคิดของ Eriksen (1993) เรื่องการมองความแตกต่างระหว่าง “เรา” (us) และ “เขา” (them) และแนวคิดของ Taylor (1994) เรื่องความแตกต่างระหว่างคนใน (insider) และคนนอก (outsider) ซึ่งมีการมองตนเองและการมองผู้อื่นแตกต่างกันนั้นเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยนี้จะพบว่างานนวนิยายส่วนใหญ่มองความรุ่งเรืองของเขมรว่าเกิดขึ้นในยุคโบราณและมองความเสื่อมของสังคมเขมรว่าเกิดขึ้นในยุคเขมรใหม่ นวนิยายหลายเรื่องมองความแตกต่างระหว่าง “ขอม” และ “เขมร” ว่าเขมรปัจจุบันเป็นคนละพวกกับขอมในยุคโบราณ ในขณะที่คนเขมรมองตนเองว่าตนคือคน “เขมร” ที่มีบรรพบุรุษเป็นผู้สร้างปราสาทหินและอยู่อาศัยในดินแดนปราสาทหินสืบเนื่องมาแต่โบราณ นักเขียนนวนิยายมองความแตกต่างระหว่างคนไทยในคนเขมรในแง่ของการถูกกระทำต่างกัน สังคมไทยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของชาติใด ในขณะที่สังคมเขมรเป็นสังคมที่ถูกแทรกแซงจากต่างชาติมาโดยตลอดตามประวัติศาสตร์ของเขมรยุคใหม่ เขมรตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสอย่างเป็นทางการร่วมร้อยปี ดินแดนเขมรเคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของไทยและเวียดนามในบางช่วง

ของประวัติศาสตร์ ในนวนิยายจึงได้สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของคนเขมรที่ถูกกระทำออกมา แนวคิดการมองสังคมเขมรในสายตาของคนนอกกลุ่มยอมรับและยกย่องความเจริญของสังคมเขมรในยุคโบราณ แต่ในสายตาของคนเขมรมองว่าคนไทยส่วนใหญ่รู้เรื่องราวและรู้จักคนและสังคมเขมรอย่างผิวเผิน การที่เมืองไทยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของชาติใดมีส่วนทำให้คนไทยมีความหยิ่งทะนงตนมากกว่าคนในประเทศเพื่อนบ้าน ในประเด็นด้านมุมมองและความรู้สึกของการมองจากการนำเสนอในนวนิยายแสดงให้เห็นว่าคนไทยยอมรับว่าในยุคโบราณคนที่อยู่ในดินแดนเขมรเจริญกว่าคนที่อยู่ในดินแดนไทย แต่ในเขมรยุคใหม่ถึงเขมรยุคปัจจุบันคนไทยและคนเขมรยอมรับว่าคนที่อยู่ในดินแดนไทยอยู่ในสังคมที่เจริญกว่าคนที่อยู่ในดินแดนเขมร ด้วยเหตุนี้คนเขมรจึงนิยมเข้ามาศึกษาในเมืองไทย เข้ามาใช้บริการทางการแพทย์ในเมืองไทย และนิยมเรียนภาษาไทยใน คนไทยเดินทางไปกัมพูชาเพื่อการท่องเที่ยวและประกอบธุรกิจการค้าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามปกติ แต่คนไทยที่เดินทางไปศึกษาต่อในกัมพูชาและสนใจเรียนภาษาเขมรมีจำนวนน้อยเนื่องจากการยอมรับน้อยหรือไม่ได้รับความนิยมในสังคมไทยและโอกาสในการประกอบอาชีพมีอยู่อย่างจำกัด

แนวคิดของ Hall (1992) เรื่อง 'hybrid culture' ใช้เป็นวิธีวิทยาในการวิเคราะห์ประเด็นความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมเขมรและพบว่าสังคมเขมรเป็นสังคมที่อยู่ในสภาพและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย (diaspora) ไม่ว่าจะเป็นในยุคอดีตและยุคปัจจุบัน สังคมที่มีความหลากหลายนี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงและผสมผสานความหลากหลายและทำให้สังคมเปลี่ยนไปจากเดิม ภาษาเขมรเป็นวัฒนธรรมที่คงทนสืบเนื่องจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันมากกว่าวัฒนธรรมเขมรแขนงอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเขมรมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่นในกรณีที่เขมรย้ายเมืองหลวง เมืองพระนครจึงสิ้นสถานะภาพการเป็นเมืองหลวง แน่นอนว่าศูนย์กลางแห่งอำนาจของอาณาจักรได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว วัฒนธรรมการสร้างปราสาทหินได้ยุติลงพร้อมๆ กับอำนาจของผู้ปกครองในระบบเดิม ระบบเขมรแดงเป็นระบบที่เข้ามาทำลายโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเขมร หลังการโค่นอำนาจเขมรแดง ชาวเขมรได้เร่งฟื้นฟูบูรณะประเทศในส่วนที่สูญเสียไป แต่สิ่งที่สร้างหรือฟื้นฟูขึ้นใหม่มิอาจเหมือนเดิมได้ทุกอย่างเพราะได้กลายเป็นวัฒนธรรมแบบ 'hybrid culture' ไปเสียแล้ว การนำแนวคิดของ Hall มาประยุกต์ศึกษาความเป็นเขมรในบริบททางวัฒนธรรมและสังคมจากมุมมองของนักเขียนนวนิยายพบว่าได้มองอัตลักษณ์ความเป็นเขมรในลักษณะของแก่นหลักที่คงทนคือวัฒนธรรมเขมรโบราณยังอยู่คงทนในสังคมเขมร นครวัดกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมเขมรโบราณ เป็นนัยแห่งความมั่นคง อำนาจ และความเจริญรุ่งเรืองของชาติเขมรที่มีมาแต่โบราณ นครวัดกลายเป็นแรงบันดาลใจให้นักเขียนไทยเขียนเรื่องราวชีวิตของพระมหากษัตริย์ผู้สร้างนครวัดขึ้นมา ศิลปะอันเกี่ยวเนื่องกับปราสาทหินก็เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างแรงบันดาลใจให้นักเขียนนำไปสร้างเป็นโครงเรื่อง ปมปัญหา ตลอดจนเป็นฉากและบรรยากาศของเรื่อง

5.1 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของเขมร และเรื่องของไทย-เขมรเพิ่มเติมได้อีกโดยใช้ข้อมูลและวิธีวิทยาที่ต่างกันไป อาทิเช่น

- น่าจะได้มีการศึกษาวิเคราะห์งานเขียนประเภทอื่นๆ เช่น สารคดีท่องเที่ยว งานวิชาการ ด้านประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ รัฐศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และข่าวที่เสนอเกี่ยวกับประเทศเขมรเพราะในปัจจุบันมีงานเขียนเกี่ยวกับคนและประเทศเขมรออกสู่ท้องตลาดมากมาย และน่าสังเกตว่าผู้เขียนมีภูมิลำเนาจากหลากหลายอาชีพ เช่น คนในแวดวงการท่องเที่ยว การศึกษา การท่องเที่ยว การเมือง การสื่อสารมวลชน หรือแม้แต่คนจากแวดวงวิทยาศาสตร์และการแพทย์ก็มี ฯลฯ การมีนักเขียนจากหลากหลายกลุ่มทำให้มีมุมมองหลากหลายและแตกประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของไทยและเขมรไปได้อีกมากมาย วาทกรรมเรื่องการใช้ภาษาในงานเหล่านั้นก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจว่ามีลีลาการใช้ภาษาและมีนัยแห่งการสร้างคุณค่าให้กับงานเขียนของตนอย่างไร การวิจารณ์งานของผู้อื่นว่าด้อยกว่าตนเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งในการสร้างคุณค่าของตนตามวิถีไทยหรือไม่ ผู้วิจัยเคยอ่านพบว่างานเขียนเกี่ยวกับเขมรยังอยู่ในวงจำกัด มีการวิจารณ์ข้ามสายอาชีพกันอย่างได้บรรณรสเสมือนเป็นการสื่อสารกันเองในแวดวงเฉพาะกลุ่ม เช่น นักเขียนที่มาจากแวดวงสื่อสารมวลชนวิจารณ์คนในแวดวงการศึกษาว่าเขียนหนังสือเพื่อรับใช้ระบอบทุนนิยม เพื่อสนองกิเลสทางเศรษฐกิจ เพื่อสนองความทะยานอยากทางวิชาการ เป็นต้น ส่วนนักเขียนจากแวดวงการท่องเที่ยววิจารณ์งานเขียนของนักวิชาการว่าเป็นสิ่งที่ชาวบ้านเข้าใจยาก ผูกพันอยู่กับแนวคิดเดิมๆ และการอธิบายแบบเดิมๆ ซึ่งไม่ทันอูบะมาลัย นักวิชาการบางคนได้วิจารณ์งานเขียนเกี่ยวกับเขมรที่ผุดขึ้นในท้องตลาดอย่างมากมายว่าเป็นงานเร่งรีบเพื่อการค้า หนังสือบางเล่มเพื่อจั่วให้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพียงบางส่วนและทำให้ผู้อ่านที่ขาดวิจารณญาณและขาดภูมิความรู้ในเรื่องดังกล่าวสับสนและเข้าใจผิด ฯลฯ

- นวนิยายเขมรแต่ละเรื่องสามารถแยกศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์ได้ เช่น ศึกษาในแนววจนปฏิบัติศาสตร์ แนวชาติพจนานุกรมแห่งการสื่อสาร การวิเคราะห์คำภาษาเขมรในงานเขียนนวนิยายไทย ภาษาศาสตร์เชิงสังคม ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ ฯลฯ

- นวนิยายเขมรแต่ละเรื่องสามารถแยกศึกษา หรือศึกษาแบบรวมหลายเรื่องในเชิงลีลาการใช้ภาษา โวหาร ความเปรียบ ภาพพจน์ โลกทัศน์ ฯลฯ

- น่าจะได้มีการศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายไทยและนวนิยายเขมรที่สะท้อนภาพชีวิตและสังคมไทยและสังคมเขมรในกรอบการศึกษาทางด้านวรรณคดีเปรียบเทียบ อาณานิเวศศึกษา ประชากรศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา คติชนวิทยา ฯลฯ

บรรณานุกรม

- กฤดากรวรรณ หงส์ลัดดารมภ์ และ จันทิมา เอี่ยมมานนท์ (2549) **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส (2540) **ภูมิปัญญาไทยในวรรณศิลป์ไพจิตร**: เอกสารประกอบการสัมมนาภูมิปัญญาไทยในวัฒนธรรมทางภาษา. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- เดชา ตั้งสีฟ้า (2551) “อ่านคู่มือข้าราชการ เขียนพื้นที่วัฒนธรรม: วาทกรรมวัฒนธรรมของรัฐไทยกับพื้นที่ในระหว่างไทย-มาเลเซีย” ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ **แผ่นดินจินตนาการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน
- ตรีศิลป์ บุญขจร (2523) **นวนิยายกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: บางกอกการพิมพ์
- ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ (2551) **ปริศนาแลมนตรา ตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในอารยธรรมเขมร**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์คินารา
- ธวัช ปุณโณทก (2527) **แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ธิปไตย บัวคำศรี (2547) **ชุดประวัติศาสตร์สำหรับประชาชน ประวัติศาสตร์กัมพูชา**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ
- นิคม มูลิกะคามะ (2536) **ประวัติศาสตร์-โบราณคดี กัมพูชา**. กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชนจำกัด.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2549, 3 กรกฎาคม) “ภาษาประจำชาติ” **มติชนรายวัน**. ปีที่ 29 ฉบับที่ 10341 หน้า 6
- พุทธศาสนบัณฑิต (1967) **พจนานุกรมเขมร พุทธศาสนบัณฑิต Dictionnaire Cambodgien Institut Bouddhique**. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2524) **อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศในวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง (2551) **ปราสาทขอมในดินแดนไทย ความเป็นมาและข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วรรณวิภา สุเนตต์ตา (2548) **ชัยวัฒน์ที่ 7 มหาราชของคัสสุดท้ายของอาณาจักรกัมพูชาผู้เนรมิตสถาปนาปราสาทบายนและเมืองนครธม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน
- ศิริพันธ์ ถาวรทิวังษ์ (ม.ป.ป.) **เอกสารคำสอนและตัวอย่างข้อสอบวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศรีศักร วัลลิโภดม (2551) **เขาพระวิหาร: ระเบิดเวลาจากยุคอาณานิคม**. กรุงเทพฯ : มติชน

ศูนย์อินโดจีนศึกษา (ม.ป.ป.) **ข้อมูลพื้นฐานราชอาณาจักรกัมพูชา**. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหาร-
รัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

สมเกียรติ รัชฌมณี (2549) **ภาษาวรรณศิลป์ เอกสารคำสอนวิชา 361322**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543) **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์จำกัด.
เสถียร จันทิมาธร (2519) **หนอนหนังสือ**. กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519.

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2552) **เสียมกุก ขบวินแห่งของชาวสยาม “เครือญาติ” เขมรที่นครวัดเป็นใคร?**
มาจากไหน? กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

สุภัทรดิศ ดิศกุล (2539) **ศิลปะขอม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.

โสภา ชานะมูล (2550) **“ชาติไทย” ในทัศนะปัญญาชนหัวก้าวหน้า**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน

Albanese, Marilia (2006) **Angkor Splendors of the Khmer Civilization**. Vercelli: White Star
S.r.l.

Anderson, Benedict (1991) **Imagined Communities: reflections on the origin and spread
of nationalism**. London: Verso.

Chandler, David P. (1993) **A History of Cambodia**. (2nd ed.). Chiang Mai: Silkworm Books.

Chum Ngoeun (2004) **Preah Borom Reach Veang Chatomuk Mongkul The Royal Palace**.
Phnom Penh: Reaksmey Angkor Printing House.

Clark, Joyce (2007) **Bayon New Perspective**. Bangkok: River Books.

Coe, Michael D. (2003) **Angkor and the Khmer civilization**. London: Thames and Hudson.

Ebihara, May Mayko (1971) 'Svay: A Khmer village in Cambodia', Doctoral Dissertation,
Columbia University.

Ebihara, May M., Mortland, Carol A. and Ledgerwood, Judy (eds.) (1994a) **Cambodian
culture since 1975: homeland and exile**. New York: Cornell University Press.

Eriksen, Thomas Hylland (1993) **Ethnicity and nationalism: anthropological perspectives**.
London: Pluto Press.

Evans, Grant and Rowley, Kelvin. (1984) **Red Brotherhood at War**. Norfolk: The Thetford
Press Ltd.

Freeman, Michael and Jacques, Claude (2007) **Ancient Angkor**. Bangkok: Amarin Printing
and Publishing (Public) Co. Ltd.

Groslier, Bernard and Arthaud, Jacques (1957) **Angkor: art and civilization**. London:

Thames and Hudson.

Habana-Hafner, Sally R. (1993) '**Samakom Khmer: The cross-cultural adaptation of a newcomer ethnic organization**', PhD Thesis, University of Massachusetts.

Hall, Stuart (1990) '**Cultural Identity and Diaspora**', in Rutherford, J. (ed.) *Identity*. London: Lawrence and Wishart.

_____ (1992) '**The Question of Cultural Identity**', in Hall, Stuart., Held, David and McGrew, Tony (1992) **Modernity and its future**. Cambridge: Polity Press, in association with the Open University.

Ishizawa, Yoshiaki and Tamura, Hitoshi (2007) **Along the royal roads to Angkor**. New York and Tokyo: Weatherhill, Inc.

Jacques, Claude and Freeman, Michael (2005) **Angkor Cities and Temples**. Bangkok: River Books Co., Ltd.

Jacques, Claude and Lafond, Philippe (2007) **The Khmer Empire: Cities and Sanctuaries from the 5th to the 13th Century**. Bangkok: River Books Co., Ltd.

Kiernan, Ben (1985) **How Pol Pot came to power**. London: Verso.

Komroff, Manuel. **How to Write a Novel**. Boston : The Writer Inc, 1950.

Mortland, Carol A. (1994) '**Cambodian refugees and identity in the Unites States**', in Camio, Linda A. and Krulfeld, Ruth M. (eds.) (1994) *Reconstructing lives, recapturing meaning refugee identity, gender and culture change*, (pp.5-27). Amsterdam: Overseas Publishers Association (OPA) under license by Gordon and Breach Science Publishers.

Mortland, Carol A. and Ledgerwood, Judy (1987) '**Refugee Resources Acquisition: the invisible communication system**', in Kim, Young Yun and Gudykunst, William B. (1987) *Cross-cultural adaptation: current approaches*, (pp.286-306). California: SAGE Publication Inc.

Ortner, Jon (2002) **Angkor Celestial Temples of the Khmer Empire**. New York & London: Abbeville Press Publishers.

Poncar and Maxwell (2006) **Of Gods, Kings, And Men The Reliefs of Angkor Wat**. Chiang Mai : SILKWORM BOOKS.

Robinson, W Courtland (1998) **Terms of refuge: the Indochinese exodus and the international response**. London & New York: Zed Books Ltd.

- Rooney, Dawn F. (2006) **Angkor: Cambodia's Wondrous Khmer Temples**. (5th ed.)
Hong Kong: Odyssey Books & Guides.
- Roveda, Vittorio (2005) **Images of the Gods**. Bangkok: Siriwatana Interprint Co., Ltd.
- _____ (2007) **Sacred Angkor: The Carved Reliefs of Angkor Wat**. Bangkok:
Amarin Printing and Publishing.
- Smith-Hefner, Nancy Joan (1999) **Khmer American: identity and moral education in a diasporic community**. California: University of California Press.
- Stevens, Christine A. (1984) **'The Occupation Adjustment of Kampuchea Refugees in Adelaide'**, B.A. (Hons) Thesis, University of Adelaide.
- _____ (1990) **'New Life in the Freedom Country: Young Cambodians in Adelaide'**, PhD Thesis, University of Adelaide.
- _____ (1997) **Resuming Settled Lives: Cambodian refugees in Adelaide**. Canberra: Department of Immigration and Multicultural Affairs.
- _____ (2001) **'Perspective on the meanings of symptoms among Cambodian refugees'**, Journal of Sociology, 37(81).
- Taylor, Charles. (1994) **'The Politics of Recognition'**, in Gutmann, Amy (ed.), Multiculturalism: examining the politics of recognition (pp. 25-73). New Jersey: Princeton University Press.
- Wright, Martin (1989) **Cambodia: A Matter of Survival**. USA: St James Press.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นายดวงเด่น บุญปก Mr. DUANGDEN BOONPOK
สถานที่เกิด	ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Email:	duangden@swu.ac.th, boonpok@gmail.com

ประวัติการศึกษา

ปริญญาเอก	PhD. Sociology and Anthropology (Australian-Cambodian Studies) La Trobe University, Melbourne - Australia
ปริญญาโท	ศศ.ม. (เขมรศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปริญญาตรี	ศศ.บ. (รัฐศาสตร์สาขาสัมพันธระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศศ.บ. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศศ.บ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มัธยมศึกษา	โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล จังหวัดอุดรธานี